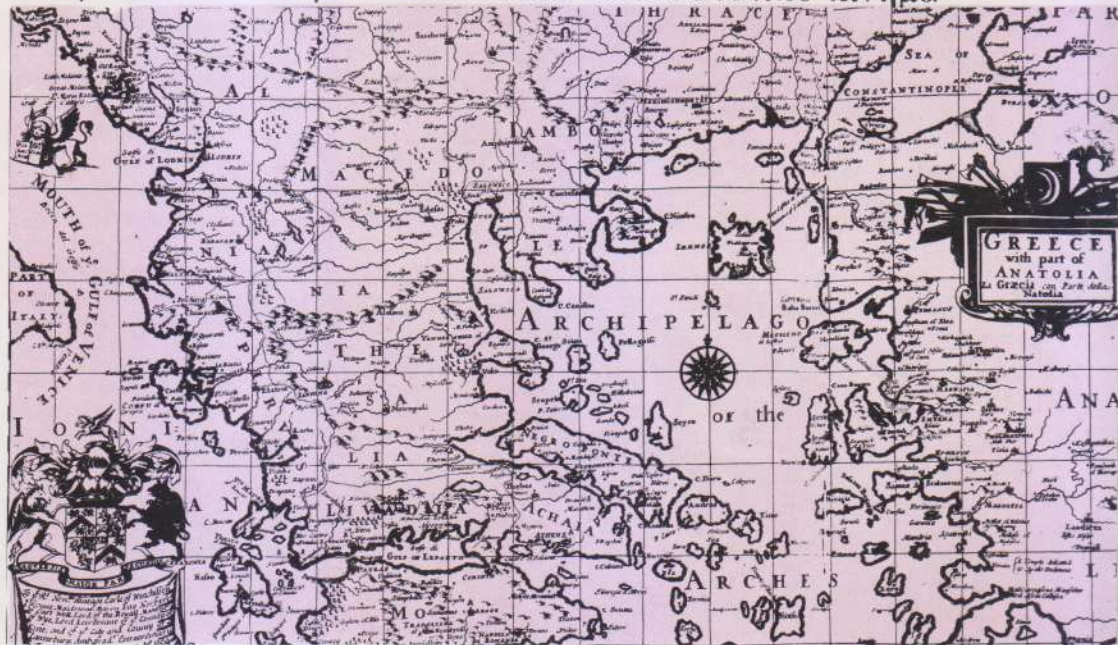


# 29

ΙΟΥΛΗΣ 1987

# ΡΗΞΗ

για ένα αυτόνομο εναλλακτικό επαναστατικό κίνημα



ΕΤΑΙΡΕΙΑ  
ΔΟΛΟΦΟΝΩΝ



Coca-Cola

ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΖΕΣ



Πανευρωπαϊκό  
Κάμπινγκ  
ΣΧΟΛΙΑ



Όνομα του Ρόδου  
WIPERS



## ΟΔΥΝΗΡΗ ΑΓΩΝΙΑ

Η αποσύνθεση της μεταπολίτευσης μολύνει πλέον τα πάντα. Σαν ένα νεκρό κήτος στην παραλία κοιτάει προς στα μάτια μας και αποσυντίθεται. Τέρατα, φαντάσματα και ερινύες συνοδεύουν το τέλος της. Ο Παπαδόπουλος, παλιός και νέος, ο Ιωαννίδης, ο «αποστάτης», ο ισοροπιστής του Καστριού, και ο μοναχικός πατέρας της νεότευκτης δημοκρατίας, ακροβατούν σαν ακιές σε μια καρικατούρα ενός πίνακα του Σαγκάλ. Η μεταπολιτευτική δημοκρατία έχει ολοκληρώσει τον κύκλο της, έχει ήδη περάσει στο στάδιο της σήψης της. Το αδιέξοδο όμως που αναδύεται απ' αυτή τη σήψη είναι φοβερό.

### Το κοινωνικό αδιέξοδο

Σήμερα η ελληνική κοινωνία είναι μια μπλοκαρισμένη κοινωνία. Τόσο κοινωνικά όσο και πολιτικά.

**Κοινωνικά θρισκόμαστε σε συνθήκες κλασικής ισορροπίας δυνάμεων.** Δεν υπάρχει καμιά τάξη ικανή να αναλάβει την ηγεμονία της κοινωνίας ή έστω να προβάλλει ένα συνεκτικό και εφαρμόσιμο πρόγραμμα εξόδου από την κρίση.

Η εξάντληση του μπλοκ της αλλαγής —ενός μπλοκ ετερόκλητου που περιλάμβανε εργάτες, αγρότες, κάτω από την ιδεολογική κυριαρχία μικρο-μεσαίων και επιστημόνων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, και στηριζόταν στους δημιουργικούς μύθους της αντίστασης και του Πολυτεχνείου, στους φοιτητές και τους νέους Πανεπιστημιακούς (μη ξεχνάμε ότι το 1981 πάνω από το 60% των Ελλήνων πτυχιούχων είχαν ηλικία που δεν ξεπερνούσε τα 35 χρόνια), οδηγεί στην αποσύνθεση των δυνάμεων, την ιδιωτικοποίηση, τη ρήξη ανάμεσα στους πρώην εταίρους. Ήδη μέσα στο ΠΑΣΟΚ, κορυφαία έκφραση της αλλαγής, αυτή η συμμαχία έχει γίνει κομμάτια. Η βιομηχανική εργατική τάξη, και ιδιαίτερα τα χαμηλόμισθα στρώματά της που γνώρισε σε



όλη τη διάρκεια της μεταπολίτευσης (ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια της κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ) μια σημαντική άνοδο του βιοτικού της επιπέδου, νιώθει αποδυναμωμένη, όχι μόνο ή κύρια γιατί αρχίζει να πέφτει το βιοτικό της επίπεδο, αλλά γιατί έχει θιγει στην ίδια της την υπόσταση, από την αποθωμολογία, το κλείσιμο των επιχειρήσεων, την αριθμητική συρρίκνωση, ιδιαίτερα στις μεγάλες μονάδες, το διασκορπισμό στη μαύρη δουλειά, το φασόν, τις μικρές επιχειρήσεις. Η υπερήφανη διεκδίκηση των πρώτων χρόνων της μεταπολίτευσης —ΝΟΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΔΙΚΙΟ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΗ— που συνόδευσε την ανάδυση της βιομηχανικής εργατικής τάξης, έχει μεταβληθεί σήμερα σε ένα σλόγκαν που κανείς δεν παίρνει στα σοβαρά, και πρώτα απ' όλους η ίδια η εργατική τάξη. **Η παλιά εργατική τάξη είναι σε κρίση.** Και δεν πρόκειται μόνο για κρίση κοινωνική και οικονομική, είναι κρίση οράματος, είναι κρίση προγράμματος, είναι κρίση ΥΠΟΣΤΑΣΗΣ, κρίση ιστορικών και παγκόσμιων διαστάσεων. Και παίρνει σοβαρότερες διαστάσεις σε μια χώρα με χαμηλό βάρος της βιομηχανικής εργατικής τάξης, όπου οι μισθωτοί του δημόσιου τομέα και των δημόσιων ή κρατικά ελεγχόμενων επιχειρήσεων, έχουν αποκτήσει μια συντριπτική υπεροχή, που επιτάχθηκε σε όλη τη διάρκεια της μεταπολίτευσης και ιδιαίτερα της «αλλαγής». Αυτή η σημαντική — ηγεμονική θα λέγαμε— δύναμη της αλλαγής έχει πλέον φτάσει στα όριά της. Αποδείχτηκε ανίκανη να διαχειριστεί αποτελεσματικά την οικονομία και την κοινωνία, και η επέκτασή της γνωρίζει πλέον μια ανάσχεση, καθώς η ιδιωτικοποίηση, η επιβολή νέων όρων παραγωγικότητας, το κλείσιμο και η λιτότητα, αρχίζουν να θίγουν τη θεμελιακή αυτή βάση, το μπλοκ της αλλαγής. Αυτός υπήρξε και ο πρώτος τομέας όπου το ΠΑΣΟΚ άρχισε να αποσυντίθεται, μια και η νέα πολιτική θέλει να στηριχτεί περισσότερο σε μια συμμαχία της τεχνοκρατίας και του ιδιωτικού κεφαλαίου, σε αντίθεση με τη γραμμή Αρσένη που πάσχιζε να διατηρήσει τις ταξικές συμμαχίες των πρώτων χρόνων της αλλαγής.

Η κρίση της ηγεμονίας τους είναι κρίση του πρότυπου ανάπτυξης και κοινωνίας αυτών των στρωμάτων, του κρατισμού τους, της γραφειοκρατικής και δημοσιούπαλληλικής-εξασφαλισμένης αντίληψής τους για το σοσιαλισμό. Όσο για τον άλλο εταίρο του μπλοκ της αλλαγής, τους μικρομεσαίους του ιδιωτικού τομέα, τους ελεύθερους επαγγελματίες, τους επιστήμονες, τους βιοτέχνες, αυτό το ευρύ φάσμα που με κέντρο τους δικηγόρους και τους μηχανικούς έπαιξε σημαντικό ρόλο στο σοσιαλιστικό κατεστημένο της μεταπολίτευσης και της αλλαγής, αποσυντίθεται κάτω από τα συνδυασμένα χτυπήματα της λιτότητας, της διαχειριστικής κρίσης, των παγκόσμιων οικονομικών μετασχηματισμών, της αδυναμίας αυτού του στρώματος να διαχειριστεί και να ηγεμονεύσει σε μια σύγχρονη κοινωνία και οικονομία.

Τέλος, ο τελευταίος και σήμερα ηγεμονικός τομέας του σαρακοφαγωμένου πλεούμενου της αλλαγής, **η τεχνοκρατία του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα**, που προσπαθεί να επιβάλει μια διαχείριση λιτότητας, παραγωγικότητας και αποδοτικότητας, σε συμμαχία με τον ιδιωτικό επιχειρηματικό τομέα, σκοντάφτει στην ίδια της την υπανάπτυξη, όσο και στη φύση των εταίρων της. Αυτό το κοινωνικό στρώμα είναι ακόμα εξαιρετικά αδύνατο και η ιδεολογική του συγκρότηση πολύ ασθενής για να μπορέσει να επιβάλει το ρυθμό της στην κοινωνία, παρ' όλο που αναπτύσσεται. Ό,τι έκανε ο Γκονζάλες στην Ισπανία ή ο Κράξι στην Ιταλία, στηρίχτηκε σε μια ισχυρή τεχνοκρατική τάξη και μια εξαιρετικά ισχυρή τάξη επιχειρηματιών.

Από την «απέναντι» όχθη, την όχθη του ιδιωτικού κεφαλαίου, του επιχειρηματία, τα πράγματα φαίνονται ομοίως κατά κρημνών. Η συνδυασμένη επίθεση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και της κοινωνικής κρίσης που σημάδεψαν τη μεταπολίτευση αποδιάρθρωσε το ελληνικό ιδιωτικό κεφάλαιο. Το ηγεμονικό μπλοκ που έτεινε να αναδυθεί μέσα από την ανάπτυξη της εποχής της δικτατορίας, εφοπλιστές, τραπεζίτες, βιομήχανοι, τουριστική και κατασκευαστική «βιομηχανία», αποσυντέθηκε κυριολεκτικά. Η κρατικοποίηση του μεγαλύτερου ελληνικού συγκροτήματος, της Εμπορικής Τράπεζας, που υλοποίησε και συμβολοποίησε τη συγχώνευση αυτών των τομέων σε ένα ενιαίο χρηματιστικό μπλοκ, αποτέλεσε και το σύμβολο της αποτυχίας. (Πράγματι, το συγκρότημα της «Εμπορικής» ή συγκρότημα Ανδρεάδη, που από τον εφοπλισμό επεκτάθηκε στον τραπεζικό τομέα, είχε υπό τον έλεγχό του πέντε Τράπεζες, αντίστοιχο αριθμό από ασφαλιστικές εταιρείες, βιομηχανίες —λιπάσματα κλπ.— ναυπηγεία, ξενοδοχεία —Χίλτον). Η κρατικοποίηση της Ολυμπιακής —του Ωνάση—, των διυλιστηρίων του Ασπρόπυργου και των ναυπηγείων του Σκαρμαγκά, που ανήκαν στο Νιάρχο, του συγκροτήματος Μποδοσάκη, του Σκαλιστήρη, η κατάρρευση της ΕΔΟΚ ΕΤΕΡ, η εθνικοποίηση των τσιμέντων, της Πειραικής Πατραϊκής, της χαρτοβιομηχανίας του Λαδόπουλου και της Αθηναϊκής Χαρτοποιίας,

της Ιζόλα και της Εσκιμό, σηματοδότησαν το μεταπολιτευτικό Βατερλώ των Ελλήνων βιομηχάνων, που εκτός από τα διυλιστήρια του Λάτση και του Βαρδινολιάνη, δεν διαθέτουν ουσιαστικά κάποια εταιρεία μεγάλης κλίμακας. Οι Έλληνες επιχειρηματίες που συγκρότησαν την ισχύ τους στηριγμένοι στις φτηνές πρώτες ύλες, τα χαμηλά μεροκάματα και τη δασολογική προστασία, κατέρρευσαν όταν και οι τρεις αυτές προϋποθέσεις έπαψαν να υπάρχουν. Ακόμα και οι ξένες επιχειρήσεις, το περιβόητο «ξένο μονοπωλικό κεφάλαιο», συρρικνώθηκε! Η περιβόητη ΕΣΣΟ-Πάππας, που ανήκε στη μεγαλύτερη βιομηχανική επιχείρηση του κόσμου, μεταβλήθηκε στην κρατική ΕΚΟ. Η αυστριακή Στάγερ κρατικοποιείται. Το ξένο κεφάλαιο εκτός από την Πεισινέ, όχι μόνο δεν κάνει καμιά αξιόλογη μεγάλη επένδυση, αλλά αντίθετα εγκαταλείπει τη χώρα. Το αποτέλεσμα αυτής της εκατόμυθης υπήρξε η μετατόπιση της βάσης του ελληνικού ιδιωτικού κεφαλαίου στους τομείς της ελαφριάς βιομηχανίας, του τουρισμού, των εργολαβιών, του εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου, των ιδιωτικών κλινικών, του τύπου και των μικρών τραπεζών που ιδρύθηκαν τα τελευταία χρόνια. Η βιομηχανική και επιχειρηματική αστική τάξη όχι μόνο αποδυναμώθηκε στη μεταπολίτευση, αλλά θγαίνει εξαιρετικά αποδυναμωμένη για να μπορέσει να αντιμετωπίσει την κρίση και να προβάλει ένα οποιοδήποτε συνεκτικό μοντέλο ανάπτυξης. Εδώ εστιάζεται ο δεύτερος βασικός λόγος της αποτυχίας του «σταθεροποιητικού» προγράμματος του Σημίτη, πως η πολιτική «ενίσχυσης» του ιδιωτικού κεφαλαίου που ακολουθεί, στηρίζεται σε μια ανύπαρκτη προϋπόθεση, δηλαδή την ύπαρξη μιας επιχειρηματικής τάξης ικανής να επενδύσει στους βιομηχανικούς τομείς, ενώ αντίθετα η ελληνική αστική τάξη είναι σήμερα —φοβερό μεταπολιτευτικό παράδοξο— πολύ πιο παρασιτική στη δομή και τη συγκρότησή της από ό,τι ήταν το 1974.

Μήπως έστω έχει αναδυθεί κάποια νέα κοινωνική τάξη, αυτή που έχει χαρακτηριστεί «νέα εργατική τάξη», νέα κοινωνικά υποκείμενα, στους τομείς της επιστήμης, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, και της κλασικής διανοήσης που να μπορεί έστω και μειοψηφικά να προτείνει ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης και κοινωνίας, όπως γίνεται σήμερα στη Γερμανία με τους πράσινους; Είναι προφανές πως όχι, αυτή η «νέα τάξη» είναι τόσο ασθενική στην Ελλάδα και κυρίως τόσο διάσπαρτη σε άλλες κοινωνικές υποκατηγορίες και στρώματα, ώστε ακόμα δεν μπορεί να συγκροτηθεί σε ισχυρό και αποτελεσματικό κοινωνικό πόλο, φορέα εναλλακτικών αντιλήψεων και σχεδίου κοινωνίας.

## Το πολιτικό αδιέξοδο

Μήπως όμως σ' αυτή την αδυναμία των κοινωνικών τάξεων να αναλάβουν την ηγεμονία μπορεί να απαντήσει και να την καλύψει σε ένα βαθμό η παρέμβαση του πολιτικού στοιχείου, των πολιτικών κομμάτων ή δυνάμεων, που θα λειτουργήσουν σαν ο «ηγεμόνας» του Μακιαβέλι ή του... Γκράμσι και θα δώσουν ένα σχήμα και μια κατεύθυνση στο κοινωνικό μάγμα του τέλους της μεταπολίτευσης. Αυτό που σε ένα βαθμό έκανε ο Καραμανλής στις αρχές της μεταπολίτευσης, ποιος άραγε θα το κάνει σήμερα;

Ας ξεκινήσουμε ανάποδα. **Είναι δυνατή μια συμμαχία του ΠΑΣΟΚ στα αριστερά του**, μέσα στα πλαίσια της σημερινής γραμμής του και της γραμμής της υπόλοιπης αριστεράς;

Μια τέτοια συμμαχία με τις σημερινές προϋποθέσεις είναι μάλλον αδύνατη. Καταρχήν γιατί η αριστερή —δηλαδή η κρατίστικη εκδοχή της διεξόδου από την κρίση— έχει δοκιμαστεί και έχει απορριφτεί. **Δεν υπάρχει αριστερή διεξόδος στα αδιέξοδα του ελληνικού σοσιαλ-καπιταλισμού.** Η διεθνής συγκυρία δεν επιτρέπει μια έξοδο από τα αριστερά, γιατί με βάση τη σημερινή ελληνική πραγματικότητα, αυτή θα σήμαινε έξοδο από ΕΟΚ και ΝΑΤΟ και προσέγγιση με το σύμφωνο της Βαρσοβίας. Δηλαδή όνειρα ανοιξιάτικης νύχτας.

Αριστερή συμμαχία θα σήμαινε ανατροπή —σε ένα βαθμό— της σημερινής οικονομικής πολιτικής, ακόμα μεγαλύτερο χτύπημα στα μεσαία και παρασιτικά στρώματα και όχι στους μισθωτούς και επομένως θα φούσκωνε ακόμα περισσότερο τις τάξεις της Δεξιάς μ' αυτά, κάτι που για παράδειγμα έγινε ήδη με τους γιατρούς και η ταξική σύγκρουση θα απειλούσε να προσλάβει εκρηκτικές διαστάσεις.

**Μια πολιτική προς τα αριστερά αγγίζει σήμερα τα όρια της ανατροπής και γι' αυτό είναι άστοχη.** Η πρόταση του Κύρκου και του κόμματός του, που ίσως είναι από τους μόνους που καταλαβαίνουν τι συμβαίνει, χωρίς όμως να μπορούν να παρέμβουν αποφασιστικά στις εξελίξεις, είναι μια πρόταση να οικοδομηθεί μια «αριστερή συμμαχία» χωρίς έκρηξη. Πρόκειται για ένα χειρίσμα κάτω από άλλες συνθήκες παρόμοιο μ' αυτό που αποπειράθηκε

ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ . . . . .	4	Εργαζόμενοι στον Ιππόδρομο . . . . .	27
Σχόλια		Παρά θιν' αλός . . . . .	34
Κι εσύ Βρούτε. . . . .	10	ΑΝΤΙΠΥΡΗΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ . . . . .	35
"Βοήθεια οι Κιτρινοφρουροί!" . . . . .	10	Αντιπυρηνική Κίνηση στη Β.Ελλάδα. . . . .	36
Ι.Χ. . . . .	11		
Το νέφος . . . . .	12	Μια τάξη που δεν μπορεί να υπερασπίσει τον εαυτό της. . . . .	38
Για ποιά πράγμα θα κατεβαίνατε . . . . .	12	Αντιρρησίες συνείδησης. . . . .	45
Ο έρωτας των κοινωνιολόγων . . . . .	13	Προκήρυξη στρατιωτών. . . . .	47
Εθνική Ελλάδος...γιατί σου . . . . .	14	Το Αιγαίο και ο κ. Θεοδωράκης . . . . .	48
Ευρωμπάσκετ '87 . . . . .	15	Σενάριο. . . . .	51
Πρόσφυγες σε ξένη γη. . . . .	15		
Οι Πράσινοι . . . . .	16	Μια κατάληψη στην Πάντειο. . . . .	54
Αντισταθμιστικά οφέλη . . . . .	17	Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΟΦ ΑΠΟΥΣΙΑΖΕΙ. . . . .	56
Κατάληψη Θεσσαλονίκης . . . . .	17	Γυνακεία εργασία. . . . .	60
Ράδιο - Ηράκλειο . . . . .	18	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΟΛΟΦΟΝΩΝ . . . . .	62
Τρόμος στην πρώτη σελίδα. . . . .	18		
Πανευρωπαϊκή Συνάντηση Νεολαίας . . . . .	19	Wippers . . . . .	71
Ε.Κ.Α.Μ. . . . .	20	Ακτή κουνουπιού . . . . .	72
Coca - Cola . . . . .	21	Όνομα του ρόδου . . . . .	73
		Ένα γράμμα κριτικής. . . . .	76
ΕΞΟΡΙΣΤΟΙ ΣΕ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΛΕΩΦΟΡΟ. . . . .	23		
4ος κόσμος . . . . .	26	ΠΡΑΣΙΝΟΙ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ. . . . .	78
		Κόμικ . . . . .	82



Ν.Κορέα:Ελπίζουμε οι Ολυμπιακοί αγώνες στην Αθήνα το 1996 να είναι τόσο πετυχημένοι όσο και αυτοί της Σεούλ.

## ΡΗΞΗ για ένα αυτόνομο εναλλακτικό επαναστατικό κίνημα

Τεύχος 29-Ιούλιος 1987- Κεντρική διάθεση: ΑΘΗΝΑ, Κέντρο Εναλλακτικής Πληροφόρησης και Δράσης, Θεμιστοκλέους 37, Τηλέφωνο 3626319 - "Κομμούνα" Σουλίου 9, Τηλέφωνο 3602644 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, "Πράξη", Καστριτσίου 11, α' όροφος- Φωτοστοιχειοθεσία:Ελεύθερος Τύπος Ζ.Πηγής 17, Ηλεκτροτύπ Τζωρτζ 3, Κομμούνα Θεμιστοκλέους 37, Σύνθεση ΕΠΕ, Καλλιρόης 26 -Αναπαραγωγές films Καλέμη Σόλωνος 116-Τυπογραφείο Γ. Παπιάς Κωλέτ τη 32.

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο Χρ. Σταματοπούλου .

# ΕΚΒΑΘΕΩΝ

... Η ακοή αυτών κάποτε εν ώραις σοβαρών  
σπουδών ταραττεται. Η μυστική βοή τους έρχεται  
των πλησιαζόντων γεγονότων.

Κωσταντίνος Καβάφης «Σοφοί δε προσιόντων»

Τις ώρες της απελπισίας, του ερέβους που καλύπτει την ελληνική ζωή, τότε, εκεί μέσα σε αναθυμιάσεις σκανδάλων, απανθρωπιάς, όταν οι άνθρωποι αναζητούν ψαχουλεύτά ένα στήριγμα, ένα αποκούμπι μέσα στην αναγούλα που φέρνουν οι λόγοι των πολιτικών και την ανία που προκαλούν τα ίδια ξαναδιαβασμένα άρθρα στα περιοδικά, εκεί, όταν η δημιουργικότητα ενός έθνους βρίσκεται στο Ναδίρ, όταν οι γραικύλοι αναπαύονται στην Πύδνα, και τα όρνια των εφημερίδων και των εργολάβων ξεσχίζουν τις σάρκες των συναινούντων αναγνώστών τους, διαμορφώνεται ίσως με όρους Αριστοτέλειους η κάθαρση. Μια κάθαρση που θα έρθει είτε με τον Εωσφόρο, τον άγγελο του θανάτου, είτε με τον Φοίβο-Απόλλωνα και τον ύμνο της Ολυμπίας.

Οι εποχές σήψης-κρίσης, αποσύνθεσης, είναι και εποχές ελευθερίας, λέει ο Γκορζ, ελευθερίας γιατί οι άνθρωποι μπορούν και πάλι να ξανασκεφτούν το μέλλον τους, τις εναλλακτικές λύσεις που προβάλλουν μπροστά τους. Τότε, σ' αυτές τις στιγμές της κρίσης, μπορεί αστραπιαία να περάσει από τα μάτια μας, μπορούμε να φανταστούμε το όραμα μιας άλλης ζωής πέρα από τις μούμιες που μας κυβερνάνε, πέρα από τους απατεώνες που κορδακίζονται στο θήμα των ομιλητών.

Βρισκόμαστε σε μια τέτοια εποχή. Μια εποχή ανεπανάληπτης παρακμής. Μια παρακμή που δεν άφησε τίποτε στο διάβα της, από τον Παπανδρέου μέχρι τον Σαβδόπουλο, από τα σύμβολα της Αντίστασης και τον Μανώλη, μέχρι το Πολυτεχνείο και τους θλιβερούς εκπροσώπους του στα έδρανα της εξουσίας ή στην κόλαση της ανυπαρξίας τους. «Ο ιστορικός σας ρόλος φοβάμαι πως τελείωσε / Τώρα προχωρείτε ολοένα στον κατευνασμό / Στους ετήσιους ισολογισμούς εντρυφείτε / Συναλλάσσετε φανερά με ανακτορικούς / Αισθάνεσθε του φόβου τα πρώτα συμπτώματα / Σεις που κάποτε σιτίστικες φλέβες σας / Άστραψε η φλόγα ενός θεού που πύκνωσε / Τις τάξεις σας και πέθανε μαζί σας».

(Κλείτος Κύρου «Απολογία»)

Και το δυστύχημα είναι πως δεν μπορούμε να πούμε όπως ο ποιητής «άλλοι τώρα διασχίζουν τα πεζοδρόμια με καινούργια συνθήματα» (Κλείτος Κύρου, στο ίδιο).

Όχι, σήμερα δεν μπορούμε όπως το 1964 να πετάξουμε στα μούτρα των συμβιβασμένων αυτά τα καινούργια συνθήματα, αυτές τις καινούργιες «συμπαγείς φάλαγγες». Αυτές οι φάλαγγες, ετούτη τη στιγμή, και δεν ξέρουμε ίσως για πόσα χρόνια ακόμα, δεν υπάρχουν.

Δεν τελειώνει μια εποχή κάτω από τα χτυπήματα, τις κλαγγές και τους παιάνες μιας νέας που αναδύεται άμεσα και επιτακτικά. Αντίθετα, το τέλος έρχεται μέσα σε συνθήκες παρακμής, αποσύνθεσης, αδιεξόδου.

## Πολύ κακό για τίποτε

Όμως κάποιος θα μπορούσε να αντιτάξει, δεν είναι αλήθεια κάτι τέτοιο, δέστε στην κοινωνία πόση κίνηση υπάρχει, γίνονται απεργίες, διαδηλώσεις, κόμματα διασπώνται και καινούργια ιδρύονται ή συνεδριάζουν σε ένα ξέφρενο ρυθμό. Αναρίθμητα πολιτικά ή πολιτιστικά περιοδικά κυκλοφορούν και πληθαίνουν, ξαναβγαίνουν μερικά πολιτικά βιβλία. Για ποια σήψη ή παρακμή μιλάμε;

Ναι, δεν χωράει αμφιβολία πως η επιφάνεια των υδάτων ταρασσεται, όμως τι γίνεται κάτω απ' αυτή; Είναι αλήθεια πως η μεταπολίτευση τελειώνει και τα κόμματα προσπαθούν να προσαρμοστούν σ' αυτό το τέλος εποχής, να περάσουν στη νέα περίοδο. Και ιδιαίτερα στο χώρο της Αριστεράς η κίνηση μοιάζει να είναι ξέφρενη. Το ΚΚΕ εσωτερικού διασπάστηκε και γέννησε δύο κόμματα. Από τις διασπάσεις του ΠΑΣΟΚ έχουν δημιουργηθεί αρκετά κόμματα, κομματίδια και κινήσεις. Το ΚΚΕ αποπειράται κάποια, έστω δειλά, ανοίγματα και αναπροσαρμόζει την πολιτική του στην κατεύθυνση μιας τριπολικής αντιπαράθεσης. Νέα περιοδικά και έντυπα κυκλοφορούν, ενώ ακόμα και οι οικολογικές κινήσεις ή περιοδικά εμφανίζουν τάσεις για «συγκρότηση».

Μεγάλη αναταραχή λοιπόν στον κόσμο της αριστεράς. Μια γενική αναδιάρθρωση δυνάμεων, μια αναζήτηση του «φορέα» που θα μετασχηματίσει και θα εκφράσει τη νέα εποχή, τους νέους συσχετισμούς. Ακόμα και στον αναρχικό χώρο γίνονται απόπειρες για «συγκροτήσεις».

Πως λοιπόν μέσα σε ένα τέτοιο πνεύμα παλιγγενεσίας της κάθε είδους αριστεράς — μέχρι και το τελευταίο γκρουπούσκουλο μιλάει για συγκρότηση αυτή την περίοδο — εμείς μιλάμε για παρακμή και έλλειψη δυνάμεων ανανέωσης και αναγέννησης της κοινωνικής και πολιτικής ζωής;

Για δύο βασικούς λόγους πιστεύουμε πως όλη αυτή η κίνηση είναι αν όχι έωλη τουλάχιστον επιφανειακή και στενόκαρδη.

Ο πρώτος και κυριότερος είναι πως η κοινωνική ακινησία της περιόδου, η κοινωνική οπισθοδρόμηση θα λέγαμε, δεν προϊδεάζει για κάτι το σημαντικό στην επιφάνεια των πολιτικών μετεξελίξεων. Κανένα κοινωνικό στρώμα, κανένα κοινωνικό κίνημα δεν δείχνει

σήμερα ικανό να αποτελέσει άμεσα φορέα κίνησης και αλλαγής. Και οι εργατικές κινητοποιήσεις αυτής της χρονιάς δεν ξεπέρασαν το επίπεδο των συμβολικών αντιπαραθέσεων, παρά την πραγματικότητα της λιτότητας και της αντιπαραθέσεως. Ένα εργατικό κίνημα που μπροστά σε μια επίθεση τέτοιας κλίμακας δεν έχει τη δυνατότητα και τη θέληση να κάνει λίμπια την Αθήνα και έτσι να υπενθυμίσει στους «κυρίους» την παρουσία του, δεν είναι άξιο να διεκδικήσει κάποια πραγματική πρωτοπορία. Αντίθετα, πληθαίνουν οι ενδείξεις ότι οι εργαζόμενοι είναι όλο και πιο κουρασμένοι απ' αυτή την κατάσταση και δεν συμμετέχουν πλέον στις απεργίες-λιτανείες.

Το κίνημα της νεολαίας, ιδιαίτερα της εξωπανεπιστημιακής, έχει υποχωρήσει θα λέγαμε στη μεγαλύτερη έκταση από τη μεταπολίτευση και μετά — ύστερα από την ήττα του Πολυτεχνείου του '85. Εδώ πια δεν παράγεται τίποτε.

Όσο για τον φοιτητικό χώρο, οι ενδείξεις επιμέρους κινήσεων — όσο και αν είναι θετικές — όπως συμβαίνει στην Πάντειο π.χ., δεν μπορούν να προδικάσουν κάποια γενικότερη κινητοποίηση. Τέλος και τα εξ ορισμού νέα κινήματα, όπως το οικολογικό, παρά τη μεγάλη ώθηση που υπήρξε σε κάποια μορφή οικολογική συνείδηση από το Τσερνομπίλ και μετά, δεν μπόρεσε να μετασηματιστεί σε πραγματικό κίνημα. Παρέμεινε ένα ρεύμα ιδεών, ή ακόμα και το κερασάκι της τούρτας. Απόδειξη γι' αυτό ήταν η αποτυχία της καμπάνιας για το Τσερνομπίλ ένα χρόνο μετά, σε μια χώρα που είναι η πιο επιβαρημένη σε ραδιενέργεια σε όλη τη Δύση.

Μήπως το γυναικείο κίνημα, ή το μαθητικό, όπου υπήρξαν κάποιες κινήσεις, θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα έναυσμα, ή ίσως κάτι άλλο; Είναι πασιδίηλο, όχι, η κοινωνία σήμερα διερωτάται, προβληματίζεται, ή ακόμα χειρότερα καταναλώνει στα μουγγά, *δεν δρα πάντως*.

*Η Ελλάδα έχει μπει στα μολυβένια χρόνια της κρίσης και του τέλους των οραμάτων*, όπου ο ορίζοντας καλύπτεται από τους Παπαδόπουλους, τους Σταματελάτους, και τους Αλέφαντους, χωρίς να βγαίνει μέσα από τα σπλάχνα της κοινωνίας μια δύναμη ικανή έστω να ανοίξει άμεσα ένα δρόμο πρωτοπορίας.

Το δεύτερο αρνητικό στοιχείο είναι το ιδεολογικό-πολιτικό. Οι συγκροτήσεις, ανασυγκροτήσεις, συσπειρώσεις και άλλα εις -ώσεις που πραγματοποιούνται τον τελευταίο καιρό χτίζονται με τα υλικά του παρελθόντος, χτίζονται με παραδεδομένες ιδέες και κομφορμισμό. Τα περισσότερα έντυπα αποπνέουν ανία και επανάληψη (συχνά και τα δικά μας). Με το τέλος της μεταπολίτευσης χωρίς την ανάδειξη μιας νέας σύνθεσης, μιας νέας κοινωνικής απόπειρας, μοιάζει σαν η κάθε πτέρυγα και αντίληψη να ξεκινάει ή να θέλει να ξεκινήσει τη νέα περίοδο με τα υλικά της παλιάς, απλά μέσα από την ανακατανομή τους. Το ΠΑΣΟΚ τείνει να γίνει δύο ΠΑΣΟΚ, ένα στριγγμένο στην «3η Σεπτέμβρη» — όλα τα ΠΑΣΟΚογενή κομματίδια που προέκυψαν ή θα προκύψουν — και ένα δεύτερο με κέντρο το Καστρί και τους κεντρογενείς, σε συμμαχία με κάποιους τεχνοκράτες: το ΚΚΕ εσωτ. κόπηκε στα δύο, όπου η μια πτέρυγα, του Κύρκου, τείνει να εκφράσει απρόσκοπτα το δημιουργικό πνεύμα της ΕΑΔΕ και της δεξιάς εκδοχής του ευρωκομμουνισμού, ενώ η άλλη κυριαρχείται παρ' όλες τις θετικές ενδείξεις από την αριστερή-αλθουσερική εκδοχή, που για 20 σχεδόν χρόνια, από το Παρίσι στη δικτατορία εκφράζει η ομάδα που βρίσκεται γύρω από το περιοδικό «Πολίτης». Στα υπολείμματα των αριστεριστικών ή αναρχικών ομάδων κυριαρχούν οι πιο «σκληροπυρηνικές» και αναχρονιστικές απόψεις, μια και η πίεση της κρίσης χωρίς ιδεολογική και θεωρητική ανανέωση στρέφει στην κατεύθυνση της επιστροφής στις ρίζες, για να αντιμετωπιστεί η πραγματικότητα ενός κόσμου που καταρρέει. Ακόμα και ορισμένες οικολογικές ομάδες, αντί να διδάχονται από τις ελληνικές ιδιαιτερότητες, που κάνουν απαγορευτική τη συγκρότηση ενός κινήματος σήμερα με ένα και μόνο πόλο, τον οικολογικό, ακολουθούν μια πορεία φυγής προς τα μπρος, απέναντι στην κρίση τους, αντί να αποπειραθούν κάποια ανοίγματα σε άλλες οπτικές και κατευθύνσεις, επιθυμούν αντίθετα να «συγκροτηθούν» σε βάση «καθαρά οικολογική» — όχι πια σαν κίνημα, αλλά σαν οργάνωση ολότητας, πράγμα που θα τους φέρει σε εντονότερη αντιπαραθέση με όλα τα άλλα κινήματα.

Για να μην φτάσουμε στην τελευταία και τόσο χαρακτηριστική στη γελοιότητά της περίπτωση της ΕΔΑ, που διασπάστηκε, με τον τρόπο που όλοι γνωρίζουμε!

Έχει ανοίξει η κούρσα για την νέα περίοδο μετά τη μεταπολίτευση και όλοι ετοιμάζονται να την εγκαινιάσουν με τα σαρακωφαγώμενα και ξεχαρβαλωμένα από τη χρήση οχήματα του παρελθόντος!

Αυτή η περίεργη ιδεολογική σκλήρυνση που παρατηρείται, η αγκύλωση σε σχήματα του παρελθόντος — για να μη φτάσουμε στο ΚΚΕ όπου οι Γκορμπατσωφικοί είναι μειοψηφία — αποτελεί τον δεύτερο λόγο για τον οποίο δεν μπορούμε να αισιοδοξούμε για κάποια άμεση πολιτική και ιδεολογική απάντηση στο κοινωνικό αδιέξοδο.

Ο συνδυασμός αυτών των δύο φαινομένων, της κοινωνικής άπνοιας και της πολιτικής και ιδεολογικής αφασίας πίσω από την πολυπραγμωσύνη και την αναπαλαίωση, μας οδηγεί στην απαισιόδοξη, βραχυπρόθεσμα, απόρριψη κάθε πιθανής συγκρότησης ενός πολιτικού πόλου κάποιας κλίμακας και απήχησης. Οι προοπτικές, τέτοιες που μπορούμε να τις διαγράψουμε σήμερα, μπορεί να είναι μόνο προοπτικές μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής. Η διαπίστωση της έλλειψης μιας άμεσης προοπτικής συγκρότησης σε συνδυασμό με την κοινωνική σήψη που μας περιβάλλει δεν οδηγεί σε μια λογική παραίτησης σε μια λογική αναμονής και ηθικής χαλάρωσης. *Αντίθετα αυτές οι ώρες είναι ώρες ηθικής έντασης, είναι ώρες που θα πρέπει να συμβάλουμε στη σύνθεση των μουσικών του μέλλοντος*. Είναι στιγμές που ο άνθρωπος, οι άνθρωποι, νιώθουν την πρόκληση της αβύσσου.



σου, των ναρκωτικών, ιδεολογικών και μη, του θυθίσματος είτε στην απραξία είτε σε μια αδιέξοδη μονομανία, είναι αντίστροφα οι ώρες που οι άνθρωποι αναδεικνύονται κύριοι της μοίρας τους, άνθρωποι, πέρα από τον ντετερμινισμό του μέσου όρου, ενάντια ίσως στην ίδια τη μοίρα.

## Κοινωνική πολλαπλότητα

Όταν μιλάμε για μεταρρύθμιση, για πέρασμα σε μια νέα περίοδο που θα διακρίνεται ριζικά από το παρελθόν, αυτή η «μεταρρύθμιση» δεν μπορεί παρά να περιλαμβάνει και μας, πρέπει να αφορά πρώτα απ' όλους εμάς τους ίδιους, το εναλλακτικό κίνημα, που δεν βγαίνει από κάποια παρθενογένεση αλλά έχει έντονα επάνω του τα στίγματα του παρελθόντος.

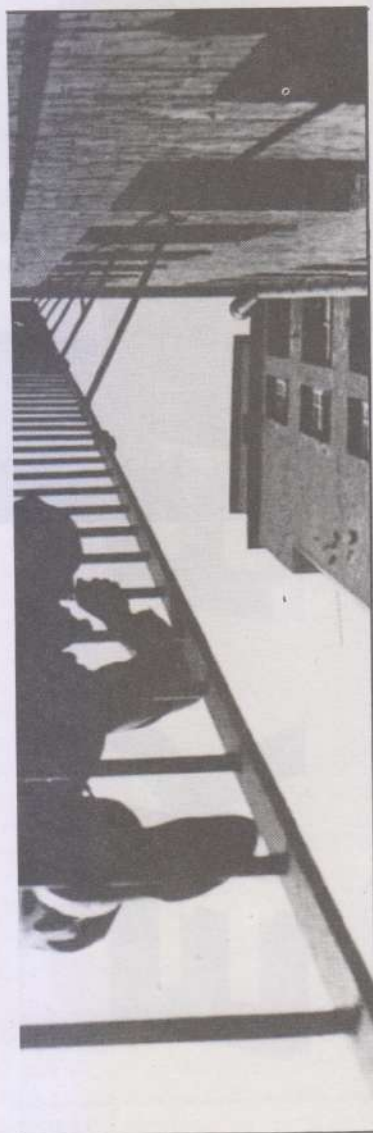
Για μας το να ξεπεράσουμε τη μεταπολίτευση έχει προφανώς μια διαφορετική διάσταση από τις δυνάμεις που προαναφέραμε, *δυνάμεις που αποτελούσαν τη μεταπολίτευση*. Υπήρξαμε πάντα ένας παρείσακτος, ένας παρίας σε ξένο τόπο, και γι' αυτό αντιμετωπίζαμε το μίσος, την περιφρόνηση, την εχθρότητα.

Οι ΚΚΕδες μας μισούσαν γιατί καταγγέλαμε πάντα με τον πιο βίαιο τρόπο τον ολοκληρωτισμό τους και την πατρίδα τους σαν ένα οργουελλιανό κατασκευάσμα δικτατορίας πάνω στις ανάγκες και τους προλετάριους. Οι «φίλοι» μας του εσωτερικού που θεωρούσαν σαν μονοπώλιό τους τη σκέψη, δεν μπορούσαν να χωνέψουν τον διανοούμενο και διανοητικό αντικρατικό «εξτρεμισμό» μας.

Στοχεύαμε πάντα στην υπέρβαση της μεταπολίτευσης, ίσως γιατί νιώθαμε ενδόμυχα πως αυτή η ιστορική περίοδος κατά την οποία η ελληνική κοινωνία μέσα σε δέκα χρόνια ξώφλησε χρωστούμενα σαράντα χρόνων, από τον πόλεμο και μετά, δεν ήταν δυνατό να χωρέσει —παρά μόνο περιθωριακά, μια αντίληψη που υπερβαίνει τα παραδοσιακά κόμματα και δυνάμεις. Η μεταπολίτευση ήταν η εποχή του κοινωνικού κράτους, των σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών κομμάτων, η εποχή της επέκτασης του καταναλωτισμού, της ανέξοδης διεκδίκησης, της εξίσωσης της Ελλάδας με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο, με μια κίνηση που δεν ερχόταν μόνο από τα κάτω, αλλά σε μεγάλο βαθμό από τα πάνω σαν προσαρμογή στα κοινωνικά και πολιτικά δεδομένα της Ευρώπης. Ακριβώς γιατί νιώθαμε αυτή την πραγματικότητα εδώ και πολλά χρόνια, ευαγγελιζόμαστε ίσως πρόωρα «το τέλος της μεταπολίτευσης». Ίσως στη βιασύνη μας να ολοκληρωθεί αυτή η ιστορική περίοδος παίρναμε τις θελήσεις μας για πραγματικότητα και μεταφέραμε στην καθημερινότητα της ύπαρξης ανθρώπων και θεσμών το ιστορικό τέλος μιας περιόδου, πράγματα καθόλου ταυτόσημα!

Μια περίοδος μπορεί να έχει τελειώσει ιστορικά, αλλά για να γίνει αυτό το «ιστορικά» πολιτική συνείδηση και καθημερινότητα, συχνά απαιτεί πολλά χρόνια. Τέλος πάντων, τώρα πια ψόφησε για τα καλά.

Όμως παρ' όλα ταύτα, παρόλο που είμαστε «Αρειανοί», «πράκτορες μιας άλλης εποχής», δεν παύουμε να ζούμε σ' αυτή τη χώρα, σε μια συγκεκριμένη εποχή και να προσπαθούμε να παρέμβουμε πολιτικά σ' αυτές τις συνθήκες. Δεν είμαστε μια θεωρητική και μόνο αντίληψη. Επομένως είχαμε όλες τις δεσμεύσεις και τα όρια της εποχής μας και της πρακτικής παρέμβασης. *Μιας εποχής που οριζόταν —τουλάχιστον για μας— από δύο αστερισμούς, τον αστερισμό του Μάη —πρωταρχικά— μια και εκεί διαμορφώθηκε η αντίληψη του εναλλακτικού κινήματος, και του Πολυτεχνείου ταυτόχρονα*. Αυτά ήταν τα πλαίσια μέσα στα οποία μπορούσαμε να κινηθούμε. Αυτά μας προσέφεραν τη δύναμη και την αδυναμία μας. Η δύναμή μας στηριζόταν στην αναφορά στα νέα κινήματα και τις νέες αντιλήψεις που έφερε ο Μάης, την ανάδυση ενός νέου ιστορικού κινήματος, μιας νέας ιστορικής εποχής, και ταυτόχρονα στο πνεύμα της εξέγερσης του Πολυτεχνείου: η αδυναμία μας συνίστατο στο γεγονός ότι το κίνημα του Μάη, σαν τον Ιανό είχε ένα πρόσωπο στραμμένο στο μέλλον —το περιεχόμενο, τα οράματα, τη δυναμική του— και ένα άλλο στραμμένο στο παρελθόν, την ιδεολογία του, τις οργανωτικές του προϋποθέσεις, τις ρίζες του. Το Πολυτεχνείο, ήταν από τη μια το μήνυμα της εξέγερσης —που φέρναμε ή θέλαμε να φέρουμε στη συνέχεια σε όλη την κοινωνία— σε εκείνα τα ανεπανάληπτα δύο πρώτα χρόνια μετά το 1974, και ταυτόχρονα μια εξέγερση που μεταβλήθηκε στη θεμελιακή και συνταγματική προϋπόθεση της μεταπολίτευσης και του κατεστημένου της. Μέσα στα όρια αυτών των δεσμεύσεων κινιούμαστε και μεις για πολλά χρόνια, όλα αυτά τα χρόνια. Αυτές οι δεσμεύσεις σφράγιζαν τη φυσιογνωμία του εναλλακτικού κινήματος: οργανωτική ασάφεια, ενασχόληση με ένα θέμα «αιχμής» κάθε φορά, ίσως και για χρόνια ολόκληρα, εργατικό στα πρώτα χρόνια —εργοστασιακό μάλιστα— αντικαταστατικό στη συνέχεια —νεολαϊστικό— από το 1979 και μετά, γυναικείο κίνημα. Πάντως ποτέ δεν μπόρεσε το εναλλακτικό κίνημα να αποκτήσει εκείνη την πολλαπλότητα που θα του επέτρεπε να δημιουργήσει έναν συγκροτημένο πολιτικό πόλο. Η άκρα αριστερά —αριστεριστές και αναρχικοί— εξαντλήθηκαν έτσι με διάφορες μερικότητες, που δεν ήταν μόνο κοινωνικές αλλά και —προπαντός— ιδεολογικές και θεωρητικές, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να συγκροτηθεί μια δύναμη που να παρεμβαίνει στην κοινωνία, αλλά παρεμβαίνει σε μερικούς τομείς κάθε φορά. Με συνέπεια η πτώση του κάθε συγκεκριμένου κοινωνι-



κού κινήματος να συμπαρασύρει και τα πολιτικά υποκείμενα που είχαν ταυτιστεί μαζί του. Το έργο έμοιαζε Σισύφειο.

Σήμερα που το μεταπολιτευτικό οικοδόμημα καταρρέει και ο Μάης έχει μετεξελιχτεί σε εναλλακτικό κίνημα, με εστία τους μετασχηματισμούς της Γερμανίας, σήμερα που έχουν καταρρεύσει οι θεωρίες των «κέντρων», του ενός κέντρου, είτε πρόκειται για τους εργάτες, είτε για τις γυναίκες, τους νέους ή ακόμα και την οικολογία (το πράσινο-εναλλακτικό κίνημα στη Γερμανία ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ οικολογικό κίνημα, αλλά θέλει να είναι κίνημα σύνθεσης ή συντονισμού των επιμέρους κοινωνικών κινήματων) ακριβώς σήμερα ανοίγεται μια περίοδος που η ανάπτυξη μιας νέας πολιτικής πρότασης θα πρέπει να στηριχτεί στην ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΗ παρέμβαση σε πολλαπλούς κοινωνικούς χώρους και υποκείμενα. Και αυτή η αναγκαιότητα αναδεικνύεται από την ίδια την πραγματικότητα των κοινωνικών κινήματων. Πουθενά, σε κανένα χώρο, δεν υπάρχει ένα κοινωνικό κίνημα-κέντρο, «φάρος» της περιόδου, που γύρω του θα στοιχηθούν τα υπόλοιπα. Η πολλαπλότητα λοιπόν δεν είναι μόνο συνέπεια της νέας αντίληψης, που υπερβαίνει την αντίληψη των «κέντρων», αλλά και ανάγκη της συγκυρίας. Σήμερα κάθε περιοριστική και περιορισμένη παρέμβαση δεν μπορεί παρά να είναι αναποτελεσματική και χωρίς διάρκεια. Κάθε παρέμβαση που θέλει να εγκλωβίζεται σε ένα κέντρο δεν έχει καμιά διέξοδο εκτός από τη συντεχνιακή μιζέρια. ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΕΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ μέσα από ένα κοινωνικό χώρο και μόνο. Κανένας δεν έχει το απαιτούμενο βάθος και πλάτος. Οποιαδήποτε πολιτική μπορεί σήμερα προυποθέτει μια πολλαπλότητα της παρέμβασης, και μέσα στους επιμέρους χώρους η απόρριψη της συντεχνιακής και κλειστής λογικής.

Η παρέμβαση στους κοινωνικούς χώρους σήμερα έχει βρει στην πράξη μια φόρμουλα που τείνει να υπερκεράσει τα παραδοσιακά γκρουπούσκουλα, που θεωρούσαν την κοινωνική παρέμβαση σαν απλή «κεραία» του κόμματος ή της οργάνωσης μέσα στην κοινωνία, με αυστηρά καθορισμένα «συνδικαλιστικά» πλαίσια. Οι συσπειρώσεις που αναδεικνύονται σήμερα σε σπουδαστικούς και εργασιακούς χώρους υπερβαίνουν ακριβώς τις ομάδες και θέλουν να οικοδομήσουν ή να προτείνουν μια κοινωνικο-πολιτική παρέμβαση στο χώρο τους. Αυτός είναι και ο μοναδικός τρόπος για το ξεπέρασμα της συντεχνιακής αντίληψης, για την υπέρβαση του διαχωρισμού κοινωνικής και πολιτικής παρέμβασης και η μοναδική βάση, στο επίπεδο των κοινωνικών κινήματων για την οικοδόμηση —αύριο— ενός οποιουδήποτε αξιόπιστου πολιτικού πόλου.

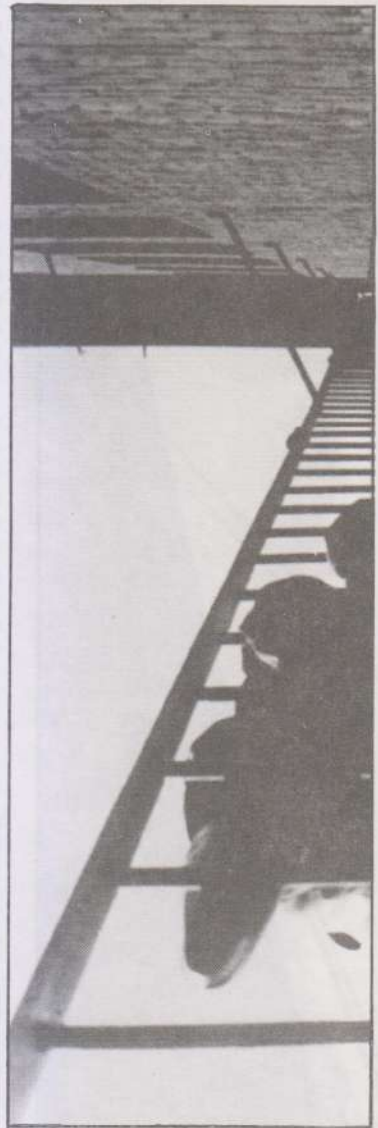
Συνοψίζοντας λοιπόν, πολλαπλότητα της κοινωνικής παρέμβασης, άρνηση της μερικότητας, οικοδόμηση ή συμμετοχή σε ευρύτερες κοινωνικο-πολιτικές συσπειρώσεις στους επιμέρους κοινωνικούς χώρους, έστω και αν σήμερα αυτές οι συσπειρώσεις δεν αποτελούν κανένα χώρο έντονης δραστηριότητας ή παρέμβασης, έστω και αν περάσουν από μια μακρόχρονη περίοδο ριζώματος, προβληματισμού και συγκρότησης.

## Θεωρητική-ιδεολογική συγκρότηση

Η ταυτόχρονη, για τα ελληνικά δεδομένα, ανάγκη υπέρβασης του Πολυτεχνείου, της μεταπολίτευσης και του '68 (μια υπέρβαση που θα είναι είτε καταστροφική είτε δημιουργική) θέτει το πρωταρχικό αίτημα της διαμόρφωσης τόσο μιας νέας θεωρητικής αντίληψης, όσο και το αίτημα —συνακόλουθο αλλά όχι ταυτόσημο— για μια ιδεολογική συγκρότηση. Πρόκειται για μια συγκρότηση ικανή να παρέμβει στην κοινωνία, να συνδεθεί με τις κοινωνικές εξελίξεις και την κοινωνική κίνηση και να αποτελέσει μαζί με τα κοινωνικά κινήματα τόσο την προϋπόθεση, όσο και τη συνέπιά τους. Δηλαδή το δεύτερο στοιχείο μιας πολιτικής παρέμβασης είναι σήμερα η θεωρητική-ιδεολογική συγκρότηση.

Μετά από είκοσι χρόνια πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο και το χαρακτήρα της παρέμβασής μας. Πριν είκοσι χρόνια, δεν είμαστε παρά ένα «κομμάντο», ένα «κομμάντο του μέλλοντος» μέσα σε μια εχθρική χώρα, UFO, Αρειανοί, εξωγήινοι. Το κίνημά μας και η παρέμβασή μας άλλαξε την όψη του κόσμου, σε όλο τον κόσμο. Η ανατροπή και η εξέγερση, ήταν ανατροπή και εξέγερση σε όλους τους τομείς της ζωής, της πράξης και της θεωρίας. Η ανατροπή ήταν το σύνθημα, η κατευθυντήρια αρχή μας. Σήμερα που δεν έχει μείνει πέτρα στην πέτρα, που τα παλιά οράματα, τα παλιά όνειρα γίνανε αποτρόπαιες εικόνες ενός Τσαουσέσκου, ή ενός Κιμ Ιλ Σουγκ, τώρα που τα παλιά βιβλία είναι για πρώτη φορά «παλιά», τώρα που έχουμε κριτικάρει τον ίδιο τον εαυτό μας, είτε σαν αυταπάτες και ολοκληρωτισμούς του «Μάη» και των κινήματων που συνδέθηκαν μαζί του, είτε ακόμα περισσότερο σαν καθεστωτικούς και καθεστωτική σκέψη της μεταπολίτευσης, πρέπει να αλλάξουμε τη σκοπιά, την οπτική μας.

Το εναλλακτικό κίνημα, η εναλλακτική πρόταση, δεν είναι πια κάποιο κομμάντο, είναι το μόνο μέλλον, αν πρόκειται να υπάρξει μέλλον! Εδώ υπεισέρχεται η ελληνική ιδιοτυπία, η ελληνική απόκλιση. Η μεταπολίτευση ήταν μια εποχή ιδιόμορφη, που συνδύαζε τη λύση όλων των μεταπολεμικών αδιεξόδων και «καθυστερήσεων» της ελληνικής κοινωνίας, παράλληλα με την ταυτόχρονη ανάδυση των κινήματων του '68, και ακόμα περισσότερο των ιδεών και των κατακτήσεων του '68. Η Ελλάδα δεν έζησε το δικό της Μάη, σαν την πρωτογενή ανάδυση νέων κοινωνικών υποκειμένων, νέων ευαισθησιών, σε δια-

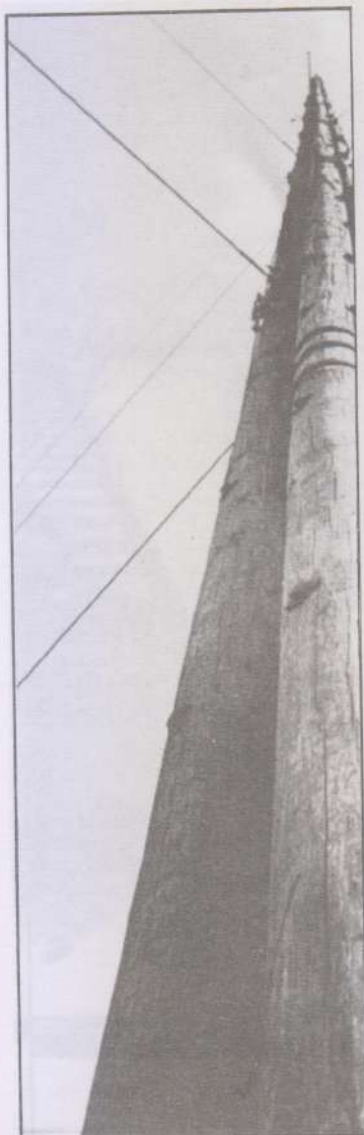


χωρισμό και συχνά αντιπαράθεση με το παρελθόν. Γι' αυτό και όσο αντιπροσώπευαν μάλλον την «κουλτούρα του Μάη» έμοιαζαν περισσότερο με μια υπόμνηση του μέλλοντος, ένα «κομμάντο» του μέλλοντος. Η Ελλάδα δεν θα ζήσει ποτέ πια το δικό της «Μάη». Το '68 ήταν το γέννημα μιας πολύ συγκεκριμένης στιγμής στην παγκόσμια ιστορία, που προφανώς δεν θα επαναληφτεί μετά από 20 χρόνια. Γνωρίσαμε έτσι ένα κράμα από ιδέες κράτους πρόνοιας, κοινωνικού κράτους και εξητναοχτάρικού εξισωτισμού, κράμα που εξαντλήθηκε μέσα από τους σπασμούς της αλλαγής που διανύουμε. Το εκκρεμές αρχίζει να κινείται αντίστροφα. Μέσα σ' αυτή τη συγκυρία κανένας μύθος του παρελθόντος, είτε πρόκειται για τους μύθους του σοσιαλισμού, είτε ακόμα για τους ίδιους τους μύθους των «νέων κοινωνικών κινήματων» με την μορφή που είχαν στη δεκαετία του '60 και του '70, δεν μπορεί να αποτελέσει μια οποιαδήποτε διέξοδο. Το δημιουργικό περιεχόμενο της μεγάλης επανάστασης του Μάη πρέπει να ξεφορτωθεί κάθε τι το παλιό το μερικό, το περιθωριακό, μια επανάσταση που δανειζόταν την ενδυμασία του από τις παλιότερες επαναστάσεις. Ο Μάης, το μετά το Μάη κίνημα, πέρασε και στην Ελλάδα — όπως και στην Ευρώπη — από τις ασθένειες και τις παρεκβάσεις της τρομοκρατίας, του γκρουπουσκουλισμού και της μερικότητας, της ανάπτυξης των κινήματων σε αντιπαράθεση με όλα τα υπόλοιπα, της αυτονομίας σαν διαχωρισμού. Όλα αυτά παράλληλα με την επέκταση και την κυριαρχία των κεντρικών αιτημάτων και κινήματων της μεταπολίτευσης, για δημοκρατία, σοσιαλισμό και κοινωνικό κράτος.

Στη Δυτική Ευρώπη, και ιδιαίτερα στη Βόρεια, εκείνο το κίνημα που επέτρεψε να ξεπεραστεί η αρνητική κληρονομιά του Μάη και να γονιμοποιηθεί η θετική, ήταν το αντιπυρηνικό-οικολογικό κίνημα, για δύο βασικούς λόγους. Ήταν το πρώτο κίνημα, που σε τέτοια έκταση αφορούσε κυριολεκτικά όλους τους ανθρώπους, άσχετα με τους υπόλοιπους διαχωρισμούς τους, εργάτης, νέος, σπουδαστής, γυναίκα, διανοούμενος, ομοφυλόφιλος, καταληψίας κλπ. κλπ. *Η πυρηνική απειλή υποχρέωνε σε ένα καθολικό κίνημα!* Ταυτόχρονα η φύση αυτού του ίδιου του κινήματος, που υπερέβαινε τους παραδοσιακούς ταξικούς διαφορισμούς υποχρέωνε σε μια συνολική ιδεολογική μεταρρύθμιση, προς την κατεύθυνση μιας μετασοσιαλιστικής και μεταμαρξιστικής θεωρητικής-ιδεολογικής σύνθεσης, όσο και αν ο Μαρξ και το παλιό εργατικό κίνημα παραμένουν σημεία αναφοράς γι' αυτό το νέο εναλλακτικό κίνημα.

Στην Ελλάδα, εκτός από τις άλλες διαφορές, δεν υπάρχει, ούτε μπορούμε να προβλέψουμε στο άμεσο μέλλον, ένα τέτοιο συνολικό κοινωνικό κίνημα που να μπορεί να πραγματοποιήσει την ενοποίηση των κινήματων και να ενεργοποιήσει τη θεωρητική-ιδεολογική συγκρότησή του. Επομένως ο μετασηματισμός πρέπει υποχρεωτικά να έχει πολύ πιο έντονα τα στοιχεία της ΣΥΝΘΕΣΗΣ. Δεν θγαίνει αυθόρμητα από κάποιο κίνημα. Απαιτεί τη θεωρητική μας παρέμβαση και τη διαμόρφωση ενός ιδεολογικού πόλου σήμερα, που στη σύνθεσή του με τα κοινωνικά κινήματα θα μετεξελιχτεί αύριο σε ένα νέο πολιτικό πόλο.

Το ερώτημα ανακύπτει αυτόματα: Υπάρχει κάτι που να εγγυάται σήμερα πως μπορεί να πραγματοποιηθεί μια τέτοια θεωρητική σύνθεση και να διαμορφωθεί ένας τέτοιος ιδεολογικός πόλος; *Όχι θέβαια.* Είναι πιθανό η κοινωνία μας να περνάει μια τέτοια περίοδο παρακμής ώστε κάτι τέτοιο να είναι ανέφικτο. Πού λοιπόν στηρίζεται η άποψή μας πως είναι καιρός να εγκαταλείψουμε το ρόλο του «κομμάντο» και να αποπειραθούμε μια διαδικασία σύνθεσης; Μα ακριβώς στο ότι το «κομμάντο» εξεμέτρησε το ζειν. Η ΟΠΑ ή η παλιά ΡΗΞΗ, ο παλιός χώρος του «εργατισμού» ή της αυτονομίας, σαν έκφραση μιας μερικότητας, μιας εξέγερσης δεν θα ξαναυπάρξουν πια. Τα διλήμματα είναι πραγματικά. Ή εδώ και τώρα μετασηματισμός όλου του παλιού «εργατίστικου» και «αυτόνομου» χώρου, σε συνάφεια, σύνθεση, ακόμα και με τη συγχώνευση με κόσμο που προέρχεται από άλλους ιδεολογικούς και πολιτικούς ορίζοντες σε ένα νέο θεωρητικό και ιδεολογικό πόλο, είτε ΘΑΝΑΤΟΣ. *Στο βαθμό που αποτύχουμε να εκφράσουμε σήμερα στην Ελλάδα το μόνο μέλλον που μπορεί να ανοίξει μια αισιόδοξη πραγματικότητα για την ανθρωπότητα, το μέλλον του εναλλακτικού κινήματος, του μετασοσιαλιστικού κομμουνισμού, τότε αυτή η απόπειρα θα μετατεθεί για αρκετά χρόνια στο μέλλον.* Η παρούσα φάση, ο κύκλος των αγώνων που άρχισε στις αρχές της δεκαετίας του '60, θα έχει κλείσει χωρίς να παράγει έστω και στοιχειακά μια δύναμη που να προδιαγράφει, να οραματίζεται και να μορφοποιεί το μέλλον. Σ' αυτή την περίπτωση το μόνο «μέλλον» της κοινωνίας μας θα είναι η διάλυση, η σήψη, η επιστροφή στην πιο βίαιη καπιταλιστική ορθολογικότητα και τον κρετινισμό του σταλινισμού και της σοσιαλδημοκρατίας. Όλα είναι πιθανά. Είναι πιθανό η κοινωνία μας να μην αντέχει ακόμα μια νέα οπτική. Αυτό που θεωρήσαμε σαν τον πρόδρομο ενός νέου ιστορικού κινήματος, ένα «κομμάντο Αρειανών» στην περίοδο της μεταπολίτευσης, ίσως ήταν το ακρότατο όριο που μπορούσε να σηκώσει αυτή η κοινωνία σήμερα και η απάντηση να υπάρξει μόνο σε ένα σχετικά μακρινό αύριο. Ενώ ευαγγελιζόμαστε το δημιουργικό τέλος της μεταπολίτευσης, σαν ανάγκη για να αναπτυχθεί το εναλλακτικό κίνημα, ίσως να είμαστε και μεις τόσο πολύ δεμένοι μαζί της ώστε να μας συμπαράσχει στον τάφο της. Πάντως αυτό δεν αποτελεί αιτία παραμονής μας στο χθες και στη λειτουργία μας του χθες, γιατί τότε θα μεταβαλλόμαστε σε γκρουπούσκουλο. Η λογική μας ήταν πάντα να διερευνούμε το παρόν στηριγμένοι στην οπτική του «αύριο».





Θα προχωρήσουμε λοιπόν, έστω και αν το τίμημα είναι ο θάνατος μιας απόπειρας. Δεν μας ταιριάζουν τα μεσοθέζικα, δεν ταιριάζει στο όραμά μας, και στην «οριή του βίου μας».

Επειδή πρόκειται γι' αυτό ακριβώς, για την άμεση επιβίωση στην Ελλάδα και το μετασχηματισμό του στο μέλλον σε έναν αυτόνομο πολιτικό πόλο, του σπόρου που έρριξε ο Μάης και τα κινήματα των είκοσι τελευταίων χρόνων, πιστεύουμε πως δεν χωράει καμιά ολιγωρία, κανένας ντιλεταντισμός, καμιά παράδοση σε ναρκωτικά, μονομανίες και χωριστικές αντιλήψεις. Όταν η Όλυμθος ξεθεμελιώνεται, όταν οι ρωμαϊκές λεγεώνες βαδίζουν στον Ισθμό, όταν ο Πορθητής στήνει τα κανόνια του, τότε προτιμάμε το ρόλο του Δημοσθένη ή του Γεμιστού, έστω και αν βλέπουμε γύρω μας την μικρόνοια, την αθλιότητα, την εξαχρείωση, τα πισώπλατα χτυπήματα, έναν πολιτισμό και ένα λαό σε παρακμή. Αυτή την ώρα της έκπτωσης, του γραικυλισμού, του γενικευμένου εκμαυλισμού, της άρνησης της προσπάθειας, ακόμα και αν προβλέπαμε πως οι θάρβαροι θα περάσουν, ακόμα και αν θεωρούσαμε αναπόφευκτη την ήττα μας, δεν θα παύαμε να καλούμε σε μια ανάταση, ανάταση ENANTIA στην ιστορία, γιατί οι άνθρωποι έφτιαχναν πάντα την ιστορία τους ενάντια της, ενάντια στους ντετερμινισμούς και τις σταθερές της, εξάλλου έτσι μόνο μπορούσαν να την μετατρέψουν, να την κάνουν ιστορία και όχι διάτρητη καρτέλα κάποιου υπερκόσμου κομπούτερ.

Όλα αυτά δεν σημαίνουν βέβαια ότι βλέπουμε αφ' υψηλού όλες τις πολιτικές κινήσεις και απόπειρες που γίνονται σήμερα. Εξάλλου θεωρούμε φυσικό όλες οι πολιτικές κινήσεις να διαμορφώνονται με βάση τα υλικά που διαθέτουν. Δεν θα ήταν φυσικό π.χ. να βλέπουμε στο ΚΚΕ εσωτ.-Ανανεωτική Αριστερά, που σήμερα προσπαθεί να διαφοροποιηθεί από τα αριστερά σε σχέση με το παλιό ΚΚΕ εσ. και την «Ε.Α.», να υποστηρίζει τις εναλλακτικές απόψεις. Κάτι τέτοιο θα ήταν αδιανόητο σήμερα. Γι' αυτό λοιπόν που παρ' όλο που θεωρούμε θετική την ανάπτυξη κομμάτων και κινήσεων γιατί θραύουν το παλιό μονοπώλιο και σπρώχνουν σε προβληματισμό, παρ' όλο που σε πολλά συγκεκριμένα θέματα μπορούμε να συνεργαστούμε· όμως αυτά δεν αναιρούν πως για μας δεν μπαίνει σήμερα θέμα δημιουργίας ή συνδημιουργίας πολιτικού πόλου. Σήμερα δύο είναι οι κατευθύνσεις, κοινωνική παρέμβαση και θεωρητική ιδεολογική, ηθική θα λέγαμε, συγκρότηση. Μιλάμε για ηθική συγκρότηση, γιατί στο βάθος κάθε θεωρητικής μεταρρύθμισης κρύβεται μια ηθική τέτοια και για κοινωνική παρέμβαση γιατί το κριτήριο της δυνατότητας μετασχηματισμού ενός «κομμάντο» σε πολιτική πρόταση, είναι η συνάφειά της και ο συντονισμός της με την πραγματική κοινωνική κίνηση.

Έτσι διευκρινίζεται η πρότασή μας. Είναι μια «πρόταση-πακέτο». Το ένα στοιχείο της προϋποθέτει και απαιτεί τη συνύπαρξη του άλλου. Σε εποχές κοινωνικής και πολιτικής κρίσης δεν είναι δυνατόν να υπάρξει μια πολύμορφη κοινωνική παρέμβαση με κάποια διάρκεια και αποτελεσματικότητα χωρίς μια ισχυρή θεωρητική και ιδεολογική συγκρότηση, μια ηθική θέληση που να υπερβαίνει τη μίζερια της καθημερινότητας. Ταυτόχρονα δεν είναι δυνατή η διαμόρφωση ενός θεωρητικού-ιδεολογικού πόλου, μιας νέας ηθικής έξω και πέρα από τη συνάφεια με τα κοινωνικά κινήματα —γιατί σημειωτέον δεν μιλάμε για ένα θεωρητικό εγχείρημα και μόνο, κάτι που ίσως μπορεί να πραγματοποιηθεί και στο ησυχαστήριο ενός μελετητή, αλλά για μια ηθικο-ιδεολογική πρόταση. Δηλαδή, για να διευκρινίσουμε την πρότασή μας δεν πιστεύουμε πως είναι δυνατή μια παρέμβαση στον εργατικό χώρο, το φοιτητικό, το γυναικείο κίνημα, το οικολογικό, χωρίς μια ενοποιημένη αντίληψη πρόταση— διαφορετικά κάθε επιμέρους απόπειρα θα καταρρέει σύντομα, ακριβώς γιατί κανένας επιμέρους κοινωνικός χώρος ή κίνημα δεν διαθέτει σήμερα τις προϋποθέσεις μιας ολοκληρωμένης πορείας.

Αν η απόπειρα αυτή αποτύχει, μπαίνουμε σε μια άλλη πορεία, πιο μακρόχρονη, που θα εξαλείψει μεσοπρόθεσμα τη δυνατότητα ανάδυσης ενός νέου πολιτικού πόλου-κινήματος. Αν αποτύχουμε, τότε άλλοι από μας θα πάρουν —διαχωρισμένα— το δρόμο της θεωρητικής επεξεργασίας και άλλοι το δρόμο των μονοδιάστατων κοινωνικών πρακτικών, που σε μια εποχή στενής και μίζερης, θα οδηγήει στο γνωστό δίπολο υπερδραστηριότητα-απογοήτευση/ιδιωτικοποίηση, που τόσο καλά έχει γνωρίσει ο χώρος μας. Αυτό είναι το δίλημμα, και ο καθένας από μας πρέπει να αναλάβει την ευθύνη του, είτε στρατεύεται σε μια πρόταση, σε μια άποψη συνόλου, είτε χάνει κάθε πιθανότητα «επιβίωσης».

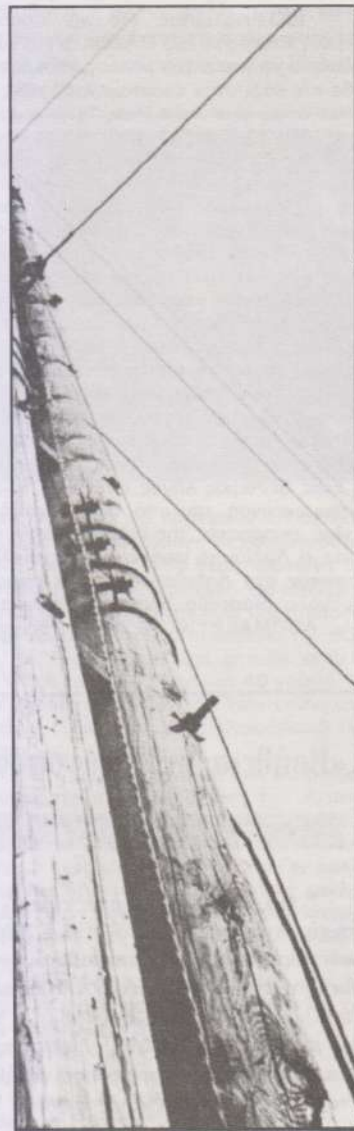
«Μην αμελήσετε / Πάρτε μαζί σας νερό / Το μέλλον μας έχει πολύ ξηρασία».

(Μιχ. Κατσαρός «Κατά Σαδδουκαίων»)

Το ζήτημα δεν είναι απλά να πνιγόμαστε σ' αυτό τον κόσμο, να τον απορρίπτουμε, να θέλουμε να αλλάξουμε τη ζωή μας, τον εαυτό μας, τον κόσμο, και να πελαγοδρομούμε στην ανημπόρια μας, το ζήτημα δεν είναι μόνο η λύσσα και το μίσος για τον κόσμο που γύρω μας καταρρέει μέσα στην «ευρωστία της σαρκός». Όχι.

«Το ζήτημα πια έχει τεθεί: / Ή θα εξακολουθούμε να γονατίζουμε / όπως αυτός ο δραπετής / ή θα σηκώσουμε άλλον πύργο ατίθασο / απέναντί τους».

(Μιχ. Κατσαρός «Κατά Σαδδουκαίων»)



# Ρήξη με... Ρήξη για... Ρήξη από... Εκ... Ρήξη



Και συ Βρούτε...



**EXIT** Λαλιώτης. Με την είσοδό του και πάλι στην Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ ο Λαλιώτης εξήλθε με τη σειρά του από το πολιτικό του μέλλον, σαν αυτόνομη δυνατότητα και εισήλθε και πάλι στην κρεατομηχανή ενός ΠΑΣΟΚ στα τελευταία του! Και όπως είπε και ο ίδιος "ήταν φυσικό, το ΠΑΣΟΚ έχει ανάγκη απ' όλα " τα παιδιά του" σήμερα που έρχεται η ώρα της κρίσης. Κι' αυτός ενταγμένος στο "Κίνημα" από τη γέννησή του δεν μπορούσε να λείπει από το προσκλητήριο.

Τον κάλεσε ο "πρόεδρος" και του ανέθεσε και πάλι να γράψει του λόγους του. Το σενάριο της απομάκρυνσής του από την πολιτική όσο ακολουθείται μια: δεξιά και "ρεαλιστική" πολιτική για να επιστρέψει την στιγμή της αριστερής στροφής δεν απόδωσε, ούτε πλέον μπορούσε να ευοδωθεί μια και ο κίνδυνος αποσύνθεσης του ΠΑΣΟΚ ήταν και είναι εδώ και τώρα υπαρκτός. Επομένως η παραμονή του Λαλιώτη έξω από τις ευθύνες για την σημερινή πολιτική αποτελούσε έναν ανεπίτρεπτο "ντιλετανισμό" που εκ των πραγμάτων ευνοούσε και ενίσχυε τις φυγόκεντρες τάσεις. Ο Λαλιώτης αποτελούσε, όπως και ο Γεννηματάς, ένα σημείο αποκρυστάλλωσης αντιθέσεων και δυσαρρεσκείων όντας έξω από το κίνημα. Προτιμότερο λοιπόν να είναι μέσα σ' αυτό. Ένας δεύτερος λόγος είναι πως η για μεγάλο χρονικό διάστημα απομάκρυνσή του από την πολιτική εμπειρείχε τον κίνδυνο να γίνει εκφραστής της ενδοπασοκικής αριστεράς ο Γεννηματάς, μια και ο Λαλιώτης απέιχε από τις εξελίξεις. Οι επιλογές που ανοίγονταν στο Λαλιώτη ήταν πια σαφείς: είτε ιδιώτευε πλέον για μεγάλο διάστημα οριστικά, είτε μεταβαλλόταν σε πολιτικό πόλο ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗΣ από το σημερινό ΠΑΣΟΚ, είτε ξανάμπαι-

νε στο παιχνίδι σαν εκφραστής της "αριστεράς", αλλά μιας αριστεράς της αυτού μεγαλειότητας, μιας "αριστεράς" που συμμερίζεται την τύχη του κόμματος και του αρχηγού του. Έστω βέβαια και με το τίμημα μ' αυτή την κίνηση να χάσει κάθε δυνατότητα πολιτικής αυτονομίας. Αυτά έχουν οι πολιτικές.

Ταυτόχρονα, μ' αυτή του την κίνηση έδειχνε και τα πολιτικά του όρια. Είναι δύσκολη η ζωή στον αφιλόξενο "έξω" κόσμο, γιατί εκεί δεν υπάρχουν πια κομματικοί μηχανισμοί και θέσεις εξουσίας, εκεί "έξω" θέλει κότσια για να παλέψεις ενάντια στους μηχανισμούς και τις εξουσίες κι εκεί "έξω" θέλει όραμα αυθεντικό και όχι λεξιλαγνείες και φρασεολογίες. Και όπως λέει ο Αβέρωφ ακόμα και το κριάρι έξω από το μαντρί το τρώει ο λύκος. Μέσα στο μαντρί λοιπόν. Κι αυτό δεν ισχύει μόνο για το Λαλιώτη. Ακόμα περισσότερο ισχύει για όλες αυτές τις "μεγάλες προσωπικότητες" που είχε το ΠΑΣΟΚ και μόλις βγαίνουν έξω από το κόμμα δεν μπορούν να αρθρώσουν δύο λέξεις της προκοπής εκτός από " 3η Σεπτέμβρη, Αριστερά αυτοδιαχείριση" και άλλα τέτοια φοβερά. Γι' αυτό και διάφοροι επίσημοι διαφανούντες του ΠΑΣΟΚ προτιμούν να μένουν μέσα στο μαντρί, προτιμούν να έχουν την κομματική κάλυψη και χρηματοδότηση και να παίζουν τον "αριστερό" εκ του ασφαλούς.

Το ίδιο έκανε και ο Γεννηματάς, το ίδιο και σε χειρότερη ακόμα εκδοχή κάνει ο Λαλιώτης, που επέστρεψε προσφέροντας γην και ύδωρ, γράφοντας τον ίδιο το λόγο του "προέδρου" αναλαμβάνοντας δηλαδή πλήρως την ευθύνη της τρέχουσας και συγκεκριμένης πολιτικής του ΠΑΣΟΚ. Αυτό δεν σημαίνει ότι παύει να είναι υποψήφιος για την διαδοχή, αλλά για την ΔΙΑΔΟΧΗ μέσα στο σεράι. Η "επανάσταση" του τελειώσε. Απέδειξε πως απέναντι στον ιδρυτή, πρόεδρο και αρχηγό δεν έχει τη δυνατότητα να αντιπαραθέσει έναν άλλο λόγο. Προτιμότερο λοιπόν να κάψει το "χαρτί" της αυτονομίας, παρά να καταστρέψει την πολιτική του καριέρα, προσπαθώντας να φορέσει ένα ρόλο πολύ μεγαλύτερο από τα μέτρα του. Σοφά λοιπόν έπραξε ο Λαλιώτης. Μόνο που έτσι βέβαια εξαφανίστηκε και το τελευταίο ερωτηματικό γύρω από το κόμμα. Ο Ανδρέας "καίγοντας" και τον Λαλιώτη, κόβει μια ακόμα δυνατότητα σε εκείνο το δεύτερο ΠΑΣΟΚ, το "αριστερό", να μπορεί να εκφραστεί πολιτικά, χτυπάει τις φυγόκεντρες δυνάμεις και έτσι ξεκαθαρίζει όλο και περισσότερο το πεδίο για την πραγματική κοινωνική και πολιτική αντιπολίτευση. Δεν είναι τυχαία εξ' άλλου η πικρία της "Αυγής" για την προσχώρηση του Λαλιώτη εκ νέου στο μαντρί, ούτε διαφόρων "ανένταχτων" και μη που ήλπιζαν σε μια δυνατότητα να σχηματιστεί ένας νέος πολιτικός πόλος ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ. Εξ ου και το "και εσύ Βρούτε" της Αυγής. Δεν υπάρχει περιθώριο εντός των τειχών, δεν υπάρχει "ευτυχώς" χώρος για νέες απόπειρες εξαπάτησης. Το παιχνίδι, αν υπάρχει παιχνίδι, παίζεται σε εκείνη την *no man's land* του ρίσκου, της έντασης, και όχι στα ανένταχτα και τόσο καταστημένα "σαλόνια" τους.

## «Βοήθεια, οι Κιτρινοφρουροί

" Θα μας βάλουν στο γύψο". Μ' αυτή τη χαρακτηριστική έκφραση σχολιάζει ο Γ.Β.Μαγκάκης, στο τεύχος 3 του περιοδικού "Επίκαιρα" το σχέδιο νόμου, που παρουσίασε η κυβέρνηση μέσω της πρωινής κουριάδος, για την "παλλαϊκή άμυνα". Και οι φόβοι του γνωστού δικηγόρου δεν είναι αβάσιμοι. Διαβάζοντας κανείς το νομοσχέδιο δεν μπορεί παρά να παρατηρήσει πλήθος ανατριχιαστικών λεπτομερειών που κάνουν φανερό το πόσο ψευδεπίγραφο είναι.





ΠΡΩΤΗ ΜΕ...  
 ΠΡΩΤΗ ΓΙΑ...  
 ΠΡΩΤΗ ΑΠΟ...  
 ΕΚ...ΟΡΓΗ...



Σταχυολογούμε μερικές από τις επιμαχες και τελικά επικίνδυνες διατάξεις: Σαν "κατάσταση έκτακτης ανάγκης" ορίζεται κάθε κατάσταση, πολεμική ή μη, απο την οποία μπορεί να κινδυνέψει η χώρα. Δηλαδή εκτός από μια πιθανή πολεμική σύρραξη περιλαμβάνει σεισμούς, πυρκαγιές, καταποντισμούς και, ποιός ξέρει, καμιά σκληρή απεργία ή εκτεταμένες συγκρούσεις κλπ, κλπ. Κορυφή όλου αυτού του σχεδιασμού είναι το ΚΥΣΕΑ το οποίο μπορεί να παίρνει αποφάσεις μέσα σε συνθήκες πλήρους αδιαφάνειας, αγνοώντας ακόμη και την "Εφημερίδα της Κυβερνήσεως". Από την άλλη μεριά το ν.σ. βάζει μπροστά μια διαδικασία στρατιωτικοποίησης της κοινωνίας (καί προφανώς με την υποχρεωτική συμμετοχή νέων από 16-18 χρονών, και της εκπαίδευσης), αφού στην παλαιά άμυνα συμμετέχουν όχι μόνο κάτοικοι των παραμεθόριων περιοχών (πράγμα επιθυμητό κάτω από άλλες συνθήκες) αλλά και όλης της υπόλοιπης χώρας. Θα ήταν ανόητο να ρωτήσουμε γιατί να στρατιωτικοποιηθούν οι κάτοικοι της Κέρκυρας π.χ; Μήπως και φτάσουν οι Τούρκοι ως εκεί, ή μήπως επειδή το ΠΑΣΟΚ περιμένει την επανάληψη του Ελληνοϊταλικού πολέμου;

Και κάτι ακόμη. Ενώ το ν.σ. πολλά προσφέρει στην στρατιωτικοποίηση της κοινωνίας με τους "αμυνίτες" με τα κίτρινα περιβραχιόλια, ελάχιστα εισφέρει στην υπόθεση της εθνικής άμυνας. Γιατί δημιουργεί μια πυραμидική γραφειοκρατική οργάνωση, με αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων, με δεκάδες επίπεδα "αρμοδίων φορέων" (νομαρχίες, επαρχίες, Τ.Α. κλπ) και χωρίς - κυρίως αυτό - καμιά ουσιαστική απόφαση να παίρνεται από το λαό, έστω, τον ένοπλο λαό.

Επειδή λοιπόν τόχουμε ξαναδεί το έργο, με το σχέδιο "Περικλής" που εφαρμόστηκε επιτυχώς για μια άλλη "εκτακτη" ανάγκη πριν 20 χρόνια ακριβώς, και επειδή μπορούμε πάντα να επαγρυπνούμε γι' αυτό που είχε πει ο Η. Ηλιού κάποτε στη Βουλή, ότι δηλαδή "αυτοί θα μας δέσουνε όλους", δεν μπορούμε παρά να επαγρυπνούμε και ενάντια σε τέτοια - φασιστικής νοοτροπίας - κατασκευάσματα που μόνο την άμυνα του λαού δεν ωφελούν.

Και επειδή πιστεύουμε ότι ο μόνος πολίτης που μπορεί να προστατεύσει την εθνική και κοινωνική του αυτονομία είναι ο ελεύθερος πολίτης, γι' αυτό τέτοια σχέδια θα μας βρουν μπροστά τους. Οψόμεθα!

# I ♡ IX

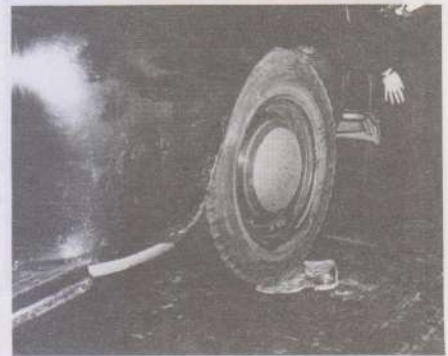
Σε μια πρόσφατη έρευνα-δημοσκόπηση του περιοδικού ΚΛΙΚ αποκαλύπτεται ότι οι Έλληνες θεωρούν το αυτοκίνητο σημαντικότερο από το δημοκρατικό πολίτευμα. Σε είκοσι χρόνια, από το 1965 ως το 1986, ο αριθμός των αυτοκινήτων στην Ελλάδα αυξήθηκε από 104.000 σε 1.310.000 ("4 Τροχοί", τεύχος 200, Ελευθεροτυπία), δηλαδή από 15 αυτοκίνητα ανά 1000 κατοίκους φτάσαμε στα 131/1000, ένα νούμερο που είναι χαμηλό σε σύγκριση με τη δυτική Ευρώπη, όπου ο μέσος όρος είναι γύρω στα 350 αυτοκίνητα ανά 1000 κατοίκους. Η αύξηση των αυτοκινήτων στην Ελλάδα θα ήταν μεγαλύτερη αν δεν υπήρχαν οι κρατικοί φόροι που διπλασιάζουν τις τιμές των αυτοκινήτων. Θα πλησιάζαμε δηλαδή τον μέσο όρο της Ευρώπης. Άντε επιτέλους Ευρωπαίοι! Μια φορά προς τα εκεί βαδίζουμε. Άντε λίγο ακόμα και "θάλαττα!"

Στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας κυκλοφορούν (1985) 800.000 αυτοκίνητα (ix, dx, φορτηγά, λεωφορεία κλπ) (Ελευθεροτυπία, 10 Μάη 1987). Καθημερινά γίνονται 1.000.000 μετακινήσεις με αυτοκίνητο, ενώ υπολογίζεται ότι εκτός από τα 100.000 αυτοκίνητα των κατοίκων του Δήμου της Αθήνας άλλα τόσα μπαίνουν καθημερινά στο κέντρο. Τα 200.000 αυτά αυτοκίνητα μόνονται για 13.000 θέσεις πάρκινγκ και έναν άγνωστο αριθμό δίπλα ή πάνω στα πεζοδρόμια. Είναι κοινή διαπίστωση ότι το δικαίωμα του βαδίζειν στο κλεινόν άστυ απαιτεί αναρχητικές ικανότητες κομμάντο, ΛΟΚ και ίσως και ΟΥΚ.

Ας μην αναφερθούμε εκτενώς στα άτομα της τρίτης ηλικίας που αναγκάζονται να περπατάνε στο δρόμο με τρομερό κίνδυνο ή να αποκλείονται ανάμεσα σε παρκαρισμένα αυτοκίνητα. Φανταστείτε τι γίνεται όταν κουβαλάνε και το καροτσάκι από τη λαϊκή και πέρα από τις λακούβες έχουν να αντιμετωπίσουν και τα αυτοκίνητα. Κι ας μη μιλήσουμε για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Όσοι είναι περιορισμένοι σε καροτσάκια, μένουν κλεισμένοι στα διαμερίσματα-κελιά τους' το πολύ πολύ να βγαίνουν ως το μπαλκόνι τους.

Ε, φτάνει πια! Ο μέσος όρος πωλήσεων αυτοκινήτων, καινούργιων ή μεταχειρισμένων παραμένει σταθερός στις 80.000 το χρόνο ("4 Τροχοί", τεύχος 200). Ο αριθμός κυμαίνεται από τις 70.000 ως τις 90.000 και μόνο την περίοδο 80-81 ήταν 40 και 55.000 αντίστοιχα. Τα τελευταία χρόνια έχουν απλά δεκαπλασιαστεί οι πωλήσεις εισαγόμενων μεταχειρισμένων. Ο,τιδήποτε και να γίνει ο Έλληνας θα πολεμάει με κάθε τρόπο - κομπίνες, αποταμίευση, κλεψιά - να αποκτήσει αυτοκίνητο ως ότου φτάσει και ξεπεράσει την Ευρώπη.

Το δίλημμα που μπαίνει λοιπόν από το ΥΠΕΧΩΔΕ και τον Δήμο (Έβερετ, "όπου πάμε να κάνουμε γκαράζ οι κάτοικοι διαμαρτύρονται. Εμείς όμως θα τα κάνουμε. Είμαστε όμως ανακτοί στον διάλογο"), είναι ψεύτικο. Το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει αποφασίσει την κατασκευή 6 πάρκινγκ στην περιοχή της Αθήνας και του Πειραιά (πλατεία Κοτζιά, οδός Τσαϊτσα, Σχολή Ευελπίδων, Άρειο Πάγο-Λεωφόρος Αλεξάνδρας, 2ας Μεροραχίας και υπαίθρια στις οδούς Νικολάου και Λεωνιδίου στον Πειραιά) συνολικής δυναμικότητας 3.000 θέσεων (Βήμα, 8/3/87). Αν εξαιρέσουμε το τελευταίο, δυναμικότητας 300 θέσεων και κόστους μόνο 20 εκατομμυρίων, που κατασκευάζεται από τον Δήμο Πειραιά, οι υπόλοιπες 2700



θέσεις πάρκινγκ θα κοστίσουν 6,7 δισεκατομμύρια (από πού άραγε θα χρηματοδοτηθούν;) δηλαδή η κάθε θέση πάρκινγκ θα κοστίζει 2.500.000 δραχμές. Θα ισούται ή μάλλον θα ξεπερνάει την αξία του σταθμευμένου αυτοκινήτου θα αποσβέσει την αξία του, αν θεωρήσουμε ένα μηνιαίο ενοίκιο της τάξης των 5000 δρχ., σε 40 χρόνια. Οι εγκέφαλοι του ΥΠΕΧΩΔΕ ξαναχτύπησαν! Επιτέλους θα λυθεί το κυκλοφοριακό της Αθήνας.

Το ζήτημα σήμερα είναι πώς θα σταματήσουμε την άλογη επέκταση του αυτοκινήτου μέσα και πάνω στη ζωή μας και όχι πώς θα το διευκολύνουμε. Η διευκόλυνση οδηγεί σ' ένα φαύλο κύκλο όπου οι καλύτερες και γρηγορότερες συνθήκες κυκλοφορίας (ανισόπεδοι κόμβοι, φαρδύτεροι δρόμοι κλπ) και στάθμευση ενθαρρύνουν την αύξηση των αγορών ΙΧ αυτοκινήτων, που με τη σειρά τους χειροτερεύουν τις συνθήκες κυκλοφορίας, μόλυνσης κλπ, και πάλι από την αρχή.

Γι' αυτό είμαστε ριζικά αντίθετοι στη δημιουργία γκαράζ στην οδό Τσαϊτσα. Οι 500 θέσεις είναι σταγόνα στον ωκεανό. Ας υψώσουμε τη φωνή μας προτού πνιγούμε.



## ΤΟ ΝΕΦΟΣ (που τελικά είναι πολιτικό)



Τα δέκατα γενέθλια του αθηναϊκού νέφους συμπληρώθηκαν φέτος μεσούντος του Ευρωπαϊκού έτους περιβάλλοντος και γιορτάστηκαν, όπως μπορεί να πιστοποιήσει κάθε Αθηναίος, με το παραπάνω. Σε τιμές των ρύπων, βοήθουσας και της θερμοκρασιακής αναστροφής, έπιασαν ποσαστά - ρεκόρ, όπως ο καπνός π.χ. που ξεπέρασε κατά 300% (!!) τα ανώτατα επιτρεπτά όρια και έστειλαν κάμποσες δεκάδες από εμάς στα νοσοκομεία με αναπνευστικά και καρδιακά προβλήματα.

Και η κυβέρνηση; Φυσικά δεν δηλώνει "φέρτε μου έναν νεκρό από το νέφος" όπως οι προκάτοχοί της. Πιστή στην άποψη της πως το νέφος - όπως και όλα εν τέλει σ' αυτή τη χώρα - είναι πολιτικό, το αντιμετωπίζει... πολιτικά! Πρώτα-πρώτα διαψευδείς τις τιμές των ρύπων που προέρχονται από το... επάρατο ιδιωτικό ΠΑΚΟΕ. Και κατόπιν, μιας και η πεμπτουσία της πολιτικής είναι οι εκλογές, δηλαδή οι λαϊκοί ψήφοι, αφήνει λόγω πανελλαδικών τα αυτοκίνητα να κυκλοφορούν ελεύθερα εντός, εκτός και επί του δακτύλιου και ετοιμάζεται, λόγω διακοπών, να τα αφήσει εντελώς ελεύθερα μέχρι το Σεπτέμβριο. Φαίνεται πως η σύγκρουση του ΠΑΣΟΚ με τους ΙΧήδες για τα τέλη κυκλοφορίας και η μόνη φορά που πήρε κάπως αυστηρά μέτρα κλείνοντας το κέντρο και επεκτείνοντας τον δακτύλιο σ' όλη την Αθήνα, το δίδαξαν πολλά. Φάνηκε άλλωστε το αποτέλεσμα και στις δημοτικές εκλογές του 1982, λίγους μήνες αργότερα. Τώρα λοιπόν που κάθε ψήφος θα αξίζει χρυσάφι είναι δυνατόν η κυβέρνηση να δυσαρεστήσει έστω και στο ελάχιστο τους κατόχους ψή-

φου και ΙΧ;

Κι εμείς; Εμείς που αργοπεθαίνουμε δουλεύοντας καθημερινά στο κέντρο; Σίγουρα οι απαντήσεις μας - σημάδι των καιρών - ήταν μηδαμινές μπροστά στο πρόβλημα ζωής και θανάτου που αντιμετωπίζουμε. Μόνη φωνή διαμαρτυρίας η πορεία από τον Πειραιά στην Αθήνα που διοργανώθηκε από το ΚΚΕ εσ. και την ΕΚΟ ενάντια στο νέφος και το διάταγμα Πέτσου που δίνει δυνατότητες επέκτασης των βιομηχανιών στην Αττική. Μοναδική αντίδραση ενός ναρκωμένου από τη ζέστη πληθυσμού, που προσπαθήσαμε όλοι μαζί με τις φωνές και τα συνθήματα να ξυπνήσουμε. Είς μάτην; Ισως. Αυτό που πρέπει βέβαια να ξέρουμε καλά είναι πως η αντίθεση ανάμεσα σ' όσους ασφυκτιούν και σε όσους παράγουν το νέφος, πέρα από αντίθεση του μολυσμένου προλετάριου με το κράτος της μόλυνσης είναι και αντίθεση δυο - πλειοψηφικών κομματιών της κοινωνίας. Ανάμεσα δηλαδή στους κατοίκους που ασφυκτιούν από τη μια και τους χρήστες ΙΧ-παραγωγούς μόλυνσης από την άλλη.

Ενας μικρός εμφύλιος πόλεμος δηλαδή; Εστω, αν θέλουμε να επιβιώσουμε πρέπει να είμαστε διατεθειμένοι να τον αναλάβουμε. Τι μπορεί να σημαίνει αυτό; Αγνωστο μέχρι στιγμής. Πάντως στην Γερμανία - η ξεχνάμε - η οικολογική ομάδα "Ρομπέν των Δασών" συνηθίζει να καταστρέφει, με τσεκούρια και σφυριά πολλές φορές, τα αυτοκίνητα, μεσ' στη μέση του δρόμου. Το Ευρωπαϊκό έτος περιβάλλοντος συνεχίζεται ακόμη. Μπορούμε πάντα να δώσουμε ένα χεράκι...

## Για ποιο πράγμα θα κατεβαίνατε στο δρόμο;



## ΓΙΑ ΠΙΟ ΑΠΟ ΑΥΤΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΘΑ ΑΓΑΝΑΚΤΟΥΣΑΤΕ Ή ΘΑ ΚΑ- ΤΕΒΑΙΝΑΤΕ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΑΝ ΚΑ- ΠΟΙΟΣ ΤΑ ΑΠΑΓΟΡΕΥΕ

1. Το διαζύγιο - τη χρήση του Ι.Χ. αυτοκινήτου : 35%
2. Το κοινοβούλιο : 26%
3. Την ΑΤΑ - την άμβλωση : 23%
4. Την γαλανόλευκη σημαία : 22%
5. Τα ταξίδια στο εξωτερικό : 20%
6. Την κυριακάτικη λειτουργία στις εκκλησίες : 19%
7. Την αθλητική Κυριακή στην TV : 18%
8. Τα αντισυλληπτικά : 13%
9. Το ΚΚΕ - Τη χρήση βιντεοκασετών και βίντεο : 11%
10. Την εφημερίδα Ελευθεροτυπία : 10%
11. Τα μπουζουξιδικά - τις επισκέψεις στην Ακρόπολη - τη Ν. Δημοκρατία : 9%
12. Τα μπαράκια : 8%
13. Τις εισαγωγές ξένων καλλυντικών ρούχων : 7%
14. Τα βίντεο κλιπς στην TV - την ΕΠΕΝ - την εκπομπή του Σαββόπουλου στη TV : 5%
15. Το κέρδος των επιχειρηματιών : 4%
16. Τα καφενεία στο Κολωνάκι : 3%
17. Το περιοδικό Αμφί : 2%

## ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΚΑΤΩ ΘΕΜΑΤΑ, ΓΕΓΟΝΟΤΑ Ή ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟ- ΣΩΠΩΝ ΣΑΣ ΕΚΝΕΥΡΙΖΟΥΝ ΠΙΟ ΠΟΛΥ;

1. Οι βρώμικες ακτές - οι χούλιγκανς : 39%
2. Ο θόρυβος από τα μηχανάκια : 35%
3. Οι διαφημίσεις στην TV - η επιδειξιμανία των νεόπλουτων : 25%
4. Η λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών - ο Οζάλ : 24%
5. Οι αμερικάνικες βάσεις : 23%
6. Οι ταξιδιές : 22%
7. Ο πόλεμος απαντήσεων-ανταπαντήσεων κυβέρνησης-αντιπολίτευσης στην TV : 21%
8. Οι αρχιεπίσκοποι : 20%
9. Το χαμόγελο του κ. Μητσοτάκη : 19%
10. Η αιγουριά του κ. Παπανδρέου : 16%
11. Οι προεκλογικές εκστρατείες των κομμάτων : 13%
12. Οι κομματικές συγκεντρώσεις στην TV - οι απεργίες των τραπεζικών : 12%
13. Οι Έλληνες οδηγοί : 10%
14. Οι φεμινίστριες : 9%
15. Το ελληνικό ροκ - Τα ανοιχτά χαρτιά στην TV : 7%
16. Η κοσμική στήλη του Ίακχου : 6%
17. Ο έλεγχος στην είσοδο των ντίσκο : 5%
18. Οι δικηγόροι : 2%



Ρίξη με...  
Ρίξη για...  
Ρίξη από...  
Εκ...ρηξη...

Ένα γκάλοπ που γίνεται την 21η Απριλίου. Κοιτάζοντας το διαμορφώνει κανείς σε αδρές γραμμές το πορτραίτο του σημερινού νεοέλληνα (κύρια του Αθηναίου). Θέμα του τα πράγματα για τα οποία θα αγανακτούσε, θα κατέβαινε στο δρόμο προς υπεράσπισή τους, τα πράγματα που τον εκνευρίζουν. Δημοσιεύτηκε στο ΚΛΙΚ.

Έχουμε λοιπόν και λέμε : η προσωπική ζωή κατέχει τα πρωτεία. Τα Ι.Χ - διαζύγιο είναι στην κορυφή του πίνακα με 35%. Στους άντρες το ποσοστό για τα Ι.Χ φτάνει στο 42%, πράγμα που δεν συμβαίνει στις γυναίκες, που φαίνονται να ενδιαφέρονται περισσότερο για το αν μπορούν να παίρνουν διαζύγιο απ' αυτούς τους άντρες!

Οι κυρίαρχες αξίες που απεικονίζονται στις πρώτες θέσεις, είναι η ησυχία, η τάξη και η ελευθερία στην προσωπική ζωή, και μάλιστα, με ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα της ...κατανάλωσης. Διαζύγιο, Ι.Χ, άμβλωση, ταξίδια. Φαίνεται μάλιστα ότι υπάρχουν άνθρωποι που θα "πάλευαν" για τα μπουζουξίδικα, τα μπαράκια, τα ξένα ρούχα και τα καλλυντικά.

Και μαζί μ' αυτά και η ησυχία μας : όχι στις βρώμικες ακτές - νάβρισκα μόνο αυτούς που τις βρωμίζουν - όχι στους χούλιγκαν, όχι στα μηχανάκια και όχι και στην επιδειξιμανία των ...νεόπλουτων! 25% και τρίτο σε σειρά "εκνευρισμού" μαζί με τις διαφημίσεις της τηλεόρασης. Άλλες αξίες, άλλες εποχές.

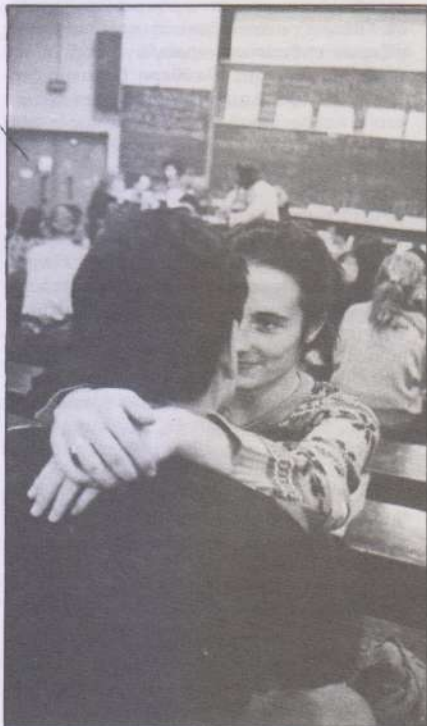
Το τελευταίο πράγμα βέβαια για το οποίο θα κατέβαιναν στο δρόμο είναι το κλείσιμο του Αμφί - αυτός ο παράξενος σεβασμός του νεοέλληνα στο δικαίωμα στη διαφο-

ρά (!) - και μάλιστα μετά από τα καφενεμία στο Κολωνάκι. Α! Όλα κι όλα. Την επιδειξιμανία πολλοί εμίσησαν, τους νεόπλουτους ουδείς. Για το κλείσιμο αναφερόμαστε ότι το επιχειρηματικό κέρδος αποστέλλεται στα Τάρταρα 4%. Να επισημάνουμε βέβαια ότι σαν επιχειρηματικό κέρδος εννοείται το κέρδος των άλλων, των μονοπωλίων και τα τέτοια, διότι εμείς μια δουλίτσα έχουμε βρε αδερφέ, για να βγάζουμε το ψωμί μας.

Ίσως αν υπήρχε ολόκληρη η έρευνα και αν τα ερωτήματα ήταν πιο προσεγμένα, να έβγαναν και πιο καθαρά τα συμπεράσματα. Κλείνουμε με μερικά λόγια της Μ. Δούκα μ' αφορμή την επέτειο της 21ης Απριλίου, που δημοσιεύτηκε στη "Λέξη" :

"Η πλειοψηφία του ελληνικού λαού είναι δημοκρατική. Αυτής της ίδιας όμως πλειοψηφίας ένα σημαντικό ποσοστό, συνειδητά ή όχι, αγνόησε την ειδοποιό διαφορά ενός πραξικοπήματος από μια επανάσταση, επαναλαμβάνοντας τα θέσφατα του Παπαδόπουλου. Αυτή η δημοκρατική πλειοψηφία επίσης, επί επτά χρόνια κινούμενη μέσα στα πλαίσια της χουντικής λογικής αδιαφόρησε (και όσοι ισχυρίζονται το αντίθετο, προβάλλουν απλώς τις ιδεοληψίες τους) για τα όσα συνέβησαν στον τόπο μας. Και αυτή πάλι, δημοκρατική πάντα και συντριπτική, κατά τον ίδιο τρόπο και τηρουμένων των αναλογιών φυσικά, είναι που και σήμερα κινούμενη μέσα στα πλαίσια της κοινοβουλευτικής λογικής αδιαφορεί για ο,τιδήποτε δεν έχει άμεση σχέση με τη βολή της και τα ντουλάπια της κουζίνας της"

## Ο έρωτας των Κοινωνιολόγων



74 μέρες. Τόσο κράτησε η κατάληψη του τμήματος κοινωνιολογίας. Ήταν μια κατάληψη που ήρθε ν' ανατρέψει τη μίζερη

ζωή αυτής της σχολής, να βάλει τους ανθρώπους σε κίνηση, ν' ανατρέψει προσωπικές συνήθειες και ζωές. Η καθημερινή μας παρουσία μέσα στο, τόσο γνώριμο πια, κτήριο, οι ολονυκτίες, τα καθημερινά συντονιστικά, το τραπεζάκι της κατάληψης, έδιναν τον τόνο της ζωής μας μέσα σ' αυτήν.

Κι όμως. Όλες αυτές οι μέρες που πέρασαν άφησαν να πλανιέται στο χώρο μια πικρή απορία. Τόσες μέρες, τόσες γνωριμιές, τόση συναισθηματική έξαρση και από καμιά σχέση ...τίποτα! Αναπόφευκτες κάποιες συγκρίσεις τόσο με τις μόλις έχουσες λήξει μαθητικές καταλήψεις, όσο και μ' αυτές των παλιότερων εποχών, που, σ' αυτόν τον τομέα, βοηθώντας και του "επαναστατικού" αναβρασμού, έχουν να επιδείξουν πλούσια πρακτική.

Στα πηγαδάκια αναζητιόταν απεγνωσμένα μια απάντηση ...σε θεωρητικό επίπεδο πάντα : μη φταίει ότι ο κόσμος έχει γίνει ατομιστής και άρα δύσκολα κάνει ανοίγματα για πιο στενές σχέσεις παραμένοντας στις επιφανειακές γνωριμιές; Μήπως φταίει

ότι πολλοί από μας είχαν ήδη δημιουργήσει προσωπική ζωή έξω από τη σχολή και άρα καλυπτόμενοι απ' αυτήν δεν είχαμε τη διάθεση να προχωρήσουμε σε παραπέρα ενέργειες; Μην φταίει ο τρισκατάρατος ιός του *aids* Μήπως το ότι ο αγώνας μας είχε αρκετά συντηχιακά-συνδικαλιστικά στοιχεία και άρα άφηγε το χώρο του προσωπικού, της καθημερινότητας σε τριτεύουσα μοίρα; (εδώ που τα λέμε άλλη χάρη έχει ν' ανεμίζεις την κόκκινη παντιέρα φιλώντας την κοπέλλα σου κι άλλη να την κρατάς από το χέρι και να φωνάζεις "όχι θεολόγους για κοινωνιολόγους"!)). Μήπως φταίει ότι η μίζερια που κουβαλάμε έξω, την φέραμε και μέσα;

Εδώ ο γράφων σηκώνει τα χέρια.

Πέρα απ' αυτά, η κατάληψη, δεν παύει να παρουσιάζει σωρεία ιδιαιτεροτήτων: ήταν η πρώτη που έγινε στην Πάντειο, η πρώτη όπου η ΚΝΕ όχι μόνο δεν μπόρεσε να σπάσει αλλά αντίθετα αυτή διέλυσε την ΚΝΕ, η πρώτη όπου όπως θάλεγε και ένας φίλος, ραϊχικός, η παραγωγή οργάνωσης κινήθηκε σε επικινδύνως χαμηλά επίπεδα.

Με τη λήξη της κατάληψης ακούστηκαν διάφορες κορώνες για το πέρασμα του αγώνα σε ανώτερα επίπεδα, ιδεολογικώς πολιτικώς κά. Ας ελπίσουμε ότι και ο έρωτας των κοινωνιολόγων θα ακολουθήσει μια τέτοια κίνηση.

πάντα δικός σας

Κ. Γεώργας



## ΕΘΝΙΚΗ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΕΙΑ ΣΟΥ!

Ξαφνικά μέσα στην καλοκαιριάτικη και εθνική χαύνωση του σταθεροποιητικού προγράμματος που βαίνει κατά κρημών και τον ξαφνικό καύσωνα ήρθε η εθνική Ελλάδα, ο Γκάλης, ο Πολίτης και οι υπόλοιποι να ξυπνήσουν μια σπωθημένη εθνική περηφάνεια και να διεκδικήσουν από τον Παπανδρέου και το Μητσοτάκη μια άλλη πρωτοκαθεδρία, έξω και πέρα από τις αθλιότητες της πολιτικής τους. Ξαφνικά η Ελλάδα ανάμεσα στους πρώτους και *in extremis* πρώτη στην Ευρώπη στο μπάσκετ: Είναι προφανές ότι δεν πρόκειται για κάτι το τυχαίο. Η άνοδος του ελληνικού μπάσκετ είναι φανερή τα τελευταία χρόνια και στηρίζεται σε ορισμένα χαρακτηριστικά που υπερβαίνουν την τόσο γνωστή και πατροπαράδοτη ελληνική παράδοση. Η εθνική μπάσκετ πρόσφερε τη μεγαλύτερη προσπάθεια στο τέλος του αγώνα σε αντίθεση με κάθε ελληνική απόπειρα - και στον αθλητισμό - που μέχρι σήμερα στηριζόταν στην ακριβώς αντίστροφη λειτουργία, ένταση στην αρχή κατάρρευση στο τέλος! Να λοιπόν μια ελληνική ομάδα που επιμένει στο τέλος της προσπάθειας και κερδίζει. Το δεύτερο χαρακτηριστικό της ήταν η ομαδικότητα και η έλλειψη έκδηλου βεντετισμού. Και εδώ τον τόνο τον έδινε η μεγάλη βεντέττα, ο Γκάλης και ο προπονητής Πολίτης, που ιδιαίτερα ο πρώτος έκαναν ένα μάθημα αντιβεντετισμού και "επαγγελματικότητας" που είναι οι γνωστές δηλώσεις και συνεντεύξεις των ηρώων του ποδοσφαίρου, τα "σκίσαμε" και τα άλλα τέτοια; Το στυλ Γκάλη, σκληρή προπόνηση, λίγα λόγια έξω από τη γήπεδο, σκληρή προσπάθεια μέσα σ' αυτό, ήρθε να καταπλήξει ένα ολόκληρο έθνος.

Μια ομάδα τόσο έξω από το πνεύμα της μεταπολίτευσης και του αποκορυφώματός της της αλλαγής! Αυτή η χτυπητή διαφορά ανάμεσα στο πνεύμα και στο στυλ του μπάσκετ και το κραυγαλέο και κίτρινο λαϊκισμό της αλλαγής φάνηκε έκδηλα στα "ανοιχτά χαρτιά" της 22 Ιούνη με θέμα το μπάσκετ όπου η χυδαιολογία και ο κτρινισμός του ΠΑΣΟΚ τή γενικού γραμματέα αθλητισμού Σαρρή ερχόταν σε χτυπητή αντίθεση με το "πνεύμα" του μπάσκετ, χαμηλόι τόνοι στις εκδηλώσεις, ομαδικότητα, σοβαρότητα.

Το μεγάλο διδάγμα του πανευρωπαϊκού πρωταθλήματος μπάσκετ, υπάρχουν κάποιοι σ' αυτή τη χώρα που δουλεύουν σοβαρά, που δεν αρκούνται σε κούφια λόγια και φρασεολογία, που μπορούν να κερδίσουν. Κι όταν αυτή η επιτυχία στο μπάσκετ συνδυαστεί με την καλή παρουσία των ελληνικών ομάδων σε άλλα ομαδικά σπορ όπως το πόλο και το βόλλευ, σε αντίθε-



ση με το καλοπληρωμένο ποδόσφαιρο και τον κλασικό αθλητισμό, ίσως να μπορούμε να μιλήσουμε για ένα φαινόμενο με καθολικότερη σημασία που μπορεί να υπερβεί τα πλαίσια του αθλητισμού, "οι Έλληνες μπορούν να δουλέψουν ομαδικά και να κερδίσουν". Μπορούν να είναι ψυχραιμοί σοβαροί και όχι "φοκλόρ".

Η εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του είναι κεντρικό σημείο για ένα λαό, και αν θέλουμε και για οποιοδήποτε επαναστατικό και ανατρεπτικό κίνημα. Όμως αν αυτή η εκδοχή των πραγμάτων μας χαροποιεί και μας ενδιαφέρει υπάρχει και ο αντίποδας. Υπάρχει η αντίφαση, αντίφαση που χαρακτηρίζει την κοινωνία μας - ή μήπως και κάθε ανθρώπινη προσπάθεια και επίτευγμα;

Η νίκη στο μπάσκετ δεν θα σημάνει μόνο άνοδο της θέλησης και της αυτοπεποίθησης ενός λαού, θα σημάνει παράλληλα επέκταση της εμπορευματοποίησης σε κάθε γωνία της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ήδη ο χορός των εκατομμυρίων και οι δωρεές των εφοπλιστών αντικατέστησαν τον "κότινο" της νίκης. Οι εταιρίες αθλητικών ειδών και οι ...γυμναστές караδοκούν για την διεύρυνση της αθλητικής βιομηχανίας. Ο αθλητισμός από μορφή αυτοαξιοποίησης του ανθρώπου, από ελεύθερη και χωρίς δεσμεύσεις δραστηριοποίηση του ανθρώπινου σώματος, από χαρά της προσπάθειας, από "νούς υγιής εν σώματι υγιής"

μεταβάλλεται σε μια τεράστια βιομηχανία, σε "θέαμα" αναπαράσταση και παραγωγή μίζερων ανθρώπων, παραγωγή αθλητικών τεράτων, που μια ελεύθερη δραστηριότητα την μεταβάλλουν μέσα από έναν τρομακτικό καταμερισμό εργασίας σε παραγωγή "αθλητών", όπως παλιά θα λέγαμε π.χ. εργατών μεταλλουργίας ή τραπεζουπαλλήλων.

Αυτό είναι το τίμημα της νίκης, και αυτό το τίμημα, σε κάθε άνθρωπο που θέλει να βάλει το μυαλό του στοιχειωδώς σε κίνηση, και όχι μόνο τους μυς του δεν επιτρέπει εύκολα και χωρίς δεσμεύσεις να απολαύσει την χαρά της νίκης. Αυτή η χαρά ήταν τουλάχιστον για το συγγραφέα αυτού του άρθρου πάντα μοιρασμένη. Αυτό το σύστημα που ζούμε δεν μας επιτρέπει να πανηγυρίσουμε αβίαστα, δυστυχώς, παρόλο που πανηγυρίσαμε. Οι χοροί δεν μπορούν να κρατήσουν.

Ίσως όμως αυτή να είναι η μοίρα της ανθρώπινης προσπάθειας. Και ποιος την ώρα που έβλεπε του Έλληνες να τρέχουν με την ελληνική σημαία και να πανηγυρίζουν τη νίκη της εθνικής δεν θυμήθηκε πως μόλις πριν δύο μήνες οι ίδιοι οι "πανελληνες" έτρεχαν στα σουπερμάρκετ, σε μια άλλη είδους εθνική κρίση.

Ας είναι πάντως, ας μη "μεμφμοιρούμε" άλλο. Εθνική Ελλάδας γεία σου.



Ρίξη με...  
Ρίξη για...  
Ρίξη από...  
Εκ...σηση...

## HELLAS EUROBASKET '87

Μερικές φορές η εθνική μας τηλεόραση στην αγωνία της να φτάσει στο επίπεδο των ευρωπαϊκών, μας προσφέρει σκηνές απείρου κάλλους. Οι τηλεσκηνοθέτες της τα δίνουν όλα για μια σκηνή εκτός απ' αυτές του αγωνιστικού μέρους. Βέβαια αυτή καθεαυτή η πρόθεση δεν είναι κακό. Μπορεί όμως κάλλιστα να χρωματιστεί. Και ειδικά όταν οι κάμερες στρέφονται σε "θηλυκές, δροσερές υπέρχεις" ή σε γνωστούς καλλιτέχνες, που δίκην διαφήμισης το παίζουν ενθουσιώδεις φιλαθλοι (της πρώτης μάλιστα σειράς των καθισμάτων). Πάντως είναι παρήγορο το γεγονός πως σ' αυτές τις αναμεταδόσεις οι εκφωνητές δεν ακολουθούν το δρόμο των τηλεσκηνοθετών και δεν σχολιάζουν, όπως παλιά, αυτά τα πλάνα (λέτε εκείνη τη στιγμή να μην κοιτάζουν στο μόνιτορ;)

Στον αγώνα όμως Ισπανίας-Γιουγκοσλαβίας έγινε η εκπληξη! Δεν εννοώ βέβαια τη νίκη της Γιουγκοσλαβίας. Σε μια νεκρή στιγμή (στο ημίχρονο) η κάμερα είναι στραμμένη στο κέντρο του γηπέδου, ακριβώς πίσω απ' την γραμματεία. Σε πρώτο πλάνο ένα κομπιούτερ της IBM, δεξιά του μια μπάλα και αριστερά του ένα κουτάκι της Coca-Cola. Όλα τοποθετημένα στο τραπέζι της γραμματείας που είχε πράσινο τραπεζομάντηλο (αν δεν απατώμαι). Σε δεύτερο πλάνο οι ομάδες έκαναν την προθέρμανσή τους. Αυτό το πλάνο το θεωρώ ως αριστούργημα του μοντέρνου συμβολισμού και του σύγχρονου πολιτικού λόγου. Πράγματι, όλη η πεμπτοούσια

της ελληνικής κοινωνίας βρίσκεται σ' αυτό το πλάνο. Ο εκσυγχρονισμός της ελληνικής κοινωνίας πρέπει να γίνει οπωσδήποτε (σύμβολο: το κομπιούτερ), για να προλάβουμε το τραίνο της Ευρώπης που φαίνεται θαμπά στον ορίζοντα (σύμβολο: το δεύτερο πλάνο) Στην προσπάθειά του αυτή θα πρέπει να χτυπήσει τα συμφέροντα των εργαζομένων και γιατί όχι; και τους ιδίους τους εργαζόμενους (σύμβολο: το κουτάκι της Coca-Cola) Από την άλλη θα πρέπει να τραβήξει την προσοχή της κοινής

γνώμης σε κάτι άλλο: σε πούμε στο θέαμα (σύμβολο: η μπάλα του μπάσκετ). Μέσα σ' όλα αυτά έρχεται συνεπικουρη του εκσυγχρονισμού και η άποψη για τον αθλητισμό: πρέπει να υπάρχουν κάποιοι που να υπερβαίνουν την ανθρώπινη ύπαρξη, τις ανθρωπινες δυνατότητες για να δημιουργηθούν τα είδωλα που πάνω τους θα στραφεί η προσοχή των απλών θνητών. Αυτό βέβαια θα γίνει με την βοήθεια της τεχνολογίας και της επιστήμης (σύμβολο: το κομπιούτερ και πίσω του οι αθλητές να προθερμαίνονται).

Δεν είναι λοιπόν καταπληκτικό το πλάνο; Οι πληροφορίες από τη Γαλλία που αναφέρουν ότι ο μέγας συμβολιστής σκηνοθέτης Ζαν-Λυκ Γκοντάρ είπε ότι σταματάει την καριέρα του, γιατί ξεπεράστηκε απ' αυτό το πλάνο, ελέγχονται ως ανακριβείς. Για να πούμε την αλήθεια όμως, αυτά τα πλάνα μάλλον είναι της πλάκας. Γιατί η κάμερα που είναι στημένη στο κέντρο του γηπέδου, απλώς αφέθηκε εκεί από τον χειριστή της, χωρίς κάποιο σκοπό, μιας και ο χρόνος ήταν νεκρός.

Και για να μην ξεχνιόμαστε, λέτε να ήταν τυχαίο το γεγονός ότι το τραπεζομάντηλο της γραμματείας ήταν πράσινο; (συνδυάστε το λιγάκι με τα παραπάνω και θα καταλάβετε τι εννοώ). Μάλλον όχι! Όπως δεν ήταν τυχαίο το γεγονός ότι για μια στιγμή όλο αυτό το πλάνο καλύφτηκε από το πρόσωπο ενός μικρού παιδιού, που μπήκε (με τον τσαμπούκα του, δεν είναι τυχαίο) μπροστά στην κάμερα. Ευτυχώς....

\* Αλήθεια έχετε παρατηρήσει ότι όλοι στο Ευρωμπάσκετ πίνουν Coca-Cola; Ακόμα και οι Σοβιετικοί και μάλιστα επιδεικτικά! Μερικές φορές μου τη δίνει ο διεθνισμός....

Τάσος Ρετζιος



## Πρόσφυγες σε ξένη γη

Απορεί ο "Αναρρησίας" της Αυγής 10-6-87, ποιό φώναζαν "Σλάβοι, Σλάβοι, Σοβιέτ" στο Στάδιο ειρήνης και φιλίας. Και ρωτώντας φίλους του του "δόγματος" παίρνει την ταυτόσημη απάντηση πως επρόκειτο για "πολιτικούς πρόσφυγες". Και απορεί ξανά ο φίλτατος σχολιογράφος: "πόσο γρήγορα μεταδίδεται η γραμμή, έστω και αν πρόκειται απλώς για έναν αγώνα με μπάσκετ".

Αδίκως απορείς φίλτατε. Πράγματι περί "προσφύγων" επρόκειτο. Πρόσφυγες που βρίσκονται σε ξένη χώρα και ζητωκραυγάζουν υπέρ της πατρίδας τους. Γιατί ποιός υγιής φιλαθλος

θα χειροκροτούσε τους Ρώσους μετά από όσα συνέβησαν στον αγώνα μεταξύ των δύο εθνικών ομάδων, εκτός από τους "χούλιγκανς" του Χαρίλαου Φλωράκη;

Τυχαία μήπως απέφευγαν να χειροκροτήσουν την εθνική στον αγώνα της με τους Ρώσους ή μήπως τόσοι πολλοί Ρώσοι πήραν διαβατήριο ώστε να χειροκροτούν την ομάδα τους στον αγώνα της εναντίον της Τσεχοσλοβακίας;

Δεν είναι όμως μόνο πρόσφυγες από τη σοβιετική πατρίδα τους - όπως και ο "συμπατριώτης" τους Τσέχος Κοτλέμπα που έστησε τη διατήρησή τους να προκριθούν οι Ρώσοι - είναι όπως φαίνεται και πράκτορες (εκτός των άλλων) και των οικονομικών συμφερόντων της πατρίδας τους. Έτσι δείχνουν οι επιτροπές που στήνει το

ΚΚΕ στη Φωκίδα για να προωθήσει το "λαϊκό" αίτημα για πραγματοποίηση του ρώσικου εργοστάσιου αλουμίνων στους Δελφούς. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το ποιές εφημερίδες διαμαρτυρήθηκαν με πρωτοσέλιδα άρθρα τους για την απόφαση του Αρχαιολογικού Συμβουλίου να μην εγκρίνει την πραγματοποίηση της επένδυσης στην Αγία Ευθυμία: Ο Ριζοσπάστης, η Πρώτη και το Έθνος του κ. Μπόμπολα, ναι, αυτού που παλιά έβγαζε τη "Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια".

Προς τι λοιπόν η απορία; Οι τριτοδιεθνιστές προλεταριοί που ως γνωστόν δεν έχουν πατρίδα άλλη από τη Σοβιετία, την πατρίδα του προλεταριάτου, είναι όντως πρόσφυγες στη χώρα μας. Ελπίζουμε μόνο να γυρίσουν γρήγορα πίσω πριν προλάβουν να κάνουν εμάς πρόσφυγες....

## Mamma mia! Οι Πράσινοι!

Με βιολογικά μπισκότα και μιλανέζικο κρασί, καλλιεργημένο "βιοδυναμικά", χωρίς φυτοφάρμακα δηλαδή, γιόρτασαν τη νίκη τους, μετά την πρώτη εκλογική τους κάθοδο σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, οι Πράσινοι της Ιταλίας.

Και φυσικά δεν έχουν λόγους να είναι παραπονεμένοι: 13 έδρες στη Βουλή (2,5% και 969.534 ψήφοι) και μια έδρα στη Γερουσία (2% και 635.856 ψήφοι). Οι ιταλικές εκλογές που όλοι κατηγορούσαν σαν αδιάφορες, δεν φειδονται εκπλήξεων. Πέρα από την ορμητική είσοδο των Πράσινων στην κεντρική πολιτική σκηνή και την όχι και τόσο απρόσμενη εκλογή της Ιλόντα Στάλερ, της περιφέρειας Ταισολίνα, στο Μοντεαττόριο, η πτώση του ΙΚΚ σε όλες τις εκλογικές περιφέρειες (-3,3%) εκτός από την Καλαβρία, όπου κερδίζει μια μονάδα, αποτέλεσε τη δεύτερη μεγάλη έκπληξη των εκλογών της 14ης Ιουνίου.

Σε μια Ιταλία που αλλάζει ταχύτατα, την Ιταλία των νέων τεχνολογιών, του τριτογενούς τομέα και των ιδιωτικών τηλεοράσεων που η διαχείριση Κράξι προώθησε ακόμα περισσότερο, το πολιτικό σκηνικό δείχνει να αλλάζει σιγά-σιγά και αυτό. Η υποχώρηση του ΙΚΚ κυρίως στις "κόκκινες ζώνες" του βιομηχανικού Βορρά και στους νέους κάτω των 25 ετών - που αποτελούν μόνο το 10% των ψηφοφόρων του - είναι αποτέλεσμα της μείωσης του ειδικού βάρους του βιομηχανικού προλεταριάτου και παράλληλα της διόγκωσης του τριτογενούς και πληροφορικοποιημένου τομέα όπου οι ψηφοφόροι, σε μεγάλο ποσοστό νέοι, ψηφίζουν κατα πλειοψηφία τους σοσιαλιστές (1 στους 3 ψηφοφόρους του ΣΚΙ είναι κάτω των 25).

Μέσα σ' αυτή την αλλαγή του κοινωνικού ορίζοντα η άνοδος των Πράσινων, κινήματος που επικαλείται αξίες μεταβιομηχανικές και "μεταυλιστικές, μοιάζει αναμενόμενη. Μετά τα "μολύβινα χρόνια" τα μικρά ιταλικά κόμματα (Προλεταριακή Δημοκρατία, Ριζοσπαστικό Κόμμα, Πράσινοι) και τα κινήματα αμφισβήτησης, όχι μόνο αυξάνουν την απήχηση και το κοινωνικό τους βάρος, αλλά σε ένα βαθμό διαμορφώνουν ένα νέο -εναλλακτικό θα λέγαμε - πρόσωπο. Είναι χαρακτηριστικό ότι η εμφάνιση των Πράσινων στις εκλογές όχι μόνο δεν ζημίωσε τα άλλα δύο κόμματα που αντίθετα αύξησαν τη δύναμή τους (Π.Δ. 1,7% και 642.021 ψήφους και Ρ.Κ. 2,6% και 987.675 ψήφους, με άνοδο +0,2% και +0,4% αντίστοιχα) ενώ οι ίδιοι δείχνουν να αντλούν ψήφους κατευθείαν από τη δεξαμενή του ΙΚΚ, κυρίως στη νεολαία (33% ή ένας στους τρεις ψηφοφόρους είναι κάτω των 25).

Τι λένε όμως οι ίδιοι οι Πράσινοι για την επιτυχία τους; Θα γίνουν κι αυτοί ένα

ακόμα κόμμα στο ατέλειωτο πολιτικό φάσμα της ιταλικής σκηνής; "Δεν θέλουμε να γίνουμε κόμμα για να μην επαναλάβουμε τα ίδια λάθη που έκανε η νέα αριστερά και οι Ριζοσπάστες, που με τον καιρό έχασαν την ικανότητά τους να επηρεάζουν την κοινή γνώμη. Ο κόσμος εμπιστεύεται περισσότερο τα κινήματα παρά τα κόμματα" λέει ο Ερμέτε Ρεαλάτσι την επομένη των εκλογών.

Τι σκοπεύουν να κάνουν οι Πράσινοι στο κοινοβούλιο; Βασικός τους στόχος είναι να πιέσουν μαζί με τα άλλα κόμματα που είχαν ταχθεί υπέρ του αντιπυρηνικού δημοψηφίσματος για την τροποποίηση του νόμου ώστε να γίνει το φθινόπωρο και όχι μετά από δύο χρόνια όπως προβλέπεται σήμερα.

Όσον αφορά τα μεγάλα θέματα τα πράγματα μοιάζουν εύκολα. Στα συγκεκριμένα "καθημερινά" ζητήματα όμως; Το οικολογικό κίνημα είναι διαφοροποιημένο στο εσωτερικό του - εξηγεί η Ρενάτα Ινγκράο, υποψήφια των Πράσινων και κόρη του Πιέτρο Ινγκράο - όμως στις μεγάλες επιλογές είναι αρκετά ενωμένο. Όταν συζητάμε πολιτικά - ανήκουμε στην αριστερά ή στη δεξιά; - μπορεί να τσακωνόμαστε και να κάνουμε οργισμένες συζητήσεις, όταν όμως συζητάμε για τα πραγματικά προβλήματα, για συγκεκριμένα πράγματα, φτάνουμε εύκολα σε συμφωνία". Πράγματι οι Πράσινοι συζητούν εδώ και χρόνια για την πολιτική τοποθέτηση του οικολογικού κινήματος. Σε γενικές γραμμές, οι περισσό-

τεροι τείνουν να το τοποθετούν στη αριστερά, αλλά υπάρχει και μια τάση, αυτή του Αλεξάντερ Λάγγκερ από το Νότιο Τυρόλο που προσπαθεί να το τοποθετήσει στο κέντρο, προς την μεγάλη μάζα των ιταλών καθολικών. Δεν είναι βέβαια άσχετη με αυτή την τάση του κινήματος και η πρόσφατη θέση του ίδιου σε σχέση με το δικαίωμα στην έκτρωση, που τόση συζήτηση έχει προκαλέσει στην Ιταλία αλλά και γενικότερα στην Ευρώπη. Υποστηρίζεται λοιπόν ότι η αποποινικοποιημένη άμβλωση θέτει ένα ηθικό πρόβλημα για τους Πράσινους. Φυσικά αυτές οι απόψεις - που δεν χαρακτηρίζουν το σύνολο του κινήματος - δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την "απορία" του Μάριο Καπάνι της Προλεταριακής Δημοκρατίας για το αν "θα δώσουν τις μάχες τους μαζί μας ή με τον καρδινάλιο Ράτσινγκερ και το Κίνημα για τη Ζωή". Ο "ρεαλισμός" του πράσινου κινήματος δεν έγκειται σ' αυτό. Έγκειται περισσότερο στη δημιουργία μιας εναλλακτικής πολιτικής δύναμης και τη σταθεροποίησή της στην ιταλική σκηνή. Μπροστά στην κραξιστική ανασυγκρότηση και την παραγωγική αναδόμηση, οι Πράσινοι εμπλουτίζουν το σύνολο του ιταλικού κινήματος με τις νέες αξίες που φέρνουν. Οι πρόσφατες εκλογές είναι απόλυτα διδακτικές, τόσο για τη φύση της "καπιταλιστικής ανασυγκρότησης" που πραγματοποιούν οι σοσιαλιστές, όσο και της ανασυγκρότησης που από τα πράγματα γίνεται για το ίδιο το ιταλικό κίνημα. Δέκα χρόνια μετά το "'77" της Μπολόνια και τα "μολύβινα χρόνια" που ακολούθησαν, οι πολιτικοί εξόριστοι περμάνουν την αμνηστία και τα τρία κόμματα που προέκυψαν από το κίνημα, απομακρυσμένα από τις αντιθέσεις του παρελθόντος, συγκεντρώνουν το 6,8% - δηλαδή την ψήφο 2.600.000 περίπου ανθρώπων.

PUBBLICITA' ELETTORALE



**CACCIA  
E NUCLEARE  
BLEAH!  
IO VOTO VERDE.**

Προεκλογική καμπάνια των Πράσινων: "Κυνήγι και πυρηνικά, μπλαχ! Ψηφίζω Πρασινούς!"



**Η ΕΠΙΘΕΣΗ  
ΕΝΑΝΤΙΑ  
ΣΤΗΝ  
ΚΑΤΑΛΗΨΗ  
ΤΗΣ Α. ΝΙΚΗΣ 39  
ΜΕ ΑΡΧΗ ΤΟ  
ΚΩΦΙΜΟ ΤΟΥ  
ΡΕΥΜΑΤΟΣ  
ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΘΕΣΗ  
ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΕ  
ΚΑΘΕ  
ΕΜΠΡΑΚΤΗ  
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ  
ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ**

**ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗ  
ΝΑ ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΘΕΙ  
ΤΟ ΚΑΤΕΙΛΗΜΕΝΟ ΚΤΙΡΙΟ**

Επιτροπή Κατάληψης Αθήνας 39





Ρήξη με...  
Ρήξη για...  
Ρήξη από...  
Εκ...ορήξη...

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει και συνεχίζονται οι μεγάλες προμήθειες εξοπλισμού που θα εκσυγχρονίσουν τους τρεις κλάδους των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων. Οι προμήθειες αυτές αφορούν διάφορα οπτικά ή βοηθητικά συστήματα από αεροπλάνα αξίας 1 δις δολλαρίων ως ασύρματους 1 εκατ. δολ. Το καινούργιο στοιχείο σ' αυτές τις προμήθειες είναι ότι οι αγοραστές έχουν πλέον ξυπνήσει και ζητούν αντισταθμιστικά οφέλη. Αυτά μπορεί να είναι από την κατασκευή τμημάτων του εξοπλισμού από εγχώριες βιομηχανίες ως την προώθηση εξαγωγών διαφόρων ελληνικών προϊόντων. Αυτό το τελευταίο ήταν και το κύριο αντισταθμιστικό όφελος από την αγορά των F-16: δηλαδή η σύσταση μιας μεικτής ελληνοαμερικανικής επιχείρησης κεφάλαιου 25 εκατ δολλ. που θα αναλάμβανε να προωθήσει διάφορα ελληνικά προϊόντα στις αγορές του εξωτερικού.

## Αντισταθμιστικά οφέλη



Τώρα βέβαια ποιός τρελλός θα καθόταν να γυρνάει όλο το κόσμο και να προσπαθεί να πασάρει τα ελληνικά προϊόντα (τα οποία ανήκουν σε μια λίστα που εγκρίνει το ΥΠΟΒΙ και που περιλαμβάνει διάφορα κράματα ατσάλιου, σιδηροχρόμο και σιδηρονικέλιο θερμοκήπια, αρδευτικά συστήματα, οχήματα αλλά και ρούχα). . . . .

Έχουν λοιπόν στηθεί μια ή δυό εταιρείες μεσάζοντες οι οποίες γνωρίζουν καλά την ελληνική αγορά και ιδιαίτερα τις εξαγωγικές εταιρείες. Με τις γνωριμίες που έχουν και κάτουν έρχονται σε επαφή με αυτές τις εταιρείες και τους προτείνουν τα εξής: Να τους δώσουν μια βεβαίωση ότι η εταιρεία μεσάζων βοήθησε την εξαγωγική εταιρεία να πραγματοποιήσει τις τάδε εξαγωγές στους τάδε πελάτες (που αποδεικνύονται από τιμολόγια και φορτωτικές). Αν τα προϊόντα που εξάγουν δεν ανήκαν στη λίστα του ΥΠΟΒΙ τότε γίνεται μια "προσπάθεια" για να μούν.

Μετά από μερικούς μήνες αναμονής για την έγκριση από το ΥΠΟΒΙ, την Βιομηχανία που εξήγαγε τα οπτικά συστήματα στην Ελλάδα και το κράτος στο οποίο εδρεύει η βιομηχανία αυτή (το οποίο δίνει και κάποια εξαγωγική πριμοδότηση) έρχεται ένας λευκός φάκελλος που περιέχει σε μετρητά ένα ποσό ίσο με το 1% της αξίας των εξαγωγών της ελληνικής εταιρείας ενώ άγνωστο είναι το ποσό που κρατάει η εταιρεία μεσάζων (αν και πρέπει να κυμαίνεται στο ίδιο επίπεδο).

Με άλλα λόγια όχι μόνο δεν γίνεται καμιά προσπάθεια για την προώθηση των ελληνικών εξαγωγών, αλλά για να συμπληρωθεί το πλαίσιο των αντισταθμιστικών οφελών χρησιμοποιούνται οι ήδη υπάρχουσες ελληνικές εξαγωγές και επι πλέον οι ξύπνιες εταιρείες και κυβερνήσεις απαιτούν μια εκτεταμένη γνώση του τρόπου λειτουργίας των καλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων και της ελληνικής αγοράς εν γένει (μέσα από τα πελατολόγια και τιμολόγια).

### ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΗΣ Λ. ΝΙΚΗΣ 39

Στις 15/11/85, 35 άστεγοι φοιτητές και νεολαίοι καταλαμβάνουν το άδειο -πανεπιστημιακής ιδιοκτησίας- κτίριο της Λ. Νίκης 39, η κίνησή τους -γέννημα του στεγαστικού αδιεξόδου που ακόμα παραμένει οξύ και ανεπίλυτο- αποτελεί ταυτόχρονα μια νέα για τα ελληνικά δεδομένα πρόταση ενάντια στα κυβερνητικά "μπαλώματα" και τον εκβιασμό των υπέργωγων νοικοκύριων.

- Εμπρακτη διεκδίκηση του στοιχειώδους κοινωνικού δικαιώματος της στέγης.
- αυτοοργάνωση των άστεγων κατά σχολή και γειτονιά.
- παραχώρηση από το Κράτος, τους Δήμους, το Παν/μιο όλων των άδειων κτιρίων για στέγηση των αστέγων - αυτοδιαχείριση των άδειων κτιρίων από τις ομάδες αστέγων που τα κατοικούν.

Σήμερα, 19 μήνες μετά, το κτίριο της Λ. Νίκης 39 που έγινε βιώσιμο χάρη στην τεράστια συλλογική προσπάθεια των κατοίκων του, δέχεται μια συντονισμένη επίθεση σφυροκρήνης και φθοράς τόσο από δεξιούς βουλευτές (Σταμάτης, ερώτηση στη Βουλή) και τον πρόεδρο του τμήματος της Οδοντιατρικής (Παπαναγιώτου, γράμμα στον Ταχυδρόμο) όσο και από την διοίκηση του ΑΠΘ που έδωσε το πράσινο φως στη ΔΕΗ και έκοψε το ηλεκτρικό ρεύμα στις 3/6/87.

Καταγγέλλουμε την ενέργεια της διακοπής του ρεύματος σαν προσπάθεια υπονόμευσης της κατάληψης μιας και αποτελεί μια άμεση πίεση για την εκδίωξη των κατοίκων από το κατειλημμένο κτίριο.

Είναι σαφές πως το χτύπημα της κατάληψης δεν αφορά μονάχα τους 35 κατοίκους της -που αντιμετωπίζουν σήμερα πολλούς άμεσους κινδύνους μετά την διακοπή του ηλεκτρικού ρεύματος- αλλά κυρίως αποτελεί ένα χτύπημα στην ίδια την ιδέα της αυτοδιαχείρισης των άδειων κτιρίων, χτύπημα που αφορά, γενικά, κάθε εμπρακτη κοινωνική αντίσταση.

- Δηλώνουμε την αμέριστη συμπαράσταση μας στην κατάληψη της Λ. Νίκης 39
- Απαιτούμε την άμεση επανασύνδεση του ηλεκτρικού ρεύματος στο κτίριο.
- Καλούμε ταυτόχρονα το Παν/μιο στο άνοιγμα ενός διαλόγου γύρω από το στεγαστικό αδιέξοδο και τη δυνατότητα χρησιμοποίησης των άδειων κτιρίων της πόλης.

### Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΗ ΤΗΣ

Περιοδικά: Θούριος, ΚΑΠΑ, Προοπτική, Πράξη, Ρήξη, Διαδρομές Ξάνθης, διάλογος Βέροιας, Διάλογος (Πανεπιστήμιο Θεσ/κης), Convoγ, Φάσμα, Οικολογική Εφημερίδα, Αλλη Άποψη (στις τράπεζες), Αντίδοτο, Αρνούμαι, Σχολιαστής.

Ομάδες: ΚΚΕεσ/Ανανεωτική Αριστερά, ΕΜΑΣ, ΕΚΟΝ Ρ.ΦΕΡΑΙΟΣ, Νεολαίοι Ε.ΑΡ, Αριστερές Συσπειρώσεις Φοιτητών, Συσπείρωση Πανεπιστημιακών, Αριστερές Συσπειρώσεις ΤΕΙ Θεσ/κης, Αυτόνομες Ομάδες Μαθητών, Αυτόνομη Συσπείρωση Νοσοκ. Γιατρών, Οικολογική Κίνηση Θεσ/κης, Οικολογική Κίνηση Σερρών, Το Βιβλιοπωλείο των Γυναίκων, Ομάδα Γυναϊκείων Σπουδών, Επιτροπή για το Στεγαστικό ΤΕΙ Αθήνας, Ομάδα Πρωτοβουλίας ΣΤΕΤ, ΟΣΕ, Ομάδα Εναλλακτικής Δράσης Καβάλας, Επιτροπή Θεολόγων, Αγωνιστική Σοσιαλιστική Κίνηση, Ταξική Αγωνιστική Συσπείρωση Εργαζομένων, ΑΘΕΚ, Αυτόνομη Παρέμβαση Νεοπολιτών Θεσ/κης, Ομάδα Γυναϊκείων Θεσ/κης, Κίνηση για την Υπεράσπιση Πολιτικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων, Αυτόνομη Συσπείρωση Κυπρίων Φοιτητών, Επιτροπή Κατάληψης Χ.Τρικούπη 91, Κ.Ο.ΜΑΧΗΤΗΣ.

**Ο ΤΥΠΟΣ ΧΤΕΣ**

# Τρόμος στις

**ΠΡΩΤΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ**

Μέχρι τώρα ξέραμε ότι όταν γινόταν κάποιο θεαματικό έγκλημα, οι διευθυντές των εφημερίδων πηδούσαν από τη χαρά τους. Και δικαίως. Διότι τίποτε δεν εκτινάξει τόσο πολύ τις κυκλοφορίες των εφημερίδων ούτε εθνικές κρίσεις, ούτε η εθνική του μπάσκετ, αν δε, σπάσει ο διάολος το ποδάρι του και αναγκαστούν να βάλουν πρωτοσέλιδο κάτι για την Κύπρο, είναι γνωστό ότι τότε οι κυκλοφορίες πέφτουν κατακόρυφα.

Μόνο που κανείς δεν περίμενε αυτή η αντίληψη να φτάσει στα όριά της και μάλιστα με τον τρόπο που έφτασε. Ο λόγος φυσικά για το πρόσφατο έγκλημα όπου ένας άντρας κατατέμαχισε την γυναίκα του και για λόγους "ενημέρωσης του κοινού" το Έθνος κατά κύριο λόγο, αλλά και η "Αυριανή" και η "Μεσημβρινή", θεώρησαν πως έπρεπε να δημοσιεύσουν τις φωτογραφίες του πτώματος.

Ίσως δεν χρειάζεται να σταθούμε σ' όλα τα τεράστια θέματα που ανοίγει αυτή η υπόθεση: την τρομολαγνική λειτουργία του τύπου, με τρόπο μάλιστα πολύ λιγότερο αθώο από τον συνάδελφό του κινηματογράφο, την πλήρη έλλειψη οποιασδήποτε δεοντολογίας από μεριάς του τύπου κλπ.

Αξίζει να συγκρατήσουμε τρία μόνο σημεία:

α) Για πρώτη φορά οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι και φωτορεπόρτερ αντέδρασαν ουσιαστικά σ' αυτόν τον επαγγελματικό τους εξευτελισμό καίγοντας συμβολικά αντίτυπα του "Έθνους" έξω από τα γραφεία της ΕΣΗΕΑ και απαιτώντας από το επαγγελματικό σωματείο των δημοσιογράφων να πάρει θέση-όπως και έγινε-με αποτέλεσμα η υπόθεση να πάρει έκταση και να παρεμβεί (φυσικά εντελώς σπασμωδικά) ο εισαγγελέας.

β) Το "πλατύ κοινό" δυστυχώς, έδειξε να επιβραβεύει τη νεκροφιλία των υπεύθυνων των εφημερίδων. Την ημέρα της δημοσίευσης των φωτογραφιών το "Έθνος", αλλά και οι άλλες εφη-

μερίδες όπως η "Αυριανή", ΕΞΑΝΤΛΗΘΗΚΑΝ από τα περίπτερα της Αθήνας. "Εικόνα σου είμαι κοινωνία και σου μοιάζω", λοιπόν;

γ) Τέλος-και σε συνάρτηση με τα παραπάνω-το πιο σοβαρό είναι ότι η καταδίκη του κιτρινομού από τη μεριά των άλλων εφημερίδων γίνεται στη βάση του ανταγωνισμού προς το συγκρότημα Μπόμπολα (όπως ο "Βηματοδότης" της 28/6/87 που επιτίθεται μετωπικά στο "Έθνος" για την φωτογραφία, για τα χρέη του στο Ταμείο Τεχνικών Τύπου, για τη δίκη στο Λονδίνο, κλπ.) ενώ στην πραγματικότητα υπερθεματίζουν σε κιτρινομό παρουσιάζοντας (κατα πάγια τακτική) το θύμα σαν μια ζηλιάρα και προκλητική γυναίκα, αλλάζοντας τους ρόλους, παρουσιάζοντας τον θύτη σχεδόν σαν θύμα (δες και "Ελευθεροτυπία" 27/6)... ανέμελα περιέφερε την ομορφιά της" κλπ. ακόμη και "Αυγή" της ίδιας μέρας). Η συγκριση με τη στάση του τύπου στην υπόθεση Κολιτσοπούλου μόνο θλιβερές σκέψεις και οργή μπορεί να προκαλέσει.

Ενα απλό σχόλιο δεν μπορεί να κλείσει το θέμα-και το χυδαίο θέαμα των πεντάστηλων ταμπλόιντ-ίσως ούτε καν να το ανοίξει. Και γιατί ούτε η ΕΣΗΕΑ, ούτε ο οποιοσδήποτε εισαγγελέας μπορεί να αποτελέσει ισχυρό πλήγμα για τους τρομολάγνους των εφημερίδων όσο η "κοινή γνώμη" θα συνεχίζει να τους επιβραβεύει κυκλοφορικά

## «Ράδιο - Ηράκλειο»



Να όμως και ένας "διαφορετικός" δημοτικός σταθμός που αρχισε τη λειτουργία του. Προκειται για τον Δημοτικό Πειραματικό Σταθμό Ηρακλείου

που εκπεμπει στους 96,8 MHz. Είναι μια προσπάθεια που ξεκίνησε από πρωτοβουλία πολιτών, πλαισιωμένη από το Δήμο, με βάση τον πρώην ερασιτεχνικό 251. Ο σταθμός που ακόμα βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο και εκπέμπει κάθε Δευτέρα και Τετάρτη 6-8 μ.μ., Σαββατοκύριακα 10π.μ.-1μ.μ. ως τις 15 Αυγούστου με προοπτική να συνεχίσει σε καθημερινή βάση, λειτουργεί με συνέλευση των συνεργατών και ακροατών του που γίνεται στο Δήμο και με πρωτοβουλιακή Συντονιστική Επιτροπή προγράμματος, που αυτή τη στιγμή συζητά το θεσμικό πλαίσιο του σταθμού. Τα μέχρι στιγμής δείγματα γραφής του ήταν υποδειγματικά. Θέματα όπως αντιρρησίες συνείδησης, προβλήματα των ένστολων πολιτών, οι Φιλιππινέζες έργα ζόμενες στην Ελλάδα, καλύφθηκαν ζωντανά, με συνεντεύξεις και σχόλια.

Δεύτερη προσπάθεια μετά το άνοιγμα από Δήμο και πολίτες του κινηματογράφου "Νοσταλγία" που δείχνει ότι κάτι το διαφορετικό κινείται έξω από την αθηναϊκή μιζέρια. Θα αναμένουμε και άλλες προσπάθειες "στο ακουστικό μας".

Πανευρωπαϊκή συνάντηση νεολαίας το καλοκαίρι στην Ελλάδα; Ναι, δεν πρόκειται για καλοκαιριάτικη φάρσα! Από τις 20 ως τις 30 Αυγούστου νέοι από τις χώρες της Δ.Ευρώπης θα συναντηθούν στην Χαλκιδική για να συζητήσουν, ν' ανταλλάξουν απόψεις και εμπειρίες για τα προβλήματα της κοινωνίας και του κινήματος και...να κάνουν μπάνια. Την διοργάνωση αυτού του πανευρωπαϊκού κάμπινγκ έχουν αναλάβει η Ομοσπονδία για μια εναλλακτική αριστερά (Γαλλία), η Προλεταριακή Δημοκρατία (Ιταλία), το Κομμουνιστικό κίνημα (Ισπανία), η Εναλλακτική Λίστα του Βερολίνου, νεολαία των Πράσινων (Δ. Γερμανία), το Σοσιαλιστικό Ειρηνιστικό Κόμμα (Ολλανδία) και η Πρωτοβουλία απ' τις Αριστερές Συσπειρώσεις Φοιτητών και τρία περιοδικά - ομάδες από την Αγγλία. Επίσης έχουν καλεστεί να συμμετάσχουν στο κάμπινγκ εναλλακτικές και πράσινες λίστες από την Αυστρία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο καθώς και οργανώσεις από την Πορτογαλία, τη Νορβηγία, τη Δανία και τη Σλοβενία!

Τα θέματα που θα συζητηθούν στο κάμπινγκ είναι αρκετά και ενδιαφέροντα:

- Οικολογία και περιβάλλον
- Σχολείο, κίνημα, κοινωνία
- γυναικείο
- ζώντας με τις διαφορές
- ειρήνη
- το αυταρχικό κράτος απέναντι στις ατομικές και συλλογικές ελευθερίες
- τα διεθνή κινήματα
- νέοι και κουλτούρα, νέοι και πολιτική
- εργασία
- οι νέες αξίες των εναλλακτικών και η νέα Ευρωπαϊκή κουλτούρα



# ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΝΕΟΛΑΪΑΣ

Ευνότητα είναι η σημασία αυτού του κάμπινγκ για το Ελληνικό κίνημα. Εναλλακτικές και ριζοσπαστικές κινήσεις από ολόκληρη την Δ. Ευρώπη θα συναντηθούν για να γνωριστούν, να ενημερώσουν και να συζητήσουν για τα προβλήματα που απασχολούν σήμερα την κοινωνία και το κίνημα.

Ο πλουραλισμός των κινήσεων που συμμετέχουν (από τοψη εθνική, ιδεολογική, πολιτική) όπως και των θεμάτων αποτελούν ένα γόνιμο έδαφος πάνω στο οποίο θα δοκιμαστούν απόψεις και πρακτικές. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα, αφού ελάχιστες είναι οι ευκαιρίες που έχουμε να έρθουμε σε άμεση επαφή με τα κινήματα της Δ. Ευρώπης και μάλιστα με τόσο ευνοϊκούς όρους αφού γίνεται στην Ελλάδα και άρα είναι δυνατή η συμμετοχή ευρύτερου κόσμου. Πέρα από επαρχιώτικες και στενοχωρικές ομάδες στο χώρο των Α.Σ.Φ, καθένας μπορεί να κατανοήσει τις θετικές εξελίξεις που μπορούν να δρομολογηθούν από το πανευρωπαϊκό κάμπινγκ (καμπίνες σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, στενότερη σύνδεση των κινήματων, επανάληψη ανάλογων συναντήσεων κλπ).

Ηδη έχουν δημιουργηθεί ομάδες δουλειάς από τις Συσπειρώσεις σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη ενώ και άλλες ομάδες κοινωνικής ταξινόμησης έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον. Να λοιπόν μια απροσδόκητη πρόκληση μέσα στο καλοκαίρι. Πρόκληση συζήτησης και συνεργασίας με Ευρωπαίους συντρόφους' πρόκληση προβληματισμού και επανατοποθέτησης διαφόρων ζητημάτων για το κίνημα στην Ελλάδα' πρόκληση αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου των διακοπών αντί της ιδιωτέουσας σε διάφορες έρμες παραλίες και νησάκια.....

# ΟΧΙ ΣΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΦΑΚΕΛΩΜΑ

## ΕΚΑΜ

Η 15η Ιούνη είναι μια μέρα ιστορική. Τέλος πια η αναρχία, το χάος, η αταξία. Πέρασαμε το κατώφλι του κόσμου του Όργουελ. Τη στιγμή που εμείς ετοιμαζόμαστε για τα μπάνια, ο ΕΚΑΜ αρχίζει εφαρμόζεται. Φυσικά χωρίς την ψήφιση του παράλληλου νόμου που υποτίθεται θα μας προστάτευε από τις "ακρότητες" της πληροφορικής, και βέβαια - χαρακτηριστικό του στυλ Κουτσογιώργα - αρχίζοντας από τα νεογέννητα. Αλλά δεν θα αργήσει η στιγμή που όλοι θα αποκτήσουμε τον μαγικό αριθμό που θα επιτρέψει την πλήρη αρχειοθέτησή μας, που θα μας καταστήσει διαπερατούς στο βλέμα του "μεγάλου αδελφού".

Οι μηχανισμοί του μεταεμφυλιακού κράτους, με το τριχοειδές δίκτυο των θυρωρών και χαφιέδων, είναι σήμερα ανύπαρκτοι. Το ελληνικό κράτος είναι πια δυτικοευρωπαϊκού τύπου και η ολοκλήρωση του περνάει μέσα από τον συνεχή διαχωρισμό του από την κοινωνία των πολιτών. Έτσι αυτή γίνεται αδιαφανής, μη ελέγξιμη.

Οι τεράστιες δυνατότητες της πληροφορικής είναι για τους κρατικούς διαχειριστές μια μεγάλη ευκαιρία να οικοδομήσουν ένα αποτελεσματικό υπερσυγκεντρωτικό μηχανισμό που να μπορεί να ανιχνεύει και άρα να καταστέλει προληπτικά την μοριακή κινητικότητα της κοινωνίας. Για μας τους υπόλοιπους αυτά σημαίνουν το να χυθούμε το μάτι του κράτους στην πλάτη, ή ακόμα παραπέρα την απογύμνωση από κάθε στοιχείο προσωπικής ζωής, που δικαιωματικά πρέπει να είναι αδιαφανής.

Αλλά βέβαια εδώ είναι Ελλάδα θα μπορούσε να παρατηρήσει κάποιος και όλα αυτά είναι λίγο υπερβολικά. Και αυτή είναι η πλειοψηφική στάση μας και οι περισσότεροι δεν έχουν συνειδητοποιήσει τις τεράστιες δυνατότητες της πληροφορικής για συλλογή και επεξεργασία στοιχείων από την άλλη βασίζονται στο ότι εδώ είναι Ελλάδα και δεν προχωράει τίποτα. Αλλά ο ΕΚΑΜ εφαρμόζεται, η υποδομή υπάρχει και η στροφή της πολιτικής των αρχουσών τάξεων επί το αυταρχικότερο κάθε άλλο παρά θα μειωθεί τα χρόνια που έρχονται.

Αντίθετα ωρμάζουν καταστάσεις εθνικής ανάγκης, υπερεθνικές λύσεις σαν μόνη διέξοδος από την πολιτική και κοινωνική κρίση. Έτσι αρχίζει και υφάινεται ο κενός, διαχωρίζονται τα αρνιά από τα ερίφια, εκλέγονται τα εξιλαστήρια θύματα.

Είναι λοιπόν πολύ σημαντικό τώρα που ο νόμος αρχίζει να εφαρμόζεται, τώρα που όλοι αρχίζουν να αντιλαμβάνονται περί τίνος πρόκειται, να ξαναρχίσει μια καμπάνια για τον ΕΚΑΜ, μια καμπάνια που θα κλείσει το φράγμα αποπληροφόρησης και θα κινητοποιήσει πλατιές κοινωνικές δυνάμεις να εμποδίσουν την εφαρμογή του νόμου, να επιβάλουν την απόσυρσή του.

Τα παραδείγματα της Γερμανίας κύρια, αλλά και της Βελγίας, δείχνουν ότι η υπεράσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων από το κρατικό ολοκληρωτισμό τυγχάνει πετυχημένης υποστήριξης και είναι αποτελεσματική. Χαρακτηριστικό είναι το κίνημα που αναπτύσσεται στη Γερμανία για να εμποδίσει τη διεξαγωγή απογραφής.

Μια πρώτη σοβαρή προσπάθεια σ' αυτή την κατεύθυνση έγινε από την κίνηση για την υπεράσπιση των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, που κυκλοφόρησε φυλλάδια, παράλληλα με εκδήλωση-συγκέντρωση σε θέατρο της Αθήνας.

Ο ΕΚΑΜ είναι ένα θέμα για το οποίο θα πρέπει να οργανωθούμε τον χρόνο που έρχεται. Είναι καιρός λοιπόν να πυκνώσουν οι επιτροπές κατά του ΕΚΑΜ, να μελετήσουμε και να οργανώσουμε τρόπους αντίστασης, να μπλοκάρουμε το νόμο και να τον καταργήσουμε.

**ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΥΣ  
ΑΠΕΡΓΟΥΣ ΤΗΣ Coca-Cola**



## ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ COCA COLA: Αντίσταση ή εξαφάνιση;

Δύο μήνες τώρα ο κόσμος της Θεσσαλονίκης γίνεται θεατής και συμμετοχός μιας απ' τις πιο σκληρές απεργίες που έχουν γίνει σ' αυτή την πόλη. Το όνομα Coca Cola είναι αρκετά γνωστό και δεμένο με ό,τι μπορεί να φανταστεί κανείς: τηλεοπτικές διαφημίσεις, σύμβολα της αμερικανικής κουλτούρας, μέχρι κι εκείνο το ξεχασμένο αντιδικτατορικό τραγουδάκι που μίλαγε για θειάφια και στουσιά. Η απεργία δεν είναι γνωστή μόνο γι' αυτό. Από την πρώτη στιγμή επεκτάθηκε σ' όλη την πόλη. Το εμφιαλωτήριο της Θεσσαλονίκης δεν θα βγαζε ούτε ένα κιβώτιο, αυτό ήταν σίγουρο. Όμως τα καμόνια της εταιρείας πλάκωναν από παντού, από Αθήνα, Πάτρα, Σέρρες, όπου αλλού υπήρχαν αποθέματα. Ετσι η περιφρούρηση δεν ήταν περιφρούρηση μιας πόρτας αλλά μιας πόλης. Θέλετε να χεξε μια εικόνα της απεργίας; φανταστείτε ένα φορτηγό ταγκρισμένο κιβώτιο. Προσθέστε μπρος και πίσω δυο φιατάκια της εταιρείας, δίχως νούμερα, γεμάτα με τραμπούκους με όλα τα σύνεργα της δουλειάς τους, μαχαίρια, αλυσίδες κι όλα τα σχετικά. Βάλτε και δύο περιπολικά, και κλείστε το σετ με δυο κλούβες ΜΕΑτζήδες, με τα δικά τους συμπράγκαλα. Το φορτηγό μπαίνει στην πόλη. Κάποια ομάδα επαγρύπνησης παίρνει χαμπάρι. Το σύρμα πέφτει και μπαίνει υπο επιτήρηση. Σταματάει κάπου να ξεφορτώσει. Αρχίζει το τρέξιμο.

Τραμπούκοι και ΜΕΑτζήδες μεταβάλλονται σε φορτοεκφορτωτές και μάλιστα εντατικοποιημένοι στο φουλ. Να'σαι αφεντικό, να χαιρέσαι να τους βλέπεις. Αυτοί είναι εργάτες... Και ξαφνικά αρχίζουν να πλακώνουν απεργοί. Οι ντουντούκες καλούνε τον κόσμο σε συμπάρασταση. Ο κλοιός σφίγγει κι αρχίζουν οι ανταλλαγές χαρακτηρισμών. Κάποια στιγμή ένα κιβώτιο ξαναφορτώνεται πίσω στο φορτηγό. Αυτό ήταν. Σε λίγο το φορτηγό θα ξαναφύγει φορτωμένο κάτω απ' τα σφηνίγματα απεργών και συμπαραστατών. Το καζάνι που βράζει σκάει με μια συμπλοκή στην Ηλιούπολη. Η δικαιοσύνη σπεύδει να επιληφθεί της υπόθεσης: Οι κατηγορούμενοι εργάτες της Coca Cola, μέλη της ομοσπονδίας των εμφιαλωμένων αλλά και απλοί περίοικοι αντιπροσωπεύουν στο εδώλιο τη σύνθεση και το δυναμικό της απεργίας με "απλή κι άδοξη αναλογική". Θα ακούσουν από το στόμα του προέδρου την καταδική τους σε πολύμηνη φυλάκιση.

Όμως τι σημασία μπορεί να 'χει μια καταδική; Ετσι κι αλλιώς η δικαιοσύνη απεφάνθη και σε σχέση με την απεργία, κηρύσσοντάς την παράνομη με την απόφαση 3118/87 του Πρωτοδικείου "γιατί πίσω απ' τα αιτήματα κρυβόταν το σπάσιμο της εισοδηματικής πολιτικής" και τα τοιαύτα. Ετσι κι αλλιώς οι τρόποι για να συνεχίσεις πάντα υπάρχουν: Η ομοσπονδία των εμφιαλωμένων κήρυξε απεργία με

άλλα αιτήματα για όλο τον κλάδο, παρά τα εξώδικα του ΣΕΒ που απειλεί θεούς και δαίμονες. Και η βιομηχανία των απολύσεων πήρε μπροστά.

Απ' την άλλη μεριά ο αγώνας κλιμακώνεται: Στάσεις εργασίας των εργαζομένων στα εμφιαλωμένα. Συγκέντρωση συμπάραστασης. Σύσκεψη με Δήμους και ΦΕΑΠΘ για να ενταθεί η συμπάρασταση στην πόλη. Ταμπλώ και προκυρήξεις σε κεντρικά σημεία. Μια αφίσσα της "ΠΡΑΞΗΣ" καλεί σε μπουκοτάζ της Coca Cola. Οι εργαζόμενοι κυκλοφορούν προκυρήξεις στο ίδιο στυλ. Στο πανεπιστήμιο σταματάει να πουλιέται η Coca. Κι οι χοροί καλά κρατούν.

Αυτό είναι το περίγραμμα μιας "αγρίας απεργίας" όπως την αποκάλεσε ο Παπαθεμελής. Μιας απεργίας που δεν έπαψε να παίρνει μορφές και διαστάσεις προβληματικές για τα κόμματα και τις συνδικαλιστικές παρατάξεις. Και γι' αυτό κι η χλωμή και ζορισμένη υποστήριξη του Εργατικού Κέντρου που ελέγχει η ΕΣΑΚ. Και δυστυχώς το ίδιο ισχύει και για το χώρο. Οι εργατικές συσπειρώσεις (υπό ιδρυση) κούνησαν το κεφάλι και συνέχισαν να συζητάνε πλατφόρμες τριαξονικές και βάλτε.

Ίσως κάπως έτσι να 'ναι το μέλλον: απ' τη μια μεριά αυθόρμητα, εργαζόμενοι και κόσμος της πόλης συνεχίζουν την καθημερινή τους πάλη με τα πλοκάμια της πολυεθνικής, κι από την άλλη ο "σοβαρός κόσμος" των ποικιλομόρφων ηγετών της τάξης σουφρώνουν τα φρύδια.

### ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ - ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΤΩΝ ΑΠΕΡΓΩΝ ΤΗΣ ΚΟΚΑ - ΚΟΛΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Π Ρ Ο Σ  
ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΟΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΜΑΣ

Εργαζόμενοι Παρ της Θεσσαλονίκης  
900.000.000 ΕΚΑΤ. ΚΕΡΔΗ Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΚΟΚΑ - ΚΟΛΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ  
ΓΙΑ ΤΟ 1986.

25 ΗΜΕΡΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑ ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΤΗΣ ΚΟΚΑ - ΚΟΛΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΜΕ... ΓΙΑΤΙ:

Γιατί αρνείται το δικαίωμα στην δουλειά μας, γιατί απειλεί τη δουλειά μας και το φάρι των οικογενειών μας, γιατί εργαζόμαστε σε άθλιες συνθήκες, γιατί απργημένοι στην Π.Ν.Π. δεν έδωκε και δεν δίνει ούτε μια δραχμή αύξηση, γιατί με την ανοχή της πολιτείας κτυπά να διαλύσει τον κλάδο μας.

ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΟΚΑ-ΚΟΛΑ ΜΕ ΤΑ 900.000.000 ΕΚ. ΚΕΡΔΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΑΛΛΕΤΗ ΤΟΥ ΙΔΡΩΤΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ ΚΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΑΞΥΛΟΤΑ ΚΑΛΟΠΛΗΡΟΜΕΝΟ ΑΠΕΡΓΟΣΠΑΣΤΙΚΟ ΜΗΘΑΝΙΣΜΟ ΕΡΓΟΛΑΒΩΝ αυτοκλήτων θυσιάζει με την προστασία της Αστυνομίας και μας κτυπά Εξιδέντροπα και ύπουλα για να μας υπατάξει και να περάσει το αντερνατικό της σχέδιο για να διαλύσει το κέρδη της. Εμείς εναντίον θα συνεχίσουμε τον δικαιο αγώνα μας και με τη δική σας συμπαράσταση και αλληλεγγύη.

ΑΠΟΜΟΝΩΣΤΕ ΤΟΥΣ ΚΑΛΟΠΛΗΡΟΜΕΝΟΥΣ ΑΠΕΡΓΟΣΠΑΣΤΕΣ.  
ΠΕΙΤΕ ΜΑΖΙ ΜΑΣ ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΚΟΚΑ - ΚΟΛΑ.

Με αγωνιστικούς κερητισμούς  
Η Συντονιστική Επιτροπή απεργιακού αγώνα

Το εργατικό κίνημα του '74-76 και η ανακόλουθη οικονομική κρίση οδήγησαν σε μια σειρά απαντήσεις του κεφάλαιου που στόχευαν τόσο στη συνολική οικονομική συγκυρία (επενδυτική αποχή, κλείσιμο βιομηχανιών, απολύσεις) όσο και στη διάλυση του βασικού υποκειμένου των μεταπολιτευτικών εργοστασιακών αγώνων, του ανειδίκευτου εργάτη της παραγωγής. Το φασόν, οι υπερβολαβίες, αποτελούν μια συνταγή δοκιμασμένη εις τας Ευρώπας με εγγυημένη επιτυχία.

Η *Coca-Cola*, που σαν πολυεθνική κατέχει μια τεράστια πείρα σε θέματα διοίκησης προσωπικού, ήταν από τις πρώτες που διάλεξε αυτή τη λύση. Πρώτα απ' όλα περιόρισε την επέκταση και την εγκατάσταση νέων εργοστασιακών μονάδων. Αντίθετα έκανε συμβάσεις με καμιά εικοσαριά μικρότερα εμφιαλωτήρια, πετυχαίνοντας διπλό όφελος: Τη διασπορά της παραγωγής, ώστε να μην είναι δυνατόν να σταματήσει από απεργίες (στα μικρά εμφιαλωτήρια με λίγο προσωπικό κι ανύπαρκτο συνδικαλισμό οι δυνατότητες αντίστασης των εργατών είναι πολύ περιορισμένες) και ταυτόχρονα, στον εμπορικό τομέα, την εξαφάνιση πολλών ανταγωνιστικών προϊόντων. Όπως ήταν φυσικό, η επόμενη φάση ήταν η επίθεση στην εργατική τάξη μέσα στα εργοστάσια της *Coca-Cola*: Το σύστημα διακίνησης που απασχολούσε υπαλλήλους της εταιρείας άρχισε να περνάει στα χέρια υπερβολάβων, ενώ ταυτόχρονα η πληρωμή άρχισε να γίνεται με το κομμάτι. Αυτό σημαίνει τόσο την κατακόρυφη πτώση του εισοδήματος και τη φοβερή εντατικοποίηση όσο και το σπάσιμο της ενότητας ανάμεσα στους εργαζόμενους, ενώ η συχνή αλλαγή του προσωπικού ερχόταν να συμπληρώσει αυτή την κατάσταση. Ακόμα και μέσα στην παραγωγή, διάφορες δουλειές άρχισαν να παίρνουν χαρακτήρα εργολαβίας ή υπερβολαβίας: τα κλαρκ, η καθαριότητα των χώρων κλπ.

Τραγική αντίφαση: ενώ η αντίσταση στο προχώρημα αυτής της διαδικασίας είναι το θεμελιώδες αίτημα στο εμφιαλωτήριο της Θεσσαλονίκης, στην Αθήνα και στην Πάτρα όπου το νιού λιοικ των εργασιακών σχέσεων είναι γεγονός και οι υπερβολαβίες περνάνε το 50% της εργασίας, (στη διακίνηση 65-70%) καμιά κίνηση συμπάρτασης δεν έγινε δυνατή μετά 50 μέρες απεργίας.

### ΕΝΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΥΧΡΟΝΟΥ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ

Λίγα χρόνια πριν, στις 7-12-84 ένα εμπιστευτικό έγγραφο του διοικητικού υπαλλήλου Σπ. Βασιλάτου προδιέγραφε το μέλλον που είναι σήμερα παρόν.

Ο εν λόγω κύριος, μιλώντας για το '85 εκτιμά ότι η ικανοποίηση των αιτημάτων των εργαζομένων δεν είναι λύση γιατί η οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ θα οδηγήσει σε νέες κινητοποιήσεις.

Και τί προτείνει;

1) "Με την υπάρχουσα μείωση των μη αποδοτικών δρομολογίων κάνουμε μείωση μέχρι 23% στα φορτηγά (λόγω της αποθήκης Ρέντη) και με τη μη αντικατάσταση του προσωπικού που αποχωρεί οικειοθελώς ή

## ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ



παίρνει σύνταξη, με το να μη προσλαμβάνουμε έκτακτους τους θερινούς μήνες, με την μη αντικατάσταση των παλιών φορτηγών και μόνο με την αξιοποίηση των περισευόμενων φορτηγών σε προπωλημένα

κιβώτια (αντί Χαμάνη) υποβαθμίζουμε τον κλάδο χρησιμοποιώντας τους μόνο σαν οδηγούς - διανομείς, τους αφήνουμε στη φυσιολογική φθορά του κλάδου".

2) Την προώθηση προϊόντων στους χειμερινούς μήνες, για να είναι μειωμένη η αποτελεσματικότητα κάθε απεργιακής κινητοποίησης τους μήνες της μεγάλης ζήτησης.

Κι αν αναρωτιέται κανείς προς τι όλα αυτά, ο εν λόγω κύριος είναι σαφής.

"Τα αποτελέσματα των παραπάνω ενεργειών έχουν σκοπό την υποβάθμιση και φυσιολογική φθορά του κλάδου οδηγών πωλητών διότι, έμμεσα τους καλλιεργούμε περίοδο αβεβαιότητας, μέλλον χωρίς καμιά βαθμολογική εξέλιξη, αποσταθεροποίηση των σχέσεων μεταξύ τους. Επίσης θα έχουμε οικειοθελείς αποχωρήσεις βοηθών (διότι όπως γνωρίζουμε υπάρχουν πολλοί βοηθοί με κάποια σχετική επιμόρφωση που αν μέσα στο 1985 δεν πάρουν προαγωγή θα φύγουν από την Ελληνική Εταιρεία Εμφιαλώσεως Α.Ε.")

Το έγγραφο τελειώνει με μια αποκαλυπτική πρόταση "δυναμικής αντιμετώπισης":

"Να προκαλέσουμε μια μακροχρόνια απεργία και στο διάστημα της απεργίας να είμαστε προετοιμασμένοι και να προχωρήσουμε στην υλοποίηση των οικονομικών προγραμμάτων μας, σαν μόνη λύση για την επιβίωση μας. ΔΗΛΑΔΗ :

Κατά τη διάρκεια των απεργιακών κινητοποιήσεων εμείς προχωράμε στην δημιουργία εργολαβιών - με ιδιώτες - (όπως η *Henninger Beer*), δίνοντας τους συγκεκριμένα δρομολόγια (π.χ κέντρο της Αθήνας) που και τώρα υπάρχει πρόβλημα (μπλε ζώνη) κλπ.

Η πώληση στις περιοχές των εργολάβων θα γίνεται με προπωλητές της 3Ε και με προκαθορισμένα δρομολόγια (οι παραγγελίες θα δίνονται κάθε μεσημέρι στους εργολάβους).

Βέβαια θα πρέπει να προβλέψουμε την τροφοδότηση των εργολάβων είτε με το άνοιγμα του εργοστασίου της Αθήνας, επικαλούμενοι τον νόμο, είτε από τα εργοστάσια επαρχίας και τους εμφιαλωτές.

Τα παραπάνω πρέπει να γίνουν τώρα που είναι εποχή χαμηλής ζήτησης και που έχουμε τον χρόνο μπροστά μας να αντιμετωπίσουμε το θέμα δυναμικά ωθώντας τους στην απεργία, πριν κατέβουν οι ίδιοι για τη διαπραγμάτευση των οικονομικών αιτημάτων τους, που έτσι κι αλλιώς θα το αντιμετωπίσουμε με απεργία.

Όλα αυτά επαναλαμβάνω ΤΩΡΑ διότι αφενός μεν το χειμώνα (Ιαν. Φεβρ. Μαρ.) μπορούμε να κρατήσουμε την αγορά και αφετέρου να τους αποδυναμώσουμε οικονομικά και ψυχολογικά ούτως ώστε τον Απρίλη να επιστρέψουν "άνευ όρων" στην εργασία τους"

Αυτό είναι το μέλλον που απεργάζονταν ήδη τρία χρόνια πριν η εταιρεία. Κι αυτά τα σχέδια έχουν διαλύσει το σωματείο και το κίνημα στην Πάτρα και την Αθήνα και το έχουν διαλύσει κοινωνικά: οι παλιοί εργάτες έφυγαν, στη θέση τους μπήκαν οι υπερβολάβοι. Έτσι μονάχα μπορεί να εξηγηθεί και η επιμονή των 220 εργαζομένων της *Coca-Cola* της Θεσσαλονίκης. Το δίλημμα που τους μπαίνει είναι απόλυτο: αντίσταση ή εξαφάνιση.

# ΕΞΟΡΙΣΤΟΙ ΣΕ... ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΛΕΩΦΟΡΟ.

Αφού κατορθώσουν να περάσουν τις πύλες της κόλασης, πληρώνοντας τεράστια ποσά σε μεταναστευτικά πρακτορεία, (όσα δεν αποδεικνύονται ...σκέτη απάτη) φτάνουν στις χώρες της Δ. Ευρώπης- μαζί και στη δική μας- για ν' αντιμετωπίσουν εκεί τον κοινωνικό ρατσισμό και την ξενοφοβία.

Πρόκειται για τους κατοίκους μιας μέχρι πρόσφατα άγνωστης μας χώρας που όμως φημίζεται για το τεράστιο μεταναστευτικό της ρεύμα (2.200.000, κυρίως γυναίκες) και την εξαγωγή μεταναστριών με σκοπό τη χρησιμοποίησή τους σε κάθε μορφή φανερή ή κρυφή πορνεία.

Είναι οι Φιλιππίνες. Μία χώρα που γι' αυτήν ο τύπος στη χώρα μας ποτέ δεν έχει αναφέρει τίποτα σχετικό, εκτός από περιστατικά σκώρπια που αναφέρονταν στις κοπέλλες που δούλευαν σαν ΟΙΚΙΑΚΟΙ ΒΟΗΘΟΙ και προέκυπταν προβλήματα με τα ΜΕΣΗΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ, γινόταν αναφορά στον τόπο ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ τους και στις ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ. Με την δολοφονία όμως του ΜΠΕΝΙΝΟ ΑΚΙΝΟ και το διαρκώς αυξανό-

μενο ΜΑΖΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ άρχισαν τα ΝΕΑ από την μακρινή χώρα να κατακλύζουν και τα κανάλια των δικών μας ΜΜΕ. Ετσι είχαμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε από κοντά τα γεγονότα και να γνωρίσουμε τι συνέβαινε εκεί. (Στα 29.000.000 του ενεργού πληθυσμού, 12 εκ. είναι άνεργοι και το εξωτερικό χρέος ξεπερνά τα 25 δις δολάρια Σχολιαστής τ.41. Αύγουστος '86). Μια απέραντη ΠΑΡΑΓΚΟΥΠΟΛΗ πίσω από μερικούς φωτεινούς ουρανοξύστες στις μεγάλες πόλεις, και ένας ολόκληρος λαός που δουλεύει στις φυτείες (κυρίως ριζοκαλλιέργειες) μεγαλοτσιφλικιάδων, οι πολυεθνικές που έχουν μπλοκάρει το μεγαλύτερο μέρος της ΝΤΟΠΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ανά, καρύδας, ζαχαροκάλαμου, κ.α) αφήνοντας μόνο μερικά ψίχουλα για τις ντόπιες επιχειρήσεις- απασχολούν μεγάλο ποσοστό του επαρχιακού πληθυσμού και κυρίως για να συμπεύσουν τα μεροκάματα προς τα κάτω χρησιμοποιούν ως εργάτες γης φυλακισμένους. Ετσι δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια επιλογής για τον πληθυσμό: ΤΟ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ η μετανάστευση και οι λιγο-

στοί που μένουν βολεύονται όπως -όπως για την επιβίωση. Αυτές οι συνθήκες ευνοούν την δημιουργία γραφείων-εκμετάλλευσης μεταναστών ενισχύοντας μ' αυτό τον τρόπο την παρασικονομία της χώρας (από 600-3000 \$ είναι το τίμημα που θα πρέπει να πληρώσει ο μετανάστης). Σύμφωνα με πληροφορίες που έχουμε μόνο στη Μανίλα υπάρχουν 182 γραφεία-επιχειρήσεις που διαπραγματεύονται μ' αντίστοιχα του εξωτερικού το πολύτιμο εξαγωγικό υλικό: τον άνθρωπο. Αναλόγως ηλικίας, μόρφωση, ομορφιάς, εμπειρίας σ' αντίστοιχη εργασία διατίθεται το εμπόρευμα στην κατανάλωση. Από Φιλιππινέζους εργαζόμενους που ζουν και εργάζονται στην Αθήνα (υπάρχουν πολλές κοπέλλες που διοχετεύονται στην επαρχία και δουλεύουν στα σπίτια όχι απαραίτητα πλουσίων, καθώς και κοπέλλες που διοχετεύονται στα νυχτερινά κέντρα από τον Πειραιά μέχρι την Αλεξανδρούπολη. Είναι διαφορετικά τα κυκλώματα των γραφείων που ασχολούνται μ' αυτό το είδος εμπόριου, σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μας είπαν:

Είναι δύσκολο να υπολογιστεί ο ακριβής αριθμός των Φιλιππινέζων στην Ελλάδα καθώς υπάρχουν πολλοί που εργάζονται λαθραία δηλαδή χωρίς άδεια εργασίας. Υπολογίζεται ότι υπάρχουν γύρω στις 9- 10.000 χιλιάδες που δουλεύουν στην Ελλάδα. Από έναν πολύ μικρό αριθμό στις αρχές της δεκαετίας του '70 ο αριθμός των εργαζόμενων φιλιππινέζων στην Ελλάδα μεγάλωσε σταθερά, ιδιαίτερα στα χρόνια μετά το 1980. Το μεγαλύτερο μέρος των Φιλιππινέζων είναι γυναίκες που δουλεύουν σαν οικιακοί βοηθοί, μπάιτμπα σίττερ, φύλακες και μπαργούμαν. Υπάρχουν μερικές που δουλεύουν στα νοσοκομεία σαν μαίες. Κυρίως προσλαμβάνονται από πλούσιους Έλληνες και επίσης ένας ικανός αριθμός διπλωματών έχουν Φιλιππινέζες εργαζόμενες στα σπίτια τους. Υπάρχουν επίσης και άλλοι ξένοι που έχουν Φιλιππινέζους σαν οικιακούς βοηθούς, οδηγούς ή σωματοφύλακες. Ο μικρότερος μισθός των Φιλιππινέζων εργαζόμενων στα σπίτια είναι 150-200 δολάρια αν και στα συμβόλαιά τους αναφέρεται ότι θα πάρουν 250 δολάρια. Στις περισσότερες περιπτώσεις αυτό δεν εφαρμόζεται ενώ είναι αλήθεια ότι οι περισσότεροι από τους Φιλιππινέζους μετανάστες είναι μορφωμένοι και έμπειροι (μερικοί είναι απόφοιτοι κολλεγίου με αρκετή πείρα δουλειάς) εδώ πίνουν δουλειές που είναι πολύ κατώτερες από τα προσόντα τους.

Οι Φιλιππινέζοι εργαζόμενοι είναι συνήθως μεταξύ είκοσι και τριάντα χρόνων. Βρίσκονται στην αρχή των παραγωγικών τους χρόνων. Ανήκουν στην αφρόκρεμα του Φιλιππινέζικου εργαζόμενου δυναμικού και είναι καλά μορφωμένοι πολύ έμπειροι και βρίσκονται στην ακμή τους από άποψη υγείας και παραγωγικότητας. Προέρχονται από διάφορες απασχολήσεις.

Αιτίες που φεύγουν από τις Φιλιππίνες: Κυριώτερες είναι οικονομικές, δηλαδή η ανεργία και η υποασχόληση.

## Προβλήματα των Φιλιππινέζων εργαζόμενων στην Ελλάδα:

Οι Φιλιππινέζοι μετανάστες είναι αντιμετώπι με διάφορα προβλήματα. Μεταξύ των πολλών είναι οι ψηλές μεσητικές αμοιβές. Ο εργαζόμενος πρέπει να μαζέψει του-

λάχιστον δύο με τρεις χιλιάδες δολάρια για να καλύψει την αμοιβή για τοποθέτηση, το διαβατήριο, τον ταξιδιωτικό φόρο και ένα εισιτήριο με επιστροφή που δεν επιστρέφεται αν ο εργαζόμενος φύγει για την χώρα προορισμού του. Για έναν αριθμό εργαζομένων αυτό σημαίνει να πουλήσουν ή να υποθηκεύσουν διάφορα μικρά πράγματα που έχουν. Μερικοί πρέπει να δανειστούν λεφτά φεφτοντας συχνά στην παγίδα της τοκογλυφίας. Υπάρχει συνεχής πολλαπλασιασμός των ανθρώπων που διευθύνουν τις παράνομες δραστηριότητες της στρατολόγησης και στις Φιλιππίνες και εδώ στην Ελλάδα, αύξηση των περιστατικών παραβίασης των συμβολαίων, βαριές εργασίες και ταξιδιωτικές διαδικασίες, επίσης αυξάνονται τα περιστατικά της παρακράτησης των διαβατηρίων των Φιλιππινέζων οικιακών βοηθών από τους εργοδότες τους για να τις έχουν σε έλεγχο. Η έλλειψη ενδιαφέροντος από τους ανθρώπους της πρεσβείας όσον αφορά την δημιουργία μιας επιτροπής μεταναστών που θα αγωνιστεί για τα δικαιώματα των Φιλιππινέζων εργαζομένων στην Ελλάδα - υπάρχουν ακόμα και περιπτώσεις προσπάθειας εκφοβισμού των εργαζομένων από τους εργοδότες, που προσπαθούν να πάρουν αυτά που δικαιούνται. Έχουν κακές συνθήκες εργασίας, περισσότερες ώρες εργασίας ακόμη και Σαββατοκύριακα καθώς και φτωχή ζωή. Οι Φιλιππινέζοι έχουν δυσκολία προσαρμογής στην Ελληνική κοινωνία λόγω προβλημάτων γλώσσας και διαφορετικής κουλτούρας. Η παρατεταμένη νοστολγία εξ αιτίας του μακρόχρονου χωρισμού από την οικογένεια τέλος δημιουργεί ψυχολογικά προβλήματα σε μερικές εργαζόμενες.

Σοβαρό πρόβλημα είναι και η έλλειψη ιατροφαρμακευτικής ασφάλισης επειδή το είδος της δουλειάς που κάνουν δημιουργεί προβλήματα υγείας που χρειάζονται θεραπεία. Μερικές γυναίκες είναι αντικείμενα απάνθρωπων εργασιών, όπως η πορνεία και ένας βαθμός διακρίσεων στην εργασία, επειδή είναι Ασιάτες, αφού δουλεύουν βασικά στις κατώτερες δουλειές που οι Έλληνες δεν τις κάνουν. Ετσι υπάρχουν Φιλιππινέζες που έχουν χάσει τελείως το ηθικό τους επειδή δεν έχουν δυνατέψει ποτέ ξανά σαν υπηρέτριες.

Όπως καταγγέλλεται στην ΑΥΓΗ(29-5-87 "Εσείς πήρατε Φιλιπινέζα;") μια ολόκληρη συμπαγία κρατικών φορέων έχει σαν αποτέλεσμα η Νομαρχία να δίνει 150 άδειες εργασίας το μήνα(!!) το Υπουργείο Εργασίας να κάνει σποραδικές κρούσεις με βραχυπρόθεσμο αποτέλεσμα την προσωρινή αναστολή της μηχανής παραγωγής αδειών και τέλος ΙΚΑ και επιθεώρηση εργασίας να αρνούνται να παρέμβουν μιας και " το σπίτι δεν είναι το ίδιο- υπάρχει οικογενειακό άσυλο- με το εργοστάσιο"

Μετά απ' αυτά αναρωτιόμαστε για τους παραπάνω φορείς:

-ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ( μέσω των Επιθεωρήσεων) μπορεί να ελέγξει αν τα ΣΥΜΒΟΛΑΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ όπως υπογράφονται είναι ΜΟΝΙΜΑ;

-Η ΝΟΜΑΡΧΙΑ (ΤΜΗΜΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ) πως γίνεται η διαδικασία μετάκλισης; (αρκεί μόνο το χαρτί από κάποιο νοσοκομείο κρατικό που δικαιολογεί ότι κάποιος συγγενής του εργοδότη είναι κλινίρης και ζητεί αλλοδαπή νοσοκόμα;)

-ΙΚΑ: Τα συμβόλαια που έχουν στην κατοχή τους οι μετανάστες είναι ΜΟΝΙΜΑ; αν ΝΑΙ γιατί δεν τηρούνται οι όροι τους; Αν όντως όχι γιατί δεν μνημόνται από το ΙΚΑ οι εργοδότες τους που δεν καταβάλλουν το απαιτούμενο ποσό για την ασφάλιση του εργαζομένου; (υπάρχει όμως ένα έγγραφο του ΙΚΑ της 19105/87 προς την επιθεώρηση εργασίας, ΝΟΜΑΡΧΙΑ, ΚΕΝΤΡΟ ΑΛΛΟ ΔΑΠΩΝ που εφιστά την προσοχή τους για τον εντοπισμό τυχόν παραβάσεων).

-ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΤΑΚΛΗΣΕΩΣ (ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ Τ' ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΖΙΚΑ) : Πώς λειτουργούν; Κάτω από ποιά καθεστώς παροχής υπηρεσιών; Παρέχεται δηλ. εκτός από την ΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ άλλου είδους ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ από ψηλά ιστάμενα πρόσωπα και του ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΛΛΟ ΔΑΠΩΝ;

Στον αέρα τελειώς βρίσκονται οι Ξένοι που ξεχωρίζουν κυρίως λόγω χρώματος, αποτελούν εύκολη λεία στα χέρια κερδοσκόπων μιας και η ΠΡΟΞΕΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥΣ βρίσκεται σε χέρια ΕΛΛΗΝΑ ΕΠΙΤΙΜΟΥ ΠΡΟΞΕΝΟΥ που ενώ γνωρίζει τι συμβαίνει με τους εργοδότες (έχουν γίνει πολλές καταγγελίες από τις εργαζόμενες κοπέλλες) προσποιείται ότι δεν γνωρίζει τους ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ότι αυτά που λένε είναι φαντασιώσεις, ψέμματα και για ν' αποφύγουν την απέλαση καλά θα κάνουν να μην μιλάνε και διαμαρτύρονται και δημιουργούν προβλήματα στην Ελλάδα, κλπ, κλπ.

(Πρέπει να αναφέρουμε ότι υπάρχει μια συνθήκη φιλίας και εγκατάστασης που υπόγραψαν η ΕΛΛΑΔΑ και οι ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ ΤΟ 1950)

Ετσι έχουμε την περίεργη ίδρυση ενός σωματείου κάτω από την επωνυμία: Σύνδεσμος Ελληνοφιλιππινέζικης φιλίας (που ενώ ισχυρίζεται ότι είναι αναγνωρισμένο από το Πρωτοδικείο δεν δίνει το καταστατικό του) ασχολείται καθώς λέει με την σύσφιξη των σχέσεων των δύο χωρών την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων κλπ. Πρόσφατα διοργάνωσε 2 εκδηλώσεις με χορό και καλλιστεία, για την ανακήρυξη της Μίς ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ (η 12 Ιουνίου είναι η μέρα της ανεξαρτησίας στις Φιλιππίνες). Ο ίδιος σύνδεσμος φέρεται επίσης ο εμπνευστής δωρεάν εκ-

δρομών σε διάφορα μέρη της Ελλάδας για την προσέλκυση μελών, μιας και δεν υπάρχει άλλος σύλλογος ή σωματείο που ν' ασχολείται με τα προβλήματα των Φιλιππινέζων στην Ελλάδα(σημ. ακόμη και το Φιλιππινέζικο προξενείο προτρέπει τον κόσμο να μην πλησιάζει τον σύνδεσμο γιατί το καταστατικό του δεν είναι νόμιμο)

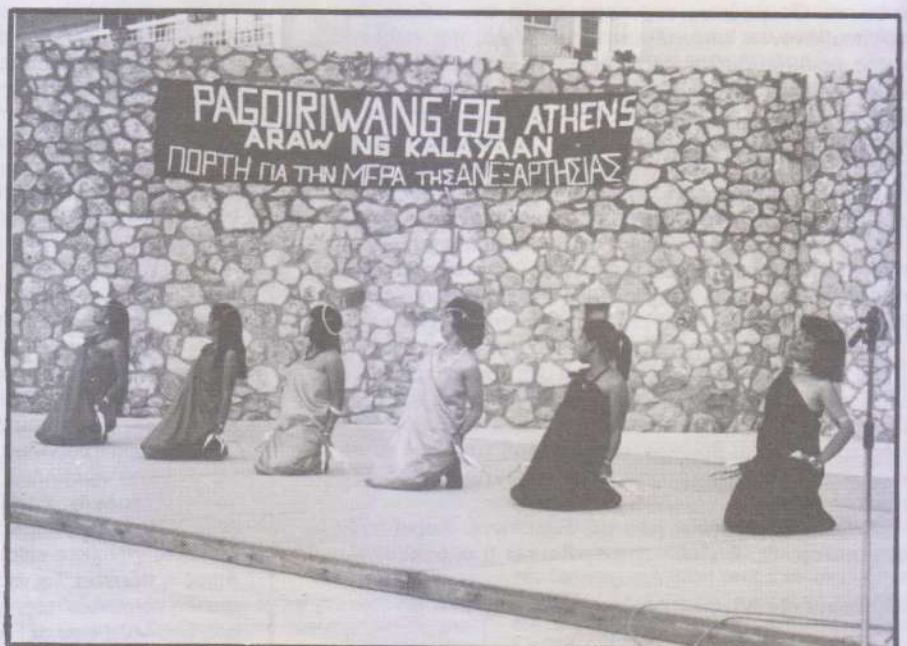
προσέλκυση μελών, μιας και δεν υπάρχει άλλος σύλλογος ή σωματείο που ν' ασχολείται με τα προβλήματα των Φιλιππινέζων στην Ελλάδα (σημ.:Ακόμα και το Φιλιππινέζικο προξενείο προτρέπει τον κόσμο να μην πλησιάζει τον Σύνδεσμο γιατί το καταστατικό του δεν είναι νόμιμο).

Εκτός απο τον Σύνδεσμο υπάρχει και η Φιλιππινέζικη κοινότητα που ιδρύθηκε από την Καθολική Εκκλησία, αλλά αυτή δυστυχώς περιορίζεται μόνο σε συναντήσεις κάθε Κυριακή, εκδρομές, βοήθεια σ' άπορους δηλ. έχει χαρακτήρα περισσότερο θρησκευτικό παρά κοινωνικό. Πρόσφατα δημιουργήθηκε Ελληνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ξένων, ενώ παράλληλα ξεκίνησε η λειτουργία της Φιλιππινέζικης Επιτροπής Αθήνας. Αναφέρω αυτά τα στοιχεία γιατί έφτασαν καταγγελίες εργαζομένων σχετικά με τη συμπεριφορά εργοδοτών όπως: άνωτατος δικαστικός λειτουργός, ο κ. Α. Στσιανός, απασχολούσε στο σπίτι του μια φιλιππινέζα νοσοκόμα που δούλευε σαν υπηρέσια, και της κρατούσε το διαβατήριο, άδεια παραμονής και εργασίας, δεν την άφηνε να βγαίνει στα ρεπό της κάθε βδομάδα με την δικαιολογία ότι θα εκδιόταν και της έδινε 3000 δρχ επιπλέον στον εξευτελιστικό μισθό των 22.000 δρχ., δεν την άφηνε νάχει καμιά σχέση και επαφή με κανένα πάρα μόνο με το αφεντικό της (συνθήκες εργασίας που θυμίζουν δουλοκτησία). Κακή συμπεριφορά, τρομοκρατία μ' άμεσο κίνδυνο ν' απε-

λαθεί στην παρακική κίνηση που θάκανε για να ζητήσει κάποια βοήθεια για τα στοιχειώδη δικαιώματα της. Δεν της κατέβαλε το νόμιμο για δύο Πάσχα, άδεια και επίδομα αδείας ούτε και τις 4 ημερομηνίες ξεκούρασης που προβλέπει το υποτυπώδες συμβόλαιο. Σε δική μας επικοινωνία μαζί τους, μας απάντησαν : να μην ανακατευόμαστε και να ασχοληθούμε με θέματα πιο σοβαρά. Τελικά η κοπέλλα έφυγε και βρίσκεται τώρα στις Φιλιππίνες.

Αυτή είναι η κατάσταση που επικρατεί και δυστυχώς πολύ λίγα περιστατικά γίνονται γνωστά λόγω του ότι τα πάντα λειτουργούν στεγανά. Οι περισσότερες κοπέλλες είναι φοβισμένες αν και έχουν άδεια παραμονής και εργασίας και σχεδόν ποτέ δεν καταγγέλλουν εις βάρος τους γεγονότα. Πολύ λίγες θα το κάνουν κι αυτό με μια κάποια διστακτικότητα, γιατί δεν γνωρίζουν ποιάς είναι ο διπλανός τους. Αυτό όμως θα έπρεπε να προκαλέσει την κοινωνική αγανάκτηση για τον τρόπο που αντιμετωπίζονται τα στοιχειώδη δικαιώματά τους από το κράτος. (κατά παράβαση του συντάγματος) και τους εργοδότες. Αντίθετα αφήνει αδιάφορο ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας και του εργατικού κινήματος, ένα κομμάτι που απ' ότι φαίνεται είναι αρκετά ευάλωτο στα κελεύσματα του ρατσισμού ενάντια στους ξένους, τους διαφορετικούς, τους έγχρωμους. Ο Έλληνας Λεπέν βρίσκεται μάλλον μακριά ακόμα, η ένταξη όμως της Ελλάδας στη μεγάλη μητρόπολη απαιτεί αντίστοιχα κι ένα μητροπολιτικό προλεταριάτο που βλέπουμε πως αρχίζει να δημιουργείται.

Κ.Α. μέλος της ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ





# ΜΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ

May 9, 1987

To whom it may concern,  
I would like to inform everybody about the situation that I have from the family of the Antonio A. Stamos and Mrs. Ioanna Makri Stamos. This is the reason why I, Methelyn Arcenas terminated the visit contract from this family since I came here for work I expect that everything is governed by law of Greece even though the salary is only twenty five thousand.  
What happened is that for the first 4 months of my salary they take it for my plane ticket of coming here in Greece and for 4 months they did not allowed me to go out. They paid me for my rest day about three thousand (greek money) per month. Before Mr. Adamson explained to me that my plane ticket is free and I informed also my employees about the statement of Mr. Adamson but they missed that Mr. Adamson did not understand what is written in the contract so I am confused besides I have to wait until Mr. Adamson come. Luckily Mr. Adamson called me up by telephone and he made an appointment to me, still he informed my employees that I'll be meeting him so that afternoon but Ioanna did not allowed me to go out just to avoid me from seeing Mr. Adamson. My friend discussed that my ticket is free.  
I studied in very detail and I have no faith to this clearly assured that Ioanna that I am unhappy but I am definitely I studied Ioanna that I have the right to have my family. I informed Ioanna that I have no balance to be paid of my working contract may be I have no balance to be paid since I answer all the expenses I have in balance to be paid.

## Σε όποιον ενδιαφερόμενο

Θα ήθελα να πληροφορήσω τον καθένα σε ποιά κατάσταση με έφερε η οικογένεια του κ. Αντωνίου Στασινού και της κας Ιωάννας Μακρή Στασινού. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο εγώ η Methelyn Arcenas διέκοψα το συμβόλαιό μου με αυτή την οικογένεια. Από τότε που ήρθα εδώ για δουλειά, περίμενα πως όλοι κυβερνούνται από τον ελληνικό νόμο αν και ο μισθός μου ήταν μόνο 22.000.

Αυτό που έγινε είναι ότι τους πρώτους τρεις μήνες μου κράτησαν τους μισθούς μου με την αιτιολογία της εξώφλησης του εισητηρίου που πλήρωσα για να έρθω εδώ στην Ελλάδα. Για τέσσερις μήνες δεν μου επέτρεπαν να βγώ έξω. Με πλήρωαν για τις αργίες μου, γύρω στις 3000 δρχ. τον μήνα. Προηγουμένως ο κ. Adamson (1) μου εξήγησε ότι το αεροπορικό εισητήριο είναι δωρεάν, πράγμα για το οποίο πληροφορήσα τους εργοδότες μου που ισχυρίστηκαν ότι ο κ. Adamson δεν κατάλαβε καλά τι ήταν γραμμένο μέσα στο συμβόλαιο. Έτσι είχα μπερδευτεί και εξ' άλλου έπρεπε να περιμένω να γυρίσει ο κ. Adamson. Ευτυχώς ο κ. Adamson με πήρε τηλέφωνο και μου έδωσε ένα ραντεβού και ενημέρωσε την εργοδότηριά μου ότι θα τον συναντούσα. Αλλά η κ. Ιωάννα δεν μου επέτρεψε να βγώ για να με εμποδίσει να τον συναντήσω. Η φίλη μου συζήτησε για το εισητήριο με τον κ. Adamson ο οποίος την διαβεβαίωσε ξεκάθαρα ότι το εισητήριο είναι δωρεάν.

Πληροφόρησα την Ιωάννα ότι είμαι δυστυχισμένη και δυσαρεστημένη από τις συνθήκες εργασίας μου και ότι

είχα το δικαίωμα να φύγω αφού πλήρωσα όλα μου τα έξοδα και δεν έχουν κανένα χρέος απέναντί μου. Αλλά αυτοί μου έκαναν πολλά όπως: να θέλουν να με βάλουν φυλακή, να μου βάλουν κόκκινη σφραγίδα στο διαβατήριο, να φωνάζουν την αστυνομία. Η Ιωάννα ήθελε να με χτυπήσει στο πρόσωπο, της είπα: "εμπρός λοιπόν κάντο, δεν με φοβίζεις", αλλά ποτέ δεν τόλμησε να το κάνει. Μου είπε να προσέχω γιατί ο άντρας της είναι Πρόεδρος του Αρείου Πάγου ενώ εγώ δεν ξέρω τίποτα από ελληνικό νόμο, σύμφωνα με τα λεγόμενά της. Η κατάσταση μου ήταν απελπιστική αφού αυτοί έπαρναν όλες τις αποφάσεις για μένα, παραπονήθηκα για πόνους στο στήθος και την πλάτη αλλά δεν με πήγαν σε γιατρό, η τροφή μου ήταν ανεπαρκής, κοιμόμουν στο πάτωμα. Δεν άντεξα και έτσι τηλεφώνησα στο προξενείο των Φιλιππίνων για να ζητήσω συμβουλές του τι να κάνω. Ο κ. Ρεβήνθης(2) με συμβούλεψε να υπογραμμίσω στον κύριο και την κυρία Στασινού ότι δεν έχω τον δικαίωμα να μου κρατούνε το διαβατήριο ή τον μισθό μου ούτε να με εμποδίσουν να γυρίσω πίσω στις Φιλιππίνες, αν το ήθελα. Το ανέφερα στην κ. Στασινού αλλά εκείνη μου είπε πως ο συμβουλάτοράς μου ήταν κακός και δεν ξέρει καλά τους νόμους ενώ ο άντρας της είναι πολύ έξυπνος και τα ξέρει όλα.

Με κατηγορήσαν ότι δέχτηκα χρήματα για να πάω στο κρεβάτι με κάποιον άντρα, χωρίς να έχουν αποδείξεις, και τους προκάλεσα να με πάνε στο νοσοκομείο για εξετάσεις και αν αποδειχθεί όα είμαι παρθένα θα τους μηνύσω για συκοφαντία.

Ήταν Τετάρτη γύρω στις 9 μ.μ. όταν με πήρε τηλέφωνο ο κ. Ρεβήνθης ελπίζοντας ότι το πρόβλημά μου είχε τελειώσει και με ρώτησε ποιά ήταν τα σχέδια μου. Του απάντησα ότι ήθελα να γυρίσω πίσω στην πατρίδα μου. Όταν έμαθε το όνομα των εργοδοτών μου, συνέπεσε να τους ξέρεi γιατί ήταν φίλοι του και έτσι με άκουσε αλλά δεν έκανε τίποτα απολύτως και παρέμεινε αμέτοχος. Είναι άχρηστος σαν πρεσβευτής των Φιλιππίνων γιατί εδώ μιλάμε για ανθρώπινα δικαιώματα και όχι για φιλίες.

Αυτοί δεν μου όρισαν πότε να φύγω. Είναι μεγάλοι ψευδείς. Αυτός είναι ο λόγος που ποτέ δεν τους σεβάστηκα από την αρχή. Στις 14/5/87 γύρω στις 10.30 μ.μ. μου είπαν ν' αλλάξω ρούχα γιατί η πτήση μου ήταν στις 12 τα με σάνυχα. Τους έφερα αντίρρηση αφού έπρεπε πρώτα να περάσω από το σπίτι των φίλων μου για να πάρω κάτι πράγματα που είχα αγοράσει, αλλά εκείνοι δεν μου έδωσαν σημασία. Με πήγαν κατευθείαν στο αεροδρόμιο σαν φυλακισμένη.

Ήμουν αξιολύπητη, σαν ζητιάνος στο δρόμο αλλά ευτυχώς βρέθηκε ένας κατάλληλος άνθρωπος πολύ ικανός που έδωσε λύση στο πρόβλημά μου. Αν δεν υπήρχαν αυτοί οι άνθρωποι ίσως να ήμουν ακόμη στα δεσμά αυτής της οικογένειας.

Εκφράζω την απεριόριστη ευγνωμοσύνη μου σ' αυτούς τους ανθρώπους που είναι πάντα πρόθυμοι να δώσουν βοήθεια.

Δεν μπορώ να τους ξεχάσω. Σας αγαπώ όλους.

Methelyn Arcenas

- (1) Είναι ο επίτιμος Έλληνας πρόξενος στις Φιλιππίνες
- (2) Ο υποπρόξενος των Φιλιππίνων στην Ελλάδα

Υπάρχει ένα παράδειγμα που δείχνει την αξιωματικότητα των στατιστικών. Λέει ότι ένα ανθρώπινο σώμα από τη μέση και κάτω βρίσκεται σε μια θερμοκρασία 20 υπό το μηδέν. Από τη μέση και πάνω 80 υπεράνω του μηδενός. Κατά μέσο όρο το σώμα έχει 30 βαθμούς, άρα βρίσκεται σε ευχάριστη εύκρατη θερμοκρασία. Στην πραγματικότητα από τη μέση και κάτω είναι παγοκολώνα και από τη μέση και πάνω κάρβουνο.

Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με τη στατιστική του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Αναφέρει π.χ. ότι κάθε Έλληνας κατά μέσο όρο, έχει 4.200 δολάρια το χρόνο εισόδημα, μεταφραζόμενο σε δραχμές περίπου 567.000. Και σκέφτεται κάθε οικογενειάρχης με δύο παιδιά. Έχω 4567.000 ίσων 2.300.000 το χρόνο! Παραμύθια βέβαια. Η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Άλλος έχει 20, 30 και ...εκατομμύρια το χρόνο κι άλλος δεν έχει ψωμί να φάει. Γιατί κακά τα ψέμματα. Υπάρχει ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού που βρίσκεται στην αθλιότητα ή τουλάχιστον στα όρια της αθλιότητας. Αυτή η εποχή με το καλό ντύσιμο, το γκρέμισμα της παράγκας, η αθλιότητα δεν γίνεται φανερή όπως τα παλιότερα χρόνια. Αλλά υπάρχουν και δημιουργούνται κάθε μέρα και καινούργια στρώματα νεο-πτωχών, που η κοινωνία μας δείχνει μια τάση να αγνοεί. Γιατί δεν είναι ζητιάνοι του δρόμου, που μαζεύουν χρήματα. Δεν διανοούνται να περιφέρουν τη φτώχεια τους στα πεζοδρόμια. Άλλοι, άρρωστοι έχουν περιέλθει σε μια κατάσταση αποχαυνώσεως με την οποία έχουν προσαρμόσει πολλές φορές χωρίς δύναμη να αντιδράσουν, να διαμαρτυρηθούν, να ζητήσουν.

Είναι ο Τέταρτος Κόσμος, των εξαθλιωμένων μέσα στο σημερινό καπιταλιστικό καθεστώς, που ονομάζουμε "κοινωνία της αφθονίας". Αν ο Πρώτος Κόσμος είναι ο καπιταλιστικός ο Δεύτερος του υφορκτού σοσιαλισμού, ο Τρίτος των καθυστερημένων χωρών, ο Τέταρτος δεν έχει γεωγραφικά όρια, ούτε ιδιαίτερο τόπο που ζει. Είναι κοντά μας, δίπλα μας, πολλές φορές περνάει εμπρός μας, μένει στην ίδια πολυκατοικία, χωρίς να τον αντιλαμβάνομαστε. Στα υπόγεια ή ημιυπόγεια των μεγάλων σπιτιών, σε πίσω αυλές, σε μικρά διαμερίσματα ακόμα και σε εύπορες συνοικίες. 5-6 σε ένα δωμάτιο, ανάκατα γοναίδια, παιδιά, κάποιος άρρωστος ηλικιωμένος, μια τηλεόραση που αποχαυνώνει και όλους παιδεύει.

Πολυμελείς οικογένειες, ξεριζωμένοι μετανάστες, πρόσφυγες. Άρρωστοι χωρίς περιποίηση, χωρίς περίθαλψη, αφημένοι στην ευγενή ελεημοσύνη των γειτόνων. Οι μοναχικοί γέροι που δεν έχουν περιποίηση, που κάποιος ίσως συγγενής επισκέπτεται από καιρό σε καιρό. Γέροι και γερόντισσες που περπατάνε και βρίσκουν καταφύγιο στο "Σπίτι της Γαλήνης" της εκκλησίας και των φιλόanthρωπων γυναικών. Αλλά εκεί που καταλαβαίνεις τη φοβερή μοναξιά κι αναληθσία είναι τα άσχημα νοσοκομεία. Τα υπερφορτωμένα και βρώμικα. Τα άσυλα, τα γηροκομεία. Ακόμη και τα ακριβοπληρωμένα ιδρύματα όπου σέρνονται οι ανίκανοι, που με άλλες συνθήκες ίσως θα μπορούσαν να περιφέρονται χρήσιμοι σε ένα κόσμο όλων των ηλικιών. Αμφίβολες υπηρεσίες

που αποπνέουν το άρωμα της απελπισίας που βαδίζει στο τέλος, παστωμένη ίσως από ηρεμιστικά φάρμακα.

Ακόμα παιδιά που έπαψαν να πηγαίνουν στο σχολείο. Κι εκεί είναι μια από τις χειρότερες υποκρισίες του καθεστώτος μας, που συνεχώς μιλάει για παιδιά. Δύσκολο να έχεις παιδιά σε μια κοινωνία που σε κυνηγάει για δουλειά. Όπου μόνο και πότες αγωνίζονται να τα φέρουν βόλτα κι αφήνουν τα παιδιά από μωρά μοναχά τους να τα βγάλουν πέρα όλη τη ημέρα. Μεγαλωμένα στο δρόμο. Στην Αθήνα και τις μεγάλες πόλεις δεν υπάρχει έλεγχος. Χιλιάδες παιδιά Δημοτικού και ακόμα περισσότερο του Γυμνασίου, σε κάποια στιγμή σταματάνε να πηγαίνουν σχολείο. Είτε γιατί δεν έχουν γονείς, είτε γιατί αυτοί είναι χωρισμένοι, είτε δουλεύουν και δεν μπορούν να τα παρακολουθήσουν. Είτε γιατί τα παιδιά αβοήθητα από κουρασμένους ή μισοαγρόματους γονείς, απογοητεύονται, ντρέπονται, προσβάλλονται από την καθυστέρησή τους στο σχολείο και μένουν στο δρόμο όλη τη μέρα. Ή ακόμη μπαίνουν στο σχολείο μόνο στα διαλείμματα να παίξουν με τα άλλα παιδιά

Ένας ολόκληρος κόσμος με λίγες γνώσεις, σε υποεργασία ή υπερεργασία που αποχαυνώνεται, χαζεύει, περιορίζεται σε ελάχιστη αμιλία, επιστρέφει σε μια ημίγρια κατάσταση στο μέσο ενός μηχανοποιημένου ταχύτατου και ανελέητου καταναλωτισμού. Δυσκόλο να τους καταλάβεις, γιατί σπάνια εκφράζονται. Έχουν φτάσει στο σημείο ούτε καν να παραπονοούνται. Από τα ρούχα σπάνια διακρίνεις τη διαταξία αφού η πλούσια κοινωνία μας έχει πολλά ημικαινούργια σποφόρια να τους διασέσει. Ενώ από την άλλη μεριά υπάρχει η ατημελησιά και το φθαρτό της μόδας των ευκατάστατων που κάνει ακόμη πιο δύσκολη την διάκριση. Δεν έχουν πια τη δύναμη για παραπονο και διαμαρτυρίες. Δεν είναι οργανωμένοι σε συνδικάτο, σωματείο, σύλλογο. Δεν πλησιάζουν εύκολα οργανωμένη πόρτα. Την έχουν πάρει από φόβο. Ακόμη και στις ταβέρνες προσπαθούν απαρατήρητοι να περπατούν. Δεν είναι γι' αυτούς οι φιγούρες της μπουκουμαϊδικής αγανάκτησης. Δεν έχουν την απογοήτευση των μεγάλων ονείρων γιατί ποτέ δεν τα χάιδεψαν. Ο Τέταρτος Κόσμος συνήθως παίρνει το αγαθόμυτρο χαμόγελο της υποταγής στη μοίρα.

Δεν είναι η πείνα αυτή καθ' εαυτή που τους χαρακτηρίζει. Είναι η εξαθλίωση γενικά, η απογοήτευση, η εγκατάλειψη κάθε προσπάθειας, το μάταιο του καθημερινού αγώνα της ζωής. Δεν είναι λούμπεν, ούτε αλητεια. Μια διάχυτη αθλιότητα, που μπορεί ακόμα να είναι και επωχούμενη, σ' ένα σαραβαλάκι της τελευταίας ευκαιρίας. Είναι η συνέχεια των φτωχών οικογενειών. Δεν μπόρεσαν κάποια στιγμή να επιπλεύσουν, να μάθουν ένα επάγγελμα, να σπουδάσουν. Τα παιδιά γίνονται συνέχεια της γενικής φτώχειας των γονιών. Τους χαρακτηρίζει ένα υποτυπώδες νοικοκυριό, ασφυκτική ζωή, δύσκολες ανθρώπινες σχέσεις. Πολλοί μένουν σε μακρινές γειτονιές, χωρίς σχέδιο, χωρίς τακτική επικοινωνία. Κόσμος που αδυνατεί για κοινωνική ζωή, για την πολιτική και άλλες εκδηλώσεις. Ίσως τους μένει το ενδιαφέρον για κάποιο ποδόσφαι-

ρο, ΠΡΟΠΟ ή λαχείο.

Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας που παρακολουθεί το φαινόμενο υπολόγιζε πριν από χρόνια ακόμα ότι ο Τέταρτος Κόσμος στις καπιταλιστικές χώρες φτάνει το 10% του πληθυσμού. Οπωσδήποτε θα έχει διευρυνθεί το ποσοστό από τη συνεχιζόμενη και αυξανόμενη ανεργία. Προσπάθησε μάλιστα να τους κατατάξει και σε κατηγορίες. Τους α κ ο ι ν ώ ν η τ ο υ ς που ζουν στο περιθώριο, χωρίς ορισμένο επάγγελμα, σε καθυστερημένη διανοητική κατάσταση, τους ο ι κ ο γ ε ν ε ι α κ ο ύ ε που προέρχονται από κάποιο σοβαρό χτύπημα στις οικογενειακές σχέσεις. Πολύτεκνοι, χωρισμένοι, εγκαταλειμμένα παιδιά. Μετανάστες θα προσθέταμε εμείς. Τσακίζονται μια φορά και δεν ξανασηνέρονται. Τους ε ρ γ α σ ι α κ ο ύ ε που καταστρέφονται από την εξαφάνιση του επαγγέλματος τους, από κάποιο ατύχημα και πέφτουν κοινωνικά, οικονομικά και ψυχολογικά.

Αν βέβαια ένας επίσημος οργανισμός προσπάθησε να δώσει κάποιον ορισμό και να περιγράψει τις συνθήκες ζωής τους, δεν αμφίβη ότι ενδιαφέρθηκε και η κοινωνία για την τύχη τους. Μαζί με τους μετανάστες, ξένους εργάτες, μειονότητες, εξοριστούς για οποιοδήποτε λόγο, αποτελούν ένα υπόστρωμα, το πιο χαμηλό της παραγωγικής μηχανής της κοινωνίας μας. Ένα είδος σύγχρονων ημισκλάβων, που σέρνονται χωρίς να χρησιμοποιούν οποιοδήποτε δικαίωμά τους. Ούτε καν ψηφίζουν. Ούτε ενδιαφέρονται. Ιδεώδεις πολίτες μιας κοινωνίας σκοταδισμού.

## ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΣ

Υ.Γ. Είχαν τελειώσει αυτές οι λίγες γραμμές για τον Τέταρτο Κόσμο, όταν στις 9/5/87 δημοσιεύτηκαν δύο χαρακτηριστικές τεταρτοκοσμικές ειδήσεις.

1) Το Υπουργείο Παιδείας κατάλαβε (επιτέλους) ότι το 15% των παιδιών που τελειώνουν το Δημοτικό δεν εξακολουθούν στο Γυμνάσιο. Παρ' όλο που είναι υποχρεωτική η 9ετής φοίτηση, είμαστε σίγουροι ότι κάποιοι θα ανακαλύψουν ότι από τα παιδιά που γράφονται στο δημοτικό σχολείο, στην πρώτη τάξη δεν παρακολουθούν όλα την πέμπτη και την έκτη. 2) Ο 14χρονος εργάτης Ηλίας Κούλης συνεθλίβη από μηχανήματα κατασκευής τσιμεντόλιθων σε βιοτεχνία της Σαλαμίνας. Του είχαν αναθέσει την παρακολούθηση του μηχανήματος χροάνης 1x3 μέτρα και έπεσε μέσα σ' αυτήν. Το γεγονός συνέβη δίπλα στον 17χρονο αδελφό του Γιάννη. Και τα μωρά ακόμα, θύματα της καπιταλιστικής παραγωγικότητας, ανταγωνισμού, αγριανθρωπισμού.

Ο Τέταρτος Κόσμος διογκώνεται με τους αγρόματους και μειώνεται από θύματα τρέιτων ατυχημάτων. Άθλων συνθηκών εργασίας, αλλά και παρανομίας. Γιατί υποτίθεται ότι και τα δύο είναι παράνομα. Ο νόμος του κράτους λέει ότι τα παιδιά π ρ ε π ε ι να πηγαίνουν σχολείο, και τα ανήλικα παιδιά α π α γ ο ρ ε ύ ε τ α ι να εργάζονται.

## Περί ιπποδρόμου γενικώς και όχι για όλα

# ΜΗΔΕΝ ΑΠΟ ΜΗΔΕΝ: ΣΧΕΔΟΝ ΕΝΑ

Ο δρόμος εκτός από περπατώντας, φτιάχνεται και σκάβοντας. Φτιάχνεται, ορίζεται μάλλον, απ' τη δική μας συμμετοχή κι' ενεργό δράση, δηλ. από δική μας επιλογή. Υπάρχουν φορές όμως, που πέφτουμε σε αδιέξοδο. Σταματάμε το σκάψιμο κι αράζουμε, ΡΕΜΒΑΖΟΝΤΑΣ το τοπίο, ρουφάμε ήλιο και κάποτε και μπύρες. Άλλοτε, ΧΑΝΟΜΑΣΤΕ.

Στην πρώτη περίπτωση, αυτή με τις μπύρες δηλ., με τα νεύρα λίγο χαλαρωμένα, μας δίνεται η ευκαιρία να αναλογιστούμε (αν το διαλέξουμε, κι όσοι το θέλουμε) για το δρόμο που περπατήσαμε. Να ρωτήσουμε (γνωρίζοντας εκ των προτέρων, ότι δεν εξηγούνται όλα) ημάς και υμάς: γιατί όλη αυτή η προηγούμενη φασαρία; Γιατί, όταν υπολογίζουμε τα αποτελέσματα της περιόδου, βρίσκουμε μηδέν; Μηδέν από μηδέν: ΜΗΔΕΝ, λοιπόν;

### ΠΕΡΙ ΙΠΠΟΥ ή ΠΕΡΙΠΟΥ

Το Δέλτα του Φαλήρου δεν είναι Δέλτα του Νείλου, παρ' όλο που εμείς, οι έκτακτοι υπάλληλοι του Ο.Δ.Ι.Ε. φέρνουμε λίγο-πολύ στους σύγχρονους αιγύπτιους (προλετάρους των «τρίτων» κόσμων). Είμαστε και μπαλαμοί, κι ας μας συμπεριφέρονται (εργοδότες-σοσιαλιστές γραφειοκράτες, «φίλιπποι» - λούμπεν αλογομούρηδες, μπάτσοι - και άλλα ζώα, «συνάδελφοι» μόνιμοι υπάλληλοι) σαν νάμαστε γύφτοι.<sup>1</sup>

Εκτός από μια επικερδής δημόσια επιχείρηση, ο ιππόδρομος είναι και ο χώρος όπου εκτονώνονται και «καταθέτουν» παραγωγικά τα χρήματά τους οι λούμπεν όλων των κοινωνικών τάξεων, στρωμάτων και ομάδων: λούμπεν αστοί, λούμπεν μικρομεσαίοι, εργάτες - αγρότες - φοιτητές, νέοι άνεργοι, συνταξιούχοι, λούμπεν διανοούμενοι και λούμπεν λούμπεν, άντρες, γυναίκες όλων των πολιτικο-

κοινωνικοθεωρητικών αποχρώσεων και στάσεων, απ' την άκρη της δεξιάς μέχρι την άκρη της αριστεράς και πέρα απ' το δίδυμο (δεξιά-αριστερά). Το πιο τραγελαφικό είναι να βλέπει κανείς τον «αριστερό» συρφετό και τον πέρα από αυτόν μπουχό, να ξεδίνει τζογάροντας. Μοιάζει σαν να φτύνουν στον τάφο σου.

Τρεις φορές την εβδομάδα, βρέξει-χιονίσει (στην κυριολεξία), συγκεντρώνεται ευλαβικά μια μικρή κοινωνία 7.500 ατόμων περίπου κάθε φορά, με το δεξιό χέρι στην καρδιά και στο αριστερό (εν είδει ευαγγελίου) ένα από τα περιοδικά προγνωστικών, να πιάνει την «καλή» παίζοντας σε στοιχήματα, ένα συνολικό ποσό που φτάνει τα 180 εκ. δρχ. περίπου την ιπποδρομική ημέρα. Ο καθένας μόνος του και ο θεός (της τύχης) για όλους. Βασιλιάς τους, ελέω υπαρχούσης καπιταλιστικής-γραφειοκρατικής τάξεως πραγμάτων, ο τζόγος, ο ανταγωνισμός, η ψυχή του σημερινού «πολιτισμού», η κινητήρια δύναμη αναπαραγωγής του. Και μην ξεχνάμε: όταν έχει ιππόδρομο η «εγκληματικότητα» στην Αθήνα πέφτει 50%. Ο νούν νοεϊτώ.

Στο χώρο, πλην της προνομιούχας συντεχνιακής μικρο-κοινωνίας των μονίμων υπαλλήλων και του μικρού ζωολογικού κήπου των αστυνομικών (με στολή ή τραβεστί)<sup>2</sup> που «δουλεύουν» στον κρατικό έλεγχο και στην αστυνόμευση, εργάζονται και κάπου 2.000-2.500 περίπου έκτακτοι, που αποτελούν μίαν άλλη κοινωνία «τρίτου» τύπου, «τρίτου» δρόμου, «τρίτου» κόσμου: ως επί το πλείστον νέοι και νέες, κυρίως γυναίκες, νέοι που τέλειωσαν το λύκειο χωρίς να έχουν κάνει άλλη δουλειά, σπουδαστές-φοιτητές, γυναίκες και άντρες όλων των ηλικιών, οικογενειάρχες, συνταξιούχοι, δημόσιοι-ιδιωτικοί υπάλληλοι και εργάτες με άλλη απασχόληση, διπλοθεαίτες-τριπλοθεαίτες, αρπακλατζήδες, τυχαίοι, τυχάρπαστοι και περαστικοί.

Με μεροκάματο που κυμαίνεται

μεταξύ 1.200 και 1.500 περίπου, ανάλογα τη θέση εργασίας, για τους περισσότερους η δουλειά αυτή είναι και η μοναδική, και απ' αυτή οικονομούν τα προς το ζειν τους. Για τους υπόλοιπους είναι το ημερήσιο χαρτζηλίκι ή τρισεβδομαδιαίο παιχνίδι τους. Για να «αυξήσουν» δε το εισόδημά τους, σχεδόν όλοι παίζουν (μόνιμοι, έκτακτοι, μπάτσοι). Μερικοί χοντρά. Το χρήμα έτσι, κυκλοφορεί. Μάλλον επιστρέφει στην πηγή του, στο ταμείο του ΟΔΙΕ.

Υπάρχουν καμιά δεκαριά και παραπάνω «ειδικότητες», περισσότερο για να υπάρχουν διαφοροποιήσεις και εσωτερικές μεταξύ των συναδέλφων αντιδικίες, παρά διότι χρειάζεται κάποια ειδικευση σε κάποιο πόστο δουλειάς. Η μεγαλύτερη ομάδα είναι οι ταμίες με μεροκάματα (1.200 δρχ.), που περίπου κι όχι πάντα, «διπλασιάζουν» αναλόγως τη μέρα και τη θέση του ταμείου (αν δεν υπάρξει κάποιο διαχειριστικό λάθος, αφού περνούν απ' τα χέρια του χιλιάδες δρχ.) το εισόδημά τους με τη ξεφτίλα που λέγεται ΦΙΛΟΔΩΡΗΜΑ (και καθόλου pour boir<sup>3</sup>).

Λούκι λοιπόν, όπου ξανασαινει η ανεργία, προσωρινά φυσικά. Για να ξανασαινει το σύστημα, εν όψει του κινδύνου εντροπίας. Γι' αυτό και δεν εισάγουν (ακόμη και ευτυχώς για μας) νέα τεχνολογία (βλέπε: λιγότερα χέρια) και δεν μεταφέρουν το χώρο εκτός και προ άσπεως. Μας κάνουν «χάρη». Και δεν είναι ψέμμα, αφού οι συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ στο Δ.Σ. του συλλόγου εκτάκτων, το έχουν ισχυριστεί και αυτό. Σκατά!!!

1. Σύμφωνα με μια παλιά θεωρία (που δεν ισχύει πλέον) οι τσιγγάνοι (γύφτοι) κατάγονταν απ' την Αίγυπτο (Egypt-Gipsy)
2. Με πολιτικά, μεταμφιεσμένοι δηλαδή.
3. Pour boir: για να πιεις. Εξ' ου και το «ελληνικό»: μπουρμπουάρ.

Οι περισσότεροι πιάσαμε δουλειά με τη βοήθεια βίματος, δηλ. με μέσον και με μέση. Μέσον πολιτικό, πράσινο (παλαιότερα γαλάζιο) μέσω ανδρесо-συμβούλων, λαλιωτοσυμβούλων (μερικών της λεγόμενης επαναστατικής αριστεράς) και άλλων παραγόντων του υφυπουργείου (τώρα γ.γ.) νέας γενιάς και παιδικής χαράς, υπουργών-υφυπουργών-βουλευτών, ιδιαιτέρων, στελεχών ΟΔΙΕ (πρόεδρος γενικός διευθυντής, κ.α.), συμπατριωτών πρασινο-παραγόντων και φρουρών και τα παρόμοια και μερικοί χωρίς μέσον πολιτικό. Με μέση δηλαδή. Με σκύψιμο, παρακάλια, προσωπική ξεφτίλα και κτρακύλα, που σου παίρνει χρόνο από μερικούς μήνες (γύρω στους 6, από προσωπική εμπειρία), αν ο παράγων όπου θα προσπέσεις σε δουλεύει και φτάνει τις δύο-τρεις ημέρες.<sup>4</sup>

Αιτήσεις για προσλήψεις γίνονται χιλιάδες. Οι περισσότερες πετιούνται. Το Δ.Σ. του συλλόγου εκτάκτων (και πιστεύω και οι πιο πολλοί από τους εργαζόμενους) διεκδικεί να σταματήσουν οι προσλήψεις απ' την εξώπορτα και να γίνονται «νομίμως» απ' την είσοδο των καταλόγων ανέργων του ΟΑΕΔ. Τίποτα όμως. Οι προσλήψεις συνεχίζονται με τους παραπάνω τρόπους. Τις τελευταίες ημέρες είχαμε πάλι μίαν ενθουσιώδη και γενναία εισβολή νέων τυχερών στον οσσιαλιστικό παράδεισο του Δέλτα.

Απ' τη μια μεριά, υπάρχει μια μεγάλη κινητικότητα του προσωπικού (έρχονται, μένουν λίγους μήνες, βρίσκουν καλύτερη δουλειά, φεύγουν - παρ' όλο που οι πιο πολλοί μένουν χρόνια) κι απ' την άλλη, ο αριθμός αυτών που έχουν προσληφθεί και αυτών που προσλαμβάνονται ανά

τακτά (προεκλογικά ή μη) χρονικά διαστήματα είναι υπερβολικός για το χώρο. Αυτή η πολιτική των προσλήψεων στρέφεται εναντίον των εργαζομένων, αφού έτσι αυξάνονται τα ρεπό (των ταμιών), τη στιγμή που και μόνο η ύπαρξή τους δεν συμβιβάζεται σε χώρους μερικής απασχόλησης. Η υποαπασχόλησή μας μετατρέπεται σε υποαπασχόληση της υποαπασχόλησης. Στρέφεται και εναντίον της εργοδοσίας, αλλά αυτό είναι δικό της πρόβλημα. Υπάρχουν άνθρωποι με έντονες υποχρεώσεις, που δεν έχουν ούτε κι αυτή τη δουλειά. Αν θέλανε, μπορούσαν να απαγορεύσουν την υπερωριακή απογευματινή απασχόληση των μονίμων. Θα υπήρχε η δυνατότητα να προσληφθούν κι άλλοι ακόμη.

## ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

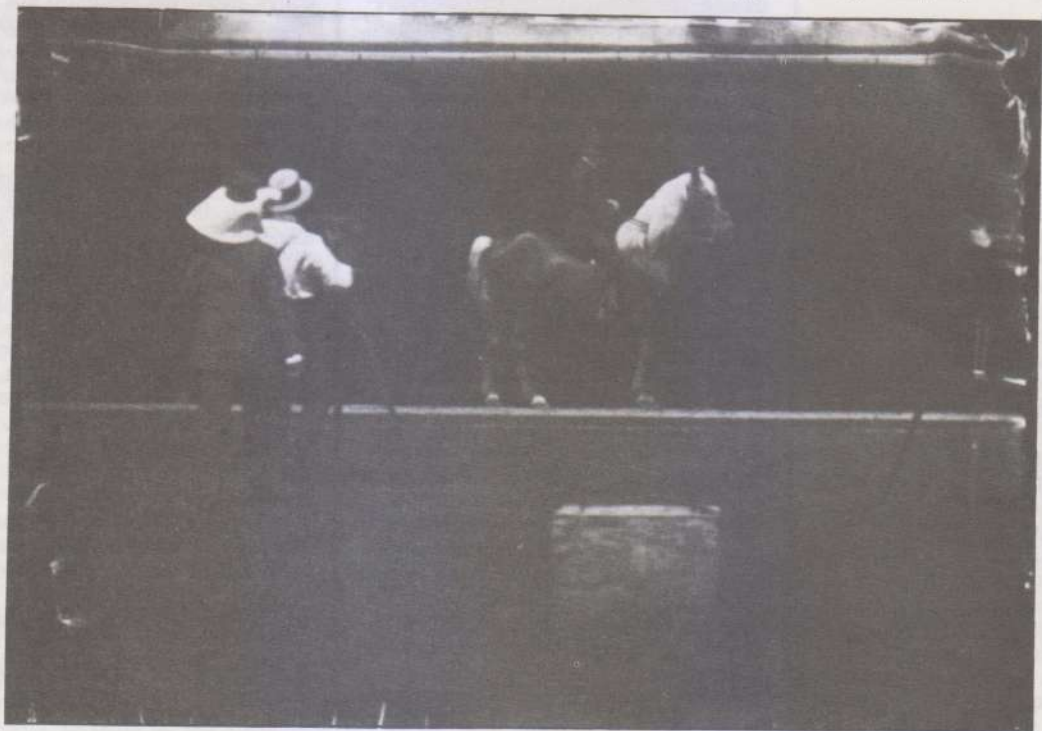
Το Μάρτη της προηγούμενης χρονιάς ξεκίνησαν συζητήσεις μεταξύ των εκτάκτων για το στήσιμο μιας συνδικαλιστικής παράταξης πέρα απ' την παραδοσιακή, ενταγμένη στο υπάρχον σύστημα ιδεολογία και τεχνικές της, πέρα απ' την ΠΑΣΚΕ και την Δημοκρατική Ενωτική Κίνηση - ΔΕΚ του ΚΚΕ<sup>5</sup>, αλλά και εν όψει και των εκλογών (που έπρεπε να γίνουν τέλη Μαΐου) για αντιπροσώπους στο Δ.Σ. του συλλόγου. Οι επικείμενες εκλογές ήταν μια αφορμή, εξ αιτίας της ανθρώπινης αδυναμίας να βρεθούμε.

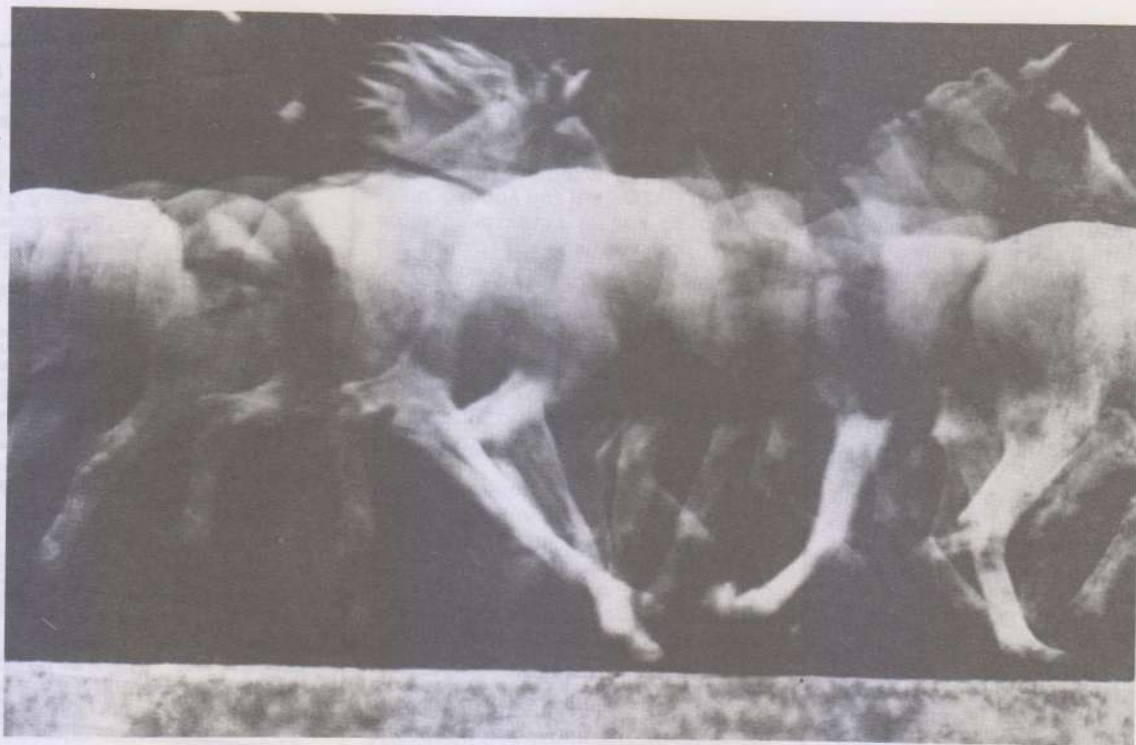
Η πρωτοβουλία ανήκε σε συναδέλφους που βρίσκονταν ή είχαν βρεθεί στο ΚΚΕ εσωτ.-Ρήγα Φεραίο και στο χώρο της εξωκοινοβουλευτικής,

της λεγόμενης επαναστατικής αριστεράς, αλλά συσπειρώθηκαν στην αρχή, αλλά και στη συνέχεια και άλλοι: αριστεροί, απομακρυσμένοι από ΚΚΕ, ΚΚΕ εσωτ., ΠΑΣΟΚ, Μ-Λ οργανώσεις, ανένταχτοι, εναλλακτικοί, αυτόνομοι. Στις συζητήσεις μετείχαν γύρω στα 20 άτομα και το ότι κατέληξαν κάπου (στο σχήμα ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ) οφείλεται στην όρεξη, το μεράκι και το πραγματικό κέφι 5-6 συναδέλφων, που όχι μόνο βλέπανε το πολιτικό - συνδικαλιστικό τέλμα, αλλά θέλανε, επίσης και να κάνουν και κάτι για να ξεφύγουν.

Το συνεκτικό στοιχείο της συσπείρωσης ήταν η προσωπική μας ανεξαρτησία, ακριβώς επειδή όλοι προερχόμαστε από διάφορους πολιτικά χώρους, αλλά και είχαμε απόψεις πολλές φορές διαμετρικά αντίθετες. Το σχήμα ήταν και κατά κάποιον τρόπο «απολίτικο» και στενά συνδικαλιστικό, για να είναι λειτουργικό. Μεγάλη σημασία παίζανε (και αλλοίμονο αν δεν γίνεται έτσι) οι προσωπικές αναμεταξύ μας σχέσεις, με συνέπεια κάποτε η αγάπη των φίλων να σκεπάζει τις πολιτικές διαφορές. Μας ενοποιούσε η διάθεσή μας να αρχίζουμε να αλλάζουμε την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων στο χώρο δουλειάς. Να υψώσουμε

4. Υπάρχουν περιπτώσεις, που η φανερή ένδειά σου, πείθει τον παράγοντα να φτάσει στο σημείο να βγάλει και κανένα πεντακοσάρικο για τις αναγκαίες φωτογραφίες που πάνε μαζί με την αίτηση προσλήψεως.  
5. Η Ν.Δ. δεν έχει εμφανιστεί με παράταξη επισήμως.





τη φωνή και τα χέρια μας εναντίον της δουλείας, επετείας, μιζέριας κι αποξένωσης. Όπως έγραφε και το εκλογικό «μανιφέστο», που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα μας: «οι Α.Σ. είμαστε όσοι ονειρευόμαστε την Αλλαγή στον Ιππόδρομο» (sic).

Μερικοί αυτόνομοι - αντιεξουσιαστές - αναρχικοί<sup>6</sup> συνάδελφοι δεν θέλησαν να πάρουν μέρος διότι πιστεύουν (όπως είπαν) ότι η συνδικαλιστική παράταξη μετέχει στο εξουσιαστικό παιχνίδι και πρέπει να καταπολεμηθούν και ο θεσμός και τα πρόσωπα που μετέχουν. Για το τελευταίο, όπως έδειξε η «ιστορία», έχουν μάλλον δίκιο. Δυστυχώς (ή ευτυχώς;) δεν είμαστε αυστηροί με τους ανθρώπους που συμπαθούμε, που αγαπάμε, που είμαστε μαζί. Μια παρέα, όταν ξεπερνά το πλαίσιο της, τότε και μόνο μπορεί να κάνει πολιτική, με την πλατιά σημασία, να θέσει δηλαδή προβλήματα της συλλογικής θέσμισης της κοινωνίας.

Στήθηκαν λοιπόν οι Α.Σ., εμφανίστηκαν σε κάποιες απόπειρες για εκλογικό-απολογιστική συνέλευση (δεν υπήρχε η δυνατότητα, ούτε υπάρχει ακόμη, να συγκεντρωθούν 100 ή 200 άνθρωποι), έβγαλαν μίαν εφημερίδα (ΠΡΟΚΛΗΣΗ, μια διμηνιαία εφημερίδα εκτάκτων του ΟΔΙΕ), κάτι που δεν έχει ξαναγίνει στο χώρο (φύλλα 3, Ιούνιος, Οκτώβριος, Δεκέμβριος 86), κατέβασαν ψηφοδέλτιο στις εκλογές (29,30,31 Οκτωβρίου)<sup>7</sup>, κόλλησαν τις αφίσες και τα πανώ τους, εξέλεξαν δυο αντιπροσώπους στο Δ.Σ. (μια προερχόμενη απ' το χώρο των Μ-Λ οργανώσεων, κι έναν από το χώρο του ΚΚΕ εσωτ. - ήταν οι δυο πρώτοι σε

ψηφους) και έναν για το συνέδριο του ΕΚΑ (Νοέμβριος 86) όπου παρευρέθηκε η παραπάνω συναδέλφισσα. Μετά από λίγο έπαψαν να λειτουργούν (αν λειτουργήσαν και ποτέ!). Τώρα, οι δυο εκπρόσωποι εκπροσωπούν τον εαυτό τους και κανέναν άλλο (παρ' όλο που πιστεύαμε και συνεχίζουμε να πιστεύουμε, ότι οι εκλεγμένοι είναι υπεύθυνοι και εξαρτώνται απ' τη θέληση των εκλεκτόρων τους. Αντιφάσεις και σχιζοειδής ύπαρξη). Όσοι αποτελούσαν τις Α.Σ. τους αποδέσμευσαν θέλοντας και μή.

Υπόθεσις κομήτη; Βεβαίως! λόγω υποκειμενικών, ενδοοργανωσιακών αδυναμιών αλλά και αδυναμιών του περιβάλλοντος χώρου, που πάει να πει αδυναμίες και των άλλων ανθρώπων που συνυπάρχουν και δουλεύουν μαζί μας. Προσωπικά πιστεύω ότι η ευθύνη είναι κυρίως δική μας, που έβαλε λουκέτο το μαγαζί. Από τις εκλογές και μετά, βγήκανε στη φόρα και οι κρυμμένες απ' τον καθένα «ιστορίες» (και είναι ανθρώπινο αυτό τελικά). Προσωπικές αντιθέσεις, φαινόμενα αρριβισμού, προσωπικής προβολής, ψηφοθηρίας, στομπάρισμα και διαφοροποίηση απ' την ομάδα, κούραση του «ιστορικού» πυρήνα, διαφορετικές και αντίθετες απόψεις για τις σχέσεις Α.Σ. - εκπροσώπων στο Δ.Σ. - συναδέλφων, ίντριγκες και εξ' αιτίας του νέου φορείου της αριστεράς, κλπ. Με δυο λόγια φαινόμενα που αναπαράγουν τις αξίες και τα ιδεολογήματα της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων που θέλαμε, και θέλουμε, να αλλάξει. Πάλι αντιφάσεις λοιπόν.

Ενώ υποστηρίζαμε για παράδειγ-

μα, την ιδέα της εναλλαγής των εκπροσώπων μας στο Δ.Σ., της δυναμικής διεκδίκησης των αιτημάτων από μέρους του κόσμου και όχι των μελών του Δ.Σ. μόνο, φτάσαμε στο τραγικό (και αστείο) σημείο, οι δυο εκπρόσωποι στο Δ.Σ. να τσακώνονται, να υποστηρίζουν μεταξύ τους διαφορετικά πράγματα εντελώς αντίθετα με τις υποτιθέμενες αρχές μας, σιγά-σιγά να αποστασιοποιούνται απ' την ομάδα - και η ομάδα απ' αυτούς, έτσι που φυσιολογικά οι Α.Σ. έπαψαν να υπάρχουν.

6. Ζητώ συγνώμη και επιείκεια. Δεν ξέρω άλλο τρόπο να τους ορίσω. Η εκλογικευτική (ορθολογιστική) τυραννία δεν σε βοηθάει να δώσεις με μια-δυο λέξεις (ορολογία) τη σημασία και το περιεχόμενο ενός ολόκληρου σύμπαντος ανθρώπων, στάσεων ζωής και θεωριών που περικλείουν οι παραπάνω όροι. Το ίδιο γίνεται και με την «ανδρική» γλώσσα που χρησιμοποιώ. Για λόγους τουλάχιστον συνέπειας, αφού οι γυναίκες είναι πλειοψηφία στο χώρο, θα έπρεπε να αναπροσαρμόσω τη γραφή, όπου χρειάζεται, σε «θηλυκό» πληθυντικό. Πρόβλημα ανοικτό ακόμη.

7. Στις εκλογές αυτές ψήφισαν 504 και πήραν σε ψηφους ΠΑΣΚΕ: 245 (4 έδρες), ΔΕΚ-ΚΚΕ: 140 (3 έδρες), Α.Σ.: 94 (2 έδρες). Οι Α.Σ. ήταν η έκπληξη, το αυτσαίντερ. Η ΠΑΣΚΕ έχασε την πλειοψηφία που είχε στο προηγούμενο Δ.Σ.

Σε μια εποχή χαμηλών τόνων και έντονου κατακερματισμού όπως η σημερινή (συγχωρείστε μου, την προσωπική αδυναμία να δω, να βιώσω τις κινήσεις του «τρίτου κύματος»), με το ρολόι να δείχνει δώδεκα και πέντε (όχι τόσο λόγω πυρηνικής αποκαλύψεως, όσο λόγω πολιτιστικής αποκαλύψεως). Χαρακτηριστικό των κοινωνιών σ' ανατολή και δύση, είναι το γνωστό κανάλι: κατανάλωση - ήπια χειραγώγηση - ποδόσφαιρο - video - ιδιότητα. Ένα αβαντάζ για την υπόθεση Α.Σ. θα ήταν να συνεχίσουν μαζί μας κι άλλοι συνάδελφοι. Έτσι λοιπόν οι άνθρωποι δεν θέλησαν να συσπειρωθούν, να κινητοποιηθούν. Δεν θέλησαν, κι ούτε κατά πλειοψηφία θέλουν να πάρουν την υπόθεση της ζωής τους στα χέρια τους. Δεν θέλησαν να μας αφομοιώσουν, ξεπερνώντας μας. Θέλησαν όμως να μας αφομοιώσουν ισοπεδώνοντάς μας. Πίσω στα ίδια και τα ίδια. Μηδέν από μηδέν: ΣΧΕΔΟΝ ΜΗΔΕΝ. Σχεδόν, διότι πώς να το κάνουμε έμεινε και κάτι: το μυαλό μπήκε σε κίνηση, το ίδιο και το σώμα. Κάτι μάθαμε, κάτι κάναμε, κάτι μένει. Σε δουλειά να βρισκόμαστε, έ;

## ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΛΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΣ

Πέρα απ' το χρονικό, θα ήθελα να σταθώ στο πιο ουσιαστικό αποτέλεσμα κατά τη γνώμη μου, όλης αυτής της φασαρίας: η έκδοση της εφημερίδας. Κι αυτό γιατί, αν θέλουμε - όπως λέμε - την αλλαγή της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων, θα πρέπει να ανοίξουμε επιτέλους το στόμα μας (με ένα «όχι στα ανδρείκελα!»), να μιλήσουμε, να συζητήσουμε (να ψάξουμε δηλ. κάτι μαζί), να πάρουμε την ευθύνη των λόγων και πράξεών μας (ή της σιωπής και αδράνείας μας). Κι αν δεν μπορούμε να τα κάνουμε αυτά, ας μιλήσουμε γράφοντας, ας μιλήσουμε έντυπα, βγάζοντας μια φυλλάδα, που θα είναι βήμα έκφρασης για μας, που αναλαμβάνουμε την έκδοσή της και για όσους άλλους το θέλουν.

Αν το συνολικό αποτέλεσμα της ακτιβιστικής δράσης των Α.Σ. είναι, όπως έγγραφα παραπάνω, σχεδόν μηδέν, αν είμαστε στο μηδέν από μηδέν: σχεδόν μηδέν, κοιτάζοντας πιο βαθιά, με την εφημερίδα, έχουμε ένα μηδέν από μηδέν: ΣΧΕΔΟΝ ΕΝΑ. Με αφορμή και την ουσιαστική βοήθεια των όσων γράφτηκαν στα τρία φύλλα, θα προσπαθήσω να αναφερθώ εν μέρει σ' ό,τι γίνεται στο Δέλτα και έχει για μένα ιδιαίτερη σημασία.

## ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΕΙΔΙΚΩΣ

Α) Μετά την «ιστορικής σημασίας» νίκη του ΠΑΣΟΚ επί του λαού, οι αιθεροβάμονες και μη έκτακτοι, ήλιζαν ότι η σοσιαλιστική κυβέρνηση θα άλλαζε το εργασιακό καθεστώς. Πίστευαν ότι χωρίς τη δική τους κινητοποίηση, οι γραφειοκράτες της διοίκησης του ΟΔΙΕ θα στρέφαν τα πυρά εναντίον του εαυτού τους. Θα αυτοκτονούσαν. Θα γράφανε όλους τους έκτακτους για διαμέρισμα. Πώς να το κάνουμε, οι λαοί έχουν ανάγκη από αφέντες! (ακόμη).

Σύμφωνα με το χουντικό νόμο 598/68 που διέπει τη σύμβαση εργασίας μας, είμαστε απολυόμενοι και επαναπροσλαμβανόμενοι ανά εργασιακή υποδρομιακή ημέρα. Πρόκειται για μια σύμβαση «εργασίας» μεσαιωνικού τύπου, όπου εκατοντάδες άνθρωποι είναι έρμαιο της εκάστοτε κυβέρνησης και της πολιτικής της. Παρ' όλο που δεν το λένε καθαρά, όλοι μας διεκδικούμε την υπογραφή σύμβασης εργασίας αορίστου χρόνου, που δεν είναι και πανάκεια, αλλά θα δίνει την δυνατότητα να λυθούν μια σειρά χρόνια προβλήματα του χώρου. Οι παρατάξεις των Α.Σ. και της ΔΕΚ το έχουν σαν κύριο αίτημά τους, οι δε Πασκίτες πασκίζουν κάπου να θολώσουν τα νερά με το ναι με/ αλλά κλπ. Παλαιότερα ήθελαν σύμβαση ορισμένου χρόνου, σήμερα «ειδικού» τύπου (κατά το τρίτου τύπου), που και οι ίδιοι

- όντας απολογητές της διοίκησης - δεν ξέρουν ακριβώς τι θα περιέχει.

8. Πωλήθηκαν (με 30 δρχ. το φύλλο) ή δόθηκαν κατά σειρά: 300, 350, 160 φύλλα. Η έκδοση στοιχίσε 60.000 δρχ., πάνω απ' τα μισά τα βάλουμε απ' την τζέπη μας. Εδώ και καιρό έχει γίνει πρόταση στο Δ.Σ. να βγάλει μίαν εφημερίδα του συλλόγου, αλλά μέχρι τώρα μηδέν. Η εφημερίδα του συλλόγου θα μπορεί να διακινείται πιο εύκολα και θα έχει λύσει και το οικονομικό πρόβλημα μιας έκδοσης, αφού ο σύλλογος έχει χρήματα και είναι εύκολο να γίνει. Πιστεύω ότι το Δ.Σ. δεν βλέπει την ανάγκη πληροφόρησης και καλά κάνει σαν Δ.Σ. που είναι, αφού και πέρα απ' την εφημερίδα, οι προτάσεις για έκδοση ανακοινώσεων (για μοίρασμα ή τοιχοκόλληση) με τα πρακτικά των μαζωξέων του κλπ., δεν έχει υλοποιηθεί ακόμη. Την εφημερίδα μας, την θέλαμε να είναι και βήμα έκφρασης και των άλλων παρατάξεων και συναδέλφων. Κάτι που δεν θέλησαν φυσικά.

### ΤΕΤΑΡΤΗ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 1987

594. 3 ετών, Μεδεν - 1.000 μ.

570 Σκαρβαβίος	54,5 Φίλιππος	1-	46	1.0.00
569 Ρομποτ	57,5 Γιαννούλ.	2-	24	1.0.30
569 Πλατινί	56 Καρακάτς	3-	36	1.1.20
201 Σου Λιν	58 Σωτηρόπ.	4-	33	1.1.35
569 Πεζούστ/ος	58 Σαλασιδ	5-	626	1.2.25
567 Τσουγκράνα	54,5 Ζευγούλης	6-	380	1.3.25
515 Νικολάκης	57 Λεονταίν	7-	2568	1.4.10
- Ροδίτσσα	56,5 Ζωγραφιάς	8-	1167	1.6.30
1 1/2-4 1/2-3/4-4 1/2-5-4 1/4-11				1.0.00
46-15 13				3*7 42
Φ.Κ. 7*3 99				

Προηγήθη η Τσουγκράνα (εξωτερική), αλλά γρήγορα συνεκάλεσε μαζί της ο Πλατινί, ενώ ακολούθησαν κοντά οι Σκαρβαβίος, Νικολάκης, Ροδίτσσα και έποντο οι Ρομποτ, Πεζούστ/ος, Σου Λιν (εξωτερική) και έποντο στρωφί επιτεθή και από αρχών ευθείας προηγήθη ο Σκαρβαβίος μέχρι τελούς, αποκρούσας το φινις του Ρομποτ. Ακολούθησαν στην ευθεία τους δύο πρώτους ο Πλατινί και ο Σου Λιν. Ο Ρομποτ τραυματίστηκε ελαφρά.

595. 3 ετών, Μεδεν - 1.400 μ.

569 Σαλονικίος	58 Γιαννούλ.	1-	23	1.26.73
568 Καλλιρόη	54,5 Σωτηρόπ.	2-	59	1.27.03
570 Ματθαικό	58 Χον Κι	3-	21	1.27.83
570 Δερβίσης	55 Βαλακούδ.	4-	157	1.28.38
949 Μικ Πάνος	58 Σιντλερ	5-	83	1.28.44
567 Σάλλο	52 Λεονταίν	6-		
569 Ζακυνθινός	56 Παν	7-		
1 1/2-4 1/2-3/4-4 1/2-5-4 1/4-11				

### [647] ΕΝΑΤΗ ΙΠΠΟΔΡΟΜΙΑ ΕΠΑΘΛΟΝ ΟΡΦΕΩΣ Κλάσις Στ', Ίπποι 5 ετών. Απόσταση 1

1	<b>ΚΑΡΕΡΑ</b>	58	Γιατράς Ξ. Μαυραγιάς
	Ξφ5 596/4η 613/3η Ουρανός-Φασουλίνα		
2	<b>ΛΟΛΙΤΑ</b>	56,5	Σωτηρόπ. Κ. Αλιμπίου
	οφ5 517/3η 543/2η Καπετάν Γιώργης-Ράνια		
3	<b>ΟΣΜΗ</b>	56,5	Μιχαήλ Μ. Καρρά
	Ξφ5 214/9η 367/8η Βόροτυ Μπλου-Κάντις Πίξυ		
4	<b>ΤΖΑΜΠΟ</b>	55,5 53	Δάλαρ Ι. Μπαλακί
	οκ5 338/2ος 365/7ος Κονκόρντ-Ματίστρα		
5	<b>ΑΜΙΡ</b>	52,5	Κυρό Κ. Σαλα
	Ξεκτ5 596/5ος 613/2ος Γκαμπουτ-Καρτ Μπλανς		
6	<b>ΦΟΥΛΗ</b>	52	Πρόε Π. Μικ
	οφ5 367/9η 517/9η Τζετ Σετ-Μίνα		
7	<b>ΒΕΛΩΝ</b>	51,5	ΔΙΕΙ Ν. Πα
	οκ5 1084/4ος 1111/8ος Χατς-Τέμη		
8	<b>ΚΟΛΟΣΙΑΔΑ</b>	50,5	Καζ Μ.Κ
	οφ5 468/2η 490/6η Κολοσσός-Σφαίρα		

### Η αποδοτικότητα των διαστημάτων στην απόσταση που τρέφονται

ΙΠΠΟΙ	ΒΑΡ.	ΣΥΜ.	Α. Ν. Β. Ν.	Καλύτερο ΗΜΕΡ	
ΚΑΝΟΠΟΥΣ	58	27	3	4	10.6.87
ΦΑΡΧΑ	58	28	3	3	17.6.87
ΑΜΑΡΥΣΙΑ	56,5	25	3	3	10.6.87
ΠΟΘΟΣ	55	12	2	0	14.1.87
ΡΟΥΦΟΣ	54,5	9	0	0	31.3.87
ΒΙΟΛΕΤΕΡΑ	53,5	12	0	0	20.2.87
ΟΔΥΝΗ	53,5	12	1	0	17.6.87
ΤΖ Δ ΜΗΕΣΙ	53,5	12	1	0	10.6.87
ΤΑΡΜΠΟΥΣ	48,5	12	1	3	10.3.87
ΓΥΜΦΙ	47,5	14	1	0	14.11.87
ΜΑΓΝΗΤΗΣ	45,5	21	1	3	21.11.87

Έχουν δηλώσει όμως, ότι δεν θα υπογράφεται από φοιτητές (μήπως τους θεωρούν εισοδηματίες;) και συνταξιούχους. Γενικά και οι Α.Σ. και η Δ.Ε.Κ. έχουν προτείνει σχέδια σύμβασης αορίστου χρόνου για ΟΛΟΥΣ που εργάζονται (πλην διπλοθεσιτών), που δεν έχουν ακόμη διαμορφώσει νομικά, σύμφωνα με ισχύοντες νόμους, αφού η φύση της εργασίας μας είναι ιδιόμορφη.<sup>9</sup>

Και η τελευταία ανοιξιάτικη, ισχνή από άποψη συμμετοχής (70-80 περίπου άτομα) συνέλευση (όπως και παλαιότερες) αποφάσισε και πάλι τη διεκδίκηση σύμβασης αορίστου χρόνου, αφού επεξεργαστεί το Δ.Σ. με βοήθεια δικηγόρου το σχέδιο πρότασης στη διοίκηση. Σε συναντήσεις τοι Δ.Σ., παλαιότερα και τώρα, με το Σήφη<sup>10</sup> (υφ. αθλητισμού), με τη διοίκηση, μέσω υπομνημάτων και ανακοινώσεων, αλλά και με την δυναμική επιτυχή στάση εργασίας του Ιαν. 86 ζητείται η κατάργηση του νόμου και υπογραφή σύμβασης αορίστου χρόνου. Σε ψήφισμα των Α.Σ. στο συνέδριο του ΕΚΑ, που συνυπόγραψε η ΔΕΚ και αρνήθηκε η ΠΑΣΚΕ, αναφέρεται η κατάσταση των εκτάκτων και τα αιτήματά τους. Η σύμβαση αορίστου χρόνου ζητάμε να υπογράφεται μόνον από αυτούς που δουλεύουν μόνιμα και αποκλειστικά στον ιππόδρομο. Οι νέες προσλήψεις να γίνονται μέσω ΟΑΕΔ με συμμετοχή του σωματείου. Να καθοριστούν επίδομα γάμου, παιδιών, τριετιών, ειδικό διαχειριστικό επίδομα για λάθη σε όσους διαχειρίζονται χρήματα, πολυετούς υπηρεσίας, ποσοστό από το αμοιβαίο στοίχημα για τη βελτίωση της αμοιβής μας. Να

δοθούν άδεια με αποδοχές και επίδομα αδείας,<sup>11</sup> άδεια γάμου, τοκετού και φοιτητική. Το ψήφισμα εγκρίθηκε και εκεί τελείωσε. Σε παλαιότερη (Σεπτ.86) ανακοίνωση - υπόμνημα, διεκδικούσαμε και διεκδικούμε ακόμη μεταξύ των άλλων: τη συμμετοχή του σωματείου σε ρυθμίσεις που αφορούν τους έκτακτους, την αύξηση του μεροκάματου, το πάγωμα των προσλήψεων, την εκκαθάριση των διπλοθεσιτών, το σταμάτημα της απογευματινής απασχόλησης των μόνιμων, τη συγκρότηση του κρατικού ελέγχου από έκτακτους και ανέργους, ποσοστό από τα υπόλοιπα και τα ανεξαργύρωτα, δίκαιο καταμερισμό στα διάφορα ταμεία, διαφάνεια στις σχέσεις εκτάκτων και διοίκησης, την ανάπτυξη με τη βοήθεια της διοίκησης και του υφ. νέας γενιάς και παιδικής χαράς πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

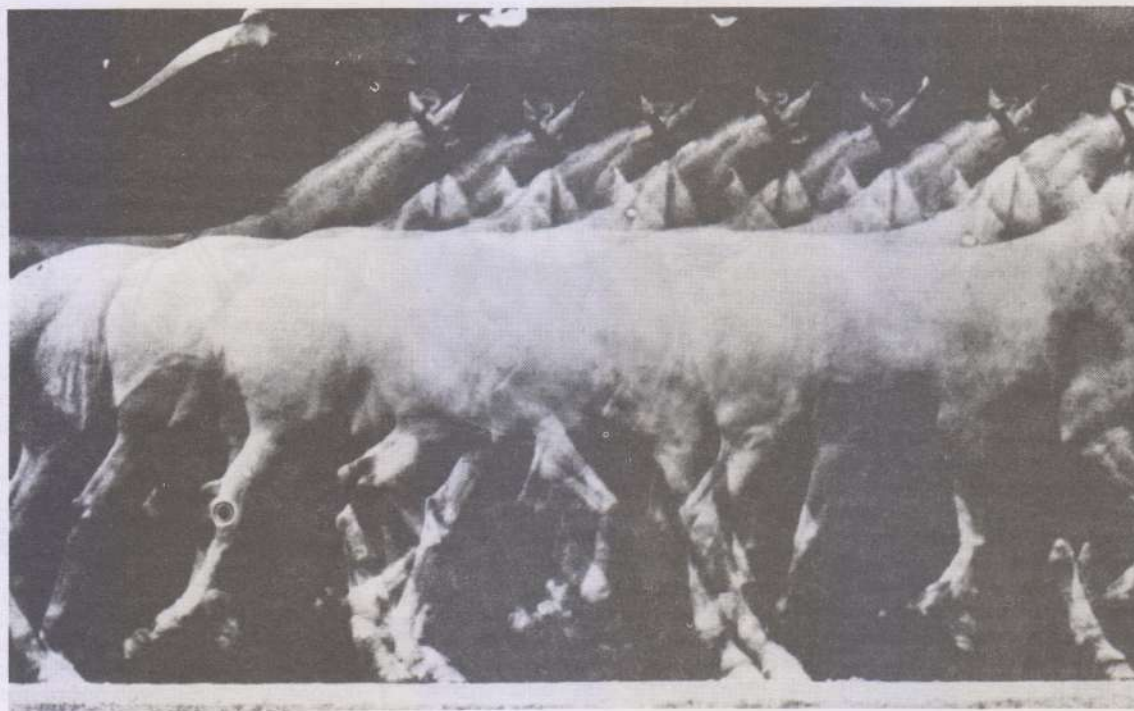
Το όλο ζήτημα της σύμβασης και των άλλων αιτημάτων, είναι νομίζω, πρόβλημα συσχετισμού δυνάμεων. Όσο η συνειδητή δράση παραμένει ένα φάντασμα που πλανιέται πάνω απ' το Δέλτα, είναι δηλ. ανύπαρκτη ή μειοψηφικό φαινόμενο, τόσο θα προσπαθούν (αν δεν βαρεθούν ή και ανταμειφθούν με μονιμοποίηση - αναφέρομαι στους κυβερνητικούς βέβαια) μόνο οι συνδικαλιστές του Δ.Σ. με τις γνωστές τακτικές του διαδρομισμού, χαρτοβα-

γευμα και το τέλος της από 6.30 - 10 το βράδυ. Υποχρεωτικά οι υπάλληλοι πρέπει να είναι μια ώρα περίπου νωρίτερα στο χώρο και συνήθως λόγω καθυστερήσεων της διεξαγωγής των ιπποδρομιών, μπορεί ο χρόνος απασχόλησης να ξεπεράσει τη μισή ή μία ώρα απ' το κανονικό. Υπολογίστε και κάποιες ώρες αγώνα με τη συγκοινωνία και κοιμηθείτε.

**10.** Μετά από στησίματα και κοροϊδία φυσικά, αφού δεν είναι δυνατό, οι υπήκοοι να συναντούν όποτε θέλουν τον κύριό τους (ο ΟΔΙΕ ανήκει στη δικαιοδοσία του υφ. αθλητισμού).

**11.** Ήδη από περίπου το Δ.Σ. έχει κάνει προσφυγή στα δικαστήρια για να διεκδικήσουμε το επίδομα αδείας. Η δίκη πάει από αναβολή σε αναβολή, με ευθύνη και του Δ.Σ. που δεν έχει έτοιμη άποψη για το ζήτημα. Παλαιότερα μερικοί συνάδελφοι που είχαν προσφύγει σε δικαστήριο διεκδικώντας αναδρομικά το επίδομα γιατί κάποια χρονιά δόθηκε από τη διοίκηση, δεν κατάφεραν τίποτα, αφού η σύμβασή μας είναι μιας ημέρας. Η εργατική επιθεώρηση και το ΙΚΑ είναι υπέρ μας, αφού το ΙΚΑ ήδη, μας δίνει το μισό ημερομίσθιο που δικαιούμαστε σε περίπτωση αρρώστειας ή ατυχήματος. Επίσης, ίσως το Δ.Σ. προσβλέπει στην καλή θέληση της διοίκησης, που έχει αποφασίσει να μας δώσει κάποια αναδρομικά για την 9η ιπποδρομία. Κανείς δεν διεκδικεί να τα πάρουμε πριν τον Αύγουστο που ο ΟΔΙΕ κλείνει το μαγαζί για το ετήσιο σέρβις του, χωρίς να αναρωτιέται πώς θα την περάσουν οι ιθαγενείς (έκτακτοι υπάλληλοι). Ή και αν υπάρχει άλλος λόγος, κανείς δεν ξέρει.

9. Ιπποδρομιακές ημέρες: Δευτ., Τετ., Παρ. Εννέα ιπποδρομίες κάθε φορά. Η έναρξη της ιπποδρομιακής ημέρας κυμαίνεται από τις 2.30 - 6 το από-



σιλείου των υπομνημάτων, παραγοντισμού και άρα πατερναλισμού (θέλοντας και όχι, θεμιτά ή αθέμιτα) να «προωθήσουν» κάποια πράγματα οι υπόλοιποι κοιμούνται τον ύπνο των αδίκων, αδίκως όμως περιμένοντας το ζηλευτά φυλαγμένο μάνα του ΟΔΙΕ να πέσει και σ' αυτούς.

Β) «Ποιός ονειρεύεται πως η πλειοψηφία των μονίμων είναι συνάδελφοί μας;» Η ερώτηση ακούγεται κάπως παράξενα και αποκαλύπτει εμπάθεια μάλλον. Ίσως να είναι κι έτσι. Αν δεν υπάρχει πάθος στο λόγο και στην πράξη σου, αν δεν τραβάς κάποτε το συλλογισμό σου μέχρι τα άκρα μοιάζουν όλα μεσοβέζικα, ξενέρωτα και μπλαζέ. Γι αυτό εξηγούμαι.

Απ' το συνολικό ποσό του αμοιβαίου στοιχήματος το 80% πηγαίνει υπέρ των κερδιζόντων. (Γνωστό ότι οι «φιλιπποι» συνολικά είναι χαμένοι. Γι αυτό τους (μας) μαθαίνουν από μικρούς το ρητό: κύττα την πάρτη σου).

Υπέρ των επάθλων: 5%, υπέρ της φιλιππου ενώσεως: 0,125%, υπέρ του υπ. εθνικής οικονομίας (για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, χωρίς να υπερβαίνει τα 17εκ. ετησίως): 4%, υπέρ του ταμείου προνοίας ασφάλισης προσωπικού ιπποδρομιών (ΤΑΠΕΑΠΙ): 4%. Το υπόλοιπο στον ΟΔΙΕ. Αυτά απ' το 20% του συνολικού ποσού στοιχήματος. Από δε τα υπόλοιπα των ανεξαργύρωτων δελτίων στοιχημάτων

υπέρ ΤΑΠΕΑΠΙ: 10%. Το ταμείο των μονίμων είναι από τα πιο εύρωστα στη χώρα.

Πέρα όμως από την οικονομική άποψη του πράγματος, αυτό που για μένα έχει σημασία είναι η συμπεριφορά και η στάση απέναντι στους έκτακτους των μονίμων, προσωπικά και σαν σωματείο.<sup>12</sup> Η απογευματινή εργασία τους είναι υπερωριακή<sup>13</sup> με ακριβή που φτάνει περίπου αυτήν των εκτάκτων και συνήθως καταλήγει να αποτελεί το τρισεβδομαδιαίο παιχνίδι τους. Εξ αιτίας της μονιμότητάς τους, οι πιο πολλοί, τι να κάνουν, αντιγράφουν το στυλ της διοικήσεως: την αυταρχικότητα και τρέχουν να προλάβουν να δουν την κούρσα. Ούτε απ' το σωματείο τους, ούτε ατομικά απ' τους περισσότερους, περνάει η ιδέα: λιγότερη δουλειά (και γι' αυτούς), δουλειά για όλους με αυξήσεις στον ατομικό και «κοινωνικό» μισθό. Οι δικές τους θέσεις εργασίας μπορούν να καλυφτούν χωρίς κανένα πρόβλημα με έκτακτους και άνεργους.

Στη στάση εργασίας που κάναμε (Ιαν. 86) αποτέλεσαν τον απεργοπαστικό μηχανισμό της εργοδοσίας. Το σωματείο (πράσινο βλέπεις) πέρα βρέχει. Εργατική αλληλεγγύη και συνεργασία μπορούν κάλλιστα να μένουν λόγια. Διότι στην πράξη γνωρίζουμε για παράδειγμα, την αλληλεγγύη των μονίμων, προϊσταμένων στα συγκροτήματα ταμείων και το συνα-

δελφικό τους πνεύμα, που σε διαφορεές παικτών - ταμιών αδιαφορούν και καμιά φορά παίρνουν και θέση υπέρ... του πελάτη.<sup>14</sup> Πρόσφατα, σε μια απ' τις ανοιξιάτικες κρύες μέρες συνάδελφοι ταμίες αντέδρασαν αυθόρμητα και άκρως ανθρώπινα αρνούμενοι να δουλέψουν με τέτοιο ανυπόφορο κρύο. Ο Διευθυντής προσωπικού το μόνο που μπόρεσε να πει είναι: απολύστες!<sup>15</sup> (Κανείς δεν το δίδαξε σύγχρονο μάνατζμεντ;). Δεν είναι μόνο δείγμα αλαζονείας της εξουσίας, αλλά και παράδειγμα προκτικής ενός διανοούμενου... της αρστεράς, που όλοι οι έκτακτοι συνάδελφοι θα περίμεναν, αυτός ειδικά να καταλάβει τη θέση τους στο ειδικό

12. Στις τελευταίες εκλογές (αρχές 87) η ΠΑΣΚΕ «σάρωσε» με 69% (μη γελάτε!) Το υπόλοιπο μοιράστηκαν οι παρατάξεις της Ν.Δ. και του ΚΚΕ-ΚΚΕεσωτ.-Νέος φορέας που συνεργάστηκαν.

13. Με τέτοιο έντονο πρόβλημα ανεργίας είναι ξεφτίλα αυτοί να δουλεύουν υπερωριακά.

14. Οι εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

15. Τελικά, με παρέμβαση και μελών του Δ.Σ. διευθετήθηκε το θέμα, οι συνάδελφοι δεν απολύθηκαν, αλλά «άρπαξαν» μερικά ρεπό.





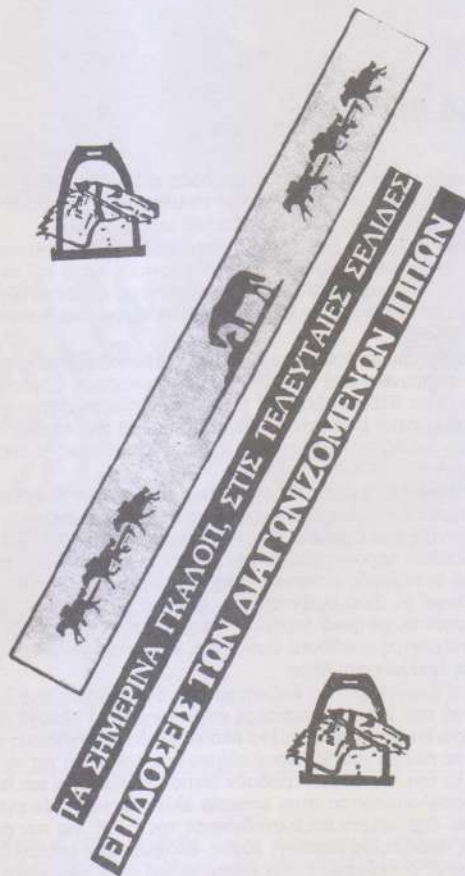
εκείνο πρόβλημα, αλλά και γενικότερα, γιατί είναι και μέλος της κομματικής οργάνωσης ιπποδρόμου της Ελλάς. Αριστεράς (και καθόλου Ε.ΑΡ.). Γ) Στην κρατική εποπτική επιτροπή, γνωστή σαν κρατικός έλεγχος, που ανήκει στο υπ. δημοσίας τάξεως δουλεύουν περίπου 110 άτομα, που διατίθενται από άλλες υπηρεσίες του υπουργείου. Η εργασία τους, όπως η υπηρεσία αυτή δηλώνει, είναι πέραν του καθημερινού χρόνου εργασίας και όχι σε βάρος των εργαζομένων. Τους παρέχονται σαν οδοιπορικά περίπου 10.000 δραχ. μηνιαία. Στον κρατικό έλεγχο πηγαίνει και το μεγαλύτερο ποσό από τα ανεξαργύρωτα, αλλά μοιράζεται σε 40.000 υπαλλήλους του Υπουργείου. Οι περισσότεροι του κρατικού ελέγχου είναι μπάτσοι. Η υπηρεσία αυτή, όπως γράφω παραπάνω, μπορεί να συγκροτηθεί, από εκτάκτους και άνεργους.

Υπάρχουν όμως και οι μπάτσοι με στολή, οπλισμένοι αστακοί, για να αστυνομεύουν και να επιβάλουν νόμο και τάξη στη μικρή μας «πόλη». Τις πιο πολλές φορές σε μικροεπεισόδια μεταξύ «φιλίππων» ή σε διαφορές παικτών - υπαλλήλων (όπου πέφτει βρισιδί και ξύλο καμιά φορά) αδιαφορούν επιδεικτικά.

Είναι γνωστό ότι στον ιπποδρόμο όλο και κάποιοι «παράνομοι» θα κυκλοφορούν, όλο και κάποιοι «παράνομα» θα δουλεύουν (μπουκκέμπερ, τοκογλύφοι), όλο και κάποια φτιαχτά παιχνίδια και «παράνομες» κομπίνες γίνονται. Μερικές φορές λοιπόν, ξεπερνώντας τον ατομικισμό τους, οι παίκτες εξεγείρονται σε περιπτώσεις χοντρά στημένα κούρσας με συνέπεια, σπασιμάτα, διακοπή ιπποδρομιών, αρπαγές χρημάτων απ' τα ταμεία, προπηλακισμοί υπαλλήλων (ιδίως εκτάκτων-ταμιών), απειλές κατά παραγόντων, αναβατών, κλπ. Είναι οι «ηρωικές» στιγμές της φιλίππου φυλής, που γίνεται είδηση στις εφημερίδες και στην τηλεόραση. Τότε να δείτε ενδιαφέρον οι μπάτσοι: καταστολή, ξύλο, βία, συλλήψεις, επισκέψεις των ΜΑΤ.

Η αστυνόμευση και η καταστολή φυσικά δεν λύνει κανένα πρόβλημα. Απλώς ηρεμεί για λίγο τα πράγματα, μέχρι να έχουμε πάλι τα ίδια εντονότερα. Όσο θα υπάρχει ο αεριτζήδικος ιπποδρόμος, τόσο θα υπάρχουν και αεριτζήδες εξαγριωμένοι «φιλίπποι». Η λύση σίγουρα δεν είναι η κάθαρση του χώρου. Αυτή είναι η λύση για την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων. Το πολύ να «καλυτερέψουμε» τις συνθήκες διεξαγωγής του τζόγου και τις συνθήκες εργασίας. Όταν προσβλέπεις στην κοινωνική αλληλεγγύη και συνεργασία η πιο ρηξικέλευθη πρόταση είναι: κλείσιμο του μπορντέλου και όχι καλυτέρευση των συνθηκών εκπόρευσης.

Τα ΜΑΤ είχαμε την τιμή να τα δούμε και στη στάση εργασίας του συλλόγου



των εκτάκτων και μάλιστα μας δόθηκε η ευκαιρία να βροντοφωνάξουμε το γνωστό σοσιαλιστικό σύνθημα: Αλλαγή δεν γίνεται χωρίς τον Αρκουδέα, κλπ. ΜΑΤ παρευρέθησαν μέσα κι έξω απ' το χώρο και σε περιπτώσεις απεργιών του ΕΚΑ, όπως και στην απεργία των αναβατών (οπότε η διοίκηση κήρυξε και λόκ-άουτ).

Δ) Το Δέλτα του Φαλήρου δεν είναι το Δέλτα του Νείλου για ένα πιο σοβαρό λόγο. Αν είμαστε στο Νείλο, η δύναμη της ροής του ποταμού θα είχε, από καιρό, καθαρίσει για πάρτη μας, να πούμε.

Σαν χώρος δουλειάς ο ιπποδρόμος, χαρακτηρίζεται από ένα συνωστισμό ανθρώπων - κτιρίων - ζώων, από βρωμιά και σκουπίδια, σκόνη και φωνές, κραυγές και βία. Εδώ μπορείς να κάνεις μεταπτυχιακά, στην προσπάθειά μας να αποφύγουμε το «αυθόρμητο και ελευθεριακό» φτύσιμο των παικτών, που όταν φτύνουν δεν υπολογίζουν τίποτα. Λες και είναι, λες και είμαστε, γουρούνια (παρ' όλο που για τα αληθινά γουρούνια, ο γουρουνίσκος τρόπος ζωής τους είναι και ο φυσιολογικός). Αυτός ο απάνθρωπος συνωστισμός, αυτό το στρίμωγμα που περιβάλλει τα πάντα είναι φυσικό να επηρεάζει και τον κόσμο που δουλεύει εδώ. Σου αλλάζει τη γλώσσα, τη συμπεριφορά, αρνείται τις αξίες σου, σε καταστρέφει πολιτισμικά, στ' αλλάζει ισοπεδώνοντάς σε όμως. Ο τζόγος είναι μοναχικός, χυδαία και καθόλου φιλοσοφικά. Καλλιεργεί έναν έντονο ανταγωνισμό που μεταφέρεται και

μεταξύ συναδέλφων. Τείνει να επικρατήσει μια αφασία - αλογία - αλαλία, όχι τόσο γλωσσική, όσο σχέσεων, ένας άκρατος ατομικισμός, μια ατέλειωτη αλλοτρίωση. Ψάχνεις να βρεις τη συναδελφική αλληλεγγύη και τη βρίσκεις μεταξύ υπαλλήλων και παικτών, δεν τη βρίσκεις δηλαδή. Υπάρχουν περιπτώσεις συναδελφικών ανταγωνισμών και τσακωμών, που οφείλονται στην υπάρχουσα μεσαιωνικού τύπου σχέση εργασίας, που σε κάνει να νοιώθεις μόνος φοβισμένος και έρμαιο των καταστάσεων. Ζητήματα, χωρίς μεγάλη σημασία, όπως «καλό» ή «κακό» ταμείο, μεγάλη-μικρή-καθόλου έφεση για ραγιαδισμό - γλύψιμο για φιλοδώρημα, δημιουργούν μιαν αγανάκτηση που βρίσκει λάθος δρόμο, όχι τον εργοδότη, αλλά τον συνάδελφό σου. Οι υπέροχες συνθήκες δουλειάς: αρκετό κρύο το χειμώνα, αφόρητη ζέση το καλοκαίρι, κυμαινόμενο ωράριο, κίνδυνοι διαχειριστικών λαθών που θα πληρώσεις δουλεύοντας τζάμπα για τον ΟΔΙΕ, χυδαιότητα, απανθρωπιά και πάει λέγοντας, φορτώνουν πάρα πολύ μια κατάσταση που φτάνει σε αδιέξοδο κάνοντας και σένα κυνικό, ψεύτικο, διχασμένο, χαμένο.

Υπάρχουν όμως και οι μειοψηφίες, οι παρέες, αυτές που στέκονται αντίπερα απ' τα παραπάνω φαινόμενα, που όσο μπορούν τα καταπολεμούν, που βάζουν καθημερινά το πρόβλημα ενός άλλου τρόπου ζωής, που αντιστέκονται. Υπάρχουν ενδιαφέροντες άνθρωποι ανάμεσα στους υπέροχους έκτακτους, άντρες και γυναίκες, πολιτικοί και απολίτικοι, άγριοι και καλλιτέχνες, κοσμοπολίτες και έλληνες, ορθόδοξοι πιστοί χριστιανοί και μηδενιστές, τυχαίοι και αδιάφοροι. Υπάρχουν οι ΕΚΤΑΚΤΟΙ, έκτακτοι που φτιάχνουν όμορφες σχέσεις με πάθος και πόθο, υπέροχους έρωτες. Έχει ενδιαφέρον να χάνεσαι σ' αυτό το αλισβερίσι, σ' αυτό το πάρε-δώσε με τους ανθρώπους, πέρα και ενάντια στην άχαρη δουλειά, τη σπατάλη χωρίς σημασία, του χρόνου και της ενεργητικότητάς σου.

Όσο παλεύουμε, πέρα και εναντίον των αδυναμιών μας, υπάρχει ανθρωπιά, που ποτίζεται πού και πού, με κονιάκ τις κρύες ημέρες και μύρα τις ζεστές. Είναι αυτή που «κυνηγούμε», που ψάχνουμε, όσο ο εγωισμός μας επιτρέπει, που μας κάνει να ανοίγουμε το στόμα, να σηκώνουμε τα χέρια, που προκαλεί απέραντες συζητήσεις και καμιά φορά «γράφει» τα στιχάκια μας. Είναι μια ηθική (!)

Ο κόσμος κινείται, αλλά δεν αλλάζει από μόνος του. Κάποιοι, όποτε μπορούν, όσο μπορούν, το προσπαθούν. Το μόνο αναλλοίωτο είναι η αλλαγή. Η μόδα είναι εφήμερη. Εμείς παραμένουμε παλιομοδίτες.

H.M.E. 13 Ιουνίου 87

## Παρά θιν' αλός

Μας έχουν συνειθίσει τα τελευταία χρόνια οι περί παντός επιστητού αρμόδιοι στο να παίρνουν αποφάσεις για την οικονομία και την βιομηχανία μας, τις διεθνείς σχέσεις μας και τον πολιτισμό μας, παρά θιν' αλός, σε δροσερά και όμορφα ξενοδοχεία, συνδυάζοντας καλαισθητά το τερπνόν μετά του ωφελίμου.

Εδώ μιλάμε για μία κακόγουστη γαρικοτούρα του πολιτικού εθίμου, που κάτω από την επιστημονική και ανθρωπιστική μεγαλοστομία κρύβει αναλγησία και τραγελαφική ασυνέπεια αξιοπρόσεκτη, έστω και αν οι πλέον μεγαλόστομοι συμμετέχοντες παράγοντες είναι το πολύ-πολύ ψυχίατροι, χρισθέντες εμπειρογνώμονες της Ε.Ο.Κ., έστω και αν το πάπλωμα για το οποίο γίνεται ο καθγας δεν ξεπερνά μερικά ψωριάρικα δισεκατομμύρια δραχμές που μετριούνται στα δάκτυλα.

Από τις 3 μέχρι τις 5 Μαΐου η Λέρος, που φιλοξενεί ακόμη 1.400 τρελλούς, εξανδραποδισμένους στις άθλιες υπηρεσίες παροχής ψυχιατρικής περίθαλψης θα λαμπρυνθεί από την «Ευρωπαϊκή Συνάντηση Εργασίας για την Ψυχιατρική Μεταρρύθμιση». Το Άσυλο της Λέρου έχει βέβαια τώρα πιά έναν όλο κι όλο ψυχίατρο (και ετήσιο προϋπολογισμό 2 δισεκτομ.), και ο αριθμός των εγκλειστών μειώνεται μόνο με το ρυθμό που επιβάλλει ο θάνατος, αλλά κάποιοι μεταρρυθμιστές επέλεξαν αυτόν ειδικά το χώρο για να ανακοινώσουν τους μεταρρυθμιστικούς τους θριάμβους.

Ηθικοί αυτουργοί της συνάντησης είναι το Υπουργείο Υγείας, Προνοίας και Κοινωνικών Υπηρεσιών και η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Ε.Ε.Κ.) σε συνεργασία με την Π.Ο.Υ. Πρωτοστάτης στην οργανωτική επιτροπή ο καθηγητής κ. Λυκέτσος, χρόνιος τέως Διευθυντής του Δρομοκαταίσιου και ενεργός τότε, το 1957, υποστηρικτής της ιδέας της ίδρυσης της «Αποικίας Ψυχοπαθών Λέρου», για να προάγει - τότε το 1957 - την αποασυλοποίηση των ασύλων των Αθηνών δια της μαζικής μεταφοράς ασθενών τους στο νησί. Συμμετέχουν βεβαίως και ευρωπαϊκοί εμπειρογνώμονες αλλά και ημεδαποί (κ. Σακελλαρόπουλος, κ. Τσιάντης), κάμποσοι λιγότερο πρωωθημένοι ψυχίατροι, και άλλοι εργαζόμενοι στον ψυχιατρικό τομέα. Οι περισσότεροι έχουν δουλέψει για χρόνια αστις ως άνω υπηρεσίες και ορισμένοι, κατέχοντας υπεύθυνα διοικητικά, εκτός των επιστημονικών, πόστα, υπέγραψαν για να γίνουν μαζικές μετακομιδές τρελλών στη Λέρο.

Το συνέδριο έχει θέμα την «Αποασυλοποίηση και Επαγγελματική Απόκατάσταση στον Ψυχιατρικό Τομέα: Εμπειρίες και Προοπτικές». Ο εννοιολογικός πλούτος του τίτλου αντιστοιχεί στον χρηματικό πλούτο αυτού του αποκεντρωμένου συνεδρίου, του οποίου οι σύνεδροι θα έχουν πληρωμένα όλα τα έξοδα μετακίνησης και διαμονής - από το Υπουργείο «μας»; από την Ε.Ε.Κ.; - σε πεισμα του θλιβερού εθίμου που ορίζει ότι για να συμμετάσχει κανείς σε συντομία πληρώνει τα μαλλιοκέφαλά του. Θα συγκεντρωθούν λοιπόν οι σύνεδροι και θα αραδιάσουν τις επιτυχίες που έχουν να επιδείξουν αποασυλοποιώντας στην εσπερία αλλά και παρ'ήμιν εγκλείστους που συχνά αυτοί οι ίδιοι τους είχαν ασυλοποιήσει. Σημειώτεον ότι ο σχεδιασμός της Ε.Ε.Κ. για την ψυχιατρική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα προέβλεπε πενταετές πρόγραμμα δαπάνης 10 δις. δραχμών του οποίου διανύσαμε ήδη τον τρίτο χρόνο και ότι πολλοί από τους έλληνες συνέδρους έχουν συνεργασθεί στην εφαρμογή του προγράμματος και στην απορρόφηση του ποσού.

Οι περισσότεροι τους θα πάνε για πρώτη φορά στην Λέρο, ελαφρά τη καρδία - και δημοσία δαπάνη - καμώνόμενοι ότι δεν ξέρουν τι συμβαίνει λίγα χιλιόμετρα πιο πέρα από την αίθουσα ξενοδοχείου, όπου θα συνεδριάζουν, όπως καμώνονταν τόσα χρόνια, ασκούντες την ψυχιατρική, ότι δεν ήξεραν ποιά ήταν η άλλη όψη του νομίσματος της ψυχιατρικής που να τους επιδείξει εμπειριστατώμενα τους χώρους του Ψυχιατρείου και τα εκεί τεκταινόμενα. Ανακοίνωση επιστημονική περί Λέρου δεν μπορεί να γίνει ούτε συνολική ούτε σχετική με τις τελευταίες εξελίξεις. Τα μέλη της ομάδας γιατρών που εργάστηκαν στη Λέρο που από το 1981 καταγγέλλουν την αθλιότητα του εναγοιού ιδρύματος σε συνέδρια και συμπόσια, δεν διακινδυνεύουν μετάβαση στο νησί, αφού οι κάτοικοι του - 1.000 από 6.000 είναι υπάλληλοι στο ψυχιατρείο, χάρια οι έμποροι που πουλάνε τροφή και ενδυμασία για χίλιους εξακόσιους εγκλείστους, χάρια οι φαρμακέμποροι κ.λπ. -, έχουν έμπρακτα αποδείξει τη σοβαρότητα της απειλής τους ότι θα «καθαρίσουν» θα «ξεακιάσουν» κ.λπ., όποιον τολμά και εκφράζει κριτική για την πλουτοπαραγωγική τους πηγή (βλ. προσηλακισμό το 1984 των συναδέλφων Ιωαννίδη και Μωρόγιαννη). Έχουν εξ'άλλου πικρή πείρα από την εκμετάλλευση που έγινε των παρεμβάσεων τους, τόσο σκαγδαλοθηρικά από τον τύπο, όσο και από τους οργανωτές των εν λόγω συμποσίων, που με χαρά αναφέρονταν στις «ρίζοσπαστικές απόψεις των συναδέλφων» άλλοθι για, τις γηρασμένες, συντηρητικές δικές τους.

Ευχής έργον θα ήταν βέβαια η αξιολόγηση έατω από τους εμπειρογνώμονες του έργου που πραγματοποιήθηκε στο ίδρυμα με τα 90 επί πλέον εκατομμύρια από το πρόγραμμα της Ε.Ο.Κ. υπό την αυστηρή επιτήρηση του κ. Γερούκαλη, ψυχιάτρου, τέως επάρχου Καλύμνου, τέως υπευθύνου για τα ΚΑΠΗ και τα κέντρα νεότητας της Αθήνας τον κ. Μπέη, τέως υπευθύνου συμβούλου περί Ψυχιατρικής του τέως Υπουργού κ. Γεννηματά, και νυν προέδρου του Εθνικού Ιδρύματος Αποκαταστάσεως Αναπήρων, (και τέως μα πολύ τέως, πρέπει επιτέλους να αναφερθεί, ερευνητή του πανεπιστημίου Αιγινήτειου νοσοκομείου, στο οποίο ωστόσο η ερευνητική του σταδιοδρομία έληξε μάλλον άδοξα). Οι ίδιοι αυτοί αρμόδιοι εμπειρογνώμονες, που άσκησαν, μάλιστα αρμόδιως έλεγχο, ως θυμηθούν επιτέλους ότι το πρόγραμμα της Ε.Ε.Κ. προέβλεπε δαπάνες για ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και καθόλου για επισκευές ασυλικάων κτιρίων. Και βέβαια προσλήψεις έγιναν σίγουρα δεκάδες αν όχι εκατοντάδες τα τελευταία χρόνια στο νησί. Σίγουρα όμως η μεταρρυθμιστική σύλληψη δεν εμπειρείξει την πρόκληση γραμματέα για αγροτικό γιατρό, ώστε να υπαγορεύει τις ενημερώσεις των ιστορικών δέκα αρρώστων.

Και βέβαια, για να τελειώσουμε με τις πικρόχωλες επισημάνσεις μας στην πιο τραγική, αν παρ'επίδα μέσα στον επιστημονικό μεταρρυθμιστικό οργανισμό πραγματοποιηθεί επίσκεψη στο Ψυχιατρείο, ας κόψουν μια βόλτα οι σύνεδροι πίσω από το βουνό, στον Άη Γιώργη, στο στρατόπεδο πολιτικών κρατουμένων του Λακκίου, γιατί εκεί μετάφεραν πρόπερι τους πιο δύσκολους αρρώστους, να μη φαίνονται ανάμεσα στα φρεσκοβαμμένα με τα 90 εκ. περίπτερα και χαλάνε την μόστρα.

Ο κ. Αυγερινός είχε αποκαλέσει τον Δεκέμβριο του 1981 την Λέρο κολαστήριο, μας είχε ζητήσει προτάσεις, είχε κουβεντιάσει μαζί μας και μετά... τίποτα. Ο κ. Γεννηματάς από τηλεοράσεως είχε αποκαλέσει το 1983 την Λέρο, Βαστίλη, που πρέπει να καταστραφεί, δέχτηκε τις προτάσεις μας και μετά τίποτα. Ο κ. Μαγκάκης ως σήμερα δεν έχει εκφραστεί σχετικά. Όμως η δήλωσή του, σαν υπουργού Δικαιοσύνης, σχετικά με το άλλο «κολαστήριο», τις φυλακές της Γέρκυρας, ότι δεν μπορεί να το κλείσει για κοινωνικούς λόγους, (δηλαδή την αντίδραση των ντόπιων), ήδη προκαθορίζει τα πλαίσια στα οποία θα κινηθεί. Εμείς όμως θα θέλαμε να κάνει κι αυτός δηλώσεις, έτσι για να χύουμε παραθέτομε.

### ΟΜΑΔΑ ΓΙΑΤΡΩΝ ΠΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ ΣΤΗ ΛΕΡΟ:

Κ.Μωρόγιαννης, Δ.Γεωργιάδης, Σ.Τόλλιας, Ε.Σκλήρη, Χ.Ιωαννίδης, Ν.Δερδελάκου, Χ.Μαλαπάννη, Γ.Τριανταφύλου.





Πριν δυό περίπου μήνες "γιορτάσαμε" την πρώτη επέτειο από το "ατύχημα" στο πυρηνικό εργοστάσιο του Τσερνομπίλ. Και ενώ σ' όλη σχεδόν την Ευρώπη (ακόμα και στην Ανατολική), δόθηκε η ευκαιρία για να διοργανωθούν μεγάλες διαδηλώσεις- διαμαρτυρίες κατά των προγραμμάτων παραγωγής πυρηνικής ενέργειας, στην Ελλάδα αντίθετα- και ιδιαίτερα στην Αθήνα- η "επέτειος" αυτή πέρασε, από τη μεριά του αντιπυρηνικού κινήματος, σχεδόν απαρατήρητη. Θά πρέπει να κάνουμε μια μικρή ανασκόπηση και να εξηγήσουμε - ή τουλάχιστον να προσπαθήσουμε - το γιατί.

Στις αρχές του χρόνου υπήρξε μια συντονισμένη προσπάθεια από μερικές ομάδες, οργανώσεις και άτομα που κινούνται και λειτουργούν με οικολογικούς και περιβαλλοντολογικούς προσανατολισμούς, για την ανασύσταση και επαναδραστηριοποίηση της "Αντιπυρηνικής Κίνησης" η οποία μετά το δυστύχημα στο Τσερνομπίλ και την καταστολή της αντιπυρηνικής διαδήλωσης πέρισι (1986) τον Μάη, είχε πάψει να υφίσταται. Στην προσπάθεια αυτή αρχικά συνέβαλαν άτομα από τη Ρήξη, την Πράξη, την ΕΚΟ την Οικολογική εφημερίδα, την Ε.Χ.Ο.Ν, την ΑΚΕ καθώς και ορισμένοι ανεξάρτητοι.

Ο στόχος από την πρώτη στιγμή ήταν στην νέα Αντιπυρηνική Κίνηση να συμμετέχει το σύνολο των ομάδων, οργανώσεων, κινήσεων, εντύπων ή ατόμων που έχουν κατά καιρούς ευαισθητοποιηθεί πάνω σε θέματα αντιπυρηνικής πολιτικής, και ο συντονισμός όλων των προσπαθειών για κοινές ενέργειες στην πρώτη επέτειο του Τσερνομπίλ. Πράγματι, αρχικά υπήρξε αρκετά μεγάλη ανταπόκριση από διάφορες ομάδες που λειτουργούν, όχι μόνο στα προάσια, αλλά και σε πολλές επαρχιακές πόλεις. Δεν υπήρξε- και ήταν σωστό- κανείς αποκλεισμός ομάδας ή ατόμων που με οποιοδήποτε τρόπο ήταν αντίθετοι στην πυρηνική ενέργεια.

Ετσι σιγά-σιγά διαμορφώθηκε και η άποψη ότι θα χρειαζόταν μια συνενόηση όλων αυτών των ομάδων, μια και αρχήν συνάντηση-συζήτηση για το τι πρέπει να κάνουμε για να συντονίσουμε τις ενέργειές μας. Ετσι αποφασίστηκε η Πανελλήνια Συνάντηση στο Βόλο. Εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η συνάντηση αυτή είχε διαμεσολαβητικό χαρακτήρα και αποσκοπούσε στο συντονισμό των ενεργειών, καθώς και στην ανταλλαγή των πολιτικών ή γενικότερων απόψεων για την οργάνωση και λειτουργία σε πανελλήνια κλίμακα της "Αντιπυρηνικής Κίνησης". Ετσι, χωρίς να αναλύσουμε με λεπτομέρειες το τι έγινε στο Βόλο, εκείνο που είναι χαρακτηριστικό είναι ότι τελικά δεν έγινε καμιά πολιτική, ή τουλάχιστον οργανωτική συζήτηση. Ενώ δηλαδή ο κύριος λόγος για

τον οποίο συναντηθήκαμε ήταν αυτός, κάθε άλλο παρά τον εκπληρώσαμε. Βέβαια η όλη συνάντηση δεν ήταν αποτυχία. Και μόνο ότι μαζευθήκαμε σχεδόν από ολόκληρη την ηπειρωτική Ελλάδα, όσοι ήταν δυνατόν να έρθουν, και η γνωριμία που έγινε μεταξύ ομάδων και ατόμων, είναι κάτι σημαντικό. Ομως η συνάντηση του Βόλου απέτυχε σ' ένα κυρίως ζήτημα: δεν κατάφερε να χαράξει μια κοινή ή τουλάχιστον μια συντονισμένη πορεία στο μέλλον.

Αντί γι' αυτό η Πανελλήνια Συνάντηση του Βόλου αποφάσισε ορισμένες εκδηλώσεις και ενέργειες που θα έπρεπε να αποτελέσουν το πλαίσιο για την πρώτη επέτειο του Τσερνομπίλ. Βέβαια το τι θα γινόταν σε κάθε πόλη ή περιοχή έμενε να αποφασιστεί από τις ομάδες και τους ανθρώπους που δρούσαν εκεί. Ετσι όμως η Αντιπυρηνική Κίνηση δεν αποφάσισε καμιά κεντρική εκδήλωση για την επέτειο του Τσερνομπίλ που όπως τελικά αποδείχθηκε αποτέλεσε και την παγίδα, την οποία δεν καταφέραμε να αποφύγουμε.

Το τι έγινε στην Αθήνα είναι χαρακτηριστικό: εδώ η Αντιπυρηνική Κίνηση αποφάσισε 5-6 εκδηλώσεις "περιφερειακές", πιστεύοντας ότι έτσι θα εξασφάλιζε κάποια στοιχειώδη συμμετοχή του κόσμου, χωρίς να απαιτείται πολύ μεγάλη οργανωτική δουλειά. Οι εκδηλώσεις που αποφασίστηκαν (ποδηλατική διαμαρτυρία, έκθεση στο Ζάππειο, αποκλεισμός Δημόκριτου, διαμαρτυρία στην ΔΕΗ κλπ), αντίθετα απαιτούσαν το μάξιμουμ των δυνατοτήτων που μπορεί να διαθέσει ο πολιτικός αυτός χώρος. Απαιτούσαν μια κοινωνική ευαισθησία πολύ πιο έντονη και κάποια κοινωνικά ερείσματα που δυστυχώς δεν διαθέτουμε. Γιατί δεν αρκεί το "πρόβλημα" και μόνο για να πλασιώσει κανείς την Αντιπυρηνική Κίνηση.

Η Ελλάδα δεν είναι...Γερμανία, όπου οι κοινωνικοί χώροι έχουν μια τέτοια βαρύτητα που μπορούν από μόνοι τους, ο καθένας χωριστά και όλοι μαζί να αναλαμβάνουν πολλές διάσπαρτες ενέργειες. Αντίθετα εδώ η πολιτική πρωτοβουλία είναι αυτή που παίζει ρόλο καθοριστικό και γι' αυτό τελικά ήταν απαραίτητη κάποια κεντρική πολιτική εκδήλωση.

Ετσι ενώ στην Αθήνα είχαμε μια παταγώδη αποτυχία, αντίθετα στη Θεσσαλονίκη και ακριβώς για τους λόγους που προανέφερα (κεντρική εκδήλωση), είχαμε μια πολύ πετυχημένη εκδήλωση. Αυτή της πορείας στα σύνορα, που περιγράφεται σε άλλες σελίδες. Εστω και σαν απόηχος από τον βορρά, η επέτειος του Τσερνομπίλ δεν πέρασε εντελώς απαρατήρητη. Ομως κατέδειξε τις μεγάλες μας αδυναμίες. Το τι θα γίνει από δω και μπρός είναι μια άλλη κουβέντα. Προς το παρόν ας διδαχτούμε από τα λάθη του παρελθόντος.

Κύριμας Σωτήρης

# Η ΑΝΤΙΠΥΡΗΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΗ Β. ΕΛΛΑΔΑ.



Τώρα που τα φώτα της δημοσιότητας με αφορμή την επέτειο ενός χρόνου από την πυρηνική καταστροφή του Τσερνομπίλ έχουν σβήσει είναι καιρός για έναν μικρό απολογισμό των κινητοποιήσεων που γίνανε, τοπικά και πανελλαδικά.

Ήδη τον περασμένο Μάρτη η Α αντιπυρηνική Συνάντηση του Βόλου είχε προγραμματίσει 1) την έκδοση-κυκλοφορία πανελλαδικής αφίσσας και φυλλαδίου για το Τσερνομπίλ, 2) την οργάνωση διαμαρτυρίας στα ελληνογιογκοσλαβικά σύνορα για το σχεδιαζόμενο εργοστάσιο στα Σκόπια, 3) εκδηλώσεις για το Παρανέστι Δράμας, κατά της συνεχιζόμενης πειραματικής εξόρυξης ουρανίου από το ΙΓΜΕ, 4) μάζεμα υπογραφών για την προώθηση σχεδίου-νόμου κατά της εγκατάστασης πυρηνικών εργοστασίων στην Ελλάδα και 5) αποστολή ψηφισμάτων σε Δήμους και Κοινότητες της Τ.Α. για να πάρουν θέση στο θέμα της πυρηνικής ενέργειας. Ειδικότερα το βάρος της οργάνωσης των τριών πρώτων είχε αναλάβει η Επιτροπή της Β.Ελλάδας. Η έκδοση της αφίσσας και η πορεία στους Ευζώνους είναι ήδη ένα πετυχημένο παρελθόν, ενώ ήδη προετοιμάζεται η δουλειά για το Παρανέστι Δράμας.

Γενική εκτίμηση είναι ότι το φόντο της οικολογικής συνείδησης του κόσμου, ένα χρόνο μετά το Τσερνομπίλ, παραμένει πολύ αγνά πράσινο. Κι αν αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει αφετηρία για περισσότερο προβληματισμό πάνω στις δυνατότητες ανάπτυξης ενός αντιπυρηνικού εναλλακτικού

κινήματος στην Ελλάδα -σήμερα, οι κατά πόλεις ιδιαίτερα νωθρές και απομαζικοποιημένες προγραμματισμένες εκδηλώσεις εξαναγκάζουν σε γενικότερες επανεκτιμήσεις του χαρακτήρα τους.

Είναι φανερό ότι οι κινητοποιήσεις στις πόλεις που πυρήνας τους ήταν η αναφορά στο ατύχημα Τσερνομπίλ, η επετειακή δηλαδή αναφορά στο γεγονός -χωρίς να αναιρείται ο ουσιαστικός τους χαρακτήρας- υπήρξαν υποβαθμισμένες και υποτονικές. Ιδιαίτερα στην Αθήνα, πολλές αναβλήθηκαν, άλλες μετατέθηκαν ενώ η συμμετοχή του κόσμου ακόμα και των ιδίων των οργανωτών υπήρξε προβληματική. (Αλήθεια, η πολιτική αντίθεση κάποιων στο σύνθημα της αφίσσας " Η καινωμία της μόλυνσης δεν καθαρίζεται, ΑΝΑΤΡΕΠΕΤΑΙ!", ήταν ο μόνος λόγος καθυστέρησης της αντιπυρηνικής καμπάνιας;)

Αντίθετα εκεί όπου ο χαρακτήρας των εκδηλώσεων συνδέθηκε μ' ένα συγκεκριμένο και απότομο γεγονός, υλικό και επίκαιρο, οι κινητοποιήσεις πέτυχαν. Μ' αυτό θέλουμε να πούμε ότι ο αντιπυρηνικός χαρακτήρας της οποιασ πρωτοβουλίας δεν αρκεί να υπενθυμίζει, αλλά και να εντάσσει πραγματικότητα στην αντιπυρηνική οπτική μας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η διαμαρτυρία στα ελληνογιογκοσλαβικά σύνορα, η προετοιμασία για το Παρανέστι (αλλά αυτό θα το δούμε παρακάτω). Παρά τις περισσότερες δυσκολίες (οικονομικές, οργανωτικές ακόμα και "χωροταξικές") που παρουσίαζε ένα τέτοιο εγχείρημα, η πορεία στα σύνορα

υπήρξε ίσως η μόνη ζωντανή πανελλαδική κινητοποίηση.

## Η ΠΟΡΕΙΑ ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

Πάνω από 350 άτομα, ξεκινήσαμε από το Λευκό Πύργο για τους Ευζώνους, το πρωί στις 3 του Μάη, σ' ένα πολύχρωμο κονβόι από πούλμαν (το 1 έγινε 3), μηχανές κάθε κυβισμού, Ι.Χ. και ποδήλατα, ενώ ο απαραίτητος εξοπλισμός (πανών, βιβλία, εκθέσεις, προκηρύξεις, φαγητά, υλικά διαμόρφωσης του χώρου) σπαιβάχτηκε στις μπαγκαζιέρες των λεωφορείων. Καλεσμένη η ΕΡΤ όπως και άλλοι δημοσιογράφοι και και φωτορεπόρτερ, δώσαν σ' ένα ολιγόλεπτο στις Ειδήσεις μια γεύση της εκκίνησης.

Στόχος της συνάντησης βέβαια ήταν η από κοινού με Γιουγκοσλάβους μέλη αντιπυρηνικών κινήσεων διαμαρτυρία, αφού πρόσφατα αναπτύσσουν μια πλούσια αντιπυρηνική δράση στη χώρα τους σε συνεργασία με άλλα κινήματα (αντιρρησίες συνείδησης, φεμινιστικό, οικολογικό). Μια βδομάδα όμως πριν την προγραμματισμένη κοινή διαμαρτυρία, οι τηλεφωνικές μας επαφές κόπηκαν (τα τηλέφωνα βούιζαν συνεχώς). Το ότι αυτό δεν οφειλόταν σε "τηλεπικοινωνιακά" προβλήματα των δύο χωρών, ήρθε να επιβεβαιώσει η εκ των υστέρων στάση των γιογκοσλαβικών αρχών.

Από την πρώτη στιγμή οι ελληνικές αρχές -θυμίζοντας γκρινιάρικα τα όρια της ανοχής τους- επέτρεψαν την είσοδο της πο-

ρεία μέχρι την συνοριακή γραμμή πάνω από 100 ατόμων -ακόμα και χωρίς διαβατήρια. Εκείνο που τους ανησυχούσε ιδιαίτερα ήταν οι σαφείς απαγορεύσεις και προειδοποιήσεις της γιογκοσλάβικης πλευράς: ΟΧΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ, ΟΧΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ, ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ στην πρώτη παρατυπία. Η 6 μέλης αντιπροσωπεία της Κίνησης που προχώρησε στο γιογκοσλαβικό τελωνείο για να δώσει την προκήρυξη-διαμαρτυρία της Αντιπυρηνικής Κίνησης αντιμετώπισε τις εχθρικές διαθέσεις των εκεί αρμοδίων. Αρνήθηκαν να πάρουν την προκήρυξη, απείλησαν συλλήψεις στην απόπειρα τοιχοκόλλησής της, παρέπεμφαν την επίδοσή της στο καλάθι των σκουπιδιών του τελωνείου.

Ταυτόχρονα έγινε μια ανθρώπινη αλυσίδα συμβολικού αποκλεισμού των συνόρων, ενώ οι μεταφρασμένη σε 2 γλώσσες προκήρυξη (σε γιογκοσλαβικά και αγγλικά), όπως και το πανύ "NE NUCLEARNE FABRIKE U JUGOSLAVIJI", ενημέρωναν τους ταξιδιώτες γνωστοποιώντας την διαμαρτυρία και στο γιογκοσλαβικό έδαφος.

Τα πρώτα, σε σπαστά γιογκοσλαβικά συνθήματα "Nuklearna energija? NE HVALA", πιο στρωτά μετά, άναψαν το κέφι και την φαντασία.

Και μετά; ΜΟυσικο-γαστρονομικό γλέντι από σουβλάκια οικολογικά (από σόγια της Οικολογικής) και μη (από χοιρινό της Πράξης) ενώ ο Μπακιρτζής χωρίς μικροφωνική και χωρίς τους Χειμερινούς Κολυμβητές συγκέντρωσε φανατικούς και μη της Μυροβόλου μουσικής του. Ένα θεατρικό χόπε-νινγκ της Οικολογικής Κίνησης κι ένα χορευτικό συγκρότημα πόντων πιτσιρικάδων από το Πολύκαστρο Κιλκίς, κουβέντες σε σφικτές παρέες, χαλαρά πηγαδάκια και λιάσματα στον ήλιο δέσαν τον κόσμο σε "χορούς κυκλωτικούς" μέχρι την αναχώρησή.

Επιστροφή σε τόνους χαλαρωμένους και σχετικά ικανοποιημένους. Για ένα κομμάτι του Αντιπυρηνικού κόνβου το συμπέρασμα του Ι.Χ. πάνω στην κολώνα της ΔΕΗ, παρά τις προσπάθειες πολλών από μας να προλάβουν ζωές, μαύρισε επικίνδυνα σκέψεις και διαθέσεις.

Μετά από λίγες μέρες, οι πρώτες κριτικές στην όλη κινητοποίηση, ιδιαίτερα από ομάδες της Β. Ελλάδας (κύρια της Ξάνθης) ήρθαν να ξαναβάλουν το πρόβλημα της παραπέρα πορείας της Αντιπυρηνικής Κίνησης. Πραγματικά, η έλλειψη μιας συζήτησης στο χώρο της εκδήλωσης για το χαρακτήρα και τις προοπτικές της Κίνησης εκτιμήθηκε σαν αδυναμία, μια που ανοικτά θέματα έπρεπε να συζητηθούν. Αναγκαστικά αυτή η συζήτηση μεταφέρθηκε -με πολύ λιγότερους όμως αντιπροσωπευτικούς όρους στη συνάντηση της Επιτροπής της Β. Ελλάδας στην Καβάλα. Στο Στέκι της Ομάδας Εναλλακτικής Δράσης, στις αρχές του Μάη έγινε η συνάντηση με θέμα την εξόρυξη του ουρανίου στο Παρανέστι της Δράμας. Η μεθόδευση της ανάδειξής του σαν το επόμενο θέμα δημοσιοποίησης και κινητοποίησης της Αντιπυρηνικής κίνησης ήταν το περιεχόμενο συζήτησης όπου συμμετείχαν η Οικολογική Κίνηση Θεσ/κλας, το Περιοδικό "Πράξη", η Ομάδα Εναλλακτικής Δράσης Καβάλας, Η Οικολογική Κίνηση Σεργίων, η Πρωτοβουλία Δράμας, το περιοδικό Διαδρομές Ξάνθης και η Οικολογική Εναλλακτική Ομάδα Κιλκίς. Αποφασίστηκε 1) Να

Εδώ και πάνω από 10 χρόνια φαίνεται ότι έγινε η αρχή για τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας στην Ελλάδα. Ήδη γίνονται έρευνες και μετρήσεις για τον εντοπισμό ουρανίου. Οι έρευνες αυτές, που διενεργούνται από το ΙΓΜΕ έφτασαν μέχρι και τη δοκιμαστική εξόρυξη, στην περιοχή Παρανεστίου, μικρών ποσοτήτων ουρανιούχου μεταλλεύματος. Το μέταλλευμα αυτό υφίσταται - σύμφωνα με πληροφορίες μας - μια πρωτοβάθμια κατεργασία έξω από το Παρανέστι. Τα δοκίμια που προκύπτουν από την κατεργασία αυτή τεμαχίζονται και ένα μέρος τους στέλνεται στον Δημόκριτο για τη σχετική αξιολόγηση, και το υπόλοιπο τμήμα τους αποθηκεύεται σε ένα σπίτι στο Παρανέστι.

Ταυτόχρονα - σύμφωνα πάντα με τις πληροφορίες μας - οι εργαζόμενοι στις δοκιμαστικές εξορύξεις του μεταλλεύματος δεν έχουν στη διάθεση τους κανένα προστατευτικό μέσο, ούτε υφίστανται εξετάσεις για πιθανή βλάβη από τις ακτινοβολίες. Επίσης και οι κάτοικοι του Παρανεστίου είναι πολύ πιθανόν εκτεθειμένοι σε σχετική ακτινοβολία από τα τεμάχια του μεταλλεύματος που τοποθετούνται μέσα στο χωριό τους.

Εξάλλου - όπως είναι γνωστό - στην ευρύτερη περιοχή των ερευνών σας υπάρχει ένα ορυχείο λιγνίτη, όπως επίσης και οι πρώτες ύλες για την κατασκευή πορσελάνης από την εταιρεία ΠΟΡΣΕΛ που έχει και σχετικό εργοστάσιο.

Για όλα τα παραπάνω θα θέλαμε να ενημερωθούμε για τα εξής :

1. Ποιοί είναι οι στόχοι του προγράμματος ερευνών ουρανίου;
2. Ποιά τα αποτελέσματα των πολυετών ερευνών σας;
3. Τι μέτρα παίρνονται για την προστασία της υγείας των εργαζομένων στην εξόρυξη του ουρανιούχου μεταλλεύματος;
4. Πώς προστατεύονται οι κάτοικοι του Παρανεστίου μα και οι εργαζόμενοι, τόσο από τα "απόβλητα" του εργαστηρίου έξω από το Παρανέστι, όσο και από την ακτινοβολία του ουρανιούχου μεταλλεύματος που αποθηκεύεται μέσα στο χωριό.
5. Γίνονται μετρήσεις για την ύπαρξη ραδιενέργειας και ποιά τα αποτελέσματα, στον λιγνίτη όσο και στο μέταλλευμα της ΠΟΡΣΕΛ.
6. Έγινε κάποια έρευνα στους κατοίκους του Παρανεστίου και της γύρω περιοχής για τη συχνότητα εμφάνισης κρουσμάτων καρκίνου;
7. Αν τελικά υπάρχει ουράνιο σε εκμεταλλεύσιμη ποσότητα, ποια προβλέπεται να είναι η "αξιοποίησή" του;

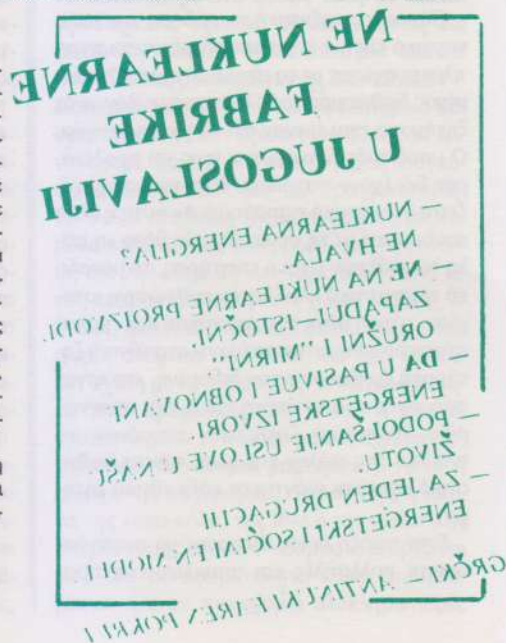
ΑΝΤΙΠΥΡΗΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

σταλεί ανοικτή επιστολή στο ΙΓΜΕ και σ'όλον τον Τύπο που τονίζοντας της επικινδυνότητα των εργασιών στο Παρανέστι να απαιτεί απαντήσεις σε κρίσιμα ερωτήματα από κάθε αρμόδιο, 2) Να εκδοθεί πληροφωριστικό τετρασέλιδο με ό,τι στοιχεία έχουμε μέχρι σήμερα στα χέρια μας, 3) Να πάμε στο Παρανέστι για συζήτηση με τους κατοίκους, την κοινότητα -απόπειρα για μια επιδημιολογική μελέτη ταυτόχρονα. Η συνάντηση για τον απολογισμό αυτού του καταμερισμού έχει ορισθεί για τις 21/6, στις Σέρρες, στις 1.00 μ.μ. στα γραφεία της Οικολογικής Κίνησης (Ιουστινιανού 19, τηλ. 64554). Όπως πάντα, η συνάντηση είναι ανοικτή σε όποιον φίλο-η θά'θελε να συμμετέχει.

Στην Β.Ελλάδα η Αντιπυρηνική Κίνηση κατόφερε να μιλήσει και να προσπαθήσει να κάνει πράξη τον αντιπυρηνικό-εναλλακτικό λόγο, όχι χωρίς αδυναμίες.

Στην Αθήνα, σύντροφοι, τι γίνεται;

Νίκη Παντελεμίδου



# Μια τάξη που αρνείται να υπερασπίσει τον τόπο της,

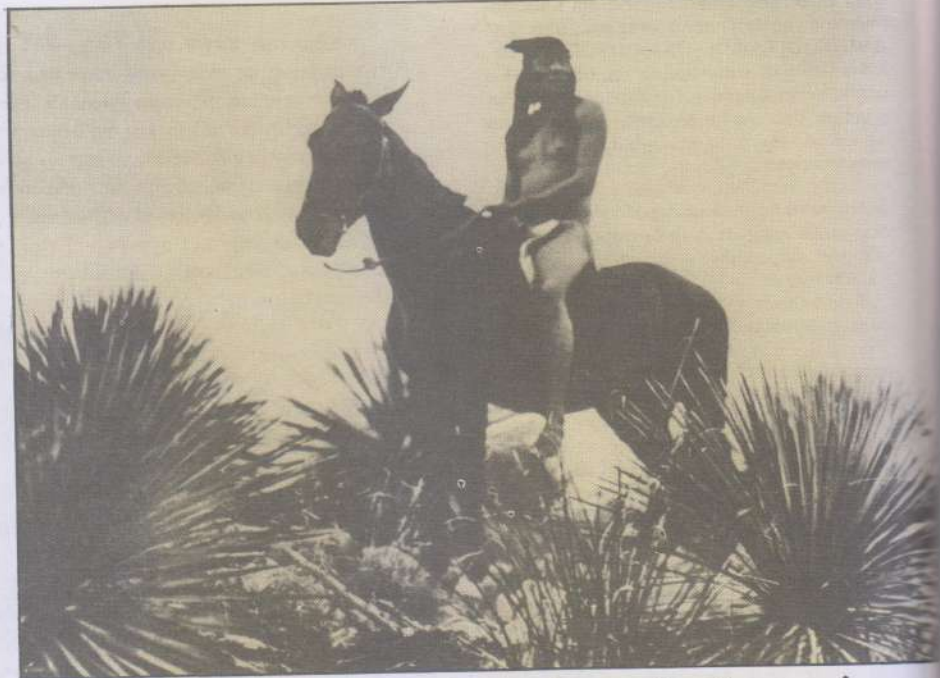
«Με σας της ΡΗΞΗΣ θα συμφωνούσαμε σε πολλά πράγματα, σχεδόν σε όλα, αν δεν είχατε μια περίεργη "μανία", μια μανία με τα εθνικά, την Κύπρο, και αυτό που βαφτίζετε κοινωνική άμυνα». Να μια φράση που ακούμε συχνά, αδιάκοπα, μέσα στο «χώρο» και που αντανακλάει μια πλειοψηφική τοποθέτηση της Αριστεράς. «Τι δουλειά έχετε με τα "εθνικά" και τους εθνικισμούς;». Ο φίλος Μαστραντώνης μάλιστα στο «Σχολιαστή» σε μια του υποσημείωση γράφει πως και εμείς από την ΡΗΞΗ προσχωρούμε στην αντίληψη του Σαρτζετάκη για εθνική συρρίκνωση. «Πώς λοιπόν ο "εθνικισμός" σας συνδυάζεται με τον διεθνισμό που δείχνετε, τη θέση για το ξεπέραςμα των εθνών στα πλαίσια της Ελλάδας, πώς τέλος συνδυάζεται με τον αντιμιλιταρισμό και συνολικά με την εναλλακτική σας οπτική; Μήπως πρόκειται για ιστορικό υπόλειμμα παλιότερων απόψεων που έχουν ορισμένοι παλιοί ανάμεσα σας, που κάποτε επιτέλους θα πρέπει να εγκαταλειφθούν;».

Σ' αυτό το ερώτημα θα απαντούσαμε με μια πρόκληση: **Οι θέσεις μας στα υπόλοιπα ζητήματα αντίθετα προϋποθέτουν τη θέση μας για το εθνικό και την Κύπρο! Υπερβολή; Ίσως, όμως η αντίληψή μας για το εθνικό είναι άρρηκτα δεμένη με αυτό που χαρακτηρίζουμε εναλλακτική αντίληψη, την προϋποθέτει!**

## ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Πάντα η μαρξιστική παράδοση και το αναρχικό κίνημα είχαν μπερδεμένες και περίπλοκες σχέσεις με το εθνικό ζήτημα. Ο δεδομένος διεθνισμός τους σκόνατφε πάντα σε ζητήματα που έμεναν άλυτα για τη θεωρία. Ο μαρξισμός διακηρύττει πως «οι προλετάριοι δεν έχουν πατρίδα», θέση που συμμαρξίζεται η αναρχική παράδοση. Αν αυτή η θέση συνδυαστεί με τη συνακόλουθη θέση «η πάλη των τάξεων είναι ο κινητήρας, το μοναδικό ερμηνευτικό κλειδί στην ανθρώπινη ιστορία», τότε η θέση του εργατικού και επαναστατικού κινήματος απέναντι στα εθνικά ζητήματα θα θεωρούνταν δεδομένη, «το εργατικό κίνημα, η εργατική τάξη, δεν αναγνωρίζει τα εθνικά ζητήματα, επομένως το πλαίσιο της πάλης της είναι πάντα διεθνιστικό και είναι ενάντια σε κάθε εθνικό ζήτημα».

Στην πράξη όμως βλέπουμε να αναπτύσσονται πολλαπλές και αποκλίνουσες πρα-



## είναι ανάξια να διεκδικεί εξουσία

κτικές. Μόνο ελάχιστες ομάδες στην ιστορία του εργατικού κινήματος έμειναν άκαμπτα προσηλωμένες σ' αυτή τη θέση, αντίθετα όλοι οι υπόλοιποι με προεξάρχουσες τις δύο ιερές κεφαλές του μαρξισμού και του αναρχισμού, τον Μαρξ και τον Μπακούνιν, «το ρίζανε στον εθνικισμό». Ο Μαρξ για παράδειγμα υποστήριξε τον Βίσαρκ στον πόλεμό του ενάντια στον Ναπολέοντα τον Τρίτο το 1870, με το σκεπτικό ότι αυτός ο πόλεμος ήταν προοδευτικός, αφού οδηγούσε στην ενοποίηση της Γερμανίας. Ήταν δε τόσο προοδευτικός πόλεμος, ώστε σε λίγο καιρό ο Βίσαρκ αφού νίκησε τα στρατεύματα του Ναπολέοντα, εισέβαλε στη Γαλλία, προκαλώντας με μια ακόμα «εθνικιστική έξαρση», των Γάλλων αυτή τη φορά, την πρώτη προλεταριακή διακυβέρνηση στην ιστορία, την Κομμούνα του Παρισιού. Όσο για τον άσπονδο φίλο του τον Μπακούνιν, όχι μόνο συμμετείχε σε αναρίθμητες «εθνικιστικές» συνομοσίες για την «εθνική» απελευθέρωση των Ιταλών και των Πολωνών, αλλά υπήρξε και ένθερμος οπαδός της «εθνοκομμουνιστικής» Κομμούνας. Από τότε η παράδοση βαστάει καλά. Όλοι οι μεγάλοι επαναστάτες ήταν πάντα διεθνιστές, αλλά έβαζαν και λίγο «εθνικισμό» στο κρασί τους. Ακόμα και ο Λένιν που σύνδεσε το όνομά του με την άρνηση του πρώτου ιμπεριαλιστικού πολέμου και αποτέλεσε το υπόδειγμα για όλα τα διεθνιστικά γκρουπούσκουλα, στη συνέχεια υ-

ποστήριζε όλα τα εθνικά και εθνοκαταλυτικά κινήματα, ακόμα και υπό τον Κεμάλ Ατατούρκ στην Τουρκία ή τον Σουν Γιατ Σεν στην Κίνα, γιατί στρέφονταν ενάντια στον ιμπεριαλισμό. Όσο για τον αναρχικό Κροπότκιν, το τράβηξε ακόμα περισσότερο, επειδή ήταν ενάντια στη συνθήκη του Μπρεστ Λιτόφσκ, όπως και ο Τρότσκι, έφτασε στο τέλος να υποστηρίξει τους λευκούς, ξεκινώντας από μια θέση «υπεράσπισης της πατρίδας».

Η συνέχεια, η πράξη, δεν άφησε πέτρα πάνω στην πέτρα απ' αυτή την πρωταρχική (ψευδο) «διεθνιστική τοποθέτηση». Στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο το εργατικό και επαναστατικό κίνημα, εκτός από ανάξιες λόγου ομάδες, συντάχτηκε με το ένα στρατόπεδο —και δικαίως. Τέλος, με την άπυξη των εθνοκαταλυτικών κινήματων το εθνικό ζήτημα των χωρών του αποικιακού χώρου μεταβλήθηκε σε κεντρικό ζήτημα της επανάστασης —όπως εξάλλου ήταν παντού και πάντα. Όλα τα αντάρτικα σήμερα έχουν πέρα από τους άλλους στόχους τους και «εθνικούς στόχους», είτε κεντρικά όπως στο Κουρδιστάν, στην Παλαιστίνη, στη χώρα των Βάσκων, τη Βόρεια Ιρλανδία, το Αφγανιστάν κλπ., είτε όπως στη Λατινική Αμερική και τις Φιλιπίνες που το ταξικό συνδυάζεται με την εθνική πάλη ενάντια στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό.

Το ίδιο το εργατικό κίνημα της Αλληλεγγ-

γούς έχει μια έντονη εθνική παράμετρο στην πολιτική του, ενάντια στη ρώσικη κατοχή.

Τι έγινε λοιπόν, τι συνέβη μ' αυτό το «Βατερλώ του διεθνισμού», πώς εντάχθηκε στο θεωρητικό ορίζοντα της μαρξιστικής ιδιαίτερα θεωρίας; Αρχικά η συμμετοχή σε εθνικά κινήματα αποδόθηκε στην ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ των κοινωνιών. Μια και η εργατική τάξη βρίσκεται σε χώρες που ακόμα δεν έχουν ο-

ληρώσει την εθνικοαστική επανάσταση, είναι υποχρεωμένη να συμμαχεί με άλλες τάξεις —αστική τάξη, αγροτιά, για την πραγματοποίηση της εθνικής ολοκλήρωσης.

Σ' αυτή την άποψη, του Λένιν π.χ. ή του Στάλιν, στο περιβόητο κείμενο για «το εθνικό ζήτημα» αντιτάχτηκε η «μέχρι το τέλος διεθνίστρια» Λούξεμπουργκ, που αρνιόταν την ανάγκη εθνικής απελευθέρωσης της Πολωνίας, γιατί θεωρούσε τα έθνη οπισθοδρομηση ως προς τις υπερεθνικές αυτοκρατορίες που κατείχαν την Πολωνία! Η Λούξεμπουργκ ήταν η μόνη που «με συνέπεια» υπερασπίζονταν την πρωτογενή «μαρξιστική» θέση. Η πράξη όμως άλλα υπέδειχνε, και ο Λένιν ήταν αρκετά ευέλικτος ώστε να συνδυάσει τη θεωρία με την πραγματικότητα των εθνικών κινήματων. **Το εθνικό ζήτημα λοιπόν γινόταν αποδεκτό, μέσω της θεωρίας της καθυστέρησης.** Το προλεταριάτο δεν έχει πατρίδα, αλλά επειδή έχει η αγροτιά, είναι υποχρεωμένο να συμμετέχει στα εθνικά κινήματα. Λένιν, Μάο, Χο τσι Μινχ, έγιναν οι μεγάλοι θεωρητικοί των εθνικο-απελευθερωτικών κινήματων. Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ήρθε να καταστρέψει και αυτή την παραδοχή. Η εθνική αντίσταση κηρύχτηκε και σε αναπτυσσόμενες ζώνες και το προλεταριάτο σε χώρες όπως η Γαλλία ή η Βόρεια Ιταλία συμμετείχε αυτοπρόσωπα σ' αυτήν, όσο δε για το σημερινό εθνικό κίνημα των Βάσκων και της Ιρλανδίας, είναι προλεταριακά κινήματα. Τι γίνεται λοιπόν με τη θεωρία;

Η πρακτική των κινήματων, λοιπόν, για πάνω από έναν αιώνα ανέτρεπε στην πράξη το αξίωμα «οι προλετάριοι δεν έχουν πατρίδα» και η θεωρία προσπαθούσε να επιβιώσει με όλων των ειδών τις στρεψοδικίες! Γιατί θέβαια δεν μπορούσε να αναγνωρίσει το πολύ απλό και πραγματικό γεγονός: Το γεγονός πως η ταύτιση των ανθρώπων, σε οποιαδήποτε τάξη και αν ανήκουν, με το χώρο που ζουν είναι μια αρχέγονη ακόμα και ενστικτική πραγματικότητα του ανθρώπου, πριν να μεταβληθεί σε κοινωνικο-πολιτιστική και οικονομική, στην οποία παράλληλα με τις ταξικές ή φυλετικές τους αναφορές αγκιστρώνονται οι άνθρωποι. **Το εθνικό γεγονός και η υπεράσπιση της εθνικής υπόστασης, είναι πραγματικότητες που υπάρχουν της εμφάνισης και ανάπτυξης του προλεταριάτου.** Έτσι και η εργατική τάξη για πολλά χρόνια, όσο ακόμα η παγκόσμια

κοινότητα και οι υπερεθνικές ενότητες δεν έχουν αντικαταστήσει τα έθνη σαν σημεία αναγνώρισης και ταυτότητας των ανθρώπων, υπερασπίζεται την εθνική τους υπόσταση, το ίδιο όπως και οι περιβόητοι «αγρότες». Όσο υπάρχει καταπίεση έθνους από έθνος, θα υπάρχουν εθνικά ζητήματα και η εργατική τάξη και το επαναστατικό κίνημα θα υπερασπίζεται το χώρο που ζει. Μόνο μια αφαίρεση θα μπορούσε να κατασκευάσει ένα σχήμα που να ισχυρίζεται πως η εργατική τάξη είναι μια τάξη παγκόσμια που δεν έχει καμία εθνική αναφορά. Η εργατική τάξη μπορεί να είναι μια τάξη παγκόσμια στην προοπτική της, αλλά αναπτύσσεται πάνω στη βάση των υπαρκτών σχηματοποιήσεων και θεσμών, που θγαίνουν από τα βάθη της ιστορίας. **Η εργατική τάξη δεν ήταν η φούχτα των διεθνών επαναστατών, που εξόριστοι από την μια χώρα στην άλλη θιάζονταν να ταυτίσουν τη δική τους «ευρωπαϊκή» οπτική με την εργατική τάξη!** Εξάλλου ο διεθνισμός τους ήταν καθαρά ευρωπαϊκεντρικός, και μάλιστα επιλεκτικός ακόμα και στα πλαίσια της Ευρώπης. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς αναγνώρισαν το Πολωνικό εθνικό κίνημα ή το Ούγγρικο, αλλά αρνούσαν αυτό το δικαίωμα στους Τσέχους και τους Σλοβάκους —που χαρακτήριζαν «σκόνη» και «απομεινάρια» λαών, ίσως γιατί τους θεωρούσαν ήδη εκγερμανισμένους, και δεν έζηχαν πως οι ίδιοι ήταν Γερμανοί. Παράλληλα υπεράσπιζαν την «εκπολιτιστική» δράση των ιμπεριαλιστών σε συγκεκριμένες χώρες του «Τρίτου κόσμου», γιατί έτσι τις ενέτασσαν στην παγκόσμια αγορά! **Ή ακόμα αρνούσαν το δικαίωμα στους Βαλκανικούς λαούς και την Ελλάδα να σχηματίσουν εθνικά κράτη, γιατί διαμελίζονταν η Οθωμανική αυτοκρατορία που αποτελούσε αντίβαρο στην τσαρική Ρωσία.** Για να μη φτάσουμε στη θέση του Μαρξ που αποκάλυψε ψοφοδεή την Αγγλική κυβέρνηση γιατί δεν επιτίθεται στη Ρωσία! Και στο ότι βέβαια υποστήριζε τους δυτικούς συμμάχους στον Κριμαϊκό πόλεμο!

Θα θεωρούσαμε ηλιθίους τους αναγνώστες αν χρειαζόταν να παραθέσουμε και άλλα στοιχεία. Κατ' αυτό τον τρόπο νοούσαν στην πράξη τον διεθνισμό αυτοί που είχαν ανακαλύψει την διεθνικότητα του προλεταριάτου (sic), γιατί δεν ξεχνούσαν ταυτόχρονα ότι ζούσαν στον πραγματικό κόσμο «εδώ και τώρα» και όχι σε έναν υπερβατικό κόσμο όπου οι μόνες διαφορές των ανθρώπων θα είναι ανάμεσα σε εξουσιαστές και εξουσιαζόμενους, χωρίς καμιά άλλη διαφοροποίηση χρώματος, φύλου, έθνους κλπ.

Ακριβώς λοιπόν γιατί είμαστε εναλλακτικοί, πάει να πει έχουμε κατανοήσει πως δεν υπάρχει μόνο ένα κλειδί στην ανθρώπινη ιστορία, ακριβώς γιατί έχουμε κατανοήσει πως η πάλη των τάξεων ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ο μοναδικός κινητήρας της παγκόσμιας ιστορίας,

γι' αυτό έχουμε κι αυτή τη θέση για το εθνικό. Μέχρι σήμερα έχουμε ανακαλύψει πως υπάρχουν και άλλοι «κινητήρες» για την παγκόσμια ιστορία. Τέτοιοι, όπως η πάλη του ανθρώπου με τη φύση και η αναζήτηση της υπέρβασης της ανάγκης για επιβίωση, η πάλη ανάμεσα σε άντρα και γυναίκα, η πάλη ανάμεσα στο ένστικτο, το στοιχειακό, το ζωικό από τη μια, και το έλλογο, πολιτισμικό, «ανθρώπινο» στοιχείο απ' την άλλη κλπ. κλπ. Μέσα στην ίδια λογική η **εθνική πραγματικότητα υπερβαίνει την ταξική αντιπαράθεση και ταυτόχρονα συναρθρώνεται μαζί της, την υπερχαθρίζει και υπερχαθρίζεται απ' αυτή.** Στην εποχή μας, την εποχή που η πυρηνική απειλή και η αντίθεση διευθυντών και διευθυνόμενων υποκαθιστούν —εν μέρει— την ταξική αντίθεση, δεν είναι δυνατό πια να μιλάμε για ένα και μόνο ερμηνευτικό κλειδί, για μια και μόνο υπερχαθρίζουσα αντίθεση. Ένα ολοκληρω σύστημα αντιθέσεων έρχεται να υποκαταστήσει τη θεωρία της μιας αντίθεσης.

Χαρακτηριστικό του εναλλακτικού κινήματος είναι ακριβώς ότι αναγνωρίζει, αποδέχεται και εντάσσει στη λογική του αυτή την πολλαπλότητα των αντιθέσεων. Εναλλακτικό κίνημα σημαίνει αποδοχή της αντίθεσης άντρα-γυναίκα, διευθυντών και διευθυνόμενων, νέων και ώριμων, ανθρώπινης φύσης και βιομηχανικού πολιτισμού, καταπιεζόμενων εθνικά και καταπιεστών, δίπλα στην αντίθεση αστών και προλεταρίων, σε μια πρωτότυπη και ιδιαίτερη συνάρθρωση μεταξύ τους, όπου ανάλογα με τη συγκυρία υπερισχύει το ένα ή το άλλο στοιχείο. **Για μας, λοιπόν, το ζήτημα δεν τίθεται πως είμαστε εναλλακτικοί ΠΑΡΑ τη θέση μας που αναγνωρίζει την πραγματικότητα των εθνικών προβλημάτων, αλλά αντίστροφα, ακριβώς γιατί είμαστε εναλλακτικοί μπορούμε να κατανοήσουμε στο βάθος τους τα εθνικά προβλήματα, όχι από μια σωθινιστική και ξενόφοθη σκοπιά, αλλά από μια σκοπιά προοδευτικής ενσωμάτωσης των εθνικών ιδιαιτεροτήτων σε έναν πολυπολιτισμικό κόσμο.** Ακριβώς γιατί είμαστε εναλλακτικοί κατανοούμε πως η οικοδόμηση μιας παγκόσμιας κουλτούρας δεν θα πραγματοποιηθεί πάνω στη βάση της κυριαρχίας μιας και μόνο κουλτούρας, αλλά μέσα από τη σύνθεση και την επιμονή των ιδιαιτεροτήτων. Ένας κόσμος ισοπεδωμένος χωρίς τοπικές, εθνικές, φυλετικές ιδιαιτερότητες, χωρίς διαφορές ανάμεσα στα φύλα, δεν έχει και καμιά σχέση με το όραμά μας. **Η παγκοσμιότητα που οραματιζόμαστε, είναι η παγκοσμιότητα μέσα στη διαφορά και όχι ένα ισοπεδωτικό παγκόσμιο μεγακράτος.** Αυτή η εκδοχή της παγκόσμιας ενοποίησης, η εικόνα της κόκα-κόλα, της IBM ή της σοβιετικής υπερδύναμης, όπου ο κόσμος κυριαρχείται από ένα αδιαφοροποίητο κύμα εμπορευμάτων ή έναν παγκόσμιο ολοκληρωτισμό,

απορρίφθηκε από το εναλλακτικό κίνημα που κριτίκαρε το ίδιο το παρελθόν του επαναστατικού κινήματος και απέρριψε την ίδια την αντίληψη της μιας και μοναδικής διαφοράς, κατά συνέπεια του ενός και μοναδικού κόμματος, του ενός και μοναδικού κράτους, του ενός και μοναδικού οργουελιανού κόσμου!

Η πολλαπλότητα των αντιθέσεων, επομένως η πολλαπλότητα των υποκειμένων και η αντίληψη ενός πλουραλιστικού κόσμου, είναι η νέα αντίληψη για την παγκοσμιότητα και την παγκόσμια κοινότητα που φέρνει το εναλλακτικό κίνημα. Ένα κίνημα που ενάντια στον δογματικό μαρξισμό αναγνώρισε στην Αμερική το δικαίωμα των μαύρων, με βάση τη φυλετική τους ταυτότητα, για ένα αυτόνομο κίνημα, το ίδιο κίνημα που αναγνώρισε το δικαίωμα των γυναικών ή των νέων στην αυτονομία, το κίνημα που αναγνώρισε την οντολογική διάσταση του οικολογικού κινήματος, το κίνημα που στήριξε σε όλο τον κόσμο τα δίκαια εθνικά και εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, το κίνημα που δεν διεκδικεί ούτε οραματίζεται έναν κόσμο μιας μεγαλούπολης και μόνο, έναν κόσμο όπου οι άνθρωποι επικοινωνούν μέσα σε αποστειρωμένα υπερηχητικά τζετ, αλλά έναν κόσμο με μικρότερες και λιγότερο απρόσωπες μονάδες εργασίας και κατοικίας, έναν κόσμο που διαφυλάσσει τις ιδιαιτερότητες των μειονοτήτων, του ζωικού και φυτικού βασιλείου και της φύσης. Να λοιπόν τι σήμανε και πώς οικοδομήθηκε το εναλλακτικό κίνημα. Πώς λοιπόν μέσα σ' αυτήν την οπτική οι ΕΛΛΗΝΕΣ εναλλακτικοί θα μπορούσαν να αρνηθούν την πραγματικότητα των εθνικών προβλημάτων και τη συνάρθρωσή τους με όλα τα υπόλοιπα προβλήματα και αντιθέσεις;

## ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΥΠΕΡΒΑΣΗ ΤΟΥ

Όπως λέει και ο ποιητής, «ο τόπος μας είναι στενός». Σ' αυτό τον τόπο τον στενό εδώ και λίγες χιλιάδες χρόνια δημιουργήθηκε ένας πολιτισμός των «συνόρων», ένας πολιτισμός των νησιών, των μικρών πεδιάδων και κοιλάδων, ένας πολιτισμός που αφομοίωσε με δημιουργικό τρόπο τον πολιτισμό της Ανατολής και γέννησε έναν ιδιότυπο πολιτισμό, έναν πολιτισμό των «συνόρων», ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση, αφού βέβαια πρώτα παρήγαγε για πρώτη φορά την έννοια της Δύσης. Σήμερα εμείς, οι σημερινοί Έλληνες, με όλες τις περιπέτειες που περάσαμε σαν λαός των συνόρων ανάμεσα στους δύο κόσμους, την Ανατολή και τη Δύση, και την εναλλαγή κατακτητή, μετά από αλληπάλληλες περιπέτειες, κάτω από την πίεση των μεγάλων ηπειρωτικών όγκων, της Ανατολής και της Δύσης, επιβιώνουμε, ζώντας και ψευτοζώντας, στα νησιά, τα

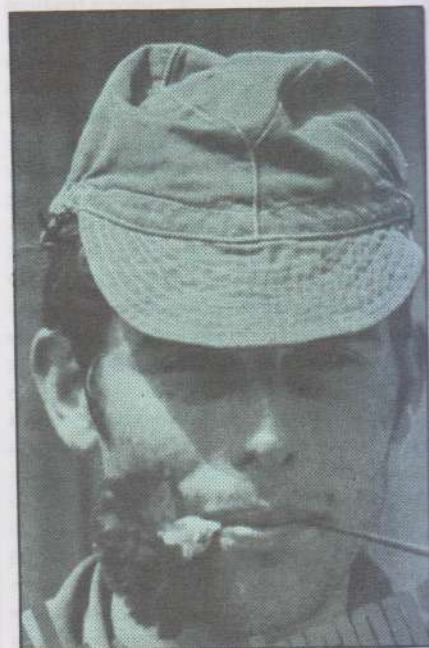
βουνά και τις στενές μας πεδιάδες και πάλι στο σύνορο δύο ή και περισσότερων κόσμων, αντιμετωπίζοντας και πάλι ένα πρόβλημα επιβίωσης, πρωταρχικά οικονομικής και πολιτιστικής. Μα, θα πει κανείς, τι ενδιαφέρει τους Έλληνες προλετάρους αν θα υπάρχουν αυτόνομοι πολιτιστικά ή υπόδουλοι και ανδράποδα, «οι προλετάριοι δεν έχουν πατρίδα». Όμως είναι γνωστή μια άλλη... «μαρξιστική αρχή». Μια εργατική τάξη εξανδραποδισμένη, χωρίς πολιτιστική και γλωσσική ταυτότητα, είναι καταδικασμένη να είναι και ταξικά υπόδουλη! Τι διάολο λοιπόν γίνεται μ' αυτό το μαρξισμό, λάστιχο είναι; Απλούστατα προσπαθεί να μπαλώσει τα ασυμβίβαστα παράγοντας και ένα τσιτάτο για κάθε περίπτωση. Για μας, πέρα από κάθε τέτοια μαρξιστική τερατολογία, είναι προφανές πως αν ο ελληνικός λαός δεν έχει το ηθικό ανάστημα να είναι αυτόνομος και αυθύπαρκτος, τότε δεν θα μπορεί να είναι και ταξικά ελεύθερος. Σε ένα κόσμο που υπάρχουν ακόμα τα έθνη και η εθνική κυριαρχία ενός έθνους πάνω σε άλλα, η πρωταρχική προϋπόθεση για το μαρξισμό του εθνικού φαινομένου είναι η κατάκτηση της αυτονομίας και ισότητας των ίδιων των εθνών!

Και για να το κάνουμε ακόμα πιο καθαρό. Σήμερα στο χώρο που ζούμε, την Ευρώπη, το εθνικό φαινόμενο αρχίζει για πρώτη φορά να υποχωρεί και τείνουν να σχηματιστούν υπερεθνικές ενότητες. Δεν είναι βέβαια τυχαίο πως αυτή η διαδικασία ξεκινάει από τα πιο αναπτυγμένα έθνη, τα έθνη της Δυτικής Ευρώπης, όπου τουλάχιστον από τον πόλεμο και μετά, δεν υπάρχει κανένα στοιχείο εθνικής καταπίεσης ή απειλής του ενός έθνους από το άλλο. Παρόλο το διαφορετικό τους μέγεθος, ιστορία και οικονομικό, πολιτιστικό θάρρος, η ενοποίηση της Δυτικής Ευρώπης στηρίζεται στην ενοποίηση ισοτίμων εθνών, εθνών που συμμετέχουν και

δημιούργησαν μια κοινή κουλτούρα, την ευρωπαϊκή κουλτούρα. Θα μπορούσαμε άραγε να φανταστούμε μια παρόμοια διαδικασία στην Ανατολική Ευρώπη, ανάμεσα στη σημερινή Πολωνία και τη Σοβιετική Ένωση, αν η Πολωνία ήταν ελεύθερη; Ξέρουμε πως πρόκειται για ουτοπία. Η πρώτη πράξη μιας ελεύθερης Πολωνίας θα ήταν η απομάκρυνσή της από εκείνον που για αιώνες την καταπιέζει εθνικά. Το εθνικό πολωνικό φαινόμενο δεν μπορεί να εξαλειφθεί όσο υπάρχει εθνική υποδούλωση και ταπείνωση.

Η Ελλάδα, εμείς, θρυσκόμαστε σε μια ιδιότυπη θέση. Η πολιτιστική μας παράδοση, η γεωπολιτική μας θέση, αποτελούν ένα πρωτότυπο και ιδιότυπο μίγμα. Είμαστε κομμάτι του ευρωπαϊκού και μεσογειακού πολιτισμού, του βαλκανικού, έχουμε πολλά κοινά με τη μουσουλμανική Εγγύς Ανατολή, η θρησκευτική μας παράδοση προσεγγίζει στην Ανατολική Ευρώπη και τη Ρωσία κλπ. κλπ.

Είμαστε κυριολεκτικά μια χώρα των συνόρων, μια χώρα γέφυρα. Το μικρό μας μέγεθος, η πρόσφατη εθνική κρατική μας συγκρότηση, η ασθενική οικονομία, μας κάνουν πολύ ευάλωτους σε κάθε γεωπολιτική ανατροπή στην περιοχή, σε κάθε αλλαγή στον παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων. Σε μια εποχή διεθνοποίησης της οικονομίας και δημιουργίας πραγματικά παγκόσμιων οικονομικών και πολιτιστικών ρευμάτων, η Ελλάδα, άσχετα με το κοινωνικό της καθεστώς, δεν μπορεί να ζήσει απομονωμένη, δεν μπορεί να συνεχίσει ένα δρόμο μοναχικό. Η δική μας οπτική, με βάση τις ιδιαιτερότητές μας, εντάσσεται σε μια οπτική Πανευρωπαϊκή και ταυτόχρονα μεσογειακή. Μόνο σε μια τέτοια ενότητα θα είναι δυνατό να συμμετέχουμε ουσιαστικά στη διαμόρφωση μιας υπερεθνικής ενότητας έχοντας μια θέση ενεργητική και όχι μόνο μια θέση παθητική, μια θέση αποδέκτη. Σήμερα, λοιπόν, αντιμετωπίζουμε μια διπλή πίεση. Μια πίεση από τα Ανατολικά μας και ιδιαίτερα από την Τουρκία, που με την εξάπλωσή της στην Κύπρο και τις διεκδικήσεις της στα ελληνικά νησιά, το Αιγαίο, τον εναέριο χώρο, διεκδικεί με τον τρόπο της την ηγεμονία στην περιοχή και μακροπρόθεσμα μας καλεί να ενταχθούμε κάτω «από την πρασασία» της, και από την άλλη υπάρχει η οικονομική εξάρτηση και η πολιτιστική ισοπέδωση με βάση τα Δυτικο-ευρωπαϊκά και αμερικανικά πρότυπα. Άραγε το ζήτημα είναι να επιλέξουμε με πια σάλτσα θα φαγωθούμε, ή μήπως είναι δυνατό να υπάρξει κάποιος μοναχικός δρόμος, μιας αυτόνομης Ελλάδας, όπως έμοιαζε να υποστηρίζει παλιότε-





ρα το ΠΑΣΟΚ; Είναι προφανές πως στη σημερινή μας κατάσταση δεν υπάρχει δυνατότητα τέτοιας επιλογής. Μια πολιτική που να εκφράζει τις λαϊκές δυνάμεις στα πλαίσια της εξωτερικής πολιτικής θα ήταν μια πολιτική που αποδεχόμενη την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα παλεύει όχι μόνο για την αλλαγή του συσχετισμού των ταξικών δυνάμεων στα πλαίσια της κοινότητας, αλλά, ίσως ακόμα σημαντικότερο, για την κατάργηση των συνασπισμών που χωρίζουν την Ευρώπη, την ελεύθερη προσχώρηση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Κοινότητα, έτσι ώστε αυτή να πάψει να είναι δυτικοευρωπαϊκή κοινότητα, και ιδιαίτερα την προσχώρηση των βαλκανικών χωρών, αρχίζοντας από της Γιουγκοσλαβίας. Παράλληλα μια δική μας εναλλακτική οπτική των διεθνών σχέσεων θα εμπειρεύει την ανάπτυξη και σύμφιση των σχέσεων με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες — της Βόρειας Αφρικής και της Εγγύς Ανατολής. Μ' αυτό τον τρόπο θα προχωράγαμε προς την υπέρβαση των εθνικών εγωισμών και τελικά των εθνικών κρατών μέσα σε μια πορεία που θα διασφαλίζει την πολιτιστική πολλαπλότητα και ταυτότητα των λαών της Ευρώπης και της Μεσογείου.

**Δεν υπάρχει δίλημμα διεθνοισμός ή εθνικοισμός.** Είναι σαφές ότι επιλέγουμε τον διεθνοισμό, μόνο που το κάνουμε μέσα σε πλαίσια σεβασμού της κληρονομιάς των λαών, και επομένως του δικού μας λαού. Μια πολιτική που παίρνει υπόψη της την κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα της χώρας μας, που δεν είναι ταυτόσημη με εκείνες της Δυτικής Ευρώπης, ενισχύει την αυτονομία μας και επομένως επιτρέπει να προχωρήσουμε σε μια υπερεθνική ενότητα οποια να συμμετέχουμε ενεργά και όσο γίνεται ισότιμα. Διαφορετικά, ακόμα και στην ισοδυναμία των σταθικών κοινωνιών, θα είμαστε τουριστικό θέρετρο και δείγμα αρχαίων ερειπίων, ενός αρχαίου μεγάλου πολιτισμού. Αν αποτελεί εθνικισμό η θέληση να αναπτυχθεί σ' αυτόν τον τόπο ένας πολιτισμός ικανός να συμμετάσχει, στο μέτρο των δυνατοτήτων του, ισότιμα στην οικοδόμηση ενός ευρωπαϊκού, ευρασιατικού και τέλος παγκόσμιου πολιτισμού, τότε ποιο όνομα θα δώσουμε στον γραικυλισμό και τον κρετινισμό; Απ' αυτή τη σκοπιά θεωρούμε το ίδιο επιζήμιες τις οπτικές που είτε ισοπεδώνουν την ελληνική ιδιαιτερότητα ζητώντας απλά την ένταξή μας στη Δυτική Ευρώπη, τύπου ΚΚΕ εσωτερικού, προβάλλοντας σαν μόνο στοιχείο διαφοροποίησης από τη σημερινή ΕΟΚ την οικοδόμηση της Ευρώπης των εργαζομένων, χωρίς να θέτουν το ζήτημα της υπέρβασης του Δυτικού χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής οικοδόμησης, είτε εκείνες τις απώψεις, που είτε με το ΠΑΣΟΚ, είτε με τον Σαρτζετάκη, είτε με τον Σαββόπουλο, την νεορθοδοξία και τον Μοσκόφ, επιθυμούν

να μας καθλώσουν στη λογική του «ανάδελφου έθνους» και της «καθ' ημάς Ανατολής». Ένα εναλλακτικό επαναστατικό κίνημα που έχει σαν βάση του τη συγκεκριμένη χώρα που λέγεται Ελλάδα και όχι κάποιο διαστημικό σταθμό, είναι υποχρεωμένο να έχει μια τέτοια λογική, μια λογική που να πατάει σε δύο ταυτόχρονες και πίσω από την επιφάνεια συμπληρωματικές κινήσεις. Μια κίνηση που σέβεται την παγκοσμιοποίηση της ανθρώπινης κοινωνίας και επομένως βαθίζει σε υπερεθνικές ενώσεις, και μια δεύτερη που δεν νοεί την παγκοσμιοποίηση σαν ισοπέδωση, αλλά σαν ενότητα μέσα στη διαφορά, γιατί διαφορετικά θα έπρεπε να είχαμε σαν πρότυπό μας τον Χίτλερ, που κι αυτός έτρεφε το ιδανικό της «ενωμένης Ευρώπης», μόνο που την έβλεπε ενωμένη κάτω από τον περιορισμό λαό των Αρίων, ή γιατί όχι τον Ναπολέοντα.

## ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

Αν ο δυτικός κόσμος έχει φτάσει σε ένα τέτοιο επίπεδο ανάπτυξης που την επέκτασή του δεν την νοεί πλέον σαν εδαφική επέκταση, αλλά σαν οικονομική και πολιτιστική ενσωμάτωση, δεν συμβαίνει το ίδιο και στα Ανατολικά μας. Εδώ η πρόσφατη εθνογένεση, το χαμηλότερο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, μεταβάλλουν εύκολα τις αλλαγές στους συσχετισμούς δύναμης σε εδαφικές διεκδικήσεις, τα προβλήματα των μειονοτήτων και τα πολλαπλά εθνικά προβλήματα παίρνουν εκρηκτικό χαρακτήρα, όσο και τα θρησκευτικά. Ζητήματα που απασχόλησαν τη Δυτική Ευρώπη για αιώνες αναφέρονται με εκρηκτικό τρόπο στη Μέση Ανατολή μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και ακόμα πιο έντονα μετά τον Β' Πόλεμο. Το Παλαιστινιακό και ο εξανδραποδισμός ενός λαού, το Λιβανικό και οι εδαφικές βλέψεις της Συρίας, ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ, το κουρδικό απελευθερωτικό κίνημα, στο Ιράν, το Ιράκ και πρόσφατα στην Τουρκία, η κατάληψη της Κύπρου από την Τουρκία, οι διεκδικήσεις της Τουρκίας στο Ιράκ και τέλος, αλλά όχι ελάχιστα για μας, οι διεκδικήσεις της Τουρκίας στα δυτικά της, δηλαδή στα ελληνικά νησιά και το Αιγαίο. Αν σε όλα αυτά προστεθεί η μουσουλμανική αναγέννηση είτε με τη σιίτικη εκδοχή της — Ιράν, Λίβανος, χώρες του Κόλπου — είτε την «ορθόδοξη», σουνιτική εκδοχή, Τουρκία, Αίγυπτος, Σουδάν, κλπ., έχουμε μια πλήρη εικόνα των εκρηκτικών αντιθέσεων που μεταβάλλουν την ευρύτερη περιοχή στην πυριτιδαποθήκη του σύγχρονου κόσμου.

Αν λοιπόν η φάση της υπερεθνικής ενσωμάτωσης δημιουργεί από τη Δύση ρεύματα κοινωνικής και πολιτιστικής ισοπέδωσης, οι ηφαιστειακές αναστατώσεις στην Ανατολή, της οποίας αποτελούμε το έσχατο ευρω-

παϊκό σύνορο, απειλούν με άλλο τρόπο την υπόστασή μας, απειλούν τόσο με περιορισμό και κατακρεούργηση κυριαρχικών δικαιωμάτων του ελληνικού λαού, όπως έγινε ήδη με τους Κύπριους, που έχασαν το μισό νησί και απειλούνται με ολοκληρωτική προσφυγοποίηση, είτε μέσω της «συγκυριαρχίας» στο Αιγαίο, στην ανατροπή του καθεστώτος των νησιών και προοπτικά, είτε στην κατάληψή τους, είτε στην ένταξή τους σε μια ζώνη τουρκικής κυριαρχίας.

Αυτά τα προβλήματα είναι πραγματικά και γνωστά. Χρειάζεται να τα επαναλαμβάνουμε όμως, γιατί η αριστερά στη χώρα μας πάσχει από τύφλωση και αγκύλωση. Γιατί η αναγνώριση της πραγματικότητας της τουρκικής απειλής θα την υποχρέωνε σε πολλαπλές αναθεωρήσεις. Γι' αυτό στην πλειοψηφία της φροντίζει να τα φορτώνει στους Αμερικάνους, ενώ η άκρα αριστερά — τα υπολείμμά της — προτιμά να αγνοεί «υπερηφάνως» το θέμα και προτιμάει να ρίχνει το βάρος της σε ζητήματα που σπεύδει να εισάγει εξ Εσπερίας.

Οι ρίζες αυτής της συμπεριφοράς είναι πολλαπλές.

Α. Πιο πάνω επισημάναμε μια γενική μεθολογική αιτία μιας τέτοιας αντίληψης και συμπεριφοράς, τη δογματική προσκόλληση στην αντίληψη της μιας και μοναδικής αντίθεσης «αστών και προλετάρων», ενώ οι άλλες υπαρκτές αντιθέσεις ακόμα και όταν αναγνωρίζονται θεωρούνται σαν «δευτερεύουσες». Αυτή η σκοπιά είναι εκείνη που κάνει τόσο δύσκολη την αναγνώριση του εθνικού φαινομένου σαν αυτόνομου φαινομένου που συχνά υπερβαίνει τις ταξικές διαφοροποιήσεις, έστω και αν κάθε τάξη έχει διαφορετική οπτική στην αντιμετώπισή του. Και όμως, οι «docteurs es marxisme» μας θα έπρεπε να ξέρουν αυτή την άλφα-βήτα του «μαρξισμού-λενινισμού». Η εργατική τάξη συμμετέχει πάντα σε ένα εθνικό ή εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα προσπαθώντας να κατακτήσει την ηγεμονία του, όλοι οι «μεγάλοι δάσκαλοι» το τόνισαν. Δεν αρνούνται τη διάσταση του εθνικού ζητήματος σαν αυτόνομου, ούτε πέφτουν στον κρετινισμό να λένε «συμμετέχω στο κίνημα εθνικής αντίστασης μόνο αφού κατακτήσω την ηγεμονία σ' αυτό», γιατί αυτό στην πράξη θα σημαίνει άρνηση της αυτονομίας του εθνικού ζητήματος. Μια θέση του τύπου «η Τουρκία είναι επεκτατική βέβαια, αλλά εγώ αρνούμαι να πάρω θέση, ή παίρνω ακόμα και θέση ενάντια, όσο την ηγεμονία την έχει η «αστική τάξη» ή ο Παπαντρέου», και άλλες τέτοιες σοφίες, στην πραγματικότητα είναι θέση άρνησης τόσο της αυτονομίας του εθνικού, όσο και άρνηση της πάλης για την ηγεμονία, γιατί αν δεν δέχεται την ανάγκη πάλης για το εθνικό, τότε πότε και πώς θα κατακτήσει την ηγεμονία; Η Κομμούνια δεν έγινε γιατί οι Παριζιάνοι εργάτες αρνήθηκαν να

παλέψουν για την άμυνα του Παρισιού κάτω από την ηγεμονία της «μπουρζουαζίας», αλλά αντίστροφα γιατί η αστική τάξη εγκατέλειψε την άμυνα του Παρισιού, που ανέλαβε η εργατική τάξη. Ο Μάο δεν αρνήθηκε τη συμμετοχή στον αντιιμπεριαλιστικό πόλεμο επειδή είχε την ηγεμονία ο Τσαγκ Κάι Σεκ, αντίθετα συμμετείχε σ' αυτόν, και μέσα από τη συμμετοχή ανέπτυξε τις δικές του δυνάμεις. Η λογική λοιπόν που λέει «ναι, υπάρχει εθνικό ζήτημα, αλλά μια και δεν έχουμε δικές μας αυτόνομες δυνάμεις ή το πάνω χέρι στην πιθανή σύγκρουση, καθόμαστε στην πάντα και κοιτάμε, ή ακόμα και καταγγέλλουμε τον Παπανδρέου», είναι λογική όχι απλά μεσοθέζικη, αλλά λογική που αρνείται την ιδιαιτερότητα του εθνικού ζητήματος. Όταν λοιπόν ο Μαρξ έλεγε «ναι στον Βίσαρμκ» χωρίς να υπάρχει κανένα αυτόνομο κέντρο προλεταριακής πολιτικής, ήταν ένας «προδότης και αποστάτης του... μαρξισμού»; (γιατί όχι, εξάλλου ο μαρξισμός του ανήκει τόσο λίγο!).

Β. Όμως πιστεύω πως αυτή η θεωρητική δικαιολόγηση, αυτή η δογματική καταβολή, δεν αρκεί να εξηγήσει το φαινόμενο, πρόκειται μάλλον για το επιφανόμενο, η ρίζα αυτής της συμπεριφοράς θα ανευρεθεί μάλλον στην ίδια την κοινωνική πραγματικότητα της χώρας μετά τη μεταπολίτευση, η ρίζα θα ανευρεθεί στον «παρασιτικό εκδυτικισμό» της ελληνικής κοινωνίας. Έχουμε πολλές φορές επισημάνει ότι ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός είναι παρασιτικός σε σχέση με τη Δύση, είναι ένα παράσιτο της Δύσης. Έτσι κυριαρχούσε πάντα το μεταπρατικό ή φοβητικό κεφάλαιο, το μεταπρατικό πνεύμα, οι καταναλωτικές δομές της Δύσης, οι κρατικές δομές της κλπ. κλπ., σε αντίθεση με την παραγωγική καθυστέρηση. Η Ελλάδα δυτικοποιείται αρχίζοντας από την κατανάλωση και όχι από την παραγωγή. Ταυτόχρονα όμως δεν αποτελεί και μια χώρα που ανήκει στον Τρίτο Κόσμο, αποτελεί μια παρασιτική απόφυση της Δύσης! Αυτή της η πραγματικότητα αντανάκλαται και εκφράζεται σε όλα τα επίπεδα της ζωής. Και πριν απ' όλα στο επίπεδο της σκέψης και του προβληματισμού. Η ελληνική σκέψη είναι μια επαρχιακή εξαρτημένη «μητροπολιτική» σκέψη. Αυτή η πραγματικότητα με τη χούντα, στο επίπεδο της κατανάλωσης, και τη μεταπολίτευση στο πολιτικό επίπεδο, εισβάλλει πια και στην τελευταία γωνιά της ελληνικής ζωής. Στη μεταπολίτευση οι ώρες εργασίας πέσανε από 48 σε 40 εξαιτίας της ένταξης μας στην ΕΟΚ, η αντιπροσωπευτική δημοκρατία δεν απειλείται, γιατί όπως όλοι ξέρουμε, «δεν γίνεται δικτατορία μέσα στην ΕΟΚ», η νομοθεσία εκσυγχρονίζεται λόγω ΕΟΚ, γενικά σε μια κοινωνία πολιτιστικά και οικονομικά καθυστερημένη εισβάλλουν, σε μεγάλο βαθμό από τα πάνω, κάποιες λειτουργίες και διαδι-

κασίες που δεν έχουν καμιά σχέση, ή πολύ μικρή με τα κοινωνικά κινήματα και την εγχώρια κοινωνική κίνηση. Έχουμε επισημάνει και αλλού το μέγεθος και το βάθος αυτού του εκσυγχρονισμού «από τα πάνω», στο συνδικαλισμό, στο φοιτητικό κίνημα, στην κίνηση των ιδεών. Οι έννοιες της αυτοδιαχείρισης, της συμμετοχής στις επιχειρήσεις, των συνεταιριστικών επιχειρήσεων, της ισότητας άνδρα-γυναίκας, θεσμοθετήθηκαν από τα πάνω, δεν αποτέλεσαν κάποια πραγματική κατάκτηση κινήματος, γι' αυτό εξάλλου μένουν συχνά κενό γράμμα. Θα λέγαμε ότι η μεταπολίτευση είναι μια εποχή που ποτέ άλλοτε τόσα πολλά δεν κατακτήθηκαν από τόσο λίγους και με τόσο λίγη προσπάθεια. Έτσι φτιάχτηκε ο Homo Metapoliteuticus, ο άνθρωπος της φρασεολογίας, του ευδαιμονισμού, της άκοπης και ανέξοδης ανακατανομής του εισοδήματος.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, λοιπόν, για Κυπρίους θα μιλάμε τώρα; Οι Έλληνες έζησαν για μερικά χρόνια ένα όνειρο, το όνειρο ότι έγιναν Δύση. Πώς λοιπόν θα μπορούσαν να δεχτούν την ύπαρξη ενός προβλήματος, που υπενθύμιζε την γεωπολιτική θέση της Ελλάδας, όσο και την πραγματική της ισχύ, πώς θα μπορούσαν να δεχτούν και να κατανοήσουν πως η γεινιάσή τους με την Μεσοανατολική πυριτιδαποθήκη δεν είναι τυχαία, ούτε μπορεί να μείνει χωρικές συνέπειες. Προτιμούσαν λοιπόν να κλείνουν τα μάτια, τύφλωση που συχνά έφτανε τα όρια του γραικυλισμού. Σήμερα που η μεταπολίτευση καταρρέει, σήμερα που έρχεται η ώρα να πληρωθεί ο λογαριασμός, ακόμα δεν υπάρχει κανένα στοιχείο ανάτασης, αλλά προτιμούν να θυθίζονται, στην πλειοψηφία τους, σε μια μαύρη και το ίδιο παρασιτική απογοήτευση και διάψευση ελπίδων. Στα ίδια

πλαίσια κινήθηκε και η ελληνική άκρα αριστερά. Η παλιά «χουντική» άκρα αριστερά, ΚΚΕ (μ-λ) και ΕΚΚΕ, κατέρρευσε και αντικαταστάθηκε από ένα «χώρο», που σαν κύριο στοιχείο του είχε τον έντονο εκδυτικισμό. Η παλιά τριτοκοσμική και μαοϊκή μανία αντικαταστάθηκε από μια ευρωποκεντρική τέτοια. Μικρογραφίες κοινωνικών κινήματων, νεολαιϊστικό, φοιτητικό, γυναικείο, οικολογικό, ανέτειλαν σαν διάττοντες αστέρες στον αστερισμό του «χώρου». Και βέβαια το ζήτημα δεν είναι να προσάψουμε σ' αυτά τα κινήματα τις μικρές τους διαστάσεις, αυτή είναι η ελληνική κοινωνία, αυτό παράγει, και εμείς έχουμε αποδεχτεί αυτό το μειοψηφικό ρόλο. Το πρόβλημα βρίσκεται αλλού, ότι αυτά τα κινήματα δεν έψαξαν ποτέ τη μουσική τους σε μια παραγωγική αντίληψη για την ανάπτυξη ενός επαναστατικού κινήματος προσαρμοσμένου στις ελληνικές συνθήκες, αλλά όπως και όλη η ελληνική κοινωνία, κατανάλωναν με επαρχιακό-εισαγόμενο τρόπο τα δυτικοευρωπαϊκά κινήματα: τα ελληνικά κινήματα του χώρου δεν είχαν μια οργανική εξέλιξη της ιδεολογίας και της πρακτικής, τέτοια που υπήρξε στη Δυτική Ευρώπη και που δοκιμάσαμε εμείς σαν μια μικρή ομάδα, από την ΟΠΑ και τη Ρήξη, όσο και λίγοι άλλοι σύντροφοι. Δηλαδή από το φοιτητικό κίνημα στον εργατισμό, και στη συνέχεια στην επέκταση στο γυναικείο και οικολογικό. Μια τέτοια πορεία, τόσο σπάνια στην Ελλάδα, για ανθρώπους ή ομάδες, αλλά τόσο τυπική στη Δυτική Ευρώπη, θα έδινε σ' αυτό το χώρο μια οργανικότητα, μια σύνδεση με τις πραγματικότητες της ελληνικής κοινωνίας. Η πορεία του ελληνικού χώρου, στη συντριπτική του πλειοψηφία, υπήρξε χαώδης και παρασιτική. Από τις Μ-Λ ιδεολογίες και το ΚΚΕ στον αναρχισμό και



την αντιεξουσιαστική ιδεολογία, ή σε έναν καθυστερημένο αριστερισμό. Από την ΚΝΕ στο «χώρο» και το γυναικείο κίνημα. Αυτή η χαώδης και «αφύσικη» πορεία οδηγούσε πάντα από την μια άκρη του φάσματος στην άλλη, χωρίς διαμεσολαθήσεις, χωρίς οργανικότητα, χωρίς σύνδεση με την ελληνική κοινωνία. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου ότι η εναλλακτικότητα του ελληνικού χώρου εκδηλώθηκε πρωταρχικά στο άνοιγμα μπαρ και κέντρων τόσο στην Αθήνα, όσο και στα νησιά. Η προσαρμογή, η συνταύτιση της ελληνικής αριστεράς και άκρας αριστεράς με τον παρασιτικό εκδυτικισμό εξοθελίζε προφανώς από τον ορίζοντα όλων ένα πραγματικό πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας, το εθνικό πρόβλημα. Για Κύπρο και Μυτιλήνη θα μιλάμε τώρα, εμείς που «επιτέλους» μπήκαμε στον αστερισμό της Δύσης; **Η σχέση με τη Δύση δεν διώνεται σαν μια αυτόνομη και δημιουργική σχέση, αλλά σαν μεταφορά.** Και όσο και αν η Ανατολή είναι παρούσα εδώ, δίπλα μας, στα σύνορά μας και απαιτεί με τη σειρά της μια παρέμβαση για να μπορέσουμε να έχουμε οποιεσδήποτε σχέσεις μαζί της, η ελληνική κοινωνία έζησε για μερικά χρόνια την ψευδαίσθηση πως βρίσκεται στον Ατλαντικό, με όλες τις συνέπειες που μπορεί να έχει μια τέτοια ψευδαίσθηση. Θα άξιζε να σημειώσουμε εν κατακλείδι μια χαρακτηριστική συμπεριφορά. Οικολόγοι, φεμινίστριες ή «αυτόνομοι», όταν πρόκειται για την αντίθεση ανθρώπου-φύσης, άντρα-γυναίκας, εξουσιαστών-εξουσιαζόμενων, κριτικάρουν τον μαρξισμό, όταν όμως πρόκειται για το εθνικό, τότε γίνονται ακραιφνείς μαρξιστές και «διεθνιστές». Για εθνικές banalités θα μιλάμε τώρα;

## ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΜΙΑΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Είναι ανάγκη λοιπόν να διαμορφώσουμε μια πρόταση που θα αποτρέψει είτε νέα καταστροφή—βαρύτερη από εκείνη της Κύπρου— είτε τον πόλεμο. Είναι καιρός πια η ελληνική κοινωνία να εγκαταλείψει τον στρουθοκαμηλισμό της που έχει σαν συνέπεια να παραδίνει τα εθνικά προβλήματα στις κυβερνήσεις και τους συμμάχους. Γιατί βέβαια αυτή είναι η τραγικότερη συνέπεια αυτού του φαινομένου συλλογικής και καθολικής σχεδόν τύφλωσης. Ότι η μοίρα μας παραδίνεται «αθλεπεί» στις κυβερνήσεις και τους «συμμάχους». Η λογική που λέει «δεν θα γίνουμε κρέας για τα κανόνια», είναι ακριβώς αυτή που κινδυνεύει να μας μεταβάλει σε κρέας για τα κανόνια, μια και απαγορεύει οποιαδήποτε παρέμβασή μας σε εθνικό ζήτημα!

Γιατί, πράγματι, όσο δεν υπάρχει παρέμβαση από την πλευρά του λαού, το ζήτημα της άμυνας θα αντιμετωπίζεται με όρους κλασικής στρατιωτικής λογικής και ελιγμών

στα πλαίσια των διεθνών οργανισμών και του ΝΑΤΟ.

Επομένως, το πρώτο ζήτημα που τίθεται, είναι ακριβώς αυτό: **Ένας καθολικός και γενικός προβληματισμός πάνω στα εθνικά ζητήματα, προβληματισμός που να αγκαλιάσει το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας.**

Απέναντι στο ζήτημα της απειλής από την πλευρά του τούρκικου σωβινισμού, χρειαζόμαστε μια πολλαπλή πολιτική για την αποφυγή του πολέμου και τη διατήρηση της εθνικής μας υπόστασης και αυτονομίας.

Αυτή η πολιτική στηρίζεται αρχικά στην **ενίσχυση της αυτονομίας** μας σαν κοινότητας, άρα **ανάπτυξη μορφών λαϊκής άμυνας και λαϊκού στρατού**, που στηρίζεται περισσότερο στους ένοπλους πολίτες και όχι στον κλασικό στρατό. Αυτή η πολιτική σημαίνει μείωση της εξάρτησης από τους «συμμάχους», είναι μια στρατηγική προϋπόθεση για το διώξιμο των ξένων θάσεων. Γιατί όσο η κοινωνία δεν είναι ισχυρή στην αντιμετώπιση κάθε απειλής, τότε δικαιολογημένα τα αφεντικά μας θα μας αλυσσοδέουν στη στρατηγική της συμμαχίας. Η άρνηση και εγκατάλειψη του εθνικού ζητήματος από τον ίδιο το λαό είναι προϋπόθεση για την πρόσδεσή του στο άρμα των συμμαχιών, για την επιθεβαίωση της ηγεμονίας των αρχουσών τάξεων.

**Το δεύτερο στοιχείο μιας τέτοιας πολιτικής είναι η διαμόρφωση μιας ξεκάθαρης απάντησης απέναντι στον τουρκικό σωβινισμό.**

Αρχικά, σε σχέση με το Κυπριακό, που η ελληνική κυβέρνηση δείχνει διατεθειμένη να εγκαταλείψει και τόσο λίγο αναφέρθηκε στην πρόσφατη κρίση. Η Κύπρος υπήρξε για δύομισή χιλιάδες χρόνια τουλάχιστο, ελληνικό νησί, κομμάτι του ελληνικού χώρου και πολιτισμού. Ένα σύνολο από εξελίξεις, που δεν είναι του παρόντος, οδήγησαν στη σημερινή τραγική πραγματικότητα. Για μας πλέον, η μόνη λύση διασφάλισης της ύπαρξης των Ελλήνων της Κύπρου είναι εδώ και τώρα η ένωση—έστω και κουτσουρεμένης—της Κύπρου με την Ελλάδα. Διαφορετικά το μέλλον είναι δυσοίωνα για τους Κύπριους. Όμως αυτή μας η θέση δεν είναι μια δογματική θέση, προϋποθέτει την αφύπνιση και του άλλου κοιμώμενου κομματιού του ελληνικού κόσμου, των Κυπρίων. Μια τέτοια λύση προϋποθέτει πρωταρχικά **το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των Κύπριων**, για να αποφασίσουν οι ίδιοι για το μέλλον τους. Αυτό είναι το πρωταρχικό αίτημα. **Αυτοδιάθεση των Κύπριων για να αποφασίσουν για το μέλλον τους.**

Σε συνάφεια με αυτό το αίτημα, μπαίνει **το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης του Κουρδικού λαού στην Τουρκία**, του οποίου τα εθνικά δικαιώματα καταπατιούνται με τον πιο βάρβαρο τρόπο.

Η είσοδος της Κύπρου στην ΕΟΚ αποτελεί

ένα θεμελιώδες αίτημα και μέτρο, που θα συμβάλει στην άμυνα της Κύπρου και θα εξισώσει τις συνθήκες της ύπαρξής της με εκείνες της Ελλάδας.

Παράλληλα, το ελληνικό έθνος θα πρέπει να συμβάλει στην ενίσχυση της Κύπρου, άσχετα με το αν σήμερα αποτελούν διαφορετικές κρατικές ενότητες. Η Κύπρος είναι κομμάτι του ελληνικού έθνους. Βέβαια, πάντα με τη στοιχειώδη προϋπόθεση ότι οι ίδιοι οι Κύπριοι συμφωνούν με μια τέτοια πολιτική και την αναλαμβάνουν.

Ως προς το Αιγαίο και την ελληνοτουρκική αντιπαράθεση εκεί, η θέλησή μας για μια πολιτική ειρήνης και αποφυγής πολέμου οδηγεί στην αποδοχή μιας φόρμουλας σχετικά υποχωρητικής, όπως υπήρξε η πρόσφατη θέση για την παραπομπή του θέματος της υφαλοκρηπίδας στη Χάγη, λύση που εκ των πραγμάτων θα προσφέρει στην Τουρκία περισσότερα από όσα της αναγνωρίζει το διεθνές δίκαιο. Προφανώς δε σε καμιά περίπτωση δεν είναι δυνατό να αναγνωριστεί οποιαδήποτε λύση που θα εντάσσει τα ελληνικά νησιά μέσα σε τουρκικό χώρο, είτε πρόκειται για την υφαλοκρηπίδα, είτε για τον εναέριο χώρο. **Μια ειρηνική και αποφασιστική πολιτική είναι βασικό στοιχείο για την αποτροπή του πολέμου.**

Είναι αυταπόδεικτο πως η απειλή στα Ανατολικά μας, που ήδη έχει οδηγήσει στον εξανδραποδισμό των Κύπριων, μας υποχρεώνει σε μια αντίστοιχη πολιτική ενίσχυσης των συμμαχιών μας στα Δυτικά, δηλαδή σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να μπει—παρ' όλες τις αιρέσεις που θέσαμε παραπάνω—θέμα εγκατάλειψης της ΕΟΚ λόγω της μονομέρειάς της. **Ο ελληνικός λαός είναι ΥΠΟΧΡΕΩΜΕΝΟΣ να έχει μια πολιτική ενίσχυσης της ευρωπαϊκής ενότητας**, πολιτική που εκτός από το στοιχείο της διαμόρφωσης μιας υπερεθνικής ευρωπαϊκής ενότητας που επισημόναμε, ενισχύει την ασθενική Ελλάδα απέναντι σε οποιοσδήποτε επιβουλές και αμφισβητήσεις. Παράλληλα μια ελληνική πολιτική, ακριβώς γιατί δεν μπορεί να μένει σε μια ανισοβαρή αντίληψη της Ευρωπαϊκής ενότητας θα πρέπει να στηρίζεται και στην ανάπτυξη και την επέκταση δεσμών αλληλεγγύης με τους βαλκανικούς λαούς. Άσχετα από τις «περιπέτειες» της ιστορίας, είναι βέβαιο ότι στο μέλλον θα ζήσουμε πιο κοντά με τους Γιουγκοσλάβους ή τους Βούλγαρους, παρά με τους Εγγλέζους. Έτσι λοιπόν μια ενεργή πολιτική στην κατεύθυνση της ευρωπαϊκής εννοποίησης και της βαλκανικής συνεννόησης και ενότητας, αποτελούν βασικά στοιχεία για τη διασφάλιση της ειρήνης και την αποτροπή του πολέμου. Πάντα όμως **πρωταρχικός όρος είναι η δική μας θέληση να μην επιτρέψουμε καμιά επίθεση και παραβίαση στην Ελλάδα και την Κύπρο.**

Με βάση τους όρους που προδιαγράψα-

με, στο εσωτερικό και τη διεθνή πολιτική, μπορούμε να οικοδομήσουμε μια μελλοντική ειρηνική και αδερφική σχέση με τους λαούς της Τουρκίας. Από την πλευρά των Ελλήνων δεν υπάρχει καμιά διεκδίκηση απέναντι στην Τουρκία, και παρ' όλα όσα μας χώρισαν στο παρελθόν, έχουμε πολλά κοινά πολιτιστικά στοιχεία. Η Τουρκία αποτελεί στοιχείο της πολιτιστικής μας παράδοσης και ταυτότητας. Όμως για να υπάρξει μια πραγματική φιλία ανάμεσα στους λαούς, μια πραγματική φιλία έστω ανάμεσα σε κομμάτια των λαών μας, ανάμεσα στα κινήματα των λαών, υπάρχει μια προϋπόθεση, η άρνηση από κάθε πλευρά οποιασδήποτε σωβινιστικής τοποθέτησης. **Προϋπόθεση για οποιαδήποτε ελληνοτουρκική φιλία είναι η άρνηση κάθε διεκδίκησης και από τις δύο πλευρές και η αναγνώριση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση των Κυπρίων και του Κουρδικού λαού.**

Βέβαια, σε ό,τι αφορά εμάς, πρέπει να στηλιτεύσουμε κάθε εκδήλωση σωβινισμού μέσα στη χώρα μας. Κάθε εκδήλωση σωβινισμού ενάντια στην τουρκική μειονότητα και τους Κομάκους πρέπει να χτυπηθεί, να υποστηρίξουμε ενεργά τα δικαιώματα των Τούρκων πολιτικών προσφύγων, ενάντια σε κάθε επίθεση που δέχονται από την κυβέρνηση, τον τύπο ή την ρατσιστική αστυνομία. Η καταπάτηση των δικαιωμάτων των Ελλήνων στην Τουρκία δεν αποτελεί δικαιολογία για οποιαδήποτε ανάλογη πρακτική από την πλευρά μας. Στόχος μας πρέπει να είναι, στο βαθμό που ξεπερνιέται η σημερινή αντιπαράθεση, να αναπτυχθούν οι κάθε είδους σχέσεις με την Τουρκία, που μόνες αυτές θα ξεριζώσουν κάθε σωβινιστικό υ-

πόλεμμα. Όμως η φιλία προϋποθέτει ισοτιμία. Και αυτή την ισοτιμία την διεκδικούμε ακόμα και από τους φίλους μας Τούρκους, τους Τούρκους επαναστάτες και πρόσφυγες. **Για να είμαστε φίλοι, απαιτούμε πρώτα την απόρριψη κάθε διεκδίκησης, την αναγνώριση της αυτοδιάθεσης των λαών.** Αλλιώς όλα τα άλλα, τα «Ελλάδα - Τουρκία ομοσπονδία» (!) και «Τούρκοι εργάτες αδέρφια μας», είναι δεκαρολογίες και φτηνά και ανιστόρητα ολόγκων. Γιατί βέβαια είναι γελοίο να υποστηρίξει κανείς ότι η Ελλάδα σήμερα θα κάνει ομοσπονδία με την... Τουρκία και όχι π.χ. με την Γιουγκοσλαβία, ή την Ιταλία. Μήπως λόγω της πρόσφατης τουρκικής κατάκτησης; Άγνωστοι αι βουλαί των επαναστατών. Όσο για το ότι οι Τούρκοι εργάτες είναι αδέρφια μας, ναι, πράγματι, όπως όλοι οι εργάτες του κόσμου, μόνο που στην περίπτωση της Κύπρου π.χ. μερικά από «τα αδέρφια μας» φοράνε το χακί και είναι στρατός κατοχής. Μόνο που όλοι οι στρατοί του κόσμου αποτελούνται από εργάτες και αγρότες.

Για να μεταβληθεί ένα σύνθημα από απλή δήλωση πρόθεσης σε πραγματικότητα, απαιτούνται και άλλα βήματα, πραγματικά, όπως για παράδειγμα μια επιτροπή από Ελλαδίτες, Κύπριους, Κούρδους και Τούρκους, συγκροτημένη πάνω στην αρχή του απαραβίαστου των συνόρων και του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των λαών. Αυτή θα ήταν μια πραγματική επιτροπή ελληνοτουρκικής φιλίας. Τα άλλα δεν είναι παρά απλά εκφυλιστικά φαινόμενα του παρασιτισμού ή της υποταγής στην πολιτική ξένων μεγάλων δυνάμεων, ή της δογματικής προσκόλλησης σε ανύπαρκτα και ξεπερασμένα σχήματα.

Αυτοί είναι συνοπτικά οι όροι για τη διαμόρφωση μιας πολιτικής του επαναστατικού κινήματος απέναντι στο εθνικό:

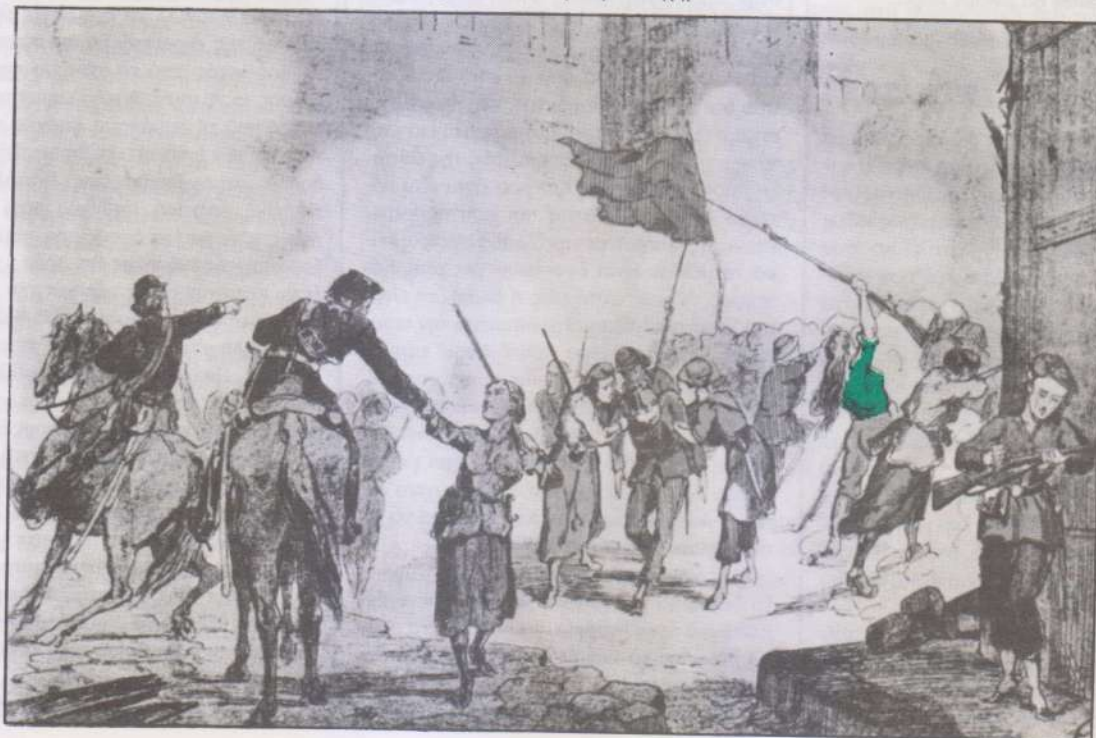
**α) Ενίσχυση της αυτονομίας και ανάληψη της άμυνας από το λαό, όρος για την αποδέσμευση από την κυριαρχία της ΝΑΤΟϊκής συμμαχίας.**

**β) Διασφάλιση του απαραβίαστου των συνόρων και κυριαρχικών δικαιωμάτων, αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων κατοχής από την Κύπρο, αυτοδιάθεση των Κυπρίων.**

**γ) Ενίσχυση της Ευρωπαϊκής και Βαλκανικής ενότητας.**

**δ) Απόρριψη κάθε έκφρασης σωβινισμού και στη βάση των αρχών της αυτοδιάθεσης προώθηση μέτρων συνάντησης και φιλίας ανάμεσα στο λαό της Ελλάδας και τους λαούς της Τουρκίας.**

Εκείνο το επαναστατικό κίνημα που αρνείται και εθελουφλεί μπροστά στην εξωτερική παραβίαση των δικαιωμάτων του λαού του, δεν αξίζει να λέγεται πραγματικό επαναστατικό κίνημα, δεν αξίζει ούτε μπορεί να κατακτήσει την εξουσία απέναντι στους εσωτερικούς ταξικούς του αντιπάλους. Όλα τα αυθεντικά επαναστατικά κινήματα στην ιστορία, συνδύαζαν πάντα αυτά τα δύο καθήκοντα και στην απόσπαση της ηγεμονίας από τις κυρίαρχες τάξεις, στα εθνικά ζητήματα στήριξαν τη διεκδίκηση της ηγεμονίας στο εσωτερικό. Όποιος δεν κατανοεί αυτή τη στοιχειώδη αρχή, όχι μόνο δεν κατανοεί τη φύση του εθνικού, αλλά αρνείται στην πράξη κάθε επαναστατική διαδικασία!



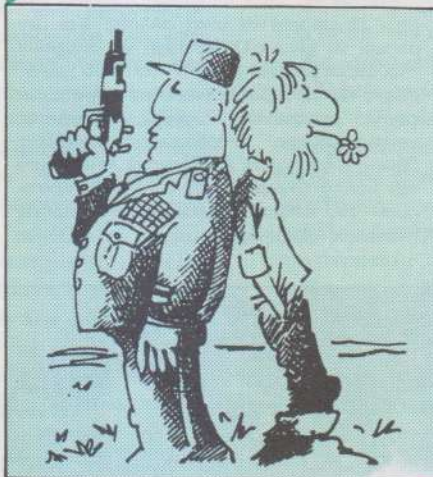
Η πρακτική των αντιρρησιών συνείδησης συνηθισμένη μέχρι στιγμής στο χώρο των Ιεχωβάδων και ήδη εισαγόμενη σε έναν ευρύτερο χώρο, θα πρέπει να κρίνεται και να αξιολογείται με βάση τις γενικότερες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και το επίπεδο ανάπτυξης του κινήματος Ειρήνης. Η αντίρρηση συνείδησης στοχεύει σε κάποιο αποτέλεσμα μέσα από τη γενίκευσή της, μέσα από την εφαρμογή της σε πολυεθνική κλίμακα. Κάπως ανάλογα και ένα ηθικό παράγγελμα του τύπου "αγάπα τον πλησίον σου" φαίνεται να στοχεύει, μέσα από τη γενικευμένη εφαρμογή του, στην άρση όλων των ανταγωνισμών και κάθε κοινωνικής αδικίας. Όμως η Ιστορία απέδειξε πως η "αγάπη προς τον πλησίον" δεν ήταν δυνατόν να υψωθεί σε γενικό κοινωνικό νόμο και ότι η πορεία από την αρχική σύλληψη μέχρι την γενικευμένη εφαρμογή της δεν ήταν σε καμιά περίπτωση ένα είδος διευρυνόμενης αποδοχής και αθροιστικής ουσίωσης νέων οπαδών...

Το κυριότερο εμπόδιο στη γενίκευση της αντίρρησης συνείδησης βρίσκεται στις απαιτήσεις του κινήματος ειρήνης στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Η παρουσία του Τουρκικού επεκτατισμού με την κατάληψη της Βόρειας Κύπρου και τις συνεχιζόμενες προκλήσεις στο Αιγαίο βάζει επιτακτικά το πρόβλημα της εθνικής άμυνας. Δεν έχει καμιά σημασία ο βαθμός εξάρτησης του τουρκικού μεγαλοιδεαστισμού από Αμερικανικούς, Νατοϊκούς ή Ευρωπαϊκούς κύκλους: Η σημασία βρίσκεται στο ότι η επιθετική του ισχύς βάζει σε κίνδυνο όλους τους λαούς της περιοχής και ιδιαίτερα τον ελληνικό.

Το εθνικιστικό και οβινιστικό φαινόμενο είναι πρωτογενές και οι διεθνείς αναφορές και στηρίξεις απλά επιτρέπουν, υποβοηθούν, ενισχύουν ή αντίθετα αμβλύνουν την εκδήλωσή του χωρίς όμως να το δημιουργούν εκ του μηδενός" έγραφε ο Γ. Καραμπελιάς στη ΡΗΞΗ τον Μάρτη '87. Οι κοινωνίες της εξουσίας και της καταπίεσης διαθέτουν εγγενείς συνθήκες αναπαραγωγής της επιθετικότητας. Ο τουρκικός επεκτατισμός είναι πραγματικότητα στην περιοχή μας, τα δε λεγόμενα περί "στημένων" ή "σικέ" ανταγωνισμών στο Αιγαίο και στην Κύπρο είναι αρλούμπες που απλά και μόνο εκφράζουν την αστυνομική ιδιοσυγκρασία και ιδεολογία των φορέων τους. Το εναλλακτικό κίνημα έχει επείγουσα ανάγκη να συνδράμει στην υπόθεση μιας **δίκαιης ειρήνης** που δεν μπορεί παρά να είναι μια ειρήνη με αυτοδιάθεση, σεβασμό όλων των μειονοτήτων — από το Κουρδιστάν μέχρι τη Δ. Θράκη, όπως σημειώνει ο Θ. Τζιούμπας στην ΠΡΑΞΗ (τεύχ.5), με άμεση αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο, με αυστηρή εφαρμογή του διεθνούς δικαίου στο πρόβλημα του Αιγαίου.

Οι διαπιστώσεις αυτές βάζουν επιτακτικά το πρόβλημα του **π ε ρ ι ε χ ο μ έ ν ο υ** του δικαιώματος αντίρρησης. Το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να οδηγήσει σε εξασθένιση της **σ υ γ κ ε κ ρ ι μ έ ν η ς π ρ ο σ π ά θ ε ι α ς** για την **α ν τ ι μ ε τ ὶ π σ η** του τουρκικού **ε π ε κ τ α τ ι σ μ ο ὕ**. Από την άποψη αυτή αιτήματα όπως ορισμένα απ' αυτά που διατύπωσε ο Σ. Σγουρός στην Κ. Ελευθεροτυπία της 5.4.87 είναι τελείως ανεδαφικά, με

## ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΕΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ



## ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑ ΕΙΡΗΝΗΣ

την έννοια ότι η αποδοχή τους θα σήμαινε παραπέρα ανάπτυξη της ανισορροπίας δυνάμεων, υπέρ της τουρκικής επιθετικότητας και σε βάρος της ελληνικής αμυντικής προσπάθειας. Τα αιτήματα αυτά ήταν:

- Να μην αποτελεί η κοινωνική θητεία μέρος του στρατιωτικού σχεδιασμού.
- Να μην ξεπερνά τη χρονική διάρκεια της στρατιωτικής θητείας
- Να παίρνει ουσιαστική ειρηνιστική θέση στο θέμα της άμυνας.

Η ειρήνη στην περιοχή θα μπορούσε να προωθηθεί μέσα από αμοιβαίες πολιτικές ενέργειες. Η ελληνική πλευρά θα μπορούσε να πρωτοστατεί σε ενέργειες αποκλιμάκωσης του ανταγωνισμού και δικαίης επίλυσης των ελληνοτουρκικών διαφορών. Όμως αντίθετα κάθε χειρονομία ειρήνης, απέναντι στην οποία δεν θα υπήρχε ανταπόκριση της άλλης πλευράς, θα ήταν δυνατό να οδηγήσει σε ένταση της επιθετικότητας. Στη προκειμένη περίπτωση: Η αναγνώριση του δικαιώματος αντίρρησης με το περιεχόμενο που εκθέτει ο Σ. Σγουρός, θα αποθρόωνε με μαθηματική ακρίβεια τους Τούρκους στρατοκράτες και πολεμοκάπηλους που έχουν το πάνω χέρι στην τουρκική κοινωνία. Το αποτέλεσμα βέβαια δεν θα ήταν ένα "Αιγαίο που θα ανήκε στα ψάρια του" αλλά ένα Αιγαίο που θα επισκεπτόμασταν ύστερα από τη χορήγηση βίζας από το τουρκικό προξενείο του οποίου οι Έλληνες κάτοικοι θα "μετακόμιζαν" με τις ελάχιστες δυνατές αποσκευές - κατά τα πρότυπα των Ελλήνων της Κων/λης, της Β. Κύπρου, της Ιμβρου και Τενέδου, της Μ. Ασίας κλπ.

Δεν μπορούμε να μιλάμε για διεθμιστική αλληλεγγύη όταν αγνοούμε τα δράματα που παίζονται στη γειτονιά μας. Όταν αγνοούμε την οικοπεδοποίηση της Βόρειας Κύπρου, όταν αγνοούμε τις υπηρεσίες αμυντικής επαγρύπνησης που μας καταβάλλουν αρκετές χιλιάδες Έλληνες στρατευμένοι για να μπορούμε εμείς με τη σειρά μας να είμαστε σοσιαλιστές, αριστεροί, εναλλακτικοί-οικολόγοι, αναρχικοί, κι εν πάση περιπτώσει ο,τιδήποτε άλλο από ένα πανικόβλητο, συμπαγές μπουλούκι Ελλήνων αντιμπεριαλιστών... Ιδιαίτερα από την άποψη ενός εναλλακτικού κινήματος πολιτικής οικολογίας, που διεκδικεί την άρθρωση συνολικού πολιτικού λόγου, δεν είναι δυνατόν να αποσιωπάται η σημασία της εθνικής άμυνας.

Η απουσία εναλλακτικού λόγου σ' αυτά τα ζητήματα δουλεύει τελικά για την παράδοση της κοινωνίας στις διαθέσεις των ειδικών τεχνοκρατών της στρατιωτικής βίας ή ακόμα χειρότερα, στην εξουλειαστική υποταγή στο ΝΑΤΟ και τους Αμερικανούς μιλιταριστές.

Όποιος θέλει την ειρήνη, πριν να αρχίσει να προετοιμάζεται για ειρήνη ή πόλεμο, βγάζει ορισμένα στοιχειώδη πολιτικά συμπεράσματα, αξιοποιεί την πιο στοιχειώδη πολιτική σκέψη. Πάλη για ειρήνη σημαίνει να **παλεύουμε** για την εθνική άμυνα, για ένα **στρατό** που δεν θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για "άλλα καθήκοντα" όπως λ.χ. ένα πραξικόπημα, για τα δημοκρατικά δικαιώματα του ένστολου πολίτη που είναι ακριβώς και η μεγαλύτερη εγγύηση γι' αυτό το σκοπό. Πάλη για ειρήνη σημαίνει να δείχνουμε πως η παρουσία των βάσεων σε ελληνικό έδαφος υπονομεύει και καταρρακώνει την εθνική άμυνα και επομένως, στο

μέτρο που ο λαός αυτός θα ήθελε υπεύθυνα και συνειδητά να διαλέξει κάποιο βαθμό αυτονομίας και ελευθερίας, θα έπρεπε να καταβάλει το οποιοδήποτε κόστος συνεπάγεται η απομάκρυνση των βάσεων. Πάλη για ειρήνη δεν σημαίνει μόνο να καταγγέλλουμε τους "τουρκοφάγους" διαφόρων κατηγοριών(1). Σημαίνει ακόμη να αποδοκιμάζουμε τους κάθε λογής (κοντόφθαλμους) βολεψιματίες ξεκινώντας από τους πανικόβλητους καταδρομείς εναντίον των σουπερ μάρκετ κατά τη διάρκεια της πρόσφατης ελληνοτουρκικής κρίσης και φθάνοντας μέχρι κάποιους "υπέρμαχους" του "πατρικό-θρησκεία-οικογένεια", για μερίδα Ελλήνων αξιωματικών που...φρόντισαν... να διώξουν με κάθε πρόσφορο μέσο(στρατιωτικά αεροπλάνα) τις οικογένειές τους από τη Λήμνο" (επιστολή στην Ελευθεροτυπία της 9.4.87 του Σπύρου Μουρέλη από τη Μύρινα Λήμνου.)

Οι ειδικές απαιτήσεις του κινήματος ειρήνης στην περιοχή της Α.Μεσογείου προσδιορίζουν το περιεχόμενο του δικαιώματος αντίρρησης. Στην Ελλάδα που δεν είναι ούτε η Δανία, ούτε η Σουηδία, ούτε η Νορβηγία ή η Ολλανδία- χώρες με συνταγματικά κατοχυρωμένο το δικαίωμα αντίρρησης όπως αναφέρει ο Σ.Ψύχας στην Κ.Ελευθεροτυπία της 5.4.87 (αλλά και με παγιωμένα τα εθνικά τους σύνορα, αναφέρουμε εμείς) θα μπορούσε να θεσπισθεί το δικαίωμα αντίρρησης για άτομα με ειδικές φιλοσοφικο-θρησκευτικές πεποιθήσεις ή άλλες ειδικές ανάγκες, όπως είναι λόγου χάρις άτομα μη ανθεκτικά στις συνθήκες της στρατιωτικής ζωής.

Η απαλλαγή αυτών των τελευταίων από τη συνθησισμένη στρατιωτική θητεία, δεν θα είχε μόνο σαν αποτέλεσμα να γλυτώσουν την εξευτελιστική διαδικασία των τρελόχαρτων, της ανυποταξίας, κλπ, αλλά επιπλέον θα είχε σαν αποτέλεσμα "μία πολιτική αντικινήτρων εκ μέρους του κράτους για να μη γίνεται κάποιος αντιρρησίας"-που λέει και ο ίδιος ο Σ.Ψύχας; Επομένως η ενομοθέτηση αυτής της εναλλακτικής κοινωνικής θητείας θα συνέβαλε στη βελτίωση της στρατιωτικής θητείας των υπολοίπων στρατευμένων.

Εννοείται ότι ο χρόνος της κοινωνικής θητείας δεν θα μπορούσε να έχει την ίδια διάρκεια με το χρόνο της στρατιωτικής θητείας. Θα ήταν δηλαδή μεγαλύτερη απ' τον δεύτερο- και ακόμη εννοείται ότι ο χρόνος αυτός θα τάσσονταν στη διάθεση της εθνικής άμυνας και όχι στη διάθεση οποιωνδήποτε απεργοσπαστικών δραστηριοτήτων του κράτους.

**ΜΕ ΑΥΤΟ ΚΑΙ ΜΟΝΟ ΑΥΤΟ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ** θα ήταν δυνατό η αντίρρηση να "ευδοκιμήσει" μέσα στην ελληνική κοινωνία, να εναρμονίζεται με την άμυνα ενάντια στον τουρκικό επεκτατισμό, με το κίνημα ειρήνης, με τη βελτίωση της θέσης του ένστολου πολίτη, με το σεβασμό της διαφορετικότητας των πολιτών που μπορούν ή θέλουν να έχουν μια ιδιόμορφη θητεία. Είναι πραγματικά παράξενο να υπάρχουν άνθρωποι που ασκούν κριτική στην εισαγωγή "Ξενικών ειδών" στο οικοσύστημα της Πάρνηθας και ταυτόχρονα δεν αντιλαμβάνονται τον ξενικό χαρακτήρα ενός θεσμού όπως η "ολική άρνηση" ή ενός θεσμού που δεν συναρθρώνεται με τις απαιτήσεις της ελληνικής κοινωνίας.

Οποίος νομίζει ότι μπορούμε να γυρίσουμε και το άλλο μάγουλο στους Τούρκους στρατοκράτες, εργάζεται άθελά του για τον εκμαυλισμό του τουρκικού λαού από αυτούς, για τη χειραγώγηση και χρησιμοποίησή του εναντίον του ελληνικού λαού, επομένως για ένα μίσος καυτό και παρατεταμένο ανάμεσα στους δυο λαούς.

Και ένα τελευταίο σημείο. Εκτιμώ την προσπάθεια των Μ. Μαραγκάκη, Σ. Ψύχα, κ.α. να βάλουν το πρόβλημα της εναλλακτικής κοινωνικής θητείας, έστω και μ' αυτό τον αδέξιο και λαθεμένο τρόπο. Όμως αυτοί οι ίδιοι θα έπρεπε να επενδύσουν και ένα μέρος από την αγωνιστική ευαισθησία τους στο λεγόμενο εθνικό πρόβλημα. Γιατί ανεξάρτητα από το τι έλεγε ο Μάρξ ή ο Ενγκελς για το ποιο έχουν ή μέχρι πότε έχουν πατρίδα, το αίγυρο είναι ότι οι άνθρωποι έχουν πατρίδα. Οι άνθρωποι έχουν εντοπιότητα, μητρική γλώσσα, αισθητικά κριτήρια μέσα από μια ειδική πολιτιστική παράδοση, γεωγραφικές, γευστικές, φυλετικές και άλλες ιδιαιτερότητες.

Ακόμη και σε πιο ανεπτυγμένες συνθήκες διακίνησης και επικοινωνίας των λαών, οι άνθρωποι θα είναι ιθαγενείς κάποιου χώρου- δε μπορεί να γίνει αλλιώς. Και δεν μπορεί να γίνει αλλιώς παρά να αξιώνουν ελευθεροκοινωνία μέσα σ' αυτό το χώρο- χωρίς να παρεμβάλλονται στρατεύματα κατοχής, συμφωνίες Ζυρίχης, τοπικιστές γραφειοκράτες, υπερδυνάμεις, αγγλικές βάσεις κ.λ.π. κ.λ.π. Ανεξάρτητα λοιπόν από τον κύκλο εργασιών του ελληνικού κρατισμού- του οποίου η διεύρυνση μας αφήνει παντελώς αδιάφορους-μήπως οι Ελληνες

αντιρρησίες θα έπρεπε να δουν την πρακτική τους μέσα από το πρίσμα μιας ελευθεροκοινωνίας που λείπει, δηλαδή αυτής ανάμεσα στον Ελλαδικό και στον Κυπριακό. Παρακαλώ τους φίλους αντίρρησίες να δώσουν έγκαιρα το σωστό περιεχόμενο στην αντίρρησή τους

## Γ. ΣΧΙΖΑΣ



## ΣΗΜΕΙΩΣΗ

(1)"χαίρονται πολύ οι Τούρκοι όταν κάποιος γυμνασιάρχης ή λυκειάρχης υποχρεώνει τους μαθητές στη περιποίηση της κόμης τους και αυτοί οργανώνουν συλλαλητήρια με το σύνθημα "λαέ κουνήσου, κουρεύου το παιδί σου" Ελευθεροτυπία 9-5-87, "ανάλυση" του Δ.Σιώζου με τίτλο "Μόνο οι Ξένοι χαίρονται για τα χάλια της παιδείας μας".



## ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΟΙ ΕΙΝΑΙ Η ΘΗΤΕΙΑ ΕΞΟΝΤΩΤΙΚΗ

Προκήρυξη που κυκλοφόρησε  
από φαντάρους στην Κω  
με αφορμή την αυτοκτονία  
του στρατιώτη  
Σ. Σαμούχου

Συνάδελφοι πολίτες με στολή, πολίτες-σες της Κω  
Ένα μήνα μετά την αξιόμαχη κινητοποίηση λαού και  
στρατού για να μην περάσουν τα σχέδια των Τούρκων επε-  
κτατιστών, την Πρωτομαγιά, ο συνάδελφος στρατιώτης  
Στράτος Σαμούχος του 295 τάγματος πεζικού, αυτοκτόνη-  
σε στη σκοπιά με το ντουφέκι του. Από την "υπηρεσιακή  
έρευνα" που έγινε αλλά και όπως μαρτυρούν οι ίδιοι οι συ-  
νάδελφοί του από το φυλάκιο, δεν είχε κάποια "ιδιαίτερα  
ή οξυμμένα" προβλήματα με το στρατό (π.χ. καψόνια, ά-  
σχημη συμπεριφορά ανωτέρων, πολύ καιρό μέσα κλπ) ενώ  
σε δυο μήνες απολύονταν. Έτσι "αρμόδιως" τα αίτια της  
αυτοκτονίας αποδίδονται σε άσχημες οικογενειακές κατα-  
στάσεις, σε κάποια μυστήρια "γράμμάτα που είχε λάβει  
και χάθηκαν". Με βάση λοιπόν το αποτέλεσμα (προσωπική  
"λύση" της αυτοκτονίας) οι "αρμόδιοι" προσπαθούν να  
κρύψουν -για να μη δώσουν λύση- τα οξυμμένα συλλογικά  
προβλήματα των νέων.

Ενώ ήδη η νεολαία σαν κοινωνική κατηγορία αποτελεί  
ένα τεράστιο πρόβλημα (ανεργία, εξαθλίωση, εγκληματι-  
κότητα κλπ) στο στρατό η εξαθλίωση των νέων φτάνει  
στο αποκορύφωμα:

- Μακρόχρονη θητεία όχι μόνο μακριά από το φιλικό πε-  
ριβάλλον, αλλά πολλές φορές σε εχθρικό, με πολίτες που  
κοιτάνε πώς θα εκμεταλλευτούν τους στρατιώτες.
- Χωρίς δικαίωμα συλλογικής έκφρασης και διεκδίκησης  
για τους στρατιώτες, χωρίς να μπορούμε δηλαδή να καλυ-  
τερέψουμε την κοινή μας μοίρα.
- Χωρίς λεφτά, με ένα εξευτελιστικό μισθό 500 δρχ. το  
μήνα που δεν φτάνει ούτε για τα ξυριστικά.
- Λίγες άδειες που μέχρι να πας σπίτι σου λήγουν ενώ πά-  
ντα υπάρχει ο φόβος της φυλακής για κάποιο "παράπτω-  
μα" που μπορεί να σου κόψει την άδεια ή την έξοδο.
- Διαβίωση σε άθλιες συνθήκες (κτίρια, υγιεινή κλπ).
- Χιλιάδες στρατευμένοι πολίτες σε γραφεία, έργα και γε-  
νικά δουλειές, προσφέρουν δωρεάν την εργατική τους δύ-  
ναμη υποτίθεται "για την πατρίδα" αλλά στην πραγματικό-  
τητα για να γλυτώνουν λεφτά οι εκάστοτε κυβερνώντες.  
Σ' όλα τ' άλλα κράτη της ΕΟΚ ο μισθός των στρατιωτών  
είναι ίσος με το βασικό μισθό των άλλων εργαζομένων.

Είναι φανερό απ' όλα τα παραπάνω ότι δεν είναι οι νέοι,  
που έχουν προβλήματα με το στρατό, προβληματικοί, αλ-  
λά η θητεία είναι εξοντωτική και τους οδηγεί στο παράλο-  
γο, την αυτοκτονία, την εγκληματικότητα. Η πιο ζωντανή  
περίοδος της ζωής μας μέσα από ένα παράλογο δομημένο  
μηχανισμό μετατρέπεται στο αντίθετό της, σε θάνατο.

Να λοιπόν, πώς ο συνάδελφος έφτασε μαζί βέβαια με  
τ' άλλα αδιέξοδα που κουβαλούσε "απ' έξω" να μην βρί-  
σκει πια ενδιαφέρον στη ζωή και να προτιμήσει τον θάνα-  
το: μια προσωπική "λύση" σε συλλογικά προβλήματα.

Συνάδελφοι στρατιώτες,

Αυτό άλλωστε κάνουν αρκετοί από μας όταν με τη λογι-  
κή του "μέσου", του "γλυψίματος" κλπ, προσπαθούν να  
βουλευτούν και "ας πάνε να πιγούν όλοι οι άλλοι". Όμως,  
να πού οδηγούν και οι δυο λογικές, και η παράλογη εξα-  
θλίωση του στρατού αλλά και η "λογική" του μέσου: στο  
χαμό των πιο ευαίσθητων και εγκλωβισμένων από μας  
τους νέους, που απλά με τον πιο τραγικό τρόπο δείχνουν  
το αδιέξοδο όλων μας.

Συνάδελφοι πολίτες με στολή,

- Καιρός είναι να απαιτήσουμε συλλογικά, συλλογικές  
λύσεις στα προβλήματά μας με πρώτο-πρώτο αίτημα το δι-  
καίωμα να συζητάμε και να εκφραζόμαστε συλλογικά πά-  
νω στις συνθήκες ζωής μας. Ζητάμε να επανέλθουν σε ι-  
σχύ στο νησί μας οι επιτροπές ελέγχου συνθηκών που ο  
καινούργιος ταξίαρχος προσπαθεί να ατονήσει.

- Ζητάμε περισσότερες άδειες για να διατηρούμε την επα-  
φή με το περιβάλλον καθώς και για να έχουμε τη δυνατό-  
τητα εργαζόμενοι να κερδίζουμε χρήματα που μας είναι α-  
ναγκαία.

- Ζητάμε αύξηση του μισθού από 500 δρχ. το μήνα σε  
500 δραχ. την ημέρα

- Να σταματήσει πλέον το εξοντωτικό πρόγραμμα που  
προβλέπει απασχόλησή μας πρωί και απόγευμα. Εκπαίδευ-  
ση και εργασίες να γίνονται μόνο πρωί ενώ το απόγευμα  
να αφιερώνεται σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριό-  
τητες που εξυψώνουν το πνεύμα και το σώμα των στρα-  
τευμένων νέων.

Τέλος ζητάμε ριζικές λύσεις που χρειάζονται στη δομή  
του στρατού:

- Να υπηρετούμε το πολύ 6 μήνες σαν στρατιώτες στις  
παραμεθόριες περιοχές και μετά να περνάμε άλλους 6 μή-  
νες στην εθνοφυλακή με εξασφάλιση διαμονής και εργα-  
σίας εκτός στρατοπέδου.

- Ζητάμε μείωση της θητείας στους 12 μήνες. Αυτό μπο-  
ρεί να επιτευχθεί αμέσως αν οι στρατιώτες πάψουν να α-  
παχολούνται σε πολιτικές θέσεις εργασίας και γραφειο-  
κρατίας του στρατού και στη θέση τους προσληφθούν πο-  
λίτες από τους 300.000 ανέργους.

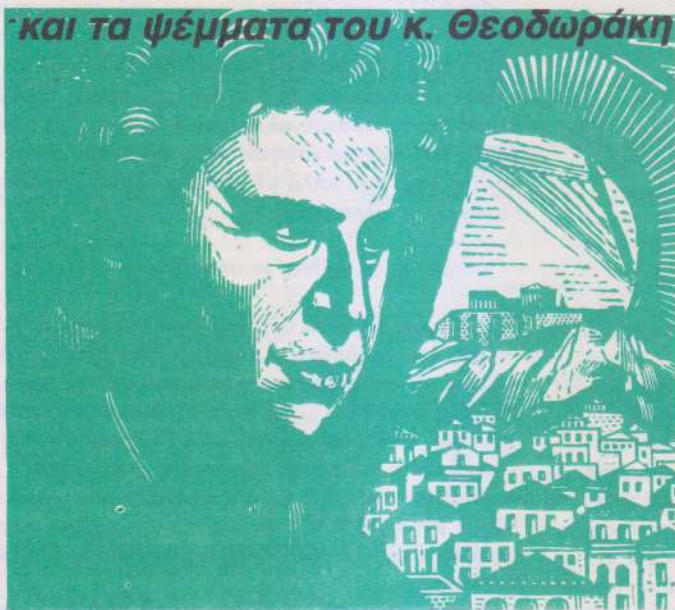
Νέοι με στολή, νέοι και νέες της Κω,

Η θητεία μας έφερε στα όμορφα Δωδεκάνησα αλλά  
μπορεί να μας χωρίζει και από τη χαρά της ζωής και της  
δημιουργίας. Ας μην αφήσουμε άλλο νέο να πέσει χτυπη-  
μένος από το βόλι του εσωτερικού εχθρού που λέγεται  
μιζέρια, εξαθλίωση, ατομικοποίηση, αδιέξοδο. Ο μόνος  
δρόμος για τη λύση πραγματικά του προβλήματός μας εί-  
ναι η συλλογική οργάνωση και δράση. Ο ΣΥΝΔΙΚΑΛΙ-  
ΣΜΟΣ όπως συμβαίνει σε τόσους χώρους που ζούν και ερ-  
γάζονται νέοι: σχολεία, σχολές, πανεπιστήμια, εργοστάσια  
κλπ. Αν πάρουμε αυτό το δρόμο δεν έχουμε να χάσουμε  
τίποτα άλλο εκτός από τη μιζέρια μας ενώ έχουμε να κερ-  
δίσουμε την καλύτερευση της ζωής μας και την αξιοπρέ-  
πεία μας.

- 12 ΜΗΝΕΣ ΘΗΤΕΙΑ-ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟ
- 500 ΔΡΧ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ
- ΝΑ ΔΙΚΑΖΟΜΑΣΤΕ ΑΠΟ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Μάιος 1987  
ΠΟΛΙΤΕΣ ΜΕ ΣΤΟΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΩ

## «Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ»



Πρόσφατα εκδόθηκε από την "Ομάδα Ελλήνων Πολιτών" ένα φυλλάδιο με τίτλο: "Η αλήθεια για την κρίση στο Αιγαίο" και περιέχει κείμενα και συνεντεύξεις του γνωστού μουσικοσυνθέτη Μίκη Θεοδωράκη στις εφημερίδες Ελευθεροτυπία, Καθημερινή, Πρώτη, Απογευματινή καθώς και στην τουρκική Μιλλιέτ. Όπως προδιαθέτει και ο τίτλος, μας παρουσιάζει τις απόψεις του κ. Θεοδωράκη για τα πρόσφατα γεγονότα στο Αιγαίο. Από καιρό έχουμε παρατηρήσει τη μεγάλη κινητικότητα που επιδεικνύει ο Θεοδωράκης στα ζητήματα που αφορούν τις σχέσεις Ελλάδας και Τουρκίας, με αποκορύφωμα τη δημιουργία της

"Επιτροπής Ελληνοτουρκικής Φιλίας" που είχε εμφανιστεί το Νοέμβριο στην Ελλάδα, και με πρωτοβουλία δική του. Στη συνέχεια και μετά την γνωστή ελληνοτουρκική κρίση, είδαμε μια σειρά συνεντεύξεών του σε αθηναϊκές εφημερίδες' όμως μ' αυτήν την έκδοση μας δίνεται η δυνατότητα να γνωρίσουμε εξ' ολοκλήρου τις απόψεις του Θεοδωράκη, όχι μόνο στην ελληνοτουρκική διένεξη στο Αιγαίο, αλλά και συνολικά για τις σχέσεις μας με την γειτονική χώρα, το πρόβλημα της Κύπρου κλπ. Δεν έχουμε παρά να περάσουμε στο θέμα μας.

### ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΚΡΙΣΗ

Αρχικά ο Θεοδωράκης γελοιοποιεί την κίνηση της Τουρκίας να προχωρήσει με το σκάφος "Σισμικ" σε έρευνες για πετρέλαιο στο Αιγαίο, τονίζοντας ότι επρόκειτο μόνο για επιστημονικές έρευνες χωρίς συγκεκριμένο πολιτικό στόχο. Αναρωτιέται μάλιστα, "...πώς μπορεί κανείς να πιστέψει ότι μια πολεμική μηχανή σαν της Τουρκίας ξεκίνησε για πόλεμο με ένα μικρό επιστημονικό σκάφος και 2-3 πολεμικά συνοδείας;..." (σελ.11). Βέβαια θα έπρεπε να παρατηρήσουμε ότι η Τουρκία δεν "ξεκίνησε για πόλεμο" παρόλο που κι αυτό δεν το απέκλειε (1). Οι στρατηγικοί της γειτονικής χώρας συνθησιαμένοι καθώς είναι στις συνεχείς υποχωρήσεις όλων των μέχρι τώρα ελληνικών κυβερνήσεων, ήταν σίγουροι ότι δεν θα προβαλόταν - ουσιαστικά - μεγάλη αντίδραση από τον Παπανδρέου. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει σχεδόν καθημερινά στον εναέριο χώρο. Οι παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου γίνονται συχνότατα από 1-2 αεροπλάνα - χωρίς βέβαια καμιά πρόθεση "για πόλεμο" από μεριά της Τουρκίας - όμως αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υφίστανται αυτές οι προκλητικότερες παραβιάσεις. Σε άλλο πάλι σημείο αναφέρει: "πώς είναι δυνατόν ένα συγκροτημένο και μάλιστα μιλιταριστικό κράτος, να αποφά-

σιζει και να μεθοδεύει μια στρατιωτική εκστρατεία και να τη διακόπτει πριν καν αρχίσει..." (σελ.3). Επαναλαμβάνω ότι η Τουρκία δεν ξεκίνησε καμιά "στρατιωτική εκστρατεία" (!!!) χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι υποτιθέμενες επιστημονικές έρευνες στο διεθνή ύδατα του Αιγαίου, αλλά στην ελληνική υφαλοκρηπίδα, δεν αποτελούν σαφή παραβίαση και πρόκληση. Ταυτόχρονα ο Θεοδωράκης διαστρεβλώνει κάπως τα πράγματα όταν λέει ότι διέκοψε την εκστρατεία της η Τουρκία πρωτού καν την αρχίσει, γιατί βέβαια ανάμεσα στην "εκκίνηση" και την "διακοπή" της εκστρατείας" παρενεβλήθη η σφοδρή απάντηση και η κινητοποίηση του στρατού στην Ελλάδα. Μετά από αυτή την ελληνική σταθερή στάση και μάλιστα χωρίς να είναι σύμφωνη η στρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας (2), ο Οζάλ έκρινε ότι θα του ήταν ασύμφορη μια μετωπική σύγκρουση με την Ελλάδα προς το παρόν, και έκανε τη γνωστή δήλωση από το Λονδίνο. Όμως ακάθεκτος ο Θεοδωράκης εξακολουθεί παρ' όλα αυτά να θεωρεί την όλη κατάσταση... παιδαριώδη (!!) περιγράφοντας την τουρκική επεκτατικότητα με τα εξής: "Με εξαιρετικά θορυβώδη τρόπο που θυμίζει θεατρική σκηνοθεσία, δημο-

σιεύουν (οι Τούρκοι) ανακωνωθέν του Ανωτάτου Στρατιωτικού Συμβουλίου, σύμφωνα με το οποίο δίνονται κατευθύνσεις στην εταιρεία πετρελαίου, να πραγματοποιήσει "σεισμικές έρευνες" στο Αιγαίο. Την επόμενη δημοσιεύεται στον Τουρκικό τύπο χάρτης με πράσινα, μπλέ και κόκκινα χρώματα, σαν κι αυτούς που ζωγραφίζουν τα παιδιά στα Δημοτικά σχολεία" (σελ.4). Τη στιγμή που ο τουρκικός επεκτατισμός συγκεκριμενοποιείται τόσο καθαρά ώστε μέχρι και χάρτη έκδοσαν οι άνθρωποι για να δείξουν σε κάθε ενδιαφερόμενο το τι ακριβώς θέλουν να πάρουν, τη στιγμή που σύμφωνα μ' αυτά τα "πράσινα, μπλέ και κόκκινα χρώματα", οι επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας καθιστούν τα νησιά Λέσβο, Λήμνο, Χίο, Σάμο, Σαμοθράκη κ.α. εντελώς απομονωμένα από την ηπειρωτική Ελλάδα μέσα σε μια τουρκική θάλασσα, όταν τέλος με τους πολύχρωμους αυτούς χάρτες διαχόριζονται τα νησιά του Αιγαίου, τότε ακόμα και τα παιδιά του Δημοτικού σχολείου θα καταλάβαιναν ότι η ενέργεια αυτή των Τούρκων ήταν καθαρότατη επιθετική ενέργεια. Με λίγα λόγια η άποψη του Θεοδωράκη είναι ότι τελικά από τη μεριά της Τουρκίας δεν συνέβη τίποτα. "Στην Πόλη τα πράγματα είναι ήρεμα" τονίζει αλλού. Όμως και αυτό δεν είναι αλήθεια. Απόδειξη αδιάμφευστη είναι οι τίτλοι όλων των τουρκικών εφημερίδων τις μέρες της κρίσης: "Κρίσιμο 24ωρο στο Αιγαίο" - "καμπάνες πολέμου" - "Τα χέρια στη σκανδάλη" - "Σύννεφα πολέμου" κλπ. (3). Ακόμα πιο κάτω χαριτολογώντας ο Θεοδωράκης προσθέτει: "...Οι Τούρκοι αποφασίζουν να στείλουν ένα μικρό κρουαζιερόπλοιο-με επιστημονικά όπλα- για να βυθίσουν τον ελληνικό στόλο..." (σελ.10). Όλα ήταν ένα τέχνασμα του "σοσιαλεθνικιστή" Παπανδρέου, μια "προεκλογική φιάσα" όπως χαρακτηριστικά λέει. Με το να αφορίζει όμως την εκμετάλλευση του θέματος για κομματικούς - προεκλογικούς λόγους από τον Παπανδρέου - που πράγματι έγινε - καθόλου δεν σημαίνει ότι δεν υπήρξε και το πρόβλημα. Και αυτό ξεκινάει απ' τη στιγμή που οι Τούρκοι αποφασίζουν έρευνες σε αμφισβητούμενες περιοχές.

### Ο "ΔΙΑΛΟΓΟΣ" ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΦΙΛΙΑ:

Θα πρέπει στη συνέχεια να δούμε για ποιον λόγο υπάρχει αυτός ο ανταγωνισμός μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Γιατί φτάσαμε ως εδώ; Κατά την άποψη του Θεοδωράκη για όλα ευθύνεται το πετρελαϊκό λάμπου που δεν αφήνει τις δύο χώρες να εκμεταλλευτούν από κοινού το πετρέλαιο του Αιγαίου. Γράφει: "ορισμένα κυκλώματα οικονομικά δεν θα ήθελαν μια τέτοια τροπή στο Αιγαίο, που θα καθιστούσε την Ελλάδα κατά πρώτο λόγο και την Τουρκία σε ελάσσονα κλίμακα, κράτη με εξασφαλισμένη ενεργειακή ανεξαρτησία" (σελ.4), για να ξεκαθαρίσει πιο λίγο πιο κάτω ότι το συμφέρον της Ελλάδας "προϋποθέτει συνεννόηση, φιλία, και συνεργασία με την Τουρκία" (σελ.6), και καταλήγει: "δεν είναι καλύτερα να προσπαθήσουμε να ξε-



καθαρίσουμε τι ακριβώς θέλουν οι Τούρκοι που τόσο επίμονα ζητούν διάλογο;" (σελ.7). Πραγματικά είναι να απορεί κανείς με τον Θεοδωράκη. Τι περισσότερο περιμένει να δει για να "ξεκαθαρίσει ακριβώς" τι θέλουν οι Τούρκοι; Ανάφερα και παραπάνω για τον λεπτομερή χάρτη που έδωσαν στη δημοσιότητα. Αρα από τη μεριά τους μαζί με το πρόβλημα του εναέριου χώρου, τα πράγματα είναι ξεκάθαρα.

Το ζητούμενο είναι πώς μπορεί κανείς να απαντήσει ή να βρει τρόπους απομάκρυνσης της κρίσης. Η τουρκική κυβέρνηση έχει πάγια θέση για απευθείας διάλογο των δύο χωρών, όπου αφήνει να εννοηθεί ότι ο διάλογος αυτός αποβλέπει σε μια σ υ ν ο λ λ ι κ ή επίλυση των διαφορών, ο οποίος δ ε ν θα σταθεί μόνο στα νομικά προβλήματα- όπως αυτό της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου- αλλά προσβλέπει σε μια σ υ ν ο λ λ ι κ ή ρ ύ θ μ ι σ η τ ω ν σ χ έ σ ε ω ν. Με λίγα λόγια στοχεύει σε μια πολιτική διαπραγμάτευση για το ξαναμοίρασμα του Αιγαίου, την επανατοποθέτηση του προβλήματος των Μουσουλμάνων της Δ. Θράκης και του εναέριου χώρου του Αιγαίου. Ετσι είναι φανερό η ταυτότητα απόψεων μεταξύ του Θεοδωράκη και του Οζάλ. Αλλά ας μη μείνουμε μόνο εκεί. Ας ριξουμε μια ματιά στις μέχρι τώρα προσπάθειες ελληνοτουρκικού διαλόγου και φιλίας. Και επειδή ο Θεοδωράκης αρέσκεται να επαναλαμβάνει σαν κορυφαία στιγμή φιλίας στις σχέσεις των δύο χωρών, το Σύμφωνο μεταξύ Βενιζέλου και Ινονού το 1930, ας αρχίσουμε από αυτό. Πολύ σύντομα διαπιστώνουμε - εκ των υστέρων βέβαια- ότι το σύμφωνο αυτό αποτελούσε μια οικονομική καταστροφή των Ελλήνων προσφύγων από την Μ. Ασία και την Κωνσταντινούπολη. Γιατί η ελληνική πλευρά όχι μόνο αναγκάστηκε να -δεχτεί και να απορροφήσει το σύνολο των προσφύγων που βέβαια στη Μ. Ασία αποτελούσαν ανθηρή οικονομική και πληθυσμιακή κοινότητα, σε αντίθεση με τους Τούρκους πρόσφυγες- αλλά υποχρεώθηκε και να πληρώσει στην Τουρκία υπέρογκα ποσά(4). Η ελληνοτουρκική εκείνη φιλία στηρίχτηκε πάνω στις πλάτες του ενός εκατομμυρίου Ελλήνων προσφύγων και στην οικονομική τους εξαθλίωση. Τους πρόσφυγες αυτούς για τους οποίους ο ίδιος ο Θεοδωράκης είχε δηλώσει ότι: "Επρόκειτο για ανίσχυρους ανθρώπους οι οποίοι δεν είχαν άλλο μέσον να καταπολεμήσουν το νόμο και την κυρίαρχη κοινωνία, παρά την προσφυγή στα ναρκωτικά"(5).

Αλλά ας ξαναγυρίσουμε στην "ελληνοτουρκική φιλία" σε μια ακόμα "κορυφαία" της στιγμή: Το 1955 όταν η Αγγλική διπλωματία εφαρμόζοντας το δόγμα του "διαίρει και βασίλευε" υπεκίνησε τον τουρκικό σωβινισμό εμφανίζοντάς τον σαν διεκδικητή της Κύπρου. Η καλλιέργεια εμπρηστικού κλίματος από τον τουρκικό τύπο, καθώς και η προβοκάτσια της τοποθέτησης βόμβας στο Τουρκικό Προξενείο της Θεσσαλονίκης είχαν σαν αποτέλεσμα την άγρια επίδρομη των Τούρκων "αγανακτισμένων πολιτών" εναντίον της ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης. Απολογισμός: Περισσότεροι από δέκα Έλληνες δολοφονήθηκαν, 30 τραυματίστηκαν σοβαρά και 200 ελληνίδες βιάστηκαν, παραλείπω τις

υλικές ζημιές. Και μια σημείωση: εκ των υστέρων αποδείχτηκε ότι την βόμβα στη Θεσσαλονίκη είχε τοποθετήσει ο Οκτάβιος Εγκίν, μουσουλμάνος φοιτητής από την Κομοτηνή και κλητήρας του προξενείου μετά από εντολή του Γενικού Προξένου Θεσσαλονίκης(6). Νομίζω ότι από τα παραπάνω γίνεται προφανές ότι η "ελληνοτουρκική φιλία" μπορεί να γίνει πραγματικότητα μόνο στη περίπτωση που δεν θα υπάρχουν πα-

διεκδικήσεις εδαφών ή θαλάσσιου χώρου από μεριά βέβαια της Τουρκίας. Η ιστορική εμπειρία έχει αποδείξει ότι μόνο απαλλαγμένη από εκκρεμείς διαφορές μπορεί να αναστυχθεί μια πραγματικά ειρηνική και φιλική σχέση μεταξύ των δύο χωρών. Αρα θα ήταν προτιμότερο αντί να ξεστομίζουμε μεγάλες κουβέντες για την αόρατη "φιλία" να προσπαθούμε να βρούμε λύση στα σημαντικά ορατά προβλήματα.

## Η " ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ "

Όμως η "Ομάδα Ελλήνων Πολιτών" στην μικρή εισαγωγή που υπάρχει στο φυλλάδιο μας επιφυλάσσει και ακόμα μια πρόταση: Την παραπομπή των Ελληνοτουρκικών διαφορών στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. Γράφουν συγκεκριμένα, γιατί ο Παπανδρέου τις μέρες της κρίσης "...δεν προσέφυγε στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Η.Ε. (που για παρόμοιους λόγους υπάρχει);" Πραγματικά μια παρόμοια διαδικασία διεθνούς οπιοποίησης των διαφορών ακολουθήθηκε και στην Κύπρο, παρ' όλο που από ό,τι φαίνεται δεν τολμούν να θυμηθούν οι κύριοι συγγραφείς του κεμένου αυτού. Και η πείρα εκείνης της παραπομπής στο Συμβούλιο Ασφαλείας της έχει δείξει πολλά. Συγκεκριμένα, πάντα οι Μεγάλες Δυνάμεις με την εμφάνιση εθνικοαπελευθερωτικών κινήσεων στην περιοχή, φροντίσανε ώστε να υποβιάζουν τον αγώνα των λαών χάριν των ιμπεριαλιστικών τους βλέψεων. Ετσι με τη μορφή των "διαμεσολαβητών" και των "ειρηνοποιών" ευνοούσαν τη μαχητική διάθεση των καταπιεσμένων εθνών και τους οδηγούσαν στην "τράπεζα των διαπραγματεύσεων" όπου ήταν γνωστό από πριν ότι είχαν εξασφαλίσει γι' αυτούς την μερίδα του λέοντος. Το ίδιο ακριβώς συνέβη και στην περίπτωση της Κύπρου. Ας κάνουμε μια μικρή ιστορική αναδρομή:

1954: Τέσσερα χρόνια μετά το Δημοψήφισμα που έβγαλε συντριπτικό ΝΑΙ στην Ενω-

ση, ο Μακάριος και η κυβέρνηση της Αθήνας καταφεύγουν στον Ο.Η.Ε. για την εφαρμογή της Αυτοδιάθεσης του νησιού. Η απάντηση του Ο.Η.Ε. που φυσικά εξυπηρετούσε τους Αγγλους αποικιοκράτες, ήταν η απόρριψη της προσφυγής.

1964: Μετά τον βομβαρδισμό του νησιού από την τουρκική αεροπορία, ο Ο.Η.Ε. περιορίζεται να στείλει στρατιωτικές δυνάμεις, απλούς παρατηρητές των γεγονότων καθώς και της μετέπειτα τουρκικής εισβολής.

1974: Μετά την κατάκτηση του 40% του νησιού, ο Ο.Η.Ε. βγάζει ψήφισμα που δεν καταδικάζει η Τουρκία σαν εισβολέας!!(7).

Βλέπουμε καθαρά ότι ο ΟΗΕ πάντοτε έπαιζε, και παίζει, το παιχνίδι του ισχυρότερου. Έτσι όπως στην περίοδο 1954-55 στάθηκε αλληλέγγυος στην Αγγλία και κατόπιν στις ΗΠΑ, μετά την τουρκική εισβολή δεν έκανε την παραμικρή κίνηση αντίστασης. Από τη δεκαετία του '60 όμως και μετά βλέπουμε - και μέσω του ΟΗΕ - να ξεδιπλώνεται και το ενδιαφέρον της Σοβιετικής Ένωσης στην περιοχή. Πάγια θέση της ήταν η "διεθνοποίηση" του κυπριακού προβλήματος, και η παραπομπή του στον ΟΗΕ, όπου ως γνωστόν διατηρεί το δικαίωμα του βέτο. Μ' αυτό τον τρόπο η Σ. Ένωση θέλει αφενός να διατηρεί μια ανοιχτή πηγή στη ΝΑΤΟϊκή συμμαχία και αφετέρου διατηρεί σοβαρές βλέψεις στα κυπριακά πράγματα. Για παράδειγμα, το γεγονός



«Και στα δικά σας! Σίγουρα θα θυμηθούν ότι κι εσείς είστε καλλιτέχνες» λέει ο Θεοδωράκης στους Τούρκους καλλιτέχνες (Αζίζ Νεζίν, κ.ά.) που κάθονται παράμερα στην άκρη ενώ ο ίδιος παρακολουθείται από τον Οζάλ που του προσφέρει αγάπες και λουλούδια.

Το σκίτσο δημοσιεύτηκε στη σατιρική εφημερίδα GIR-GIR με τη σημείωση: «Ο Οζάλ αγαπήσε στα ξαφνικά τον Θεοδωράκη που έδωσε συναυλίες για την ελληνοτουρκική φιλία στην Τουρκία και του άνοιξε τις κρατικές αίθουσες συναυλιών».

ότι η Κυπριακή Δημοκρατία αγοράζει όπλα από τις ανατολικές χώρες (8). Έτσι οποιαδήποτε "διεθνοποίηση" των προβλημάτων που υπάρχουν στο Αιγαίο, όχι μόνο δεν είναι βήμα προς τη λύση τους, παρά εξυπηρετεί τις Μεγάλες Δυνάμεις και βέβαια περιπλέκει ακόμα περισσότερο τα προβλήματα. Και κάτι άλλο. Όταν το 1976 είχε γίνει

η πρώτη έξοδος του "Χόρα", στο Αιγαίο, η ελληνική κυβέρνηση τότε αποφάσισε να προσφύγει στο Συμβούλιο Ασφαλείας και στο Δικαστήριο της Χάγης. Το Συμβούλιο Ασφαλείας τότε απέρριψε την ελληνική προσφυγή. Η επανάληψη του ίδιου σκηνικού λοιπόν δεν θα είχε κανένα νόημα.

## Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΦΙΛΙΑΣ

Τέλος θα έπρεπε να ασχοληθούμε και με την περίφημη "Επιτροπή Ελληνοτουρκικής Φιλίας" που σίγουρα κρύβεται πίσω από το όνομα της "Ομάδας Ελλήνων Πολιτών", που υπογράφει το φυλλάδιο και που έτσι κι αλλιώς δίνει την πρακτική διάσταση των πρωτοβουλιών του Μ. Θεοδωράκη. Όπως ανέφερα και παραπάνω, η Επιτροπή αυτή εμφανίστηκε τον Νοέμβριο του 1986 στην Αθήνα, αρχικά, με μια συνέντευξη τύπου του Μίκη και ολοκληρώθηκε λίγες μέρες αργότερα με μια συναυλία που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη και με την άδεια της τουρκικής χούντας.

Γίνεται ξεκάθαρο από τις πρώτες αμέσως φράσεις της συνέντευξης του Θεοδωράκη, ότι η προσπάθειά του είναι να ωραιοποιήσει το χουντικό καθεστώς της Τουρκίας, έτσι δεν αναφέρει ούτε μια φορά τη λέξη χούντα ενώ αρκείται να χαρακτηρίσει το τουρκικό σύστημα "σκληρό καθεστώς"! Πουθενά δεν θα τον ακούσουμε να μιλά για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για εκτελέσεις αγωνιστών - αντιπάλων του καθεστώτος - για πογκρόμ κατά των εθνικών μειονοτήτων - π.χ Κούρδων - και άλλων πολλών πραγματικά καθημερινών γεγονότων που συμβαίνουν στην γειτονική χώρα.

Αυτά ούτε που τα άκουσε, αλλά ούτε και τα είδε κατά την επίσκεψή του στην Κωνσταντινούπολη, όπου φιλοξενήθηκε από τον Ζουλφί Λιβανελί που οι τουρκικές αντιστασιακές οργανώσεις έχουν κατηγορήσει σαν φιλικό προσκείμενο στον στρατηγό Εβρέν (9). Όμως αντίθετα ήταν πολυλογότατος, όσον αφορά το ελληνικό καθεστώς αναφέροντας ότι το 1983 είχε βγει στην παρανομία λόγω των φημών για επικείμενο πραξικόπημα (10). Εδώ θα πρέπει να ανοίξουμε μια μικρή παρένθεση : κανείς δεν είναι ήσυχος στην Ελλάδα όσον αφορά το ενδεχόμενο αυταρχικών λύσεων, ακόμα μάλιστα δεν είμαστε εμείς που θα υπερασπίσουμε την "ποιότητα" αλλά και την "ποσότητα" της δημοκρατίας που υπάρχει στον τόπο μας. Όμως το να γίνεται σύγκριση καθεστώτων Ελλάδας-Τουρκίας, με το να εξισώνεται το πολίτευμα της χώρας με αυτό της χούντας του Εβρέν, τότε η όλη προσπάθεια γίνεται μάλλον εκ του πονηρού. Γιατί λίγο ως πολύ ο Θεοδωράκης στο τέλος θα μας πει ότι στην ελληνοτουρκική διένεξη υπεύθυνη είναι η Ελλάδα! Η προσπάθειά του τουλάχιστον μέχρι στιγμής αυτό μας δείχνει, αν και δεν τολμά να το πει ξεκάθαρα.

Κλείνοντας θα θέλαμε η "Επιτροπή" να μας πληροφορήσει σε δύο απορίες μας. Η πρώτη αφορά τον αντίστοιχο τουρκικό τομέα της "Ελληνοτουρκικής Φιλίας". Ποιοί είναι αυτοί οι οποίοι συμμερίζονται τις α-

πόψεις του Θεοδωράκη στην Τουρκία, αλλά και αγωνίζονται πραγματικά για την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο. Αν πρόκειται για τον περί ου ο λόγος Λιβανελί - ευχαριστούμε δεν θα πάροουμε.

Η δεύτερη απορία μας αφορά τον τόπο που διαλέγει τις δραστηριότητές της η "Επιτροπή Ελληνοτουρκικής Φιλίας". Όπως μας πληροφορεί ο Θεοδωράκης, έχουν γίνει εκδηλώσεις στην Πρέβεζα και στα Γιάννενα. Θα τους προτείναμε να ακολουθήσουν πορεία... ανατολικότερη και να επισκεφθούν κανένα νησάκι του Αιγαίου (π.χ Σάμο, Λήμνο κλπ) για να διαπιστώσουν ίσως τις διαθέσεις των άμεσα "ενδιαφερομένων" από την τουρκική απειλή, γιατί στο τέλος θα καταλήξουν να στήνουν επιτροπές ελληνοτουρκικής φιλίας στην ... Κέρκυρα!!

Σωτήρης Κύρμπας  
Μάης 1987

### ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- (1). Βλέπε τις δηλώσεις του Οζάλ (Ελευθεροτυπία, 23 Μάρτη) και Χαλέφογλου (Ελευθεροτυπία, 19 Μάρτη 1987).
- (2). Βλέπε γι' αυτό Καθημερινή, 9 Μάη 1987.
- (3). Τους τίτλους αυτούς δημοσίευσε η Ελευθεροτυπία της 29ης Μάρτη 1987, σελ. 12.
- (4). Για την ιστορία του Συμφώνου καταποπιστικό είναι το βιβλίο της Ιφιγένειας Αναστασιάδου: "Ο Βενιζέλος και το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας του 1930", Φιλιππότης, Αθήνα 1982. Ιδιαίτερα στις σελίδες 18 και 47-48 που αφορούν τις οικονομικές συνθήκες.
- (5). Από συνέντευξη του Μίκη Θεοδωράκη στους "Λος Άντζελες Τάιμς" που αναδημοσιεύτηκε στο Βήμα της 30-8-1973 και παρατίθεται στο βιβλίο του Μιχάλη Χαραλαμπίδη και Κώστα Φωτιάδη: "Πόντιοι, δικαίωμα στη μνήμη", Ηρόδοτος, 1987, σελίδα 40.
- (6). Για περισσότερα μπορεί κανείς να διαβάσει το άρθρο του Αλέξη Αλεξανδρή, "Απομυθοποίηση της Ελληνοτουρκικής Φιλίας", Αντί, Νο 299, σελ. 41-44.
- (7). Από το βιβλίο του Νίκου Ψυρούκη: "Το Κυπριακό δράμα (1958-1986)", Επικαιρότητα, Αθήνα 1987, σελ. 160-164.
- (8). Στο ίδιο, σελ. 199.
- (9). Βλέπε συνέντευξη του Θεοδωράκη στην Ελευθεροτυπία, 27 Νοέμβρη 1986, σελ. 4.
- (10). Επίσης συνέντευξη του Θεοδωράκη στην Ελευθεροτυπία, 26 Νοέμβρη 1986, σελ. 10.



# ΣΕΝΑΡΙΟ

Η πρόσφατη ελληνοτουρκική κρίση έδειξε άλλη μια φορά την έλλειψη προετοιμασίας των εξωκοινοβουλευτικών δυνάμεων να παρέμβουν με μια πειστική και φερέγγυα άποψη, αντιμετωπίζοντας το πρόβλημα έξω από γενικότητες (που είναι εξάλλου τόσο εύκολες) και τους αιώνιους ιδεολογισμούς.

Για άλλη μια φορά ήταν φανερή η έλλειψη ψαξίματος του ζητήματος. Για μερικούς, έτσι εύκολα, η ελληνοτουρκική διαμάχη εντοπίζεται κύρια στον Πρίνο και στον ανταγωνισμό στις αγορές της Μ. Ανατολής. Για άλλους η επιθετικότητα και η "τελική επίθεση" εναντίον της Ελλάδας είναι δεδομένη και ζήτημα χρόνου.

Προσπάθησε όμως κανείς, παίρνοντας τις αποστάσεις του από την πραγματικότητα (που πολλές φορές άθελα παρασύρει) να εξετάσει αν ένας τέτοιος πόλεμος είναι σήμερα πιθανός, δυνατός; Τι, πράγματι, απασχολεί την Τουρκία σήμερα; Μήπως το Αιγαίο είναι η "πιπίλα" που βολεύει όλους;

Χρειάζεται λοιπόν δουλειά. Τα στοιχεία που παρατίθενται δίνουν μια άλλη, ξεχασμένη θάλαγα, διάσταση στο θέμα. Μια διάσταση "περιφερειακή" και όχι διακρατική. Όσο βλέπουν τα ελληνοτουρκικά με επίκεντρο μονάχα το Αιγαίο δεν θα μπορέσουν να βρουν απαντήσεις. Γιατί; Γιατί, η Τουρκία βρίσκεται όχι μόνο στην Ευρώπη αλλά και στη Μ. Ανατολή. Κι όσο να φαίνεται παράξενο, τα ελληνοτουρκικά περνάνε από το ...Κουρδιστάν και τον ...ιρακίνο-ιρακινό πόλεμο του Κόλπου.

Και μια και μιλάμε για ψάξιμο. Τα περισσότερα στοιχεία αυτού του άρθρου έχουν παρθεί από το μηνιαίο δελτίο "INFO-TURK", ν. 120, που εκδίδεται από την "ομάδα INFO-TURK" στις Βρυξέλλες.

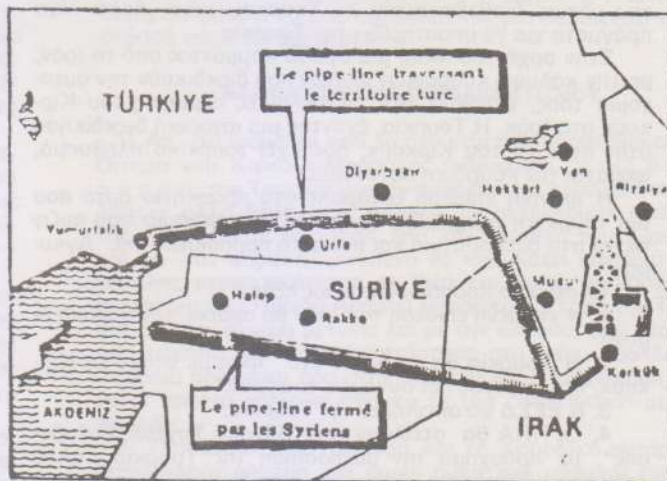
## ΠΑΛΙΑ ΟΝΕΙΡΑ ΚΑΙ ΑΝΑΦΑΙΡΕΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΜΟΣΟΥΛΗ - ΚΙΡΚΟΥΚ

Μετά τις μερικές εκλογές στην Τουρκία, το φθινόπωρο του '86, κατά τον Οκτώβριο δόθηκε η εντύπωση από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης ότι μια αναπόφευκτη εμπλοκή επρόκειτο να γίνει στον πόλεμο του Κόλπου.

Η αδυναμία του τουρκικού στρατού απέναντι στο κουρδικό αντάρτικο (που αναπτύχθηκε από τον Αύγουστο του '84) και η διείσδυση ιρακινών δυνάμεων στις πετρελαϊκές περιοχές του Ιράκ, ήταν τα δύο γεγονότα που ενέπνευσαν πολλά σενάρια σχετικά με τα πιθανά σχέδια της τουρκικής κυβέρνησης. Ανάμεσα σ' αυτά το πιο σημαντικό αφορούσε μια πιθανή εισβολή των τουρκικών στρατευμάτων στο βόρειο Ιράκ.

Ήδη, με την εκκαθαριστική επιχείρηση ενάντια στους Κούρδους αντάρτες της 26ης Μάη 1983, στη διάρκεια της οποίας ειδικές δυνάμεις της τουρκικής χωροφυλακής και δυνάμεις αλεξιπτωτιστών μπήκαν στο ιρακινό έδαφος, διάφοροι παρατηρητές εκτιμούσαν ότι αυτή η "αστυνομική ενέργεια" ήταν το πρώτο βήμα για την πραγματοποίηση ενός παλιού ονείρου του τουρκικού στρατιωτικού καθεστώτος: η επανάκτηση του βόρειου Ιράκ, το βιλαέτι της Μοσούλης.

Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η κεμαλική εξουσία αναγκάστηκε από τους Βρετανούς να παραδώσει αυτή την περιοχή έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα καινούργιο κράτος υπό βρετανική επιρροή: το Ιράκ. Και είναι πολυάριθμοι οι Τούρκοι στρατιωτικοί που θεωρούν ότι αυτή η περιοχή, πλούσια σε πετρέλαιο, τους ανήκει δικαίωματικά, ιδιαίτερα εξαιτίας του γεγονότος ότι εκεί υπάρχει μια σημαντική μειονότητα που μιλάει τούρκικα και που μένει στο κουρδικό βόρειο Ιράκ.



## μιας πιθανής κατάληξης

## του Ιράκ

ΤΙ ΛΕΝΕ ΟΙ ΞΕΝΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Η βρετανική εφημερίδα "Τάιμς" (28 Μάη 1983), αναφερόταν σ' ένα άρθρο δημοσιευμένο τον προηγούμενο χρόνο στο περιοδικό "Νιού Στέιτμαν", που μιλούσε για μια τουρκο-αμερικανική συμπαιγνία για την προσάρτηση του βόρειου Ιράκ. Αν όμως ληφθούν υπ' όψη οι εξαιρετικά καλές σχέσεις των τουρκικών και ιρακινών κυβερνήσεων, μια τέτοια ιδέα φαίνεται αρκετά παρακινδυνευμένη. Ωστόσο, υπενθυμίζει ότι ορισμένα γεγονότα που φαινόταν απίστευτα στο παρελθόν, μπορούν να γίνουν πραγματικότητα σήμερα σε περίπτωση ολοκληρωτικής πτώσης της κεντρικής κυβέρνησης του Ιράκ.

Η πρόσφατη ιρακινή διείσδυση στο ιρακινό έδαφος απειλεί ήδη την ιρακινή κυβέρνηση και πολλά σενάρια σχετικά με το μέλλον του ιρακίνο-ιρακινό πολέμου και την τουρκική παρέμβαση σ' αυτόν αρχίζουν να εμφανίζονται στις πιο έγκυρες εφημερίδες της Δύσης.

Η "Ιντερνάσιονάλ Χέραλντ Τριμπιούν" (1 Νοέμβρη 1986) γράφει:

"Η Τουρκία έχει κοινά σύνορα με τη Συρία. Η συριακή κυβέρνηση ή τουλάχιστον ένα μέρος της, θεωρείται υπεύθυνο για την απόπειρα του Απρίλη με στόχο να τιναχτεί στον αέρα ισραηλινό αεροπλάνο. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και οι ΗΠΑ είναι πεισμένες ότι η Συρία είναι συνέννοχος με τις λιβανικές, παλαιστινιακές, ιρακινές και αρμενικές τρομοκρατικές ενέργειες. Ο κύριος στόχος της αρμενικής τρομοκρατίας είναι η Τουρκία.

Η Τουρκία έχει κοινά σύνορα με την ΕΣΣΔ. Η ΕΣΣΔ υποστηρίζει τη Συρία, ενώ παράλληλα συνεχίζει έναν πόλεμο σε μια άλλη χώρα, το Αφγανιστάν. Τα δύο γειτονικά κράτη της Τουρκίας, το Ιράκ και το Ιράν, βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση εδώ και πέντε χρόνια. Υπάρχει μήπως καμιά άλλη χώρα που να έχει γείτονες σαν τους δικούς μας; αναρωτιέται ο οποιοδήποτε Τούρκος".

Η ανασφάλεια της Τουρκίας είναι πραγματική εξού και το συμφέρον της για συμμαχία με το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ. Διατηρεί μισό εκατομμύριο στρατό, σε πληθυσμό 52 εκατομμυρίων. Πρόκειται για τον πιο μεγάλο στρατό του ΝΑΤΟ, μετά τις ΗΠΑ. Είναι πολύ φυσικό λοιπόν να ενεργεί

με αυτόν τον τρόπο.

Αλλά η ανασφάλεια και η εξάρτηση παράγουν επίσης και ένα συναίσθημα "θύματος". Έτσι η Τουρκία πολλές φορές επιτίθεται στις ΗΠΑ, σ' αυτόν τον απαραίτητο σύμμαχό του, όπως διαβεβαιώνουν οι Τούρκοι, κάνει πολύ λίγα πράγματα για να υποστηρίξει την Τουρκία.

Στην αρχή του Μάη, μια ομάδα κομμάντος από το Ιράν, με την κάλυψη κουρδικών φυλών που διεκδικούν την αυτονομία τους, εισέβαλε στις πετρελαιοκές περιοχές του Κιρκούκ στο Ιράκ. Η Τουρκία, έχοντας μια ιστορική διεκδίκηση στην περιοχή του Κιρκούκ, που έχει τούρκικο πληθυσμό, φοβάται την κούρδικη αυτονομία.

Η ιρανική επίθεση ξανάβαλε στο προσκήνιο αυτό που μια τούρκικη εφημερίδα ονομάζει "ένα σενάριο που συζητιέται στα διπλωματικά και πολιτικά παρασκήνια της Άγκυρας".

Το σενάριο προσδιορίζεται ως εξής :

1. Η επόμενη επίθεση του Ιράν θα σπάσει την ιρακινή άμυνα.
2. Η Τουρκία θα εισβάλει στο Ιράκ με στόχο το Κιρκούκ, πριν φτάσουν οι δυνάμεις του Ιράν.
3. Η ΕΣΣΔ θα απειλήσει την Τουρκία.
4. Οι ΗΠΑ θα στείλουν την "Δύναμη Ταχείας Επέμβασης", με πρόσημα την υπεράσπιση της Τουρκίας, αλλά στην πραγματικότητα για να υποστηρίξουν την προληπτική τούρκικη κατοχή του Κιρκούκ και των πετρελαιοικών πηγών, που ενδιαφέρουν άμεσα τη Δύση.

Η τούρκικη αντιπολίτευση δηλώνει ότι αυτό το σενάριο είναι επινοημένο από τις ΗΠΑ. Σύμφωνα μ' αυτήν, οι ΗΠΑ θέλουν να αποκλείσουν το Ιράν και τη Συρία από την πρόσβαση στα πετρέλαια του Κιρκούκ. Η συνέπεια, λένε οι Τούρκοι, θάταν η μόνιμη παρουσία των αμερικάνικων δυνάμεων στην Τουρκία, με αποτέλεσμα να μηδενιστεί η ανεξαρτησία της Τουρκίας. Στις 16 Οκτώβρη ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών διέψευσε τις φήμες ότι η χώρα του θα εισέβαλε στο Ιράκ και επαναβεβαίωσε την ουδετερότητα της χώρας του στον πόλεμο του Κόλπου.

#### ΤΙ ΛΕΝΕ ΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ωστόσο την ίδια μέρα, η τούρκικη εφημερίδα "Μιλλιέτ", αναφερόμενη σε αξιόπιστες πηγές, έκανε δημόσια γνωστούς τρεις "εθνικούς λόγους" που στοιχειοθετούν την πιθανότητα μιας τούρκικης επέμβασης :

\* Στις περιοχές της Μοσούλης και του Κιρκούκ ζουν παραπάνω από ένα εκατομμύριο Τούρκοι. Στη διάρκεια του Πολέμου Εθνικής Απελευθέρωσης της Τουρκίας (1919), αυτές οι περιοχές ήταν μέσα στα σύνορα που διεκδικούνταν από το κίνημα Εθνικής Απελευθέρωσης. Αλλά, μετά τον πόλεμο, αυτό το ζήτημα δεν μπόρεσε να λυθεί εξαιτίας της αδυναμίας της Τουρκίας εκείνη την εποχή και έτσι η Μοσούλη και το Κιρκούκ έμειναν στην Μ. Βρετανία. Ωστόσο η Τουρκία έχει ένα ιστορικό δικαίωμα πάνω σ' αυτές τις περιοχές.

\* Η Τουρκία εισάγει το μεγαλύτερο μέρος των αναγκών της σε πετρέλαιο από το Ιράκ. Το μεγαλύτερο μέρος του ιρακινού πετρελαίου φτάνει με πετρελαιοαγωγό. Επιπλέον η Τουρκία εισπράττει 300 εκατομμύρια δολάρια (δηλαδή, 39 δις δρχ.) σε αντάλλαγμα για την ενοίκιαση του πετρελαιοαγωγού σε τρίτους. Η Άγκυρα δεν μπορεί λοιπόν να επιτρέψει μια απειλή των οικονομικών συμφερόντων της.

\* Σε περίπτωση πτώσης του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεϊν, το Ιράκ θα διαλυθεί. Εκμεταλλευόμενοι αυτή την κατάσταση οι Κούρδοι μπορούν να πετύχουν μια μεγαλύτερη αυτονομία στο βόρειο Ιράκ. Επιπλέον είναι ήδη αρκετά δυναμωμένοι εξαιτίας της αποσύνθεσης της εξουσίας σ' αυτή τη χώρα αλλά και στο Ιράν. Και ακόμα πιο σημαντικό : οι Κούρδοι αντάρτες έχουν τις βάσεις τους σ' αυτή την περιοχή.

Σ' ένα άλλο άρθρο, η "Μιλλιέτ" αναφέρει ότι η ποσότητα πετρελαίου που μεταφέρεται από το Κιρκούκ του Ιράκ στο Γιουμουρταλικ της Τουρκίας (απέναντι από την Κύπρο) με πετρελαιοαγωγό, είναι 46,5 εκατ. τόννοι το χρόνο. Αυτή η εξαγωγή πετρελαίου δίνει στο Ιράκ ένα ετήσιο εισόδημα 6 δις δολλαρίων. Το μήκος του πετρελαιοαγωγού που δια-



σχίζει το τούρκικο έδαφος είναι 641 χλμ. Η Τουρκία έχει ήδη παραγγείλει την επέκταση του πετρελαιοαγωγού σ' ένα κοινοπραξιακό τούρκικων και ιταλικών εταιρειών. Μετά την πραγματοποίηση αυτού του σχεδίου, ο όγκος του μεταφερόμενου πετρελαίου θα περάσει στα 70 εκατ. τόννους και το ετήσιο ενοίκιο της Τουρκίας θα φτάσει από τα 300 εκατ. δολάρια στα 500 εκατ.

#### Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΙΝΑΙ ΗΔΗ ΠΑΡΟΥΣΑ ΣΤΟ ΙΡΑΚ

Σύμφωνα με μια έκθεση, η Τουρκία έχει επίσης ζωτικό συμφέροντα στο δρόμο Χαμπούρ - Βαγδάτης που εξασφαλίζει τις τούρκικες εξαγωγές προς τις χώρες της Μ. Ανατολής. Αυτός ο δρόμος είναι επίσης πολύ εκτεθειμένος στις επιδρομές των Κούρδων αυτονομιστών, υποστηριζόμενων από το Ιράν.

Σύμφωνα με τη γερμανική "Φρανκφούρτερ Αλγκεμάινε Τσάιτουνγκ", 2.500 περίπου Τούρκοι στρατιώτες στάλθηκαν στο ιρακινό έδαφος με τη συναίνεση της ιρακινής κυβέρνησης για να προστατευθεί αυτός ο δρόμος από τις κούρδικες επιθέσεις.

Πράγματι, εδώ και τρία χρόνια, η κυβέρνηση της Βαγδάτης, ανίσχυρη μπροστά στις ιρακινές και κούρδικες επιθέσεις, επέτρεψε πολλές φορές στον τούρκικο στρατό να εισβάλει στο έδαφός της. Ήδη από το 1979 υπήρχε μια συμφωνία "συνεργασίας" που εκπονήθηκε από τον στρατηγό Κενάν Εβρέν, τότε γενικό αρχηγό του τούρκικου επιτελείου και τον πρόεδρο Σαντάμ Χουσεϊν, επιτρέποντας το "συντονισμό των ενεργειών για τον έλεγχο των κούρδικων μειονοτήτων" στις δύο χώρες.

Χάρης σ' αυτή την συμφωνία, οι τούρκικες δυνάμεις μπήκαν 40 χλμ. στο ιρακινό έδαφος το Μάη του '83.

Μετά τη δεύτερη συμφωνία του 1984, η Άγκυρα ετομαζόταν για μια νέα επιχείρηση στο ιρακινό έδαφος ενάντια στο κούρδικο αντάρτικο. Η άρνηση της Τεχεράνης για συνεργασία με την Τουρκία, έκανε τους Τούρκους στρατιωτικούς να κάνουν πίσω.

Ωστόσο, στις 15 Αυγούστου 1986, ο τούρκικος στρατός, παραβλέποντας τις πιθανές αντιδράσεις της Τεχεράνης, βομβάρδισε κούρδικα χωριά και μερικές μέρες αργότερα μια μονάδα ειδικών καταδρομών διείσδυσε στο ιρακινό έδαφος για να αιχμαλωτίσει Κούρδους αγωνιστές πρόσφυγες σ' αυτήν την περιοχή.

Στην πραγματικότητα, παρ' όλες τις διαψεύσεις σχετικά με το "σενάριο κατοχής των περιοχών της Μοσούλης και του Κιρκούκ από την Τουρκία", ο τούρκικος στρατός, χωρίς στην αδυναμία του καθεστώτος της Βαγδάτης, είναι ήδη παρών στο ιρακινό έδαφος. Η κατοχή του βόρειου Ιράκ δεν θα είναι τελικά παρά μια απλή τυπική επικύρωση, αν το καθεστώς της Βαγδάτης καταρρεύσει από τις κούρδο-ιρακινές επιθέσεις.

## ΛΥΣΗ ΚΑΡΜΠΙΟΝ ΜΕ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας της Τουρκίας, όργανο πάνω από την κυβέρνηση, αποτελούμενο από επιτελάρχες και υπουργούς συνεδρίασε στις 27 Οκτώβρη 1986 υπό την προεδρία του στρατηγού Εβρέν και έκανε μια βαθιά εξέταση της κατάστασης στην περιοχή.

Λαμβάνοντας υπόψη την αναπόφευκτη αντίδραση της παγκόσμιας κοινής γνώμης στην προσάρτηση των περιοχών της Μοσούλης και του Κιρκούκ, οι επεκτατικοί κύκλοι της Τουρκίας μιλάνε για μιά άλλη φόρμουλα, πολύ πιο "εύπεπτη": την ανακήρυξη της Τουρκικής Δημοκρατίας του Κιρκούκ.

Αυτή η λύση εφαρμόστηκε ήδη στην Κύπρο, με την ανακήρυξη της Τούρκικης Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου με πρόεδρο τον Ραούφ Ντεκτάς, άνθρωπο εμπιστοσύνης των τούρκων στρατηγών. Γι' αυτούς δεν θα 'ταν δύσκολο να βρεθεί ένας καινούριος Ντεκτάς, με προέλευση από την περιοχή του Κιρκούκ.

Η ιδέα της ανακήρυξης μιας Τούρκικης Δημοκρατίας σ' αυτήν την περιοχή με την επιτήρηση του τούρκικου στρατού βρήκε την θεωρητική της έκφραση στον καθηγητή Αϊντίν Γιαλτσίν, έναν από τους πολιτικούς εγκέφαλους του στρατιωτικού πραξικοπήματος του 1980.

Ωστόσο, όποια και να 'ναι η φόρμουλα που θα μπει σε εφαρμογή, αυτή η ιδέα ήταν το επίκεντρο αντιδράσεων στους πολιτικούς κύκλους ακόμα και μεταξύ των παλιών αρχηγών της δεξιάς της Τουρκίας, χωρίς όμως για μερικούς να αποκλείεται, όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν. Π.χ., ο πρώην υπουργός Εξωτερικών Σάμπρε Τσαγκλαγιανγκιλ, απέδωσε αυτήν την ιδέα στο τούρκικο νεο-φασιστικό κίνημα και εξέφρασε την ανησυχία του λέγοντας: "η σημερινή συγκυρία δεν είναι ευνοϊκή για την Τουρκία(!) Μια τέτοια ενέργεια θα είναι εντελώς τυχοδιωκτική. Η Τουρκία δεν πρέπει ποτέ να 'ναι επεκτατική."

Όσο για έναν άλλο πρώην υπουργό Εξωτερικών, τον Χαστίν Εζάτ Ισίκ, εκτιμά ότι πίσω από ένα τέτοιο σενάριο βρίσκονται οι ΗΠΑ: " Το συμφέρον της Τουρκίας εξαρτάται από τη σταθερότητα στην περιοχή. Δεν πρέπει να αλλάξουμε την πολιτική ουδετερότητάς μας σχετικά με την ιρανο-ιρακική σύγκρουση. Κι ενώ οι Τούρκοι στην Ελλάδα βρίσκονται υπό πίεση, οι ΗΠΑ κάνουν θόρυβο μονάχα για την τύχη των τούρκων στη Βουλγαρία. Τώρα τελευταία προστέθηκε και η τύχη των Τούρκων στην ΕΣΣΔ. Η υπόθεση Κιρκούκ είναι μια αμερικάνικη παγίδα, Η Δύση θέλει να σταματήσει και να τιμωρήσει το Ιράν. Γι' αυτόν το σκοπό θέλουν να χρησιμοποιήσουν την Τουρκία. Ίσως το Ισ-

ραήλ και μερικές μετριοπαθείς αραβικές χώρες μπορούν να πούν το "ναι" σε μια τέτοια λύση. Αλλά σε διεθνές επίπεδο η Τουρκία θα απομονωθεί. Το κράτος μας δεν πρέπει να βασίζεται στην καταγωγή και τη θρησκεία. Μια τέτοια ενέργεια μπορεί να μας παρασύρει σε μια περιπέτεια που η έκβαση της είναι αβέβαιη."

## ΜΕΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

1) Απ' ότι φαίνεται από τα στοιχεία που παρατέθηκαν, το ζήτημα του Κιρκούκ-Μοσούλης ενδιαφέρει π ο λ ύ και ά μ ε σ α την Τουρκία και σίγουρα περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο θέμα (π.χ. Αιγαίο). Οι πετρελαϊκές ανάγκες της καλύπτονται ιδιαίτερα από την περιοχή του Κιρκούκ και θα 'ταν παρακινδυνευμένο να ισχυριστεί κανείς ότι τα μεγάλης περιεκτικότητας σε θείο και μικρά σε ποσότητα πετρέλαια του Πρίνου-Αιγαίου ενδιαφέρουν τόσο την Τουρκία, ώστε ν' ανοίξει μέτωπο και με την Ελλάδα, ενώ υπάρχει ήδη μέτωπο και ρευστή κατάσταση στο Ιράκ. Εξάλλου η Τουρκία βρίσκεται ήδη στην περιοχή και η επιχείρηση φαίνεται αρκετά ανέξοδη σχετικά με μια "περιπέτεια" με την Ελλάδα.

2) Ο πόλεμος του Κόλπου και το Κουρδικό αντάρτικο απασχολούν σήμερα τον κύριο όγκο των μάχιμων τούρκικων στρατευμάτων. Δεν φαίνεται έως ότου τουλάχιστον κλείσουν αυτά τα δύο μέτωπα, με οποιονδήποτε τρόπο, ότι η Τουρκία μπορεί ν' ανοίξει και τρίτο μέτωπο στο Αιγαίο.

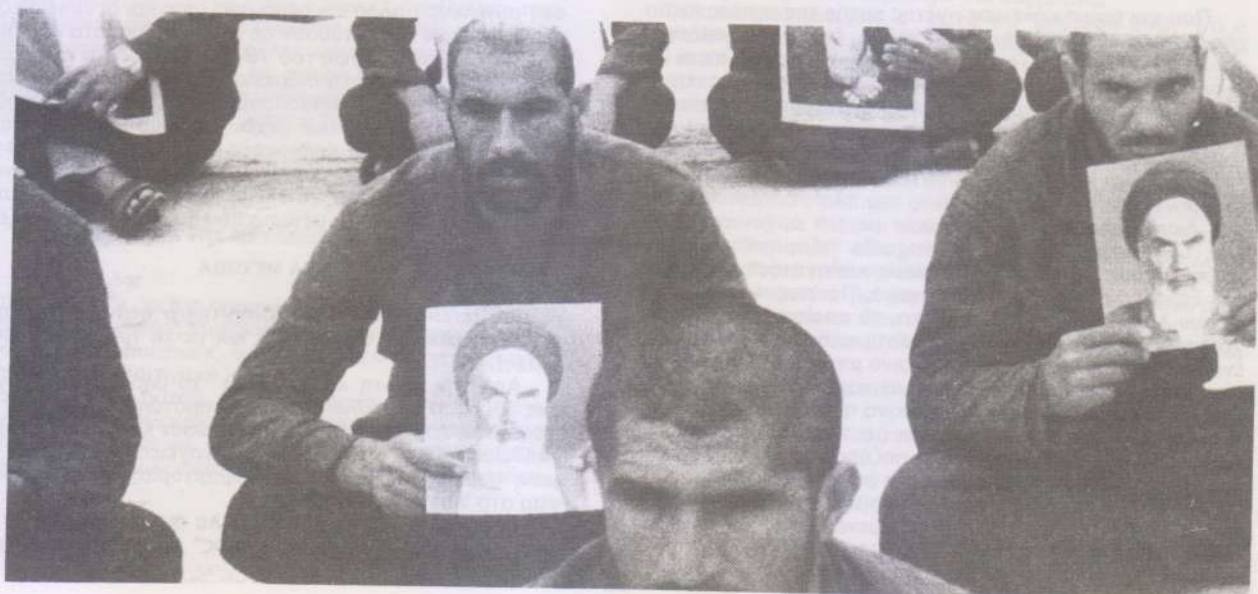
3) Η Τουρκία ξαναβάζει το ζήτημα των τούρκικων μειονοτήτων στις γειτονικές χώρες. Είναι το κλειδί επέμβασης που έγινε ήδη πράξη στην Κύπρο, φαίνεται ότι σχεδιάζεται να γίνει στο Β. Ιράκ. Βέβαια με τις ανατολικές χώρες (Βουλγαρία, ΕΣΣΔ) τα πράγματα είναι δύσκολα, λόγω του ότι ανήκουν σε διαφορετικούς συνασπισμούς. Το ζήτημα όμως μπάινει για την Ελλάδα.

4ο και τελευταίο. Ίσως το ζήτημα δεν μπάινει απόλυτα: "πόλεμος με την Τουρκία" κι άρα τι κάνουμε, ποιό είναι υπέρ, ποίο είναι κατά. Όσοι το βάζουν έτσι κινδυνεύουν να γίνουν ουρά της εκάστοτε κυβέρνησης και των τακτικών ελιγμών της για εσωτερική και εξωτερική χρήση. Το ζήτημα δεν είναι κύρια να δίνουμε τη θέση μας σε περίπτωση πολέμου, αλλά να εξετάζουμε αν θα γίνει πόλεμος στη συγκεκριμένη συγκυρία.

Το "κάτω ο πόλεμος" ή "θα αναγκαστούμε να αμυνθούμε" είναι ίσως ακόμα κατάλοιπα των ιδεολογισμών.

Καμιά φορά το θέμα δεν είναι να παίρνεις τη "σωστή" θέση γενικά, αλλά τι εκτίμηση κάνεις, τι θέση παίρνεις τη συγκεκριμένη στιγμή, ξεπερνώντας το πλαίσιο που βάζουν οι κυβερνήσεις.

Αμαντέο



# ΜΙΑ ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΣΤΗΝ ΠΑΝΤΕΙΟ

Μετά από 60 χρόνια ύπαρξης της Παντείου μια κατάληψη στο τμήμα Κοινωνιολογίας συντάραξε τα λιμνάζοντα νερά της. Εκεί στο "κόκκινο" Πανεπιστήμιο, όπου η ΠΣΚ έχει το 40% των ψήφων και οι καθηγητές στη συντριπτική τους πλειοψηφία ανήκουν στην αριστερά, υπήρξε μια κίνηση που δεν προήλθε από την ΚΝΕ. Μια κίνηση που κατόρθωσε να επιβληθεί, να νομιμοποιηθεί και να περιθωριοποιήσει την ΠΣΚ που μέχρι τις 19-3 του '87 μοίραζε τα χαρτιά όπως τη συνέφερε.

Μια κατάληψη με αρκετά θετικά βήματα και με πολλές όμως αδυναμίες, που βέβαια εντάσσονται μέσα στους γενικότερους όρους ύπαρξης του φοιτητικού κινήματος. Πραγματικά, ήταν ένα γεγονός που ανέδειξε το νέο σε εμβρυακό επίπεδο και κινήθηκε φορώντας τις μάσκες και τα ρούχα του παλιού φοιτητικού κινήματος που η κορύφωσή του ήταν στις καταλήψεις του '79-80. Όμως οι μάσκες φαινόταν πολλές φορές σαν καρικατούρες και τα φθαρμένα ρούχα θύμιζαν αρκετές στιγμές το κενό του ποιητή.

Η κατάληψη ανέδειξε το τέλος της εποχής των συνελεύσεων, το τέλος της μεταπολίτευσης και το τέλος των ιδεολογιών. Το ερώτημα που μπαίνει τώρα είναι τι πρόβαλε σαν καινούργιο.

Η απάντηση είναι δύσκολη και θα την αφήσουμε για αργότερα, το σίγουρο πάντως είναι ότι Πανεπιστήμιο και ελληνική κοινωνία συμβαδίζουν, τόσο από την άποψη των προβλημάτων που βάζουν όσο και από τις λύσεις που αναδεικνύονται ως αναγκαίες για το ξεπέρασμα του τέλους.

## ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ

Η Πάντειος ως μια "καθώς πρέπει" περιφερειακή σχολή βρίσκεται περιχαρακωμένη - λίγο ή πολύ - στον εαυτό της, χωρίς καμιά σύνδεση με τον έξω κόσμο. Η ζωή δηλαδή κυκλοφορεί ανάμεσα στα τρία σημεία του πανεπιστημιακού οριζώντα : το καφενείο, το συχνά ποτιζόμενο γκαζόν με τα αγάλματα του ένδοξου ιδρυτή της, και τις αίθουσες. Και όπως θάλεγε και κάποιος ευαίσθητος λογοτέχνης τα πάντα κυλάνε χωρίς μεγάλα γεγονότα, με τις μικροχαρές και τους μικροκαημούς.

Που και που ο κόκκινος ηγέτης αυτής της ωραίας περιοχής διοργανώνει και καμιά πορειούλα, έτσι για να σπάσει η μονοτονία που λένε. Το δυστύχημά του είναι ότι ούτε οι ίδιοι οι οπαδοί του δεν τον ακολουθούν. Βέβαια αυτός ταγμένους πάντα στην πρωτοπορία δεν απογοητεύεται με τίποτα.

Από την ιστορία μας όμως δεν λείπουν και οι κακοί. Αυτοί ζουν σε κάποιες απροσπέλαστες περιοχές μακριά απ' όλους εμάς και οργανώνονται σε συμμορίες, που τρεις φορές το χρόνο επιτίθενται στο χωριό, στα πλαίσια των γιορτών που διοργανώνουν σε συνεργασία με τον άρχοντα της πόλης. Οι γιορτές έχουν την ονομασία "εξάμηνα". Εμείς οι χωρικοί τους φωνάζουμε "κυρίου καθηγητές", μα κανείς δεν ξέρει πώς πήραν αυτό το όνομα. Πάντως για να επιβιώσουν λένε ότι βόσκουν πρόβατα, τα οποία εμείς δεν τα έχουμε δει ποτέ. Αρχηγός τους είναι κάποιος Φίλιππος. Είναι ένας τύπος που φοράει έναν πράσινο μπερέ και λένε ότι βόσκει και κάτι γουρούνια σε μια περιοχή κοντά στην πόλη. Πολλοί που αντιπαθούν τον κόκκινο ηγέτη, λένε ότι συνεργάζεται με τον κακό αρχηγό και ότι πηγαίνουν στην πόλη και ψωνίζουν μαζί στο μεγάλο παζάρι που λέγεται "βουλευτικές εκλογές". Όλα αυτά είναι ασύστολα ψεύδη.

Η ζωή συνεχιζόταν χωρίς προβλήματα, όταν ξάφνου στις 18-3 έγινε αυτό που δεν περίμενε κανείς και που όριμένοι δεν ήθελαν καθόλου.

## Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ

Το μεσημέρι της Τετάρτης 18-3 γίνεται η πιο μαζική συνέλευση του τμήματος Κοινωνιολογίας.

Οι Αυτόνομοι -Αριστεροί κυκλοφορούν μια προκήρυξη βάζοντας σαν θέματα για συζήτηση εξεταστικά και ανεργία με πρόταση για κατάληψη. Η προκήρυξη της ΠΑΣΠ μιλάει για αποχή. Όλες οι παρατάξεις (ΠΑΣΠ, ΔΑΠ, Αυτόνομοι-Αριστεροί, ΑΣΚ, Δ.Α) βλέπουν ότι ο κόσμος θέλει να τραβήξει την κατάσταση και παράλληλα ότι θα έχουν κάποια οφέλη που ίσως είναι σημαντικά, και κατεβάζουν ένα κοινό πλαίσιο σχεδόν όμοιο με αυτό της προκήρυξης των Α/Α, με πρόταση για αποχή από τις 19-3 ως τις 26-3 και στη συνέχεια κατάληψη του τμήματος αν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματα.

Ας σημειωθεί ότι από μεριάς Α/Α η πρόταση για κατάληψη συζητιόταν συνέχεια σε συνελεύσεις και πηγαδάκια με αποτέλεσμα πολλές φορές να χαρακτηρίζονται υπερεπαναστάτες και καταληψιομανείς.

Τα αιτήματα αναφέρονταν, όσον αφορά την ανεργία Α) στην κατάργηση της ΠΑΤΕΣ-ΣΕΛΕΤΕ (μια σχολή που πρέπει να περάσουμε μετά το πτυχίο προκειμένου να διοριστούμε στα Λύκεια), επέκταση του μαθήματος της Κοινωνιολογίας σ' όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, πρόσληψη κοινωνιολόγων στα λύκεια Β) διεκδίκηση λιγότερης δουλειάς - δουλειάς για όλους, επίδομα ανεργίας για όλους τους ανέργους ίσο με το βασικό μισθό. Σχετικά με τα εξεταστικά τα αιτήματα αναφέρονταν Α) στη θεσμοθέτηση τριών εξεταστικών και τεσσάρων πτυχιακών περιόδων, ελεύθερες μεταφορές, κατάργηση διδακτικών μονάδων Β) στη διεκδίκηση εναλλακτικών μορφών εξέτασης (σεμινάρια, εργασίες κλπ), στην κατάργηση του ενός και μοναδικού συγγραμματος Γ) στην ανάγκη ύπαρξης μεταπτυχιακών με ελεύθερη πρόσβαση των φοιτητών.

Η κατάληψη ως γεγονός πρωτοφανέρωτο στην Πάντειο μέσα μάλιστα στο πλήρες τέλμα που είχε πέσει το φοιτητικό κίνημα και στην πλήρη γραφειοκρατικοποίησή του οδηγούσε πάρα πολλούς να μην πιστεύουν αυτό που συνέβαινε εκείνη τη στιγμή μπροστά στα μάτια τους. Το αποτέλεσμα βέβαια ήταν ένα κυριολεκτικό χάος που επικρατούσε μέσα στη συνέλευση αλλά και μέσα μας, μιας και οι εμπειρίες των περισσότερων σταματούσαν σε λίγα διαβάσματα και διηγήσεις από τις καταλήψεις του '79-'80. Όπως ήταν φυσικό λοιπόν οι πράξεις μας στη διάρκεια της αποχής και στις αρχές της κατάληψης ήταν αποσπασματικές : από απλές συζητήσεις για το τι θα κάναμε μέχρι κλείσιμο των διαφόρων εισόδων με πατζούρια, καλοριφέρ κλπ., χωρίς όλα αυτά να εντάσσονται μέσα σε μια ενιαία λογική, σε βαθμό ώστε να περάσουν αρκετές μέρες προκειμένου να συγκεκριμενοποιηθούν οι αντιπάλοι, τα μέτρωμα που θα έπρεπε να ανοίξουμε.

## ΤΑ ΜΕΤΩΠΑ

Τα μέτωπα που τελικά ανοίχτηκαν ήταν με το Υπουργείο Παιδείας, με τους Κνίτες και με το τμήμα (τους καθηγητές).

Από την πρώτη κιόλας μέρα το βάρος των ενεργειών μας έπεσε στη διεκδίκηση των αιτημάτων εκείνων που αναφέρονταν στην ανεργία και αφορούσαν κύρια το Υπουργείο Παιδείας. Όλες οι δυναμικές ενέργειες (κλεισίματα δρόμων, πορείες και καθιστική διαμαρτυρία) στρέφονταν ενάντια στο Υπουργείο Παιδείας.

Αντίθετα μ' αυτό, κάποια άλλα αιτήματα όπως : "λιγότερη δουλειά, δουλειά για όλους" και "επίδομα ανεργίας

για όλους τους άνεργους ίσο με το βασικό", που ήταν και τα πιο "πολιτικά" και που πραγματικά έδιναν κάποιες εναλλακτικές προτάσεις απέναντι στην οικονομική κρίση, προτάσεις που στρέφονταν καθαρά ενάντια στην επίθεση του κεφάλαιου μέσα από την ανασύνθεση που προωθεί, και ενάντια στη συνολική κυβερνητική πολιτική, αντιμετώπιστηκαν περιθωριακά και καμιά φορά ειρωνικά από αρκετούς συνδικαλιστές. Και ήταν και αυτός ο λόγος που ακούγονταν συνθήματα συντεχνιακά, όπως "όχι θεολόγους για κοινωνιολόγους" αγαπητά σε μια μερίδα κόσμου. Μάλιστα οι συνδικαλιστές του Δ.Α και της ΑΣΚ, που καταφέρνονταν ενάντια στον συντεχνιασμό, όταν έμπαινε από τους Α/Α το θέμα προς συζήτηση της "λιγότερης δουλειάς.....", έκαναν ότι μπορούσαν για να στρέψουν τη συζήτηση σε τεχνικά, τις περισσότερες φορές, ζητήματα.

Κάτι ανάλογο συνέβαινε και με τα εξεταστικά, που σχεδόν είχαν παραμεριστεί από το κέντρο του ενδιαφέροντος. Μόνο μετά το τέλος της κατάληψης μπήκαν σαν κυρίαρχα. Το μέτωπο με τους καθηγητές ήταν ανύπαρκτο. Τα μέσα πίεσης στους καθηγητές βρίσκονταν μέσα στα πλαίσια μιας απλής διαφωνίας και κάποιων επαφών και δεν ήταν διεκδικητικά. Οι καθηγητές δεν αντιμετώπιστηκαν (ούτε στη διάρκεια της κατάληψης, ούτε μετά το τέλος της) σαν άτομα που η διαφορετική τους θέση μέσα στο πανεπιστήμιο έχει σαν συνέπεια την αντίθεσή τους με τις θελήσεις των ίδιων των φοιτητών. Έφτασαν μάλιστα στο σημείο ορισμένοι, μέσα από κάποια κείμενα που πρότειναν στο συντονιστικό, να τους "γλύφουν" μέχρι το πιο εξοργιστικό επίπεδο. Γι' αυτό ένας ριζοσπαστικός λόγος ενάντια στην καθηγητική ιεραρχία, την καθηγητική αυθαιρεσία, την αλλαγή του τρόπου παροχής της γνώσης αντιμετώπιζόταν είτε με αδιαφορία είτε ως αιρετικός. Ας σημειώσουμε ότι μέσα απ' αυτές τις διαδικασίες οι καθηγητές στην πλειοψηφία τους αποδείξαν ότι αυτό που τους ενδιαφέρει πάνω απ' όλα είναι το τομάρι τους και η άνοδος τους στην ιεραρχία. Συμπεριφέρθηκαν όπως αρμόζει στην εσωτερικά κληρονομική λογική τους, την αριστερόσυνή τους, είτε σαν κακά παιδιά (Βέλτσος) που τελικά συμμορφώνονται με τις επιταγές του πατέρα-αφέντη.

Ας έρθουμε και στο τρίτο μέτωπο : την Πανσπουδαστική, που έπαιξε επιτυχώς (είναι αλήθεια) το ρόλο του εξωτερικού εχθρού που συσπειρώνει το μπλοκ της κατάληψης, και που με τον κατάλληλο συνδικαλιστικό χειρισμό (από μεριά της ΑΣΚ κυρίως) διαμορφώνονταν η "εθνική λαϊκή ενότητα". Η προβολή της "ΕΛΕ" γινόταν προκειμένου να αμβλυνθούν οι αντιθέσεις που εκδηλώνονταν μέσα στην κατάληψη και να καλύψουν οι συνδικαλιστές (ΔΑ, ΑΣΚ) την αδυναμία τους να εκφέρουν κάποιο λόγο, να διατυπώσουν κάποιες προτάσεις, να καλύψουν εν τέλει την ανυπαρξία οράματος που τους χαρακτηρίζει. Η ΠΣΚ πραγματικά περιθωριοποιήθηκε, γεγονός που την ανάγκασε σε σπασμωδικές συνδικαλιστικές κινήσεις, που έπεσαν στο κενό. Η άρνησή της να συμμετέχει στην κατάληψη, βασίστηκε στο ότι ενώ συμφωνούσε με τα αιτήματα ήθελε να περιλαμβάνεται σ' αυτά και η αντίθεση στην "ντιρεκτίβα της ΕΟΚ". Για να σπάσουν την κατάληψη προσπάθησαν να κάνουν γενική συνέλευση, που δεν ήταν τίποτα άλλο από ολομέλεια της ΚΝΕ, που όμως δεν έπεισε κανένα. Κάποιες άλλες φορές προσπαθούν να την σταματήσουν ερχόμενοι σε επαφή με τους καθηγητές. Και όταν έβλεπαν ότι δεν πετύχαιναν τίποτα, διέδιδαν φήμες ότι επικείμενη δυναμική ενέργεια (ας είναι καλά ο Μαλάμης).

#### ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Αυτό που είναι το πιο σημαντικό, κυρίως μετά το τέλος της κατάληψης, είναι η εμφάνιση ενός καινούργιου κόσμου με ανάγκες και απαιτήσεις διαφορετικές από τις προϋπάρχουσες μέσα στο φοιτητικό κίνημα.

Χαρακτηριστικό αυτού του νέου κόσμου είναι ότι ενδιαφέρεται για τα συγκεκριμένα προβλήματα που υψώνονται μπροστά του, χωρίς να χρησιμοποιεί τα παραμορφωτικά γυαλιά των διαφόρων ιδεολογιών. Η πραγματικότητα αντι-

το κινηματογραφικό πρόγραμμα των εκδηλώσεων για τα 60 χρόνια της σχολής

- \* 1ο έτος ή εισαγωγή στη σχολή των βρυκολάκων.
- \* 2ο έτος ή πεθαίνοντας στο Φοντανεμπλώ.
- \* 3ο έτος ή και η σφαλιάρα πάει σύννεφο.
- \* 4ο έτος ή τα κουρέλια τραγουδάνε ακόμα.
- \* Πτυχιακές ή κνηγώντας το πράσινο διαμάντι.
- \* 128 διδακτικές μονάδες ή τα πικρά δάκρυα της Πέτρας Φον Καντ.
- \* Πάντειος ή ο χαμός στην Chinatown.
- \* Φίλιας ή τα πράσινα μεπερέ.
- \* Βέλτσος ή οι μάγκες φοράνε μαύρα.
- \* Επιτηρητής ή η μεγάλη των μπάτσων σχολή.
- \* Γραμματεία ή ο θάνατος ενός γραφειοκράτη.

από αφίσα της κατάληψης

μετωπίζεται σε μια αληθινή βάση και δεν δημιουργείται κάτω από τις απαιτήσεις των ιδεολογιών. Το αξιοσημείωτο είναι ότι η εμφάνιση του κόσμου αυτού, με τα νέα χαρακτηριστικά, έρχεται μαζί με διάφορα γεγονότα να επιβεβαιώσει το τέλος της μεταπολίτευσης στα ΑΕΙ. Έτσι η κατάληψη πιστεύω, αποτέλεσε την περίοδο στην οποία δόθηκε η χαριστική βολή στις συνελεύσεις, στον αριστερό, επιφανειακά ριζοσπαστικό, αντιμονοπωλιακό κλπ. λόγο που αποτελούσε βασικό παράγοντα γύρω από τον οποίο οριοθετήθηκε το φοιτητικό κίνημα από το '74 και μετά.

Φτάσαμε λοιπόν στο σημείο όπου οι συνελεύσεις κρατούσαν μια με δυο ώρες, όπου μιλούσε ένας ομιλητής από κάθε παράταξη για λίγα λεπτά μέσα σε πλήρη αδιαφορία - από μέρους του κόσμου - για το περιεχόμενο των ομιλιών. Όλοι έρχονταν για να ψηφίσουν υπέρ της κατάληψης και τίποτα περισσότερο και αν αργούσε να έρθει η ώρα της ψηφοφορίας σκώνονταν και φεύγαν.

Το (παράξενο πραγματικά για τους παλιότερους) φαινόμενο συνδυάζεται και με τον χλευασμό από μέρους των φοιτητών του αριστερού εκείνου επιφανειακά ριζοσπαστικού, αντικαπιταλιστικού, αντιμονοπωλιακού λόγου που βασικός εκπρόσωπός του είναι η ΠΣΚ. Οι άλλες παρατάξεις αντιλήφθηκαν σχετικά γρήγορα την φθορά που επήρθε στον μεταπολιτευτικό λόγο και τον τροποποίησαν ριζικά. Μόνο που επειδή δεν διαθέτουν κάτι που θα τον αντικαταστήσει τόχουν ρίξει στον "ψηλό" συνδικαλισμό με τις εθνικο-ενωτικές κορώνες, που αναφέραμε και παραπάνω.

Το αρνητικό στοιχείο σ' αυτή την υπόθεση είναι ότι ο καινούργιος αυτός φοιτητής που αντιπαθεί την κομματική ένταξη περνάει το πρώτο στάδιο της ύπαρξής του με αποτέλεσμα να αρθρώνεται ένας εντελώς αποσπασματικός λόγος, να μην γίνονται μέσα από την πράξη του φανερά τα στοιχεία του οράματός του που θα τον οδηγήσουν στη συγκρότησή του ως πόλου ενάντια "στο κράτος και τα κόμματα", ενάντια "στο πανεπιστήμιο της τεχνοκρατίας και του επιστημονισμού". Μπορεί αυτός ο κόσμος να ενδιαφέρεται για όλα αυτά τα θέματα που αφορούν την φοιτητική αλλά και τη νεολογιστική φύση του (γυναικείο, οικολογία κλπ.) όμως δεν μπορεί να συνολοποιηθεί.

Και εδώ πιστεύω βρίσκεται το στοιχείο για όλους μας. Το στοιχείο, που αν δεν το κερδίσουμε σαν "χώρος", σαν συσπειρώσεις ή όπως αλλιώς, θα εξαφανιστούμε δια παντός.

Τα μηνύματα πάντως είναι θετικά. Η ομάδα των Α/Α ήδη έχει μπει στην τροχιά της επίλυσης του ζητήματος με αρκετά σημαντικά αποτελέσματα.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΓΙΑΛΕΛΗΣ

# Ο κ. ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΩΦ ΑΠΟΥΣΙΑΖΕΙ;

Λίγοι ήταν εκείνοι που πίστευαν ότι το 12ο συνέδριο θα ήταν ιστορικό, ότι δηλαδή θα ήταν μια ρήξη με το παρελθόν και μια νέα αρχή με νέες ιδέες, προγράμματα, πρόσωπα. Οι περισσότεροι δημοσιογράφοι, περιοδικά, πολιτικοί πριν ακόμα αρχίσει το συνέδριο έβλεπαν ότι θα επιδίωκε να διατηρήσει τους συσχετισμούς μέσα στο κόμμα και να προβάλλει τη συμπαράταξη των αριστερών δυνάμεων μαζί μ' ένα "πακέτο" προτάσεων για διάλογο. Δικαιώθηκαν οι δεύτεροι: το 12ο δεν ήταν μια εκδοχή του 27ου αλλά ελληνικά. Οσοι είχαν στραμμένα τα μάτια προς ανατολάς και περίμεναν το "νέο πνεύμα" να επικρατήσει στον Περισσό, απογοητεύτηκαν.

Τι αλλαγές όμως υπήρξαν από το 11ο στο 12ο; Υπήρχαν στοιχεία "γκορμπατσωφισμού" στο πρόσφατο συνέδριο; Και κυρίως, εμπόδια στο νέο πνεύμα στάθηκαν οι σκληροπυρηνικοί του κόμματος ή οι πολιτικές εξελίξεις; Σ' αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσουμε ν' απαντήσουμε παρακάτω.

## 11ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ. Η ΔΙΑΨΕΥΣΗ

Από το Δεκέμβρη του 1982, που έγινε το 11ο έχουν περάσει 4 1/2 χρόνια, χρόνια γεμάτα από πολιτικές εξελίξεις και ανακατατάξεις. Πιο σημαντικό όμως είναι ότι είχε προηγηθεί ένα χρόνο πριν η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Και αυτό το γεγονός καθορίζει το χαρακτήρα του συνεδρίου. Η φθορά του ΠΑΣΟΚ μέχρι τότε ήταν ελάχιστη και ήταν αδιαφιλονίκητα η προωθητήρια δύναμη της "αλλαγής" στην Ελλάδα. Το αριστερό προφίλ, οι θεσμικές και οι οικονομικές αλλαγές, η εξωτερική πολιτική, είχαν αφαιρέσει το έδαφος κάτω απ' τα πόδια της αριστεράς και ελλείπει εναλλακτικής πρότασης και προοπτικής, το είχαν αναδείξει σαν κύρια δύναμη της αριστεράς. Το σκηνικό της μεταπολίτευσης αρχίζει να καταρρέει μετά τις αλλαγές που συντελούνται στην ελληνική κοινωνία και που οι συνέπειές της θα συνειδητοποιηθούν μερικά χρόνια αργότερα.

Το ΠΑΣΟΚ εξαπλώνει την κυριαρχία του σ' όλους τους μηχανισμούς του Κράτους και τα κύτταρα της κοινωνίας. Ο κομματικός μηχανισμός, συνδέοντας την κομματική ταυτότητα με την εξουσία (πολιτική, οικονομική, συνδικαλιστική...), εκτοπίζει τα στελέχη των παλιών κυβερνήσεων, δίνοντας μ' αυτό τον ιδιόμορφο τρόπο τη μάχη του "φωτός" ενάντια στο "σκότος". Είναι το πρώτο κόμμα, που σαν κόμμα καταλαμβάνει τις θέσεις του κρατικού μηχανισμού, οργανώνει την κοινωνική συναίνεση, προβάλλει και επιβάλλει τα πρότυπά του και την ιδεολογία του, αλώνει την κοινωνία στ' όνομά της. Είναι η κυρίαρχη πολιτική δύναμη, και κανένας δεν μπορεί ν' αμφισβητήσει αξιόπιστα την παντοδυναμία της. Ούτε η Δεξιά. Μια Δεξιά, κοινωνικά και πολιτικά δεμένη με την πολιτική εξουσία και τα προνόμιά της, κλυδωνίζεται, προσπαθεί να ξεπεράσει το σοκ. Υπό την αρχηγία του Αβέρωφ καλλιεργεί έναν άθλιο ρεβανσισμό και μια εμφυλιοπολεμική πολιτική, γεγείροντας τα πιο αντιδραστικά ανατακλαστικά των πιο καθυστερημένων συντηρητικών ψηφοφόρων, χωρίς όμως να έχει κοινωνικά ερείσματα. Η πορεία για την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό της ακόμα δεν έχει αρχίσει.

Και η Αριστερά; Σ' αυτό το ερώτημα καλείται ν' απαντήσει το ΚΚΕ στο 11ο συνέδριό του. Κατανοώντας την παντοδυναμία του ΠΑΣΟΚ, όχι μόνο στην αριστερά αλλά γενικά



στην πολιτική σκηνή, έχει να επιλέξει ανάμεσα στη ρήξη και στη συμμαχία μαζί του. Δεν μπορούσε ούτε ήθελε φυσικά να επιλέξει τη ρήξη, κύρια για δύο λόγους. Αυτή η επιλογή την περίοδο εκείνη, όπου το άστρο του ΠΑΣΟΚ βρισκόταν στη μεσοβασιλεία του και το δίπολο ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά έβρισκε ανταπόκριση στη μεγάλη πλειοψηφία του κόσμου, θα το έφερνε σε σύγκρουση όχι μόνο με στρώματα που αποτελούσαν το ακροατήριο και την εκλογική του πελατεία αλλά και με την ίδια του τη βάση που προερχόταν σε μεγάλο βαθμό, από τις γενιές της αντίστασης και των προδικτατορικών αγώνων, και που αντιμετώπιζαν το ΠΑΣΟΚ σαν μια, λίγο ή πολύ ρεαλιστική εκδοχή της αριστεράς. Μια τέτοια σύγκρουση θα είχε σα συνέπεια, ανάμεσα στ' άλλα, την πτώση της πολιτικής του επιρροής και της διαπραγματευτικής του δύναμης. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι για να έρθει σε ρήξη με την κυβέρνηση έπρεπε να έχει και σημεία σαφούς διαφοροποίησης και διαφωνίας αλλά και αξιόπιστη εναλλακτική πρόταση απέναντι στο πρόγραμμα της κυβέρνησης. Αυτό ήταν και το δύσκολο με δεδομένη τη φιλολαϊκή - ανεξαρτησιακή πολιτική του ΠΑΣΟΚ. Τη φιλειρηνική - τριτοκοσμική εξωτερική πολιτική, τις παροχές και την αναδιανομή του εθνικού προϊόντος προς όφελος των κατώτερων τάξεων, τις κρατικοποιήσεις, την ψήφο στα 18, την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης, την προώθηση των συμμετοχικών-συνδικαλιστικών διαδικασιών, όλα αυτά το ΚΚΕ δεν μπορούσε παρά να τα χειροκροτήσει. Οι αγώνες δεκαετιών, το πρόγραμμα της αριστεράς εντασσόταν, έστω και με στρεβλό τρόπο, στην πράξη και στο λόγο του κυβερνώντος κόμματος. Ουσιαστικά λοιπόν, η επιλογή ήταν μια: αυτή της συμμαχίας της στήριξης.

Η αντιπολίτευση στο ΠΑΣΟΚ είναι περιορισμένη αφού αντιμετωπίζεται σαν η κύρια - μετά το ΚΚΕ - δύναμη της αλλαγής. Γι' αυτό και η κριτική είναι ορισμένου τύπου. "Δεν θα περιοριστούμε μόνο σε μια γενική κριτική στο σύνολο της κυβερνητικής πολιτικής, σε μια αντιπολίτευση για την αντιπολίτευση. Υποστηρίξαμε μέχρι σήμερα κάθε θετικό μέτρο της κυβέρνησης, κάναμε συγκεκριμένες δικές μας προτάσεις, προσπαθήσαμε ν' ασκήσουμε θετική επίδραση στην κυβερνητική πολιτική για τη διεύρυνση των κατακτη-



σεων του λαού" (ντοκ.11ου σελ.33) . Η κριτική λοιπόν απέναντι στο ΠΑΣΟΚ δεν πρέπει να είναι ούτε γενικόλογη ούτε επιθετική αλλά αντίθετα λέει ο Χ.Φλωράκης "επικοδομητική" (σελ.34). Η επιλογή της επικοδομητικής κριτικής -διάβαζε κριτικής υποστήριξης- δεν είναι τυχαία αλλά εκφράζει "τη θέληση και την ετοιμότητα (του ΚΚΕ) ν' ανταποκρίνεται θετικά σε κάθε δυνατότητα συνεργασίας για επιμέρους στόχους ή και γενικότερα σ' όλα τα επίπεδα με κάθε προοδευτική δύναμη και βέβαια με το ΠΑΣΟΚ". Βέβαια ποια μπορεί να είναι κάποια άλλη προοδευτική δύναμη δεν μας διευκρινίζεται. Σίγουρα αυτή δεν μπορεί να είναι "οι αναθεωρητές" αλλά ούτε και καμιά άλλη, αφού συνεχώς εξαπολύει μύδρους ενάντια στους αντικομμουνιστές τους αντισοβιετιστές, δεξιούς και αριστερούς οππορουνιστές" (σελ.109). Αποτέλεσμα του παραπάνω ξεκαθαρισματος απομένει ότι "στο κέντρο των ενωτικών μας προσπαθειών και πρωτοβουλιών πρέπει να βρίσκονται καταρχήν οι ζωτάνες ριζοσπαστικές λαϊκές δυνάμεις που κινούνται μέσα στο χώρο του ΠΑΣΟΚ"(σελ.43). Το ΚΚΕ πρέπει να δείξει έμπρακτα την καλή του διάθεση ώστε το ΠΑΣΟΚ ν' αποδεχτεί την πρόταση συνεργασίας. Έτσι πέρα από κοινές πρωτοβουλίες θα πρέπει ν' αντιμετωπίζει τη δημαγωγική προπαγάνδα της Δεξιάς στους εργαζόμενους υπερασπίζοντας "τα λογικά αιτήματα των εργαζομένων" (σελ.76), να επιλέγονται εκείνες οι μορφές πάλης που "ενισχύουν συνολικά το μέτωπο της αλλαγής"(σελ.78) - ούτε κουβέντα για την απεργία σα μορφή πάλης- και βέβαια να επιδιώκεται η συνεργασία με τα κατώτερα, μεσαία και ηγετικά στελέχη της ΠΑΣΚΕ παρά τον απεργοσπαστικό τους ρόλο! Συστήνουν μάλιστα "μία πιο σωστή αντιμετώπιση του φαινομένου των νέων απεργοσπαστών"(σελ.86)

Ο στόχος όλης αυτής της προσπάθειας είναι βέβαια η κυβέρνηση των δημοκρατικών δυνάμεων (ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ). Το ΚΚΕ οδηγείται σ' αυτή την πρόταση μετά από μια εμβριθή ανάλυση που λέει ότι "η άρχουσα τάξη προσπαθεί να εγκλωβίσει το ΠΑΣΟΚ σ' ένα πείραμα όψιμου αστικού εκσυγχρονισμού. Βάζει ουσιαστικά την κυβέρνηση να φορτώσει τα βάρη της οικον. κρίσης μονόπλευρα στους εργαζόμενους. Επιδιώκει ν' αποκλείσει μια πολιτική συνεργασίας με τις πιο οργανωμένες και συνεπείς δυνάμεις της αλλαγής, τις δυνάμεις του ΚΚΕ"(σελ.27). Ανάλογα λοιπόν και τα καθήκοντα του ΚΚΕ: ν' απεγκλωβίσει το ΠΑΣΟΚ από τις επιλογές της άρχουσας τάξης και να το παρελκύσει στους δρόμους της "πραγματικής αλλαγής". Αυτό θα γίνει και σ' επίπεδο βάσης με τη συνεργασία -μορατόριουμ στους επιμέρους κοινωνικούς χώρους αλλά και σ' επίπεδο κορυφής- ηγεσίας με τη συνεργασία στα μεγάλα πολιτικά προβλήματα (κι εδώ ο Φλωράκης αναφέρει μ' αρκετή πικρία την περίπτωση των δημοτ. εκλογών του 1982, που ενώ το κόμμα του έκανε κάθε δυνατή υποχώρηση για συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ, αυτό επέλεξε την αυτόνομη κάθοδο). Συνέπεια της επιλογής της συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ είναι τόσο το μέτωπο ενάντια στη Δεξιά όσο και η επίθεση ενάντια στο ΚΚΕ εα. Αλλά κάπου εδώ αρχίζουμε να διερωτόμαστε για την πολιτική οξύδερκα και διορατικότητα της ηγεσίας του ΚΚΕ. Επιλέγει την άνευ όρων συνεργασία μαζί του, ενώ καταλαβαίνει ότι "το αν θα υπάρχει ή όχι οποιαδήποτε μορφή συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ εξαρτιέται από την πορεία και την πολιτική του ίδιου"(σελ.141). Αυτή η συμπίεση, το μορατόριουμ με το ΠΑΣΟΚ χωρίς καμιά ουσιαστική εγγύηση από την πλευρά του, μετέτρεψε το ΚΚΕ σε υποχείριο του ΠΑΣΟΚ εκμηδενίζοντας κάθε δυνατότητα πολιτικής διαφοροποίησης (εκτός από τα ζητήματα ΕΟΚ, ΝΑΤΟ κλπ). Η πολιτική ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ σ' όλη την πρώτη τετραετία του έδωσε τη δυνατότητα να έχει έλεγχο των κινήσεων στο χώρο της Αριστεράς.



Η πολιτική ουράς του ΚΚΕ δεν μπορούσε να υπάρξει χωρίς απώλειες. Η εκλογική ήττα των ευρωεκλογών του '84 και η ακόμα πιο θεαματική συρρίκνωση των βουλευτικών του '85 έκρουσαν τον κώδωνα του κινδύνου. Η πολιτική των συμμαχιών και του μορατόριουμ όχι μόνο δεν ωφέλησε το ΚΚΕ αλλά αντίθετα ενίσχυσε την πτώση του - κάτω από το οριακό 10%- έτσι ώστε και η αυτοδυναμία της κυβέρνησης να συνεχίζεται και η διαπραγματευτική δύναμη και πολιτική επιρροή του ΚΚΕ να μειώνεται. Η ανάγκη στροφής που επιβαλλόταν και από την ολοένα δεξιόστροφη πορεία του ΠΑΣΟΚ π.χ. βάσεις, εκλογικός νόμος, επισημοποιήθηκε την επομένη των εκλογών της 2ας Ιούνη, καλώντας γι' αγώνες σ' επίπεδο βάσης και μαζικών χώρων. Οι εξελίξεις, που κατέστρεψαν ότι είχε απομείνει από το μεταπολιτευτικό οικοδόμημα, των δύο τελευταίων χρόνων, επεφύλασσαν πολλές εκπλήξεις και ανακατατάξεις στον κόσμο των κομμάτων αλλά και στην κοινωνία: τα οικονομικά μέτρα τού Οκτώβρη του '85, οι διασπάσεις και οι αποχωρήσεις απ' όλα τα κόμματα της μεταπολίτευσης, οι δημοτικές εκλογές, η δημιουργία νέων κομμάτων έθεσαν σε τροχιά κίνησης όλο το φάσμα του πολιτικού κόσμου.

Σ' αυτό το κλίμα γίνεται και το 12ο συνέδριο του ΚΚΕ και διαμορφώνονται οι προσανατολισμοί του (που πολλοί βέβαια απ' αυτούς είχαν διατυπωθεί και δοκιμαστεί την προηγούμενη περίοδο). Ο πρώτος προσανατολισμός αφορά την πολιτική αυτονομία του ΚΚΕ από τις επιλογές του ΠΑΣΟΚ, τη ρήξη μ' αυτό σ' όλα τα επίπεδα που την προηγούμενη 4ετία είχε οικοδομήσει συμμαχίες, τη διεκδίκηση για τον εαυτό του του χώρου της Αριστεράς μέσα από τη "συμπαρατάξη των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων". Το ΚΚΕ αντιλαμβάνεται τις δυνατότητες που του ανοίγονται μέσα από την πτώση της πολιτικής επιρροής και εκλογικής δύναμης του ΠΑΣΟΚ. Να προβληθεί όχι βέβαια σαν κόμμα εξουσίας αλλά σαν η Αριστερά απέναντι στο απομεινωμένο από στελέχη και κεντροδεξιό κόμμα του Αντρέα, να καλύψει, με λίγα λόγια, το πολιτικό κενό που δημιουργείται σ' αριστερά του ΠΑΣΟΚ. Γι' αυτό και η επίθεση στο ΠΑΣΟΚ είναι άμεση και οξύτατη, ενώ το πνεύμα... "κριτικής" έχει σχεδόν εκλείψει. Η κυβέρνηση "προσαρμόζεται όλο και πιο πολύ, στις κατευθύνσεις της ΕΟΚ και του Δ.Ν.Τ. Διατηρεί το καθεστώς ασυδοσίας του μονοπωλιακού κεφαλαίου" (θέσεις 12ου, 26η) για να συνεχίσει με την ένταση της εξάρτησης από το ΝΑΤΟ, τον αυταρχισμό, την υποβάθμιση της βουλής, τον εκλογικό νόμο, την κυβερνητική επίθεση στο συνδικαλιστικό, τη γραφειοκρατία(!), τα ρουσφέτια, φτάνοντας μέχρι ...το ηλεκτρονικό φακέλλωμα. Το ΠΑΣΟΚ, από δημοκρατική, προοδευτική δύναμη και συνιστώσα της "πραγματικής αλλαγής" μετατρέπεται σε μια πολιτική δύναμη που "εξυπηρετεί σε σημαντικό βαθμό τις άμεσες ανάγκες όσο και τις στρατηγικές επιλογές μερίδας του κεφαλαίου και του ξένου παράγοντα" (θέση 34). Αυτή βέβαια η επιλογή οφείλεται στο ότι επικράτησε στην ηγεσία η "αστική τάση". Σε όλες τις θέσεις υπάρχει η επίθεση στην πολιτική και τις επιλογές του ΠΑΣΟΚ ότι εξυπηρετεί τη στρατηγική πολιτική της ολιγαρχίας να επιβάλει το δικομματισμό (θέση 32), ότι οι οικονομικές παρεμβάσεις του κράτους δημιουργούν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την υλοποίηση της στρατηγικής των μονοπωλίων (θέση 16) κλπ. που όλα αυτά οδηγούν στο ότι η πολιτική του ΠΑΣΟΚ είναι έκφραση του ξένου και ντόπιου μονοπωλίου, του ΝΑΤΟ, της ΕΟΚ, του ΔΝΤ κλπ κλπ. Επειδή και ο πιο ηλίθιος θα καταλάβαινε τη στροφή 180 μοιρών που κάνει το ΚΚΕ απέναντι στη κυβέρνηση ανάμεσα στα δύο συνέδρια, αναλαμβάνει η ηγεσία να τα "μπαλώσει" αποδίδοντας τη στροφή στην ελλιπή κατανόηση της "γραμμής" της προηγούμενης

περιόδου "με αποτέλεσμα συχνά να θεωρούν, λαθεμένα, ότι η ανάδειξη αυτής της κυβέρνησης θα έρθει σαν αποτέλεσμα απλώς, της απώλειας της εκλογικής αυτοδυναμίας του ΠΑΣΟΚ και της διαπραγμάτευσης μιας συμφωνίας κορυφής με την ηγεσία του". Η σωστή γραμμή ήταν "ότι η πρόταση απευθύνεται στο λαϊκό κίνημα, ώστε να συμβάλει στην προώθηση θετικών διαφοροποιήσεων και ανακατατάξεων στο χώρο των δυνάμεων της αλλαγής και στη δημιουργία των προϋποθέσεων για εκείνες τις κοινωνικές και πολιτικές συμμαχίες που θα υλοποιήσουν την αλλαγή" (θέση 37). Σωστά, μόνο που εκείνες οι συμμαχίες θα οικοδομούνταν και στη βάση αλλά και στην ηγεσία και ότι οι δυνάμεις της αλλαγής στο 11ο συνέδριο ήταν ουσιαστικά μόνο το ΠΑΣΟΚ. Η "γραμμή" του 12ου βγήκε και από τη διάψευση των φρούδων ελπίδων περί δημοκρατικής κυβέρνησης της αλλαγής του 11ου. Στο στόχαστρο του 12ου λοιπόν το κόμμα του Ανδρέα και οι υπόλοιποι; Διαφοροποίηση υπάρχει και στην αντιμετώπιση των υπόλοιπων κομμάτων. Το μέτωπο πλέον δεν οικοδομείται με το ΠΑΣΟΚ χτυπώντας δεξιά και αριστερά, αλλά ακριβώς το αντίθετο. Ο έντονος αντιδεξισμός παραμερίζεται και στη θέση του μπαίνει η νηφάλια κριτική, ο διαχωρισμός ηγεσίας - οπαδών, και "οι κοινοί αγώνες και τα κοινά προβλήματα" (θέση 33). Οι γενικόλογοι αντιδεξιοί αφορισμοί ωφελούν πλέον μόνο το ΠΑΣΟΚ γιατί αυτό και με κάποια δόση αυτοκριτικής η ηγεσία εντοπίζει "να υπάρχει ένα ορισμένο γλίστρημα της πολιτικής προπαγάνδας του κόμματος προς μια γενική αντιδεξιά φρασεολογία". Η υλοποίηση αυτής της γραμμής περνά μέσα από τη συνεργασία δεξιών και κουκουέδων στις διοικήσεις, στα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια όργανα.

Σίγουρα το ενδιαφέρον του ΚΚΕ δεν εντοπίζεται στα δεξιά αλλά κύρια στα αριστερά. Οι συμμαχίες με τους δεξιούς έχουν κύρια τακτικό χαρακτήρα, στο να οξύνουν την αντιπαράθεση του ΠΑΣΟΚ με τα υπόλοιπα κομμάτια και όχι στρατηγικό αφού επισπεύδουν την εκλογική αναμέτρηση, κάτι που σήμερα μόνο τη ΝΔ ωφελεί. Στα πλαίσια της γενικότερης πολιτικής αλλάζει και η στάση απέναντι στο ΚΚΕ εσωτερικού. Τη θέση διαφόρων χαρακτηρισμών πάγινων από τη μεταπολίτευση όπως αναθεωρητές, οπιορτυνιστές, αντικομμουνιστές κλπ. παίρνει η κριτική και πάνω απ' όλα η άποψη ότι οι ιδεολογικοπολιτικές διαφορές "δεν πρέπει να αποτελέσουν εμπόδιο για τη συνεργασία μαζί μας" (θέση 35). Η επιχείρηση της συμπαράταξης δεν ξεκινά από το "εσωτερικό" βέβαια, αλλά από άλλες πολιτικές δυνάμεις μικρότερης εμπέλειας, ΠΑΣΟΚογενείς και άρα πιο εύκολες να "δορυφοροποιηθούν".

Ο δεύτερος κύριος προσανατολισμός αφορά τα ενδοοικογενειακά προβλήματα που και λίγα δεν είναι και απασχόλησαν επί πολύ το συνέδριο. Η φιλοδοξία του ΚΚΕ να ηγεμονεύσει στον ευρύτερο χώρο της αριστεράς προϋποθέτει δύο αλληλοσυμπληρούμενες λειτουργίες: μία πολιτική ανοιγμάτων και επιθέσεων και μία δουλειά, σφιχτά οργανωμένη, ιδεολογική - πολιτική στο εσωτερικό του κόμματος και αύξηση της επιρροής του μέσα από τη στρατολόγηση νέων μελών. Και σ' αυτό το δεύτερο επίπεδο η κατάσταση, όπως παρουσιάζεται αλλά και όπως καταλαβαίνουν αυτοί που βρίσκονται σε μαζικούς χώρους, δεν είναι καθόλου καλή. Σε επίπεδο κομματικής επιρροής και στρατολόγησης οι "επιδόσεις" είναι πεσμένες. "Ο αριθμός εργατών στη συνολική κομματική δύναμη, ιδιαίτερα των βιομηχανικών, και οι ρυθμοί στρατολογίας τους καθυστερούν αρκετά" (θέση 80), "Η επιρροή της (της ΚΝΕ) στα λύκεια είναι ακόμα πολύ κάτω από τις απαιτήσεις και τις δυνατότητες" (θέση 75). Σ' αυτούς αν προσθέσει κανείς και τους αγρότες όπου αποδειγμένα (με βάση τα εκλογικά αποτελέσματα των γεωργικών συνεταιρισμών) η επιρροή είναι μικρή, μένουν μόνο οι διανοούμενοι (φοιτητές, επιστήμονες, καλλιτέχνες...), χώρος που από παράδοση το ΚΚΕ είχε αρκετή επιρροή.

Η διάσπαση στην Πάτρα έδωσε μια εικόνα της πολιτικής

και ιδεολογικής κρίσης που περνά αυτή την περίοδο το ΚΚΕ. Δεν είναι τυχαίο ότι η αντιπαράθεση με τους "ανανεωτικούς" δεν δόθηκε σε επίπεδο τακτικής ή οράματος αλλά κύρια στα προβλήματα που συναντά η κομματική δουλειά. Επικρατεί στην καθοδήγηση των οργάνων "πνεύμα εμπειρισμού και πρακτικισμού" (θέση 78), δεν τηρήθηκαν σωστά κριτήρια στην ανάδειξη των στελεχών (79), υπάρχουν λουφαδόροι και χαλαρή σύνδεση των ΚΟΒ με τις μάζες του χώρου τους (82) και έχουν "στενό χαρακτήρα, αφυδατωμένο από τα ιδεολογικά και πολιτικά προβλήματα της πολιτικής και κοινωνικής ζωής" (82).

Το ζήτημα λοιπόν της κομματικής ανασυγκρότησης μπαίνει σαν δεύτερο επιτακτικό καθήκον, όπως και αυτό της ιδεολογικής δουλειάς. Εκεί είναι καθώς φαίνεται, και το πεδίο σύγκρουσης "σκληρών" και "ανανεωτικών" και όχι στο επίπεδο της πολιτικής τακτικής του κόμματος. Δεν θα μπορούσε να είναι στο δεύτερο και θα δούμε γιατί.

#### Ο κ. ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΟΦ ΑΠΟΥΣΙΑΖΕΙ

Σήμερα μια "γκορμπατωφοποίηση" της πολιτικής του ΚΚΕ θα σήμαινε και τη ληξιαρχική πράξη θανάτου του. Αυτό δηλαδή που υποστήριξαν οι θαυμαστές της πολιτικής του Γκορμπατσόφ θα μεταφράζονταν σε δύο πράγματα για το ΚΚΕ. Πρώτο μια κριτική υποστήριξη στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ, που παραμένει μια από τις ελάχιστες σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις στην Ευρώπη και πιθανή γέφυρα στην ανατολική "φιλειρηνική επίθεση", και δεύτερο μια ιδεολογική "φιλελευθεροποίηση", ένα ιδεολογικό άνοιγμα, που οι ενδοκομματικές συνέπειές του, για το μονολιθικό και ιδεολογικά καθυστερημένο ΚΚΕ, μάλλον θα ήταν ανυπολόγιστες. Αποδείχτηκε ότι η πολιτική συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ όχι μόνο δεν ωφέλησε το ΚΚΕ αλλά αντίθετα το αποδυνάμωσε πολιτικά και εκλογικά. Μια πολιτική συναίνεσης στη δεύτερη τετραετία διακυβέρνησης απ' το ΠΑΣΟΚ, τετραετία που χαρακτηρίζεται από τη λιτότητα, τη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας, το χτύπημα του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων, την καταστολή, θα στερούσε από το ΚΚΕ να παίξει το καλύτερο χαρτί που είχε, ίσως από την εποχή της μεταπολίτευσης. Καθώς το ΠΑΣΟΚ στρέφεται όλο και πιο δεξιά και τα υπόλοιπα κόμματα της Αριστεράς συρρικνώνονται, διασπώνται και διαλύονται, ν' αναδειχθεί σαν η μόνη φερέγγυα αριστερή πολιτική δύναμη και να χωρέσει στους κόλπους της όλους τους παραστρατημένους ο-



ριστερούς, παραδοσιακούς και δημοκράτες. Σωστή, λοιπόν για το ΚΚΕ, αυτή η τακτική, αν θέλει να επιβιώσει και να αναβαθμίσει το ρόλο του. Αυτή όμως είναι η μια πλευρά.

Η άλλη επιβάλλει κάποιες αλλαγές. Και βέβαια η άλλη πλευρά δεν εξαντλείται στον Ανδρουλάκη και τους συν αυτώ, που άλλωστε επιμελώς αποκλείονται από τα αποφασιστικά όργανα του κόμματος. Είναι η συνεργασία με τις υπόλοιπες δημοκρατικές δυνάμεις που επιβάλλει αλλαγές στις απόψεις, στην τακτική, στο πρόγραμμα. Και πέρα απ' αυτά είναι η ίδια η ελληνική κοινωνία, που βγαίνοντας από το τούνελ της μεταπολίτευσης, προβάλλει αποσπασματικά και πολλές φορές χωρίς καν λόγο, αλλά με την απουσία της ή και τη σωπή της, νέα στοιχεία που αφορούν την καθημερινότητα, την πολιτική, το όραμα. Όσο κι αν η πολιτική αυτονομείται από την κοινωνία, βρίσκεται σε φάση μαζί της, αφού αυτή η κοινωνία, εν πολλοίς, παράγει και αυτή την πολιτική. Το ΚΚΕ επειδή ακριβώς είναι κόμμα μαζικό, με οργανωμένη παρέμβαση σ' όλους τους μαζικούς και κοινωνικούς χώρους, δέχεται αυτά τα νέα μηνύματα, άσχετα αν και σε ποιο βαθμό θέλει να τα αφομοιώσει.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία μπορούν να εξηγήσουν ένα ορισμένο "άνοιγμα" σε επίπεδο ιδεολογικής, πολιτικής και κοινωνικής ανάλυσης, διατηρώντας όμως τις ισορροπίες, ακόμα και μ' ένα απότομο τρόπο που εκδηλώνει τις αντιφάσεις στις οποίες πελαγοδρομεί σήμερα το ΚΚΕ. Ενώ στο 11ο συνέδριο υπήρχε μια θέση ρητά και γραπτά διατυπωμένη "όχι στη λογική του ευρωκεντρισμού" (σελ. 14) και βέβαια όχι στην ΕΟΚ, αυτή η θέση στο 12ο αίρεται. Η πολιτική του κόμματος "έχει σαν άξονα της ευρωπαϊκής του πολιτικής την πανευρωπαϊκή συνεργασία των κρατών της "Δύσης" και της "Ανατολής" για μια ειρηνική Ευρώπη από τον Ατλαντικό ως τα Ουράλια. Σ' αυτή τη φιλειρηνική κατεύθυνση επιδιώκει τη συνεργασία με τα Κ.Κ. Ευρώπης, με τους σοσιαλιστές, τους πράσινους, μ' όλες τις αριστερές δυνάμεις καθώς και με τους ρεαλιστικά σκεπτόμενους αστικούς κύκλους της Δυτ. Ευρώπης" (θέση 8). Η φιλοευρωπαϊκή πολιτική του Γκορμπατσώφ επιβάλλει στο ΚΚΕ να αναθεωρήσει την πολιτική του και να επιδιώξει συμμαχίες ακόμα και με τους ...αστικούς κύκλους. Παράλληλα το ΚΚΕ "επιδιώκει την άμεση προώθηση μιας ενεργούς πολιτικής που θα αποβλέπει στην από κοινού απόκρουση των αρνητικών συνεπειών από την ένταξη στην ΕΟΚ .... στην υπεράσπιση του προγράμματος της αλλαγής, από τις δεσμεύσεις και τις επιβουλές της ΕΟΚ (θέση 41). Η "στροφή" είναι τόσο φανερό που είναι περιττός κάθε σχολιασμός.

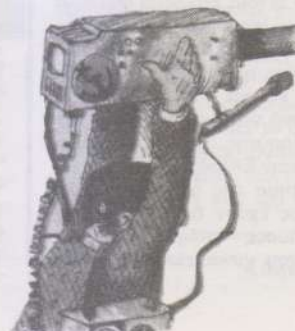
Τα νέα στοιχεία δεν αφορούν μόνο την εξωτερική πολιτική αλλά προσπαθούν να διεισδύσουν σε κάθε ανάλυση. Η επιστημονικοτεχνική επανάσταση, που έγινε αντιληπτή, μετά από πολλά χρόνια, από τους γέροντες του Περισσού, αντιμετωπίζεται σα θεά, σαν πανάκεια, σαν παράγοντα αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας από τη μια, και μείωσης της εργάσιμης μέρας από την άλλη. Οι προβληματισμοί δεν σταματούν όμως εκεί. Επισημαίνεται η αναγκαιότητα "σύγκλισης των επιμέρους κινήματων σ' ενιαίους στόχους της αλλαγής, χωρίς να καταργείται η ιδιαιτερότητα του καθενός και η πολυμορφία τους (θέση 56). "Η δυνατότητα ικανοποίησης των αναγκών (ελεύθερου χρόνου, κουλτούρας) δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται μόνο σαν ζήτημα περισσότερων δαπανών" (θέση 57), αφιερώνεται ειδικό κεφάλαιο στα οικολογικά προβλήματα και προβάλλει τη συνεργασία διαφόρων φορέων για τη λύση τους, όπως η Τ.Α, τα συνδικάτα, οι σύλλογοι και οι "ειδικές κινήσεις" (sic), εννοώντας τους οικολόγους, η δικτατορία του προλεταριάτου τελείωσε και τη θέση της πήρε η κυβέρνηση των δημοκρατικών δυνάμεων, οι εκλογές, οι νέες σχέσεις με το λαό (έλεγχος από το λαϊκό κίνημα, συλλογικότητα και διαφάνεια στις αποφάσεις). Αποκορύφωμα είναι η θέση ότι "ο αγώνας του ΚΚΕ για τις δημοκρατικές ελευθερίες του λαού εμπνέεται από τον ποιοτικά ανώτερο δημοκρατισμό, που αντιπρο-

σωπεί ο σοσιαλισμός με την σοσιαλιστική αυτοδιεύθυνση (βοήθεια) των μαζών! (θέση 42).

Κάποιοι βέβαια φροντίζουν να προσγειώσουν και τους αναγνώστες αλλά και την άλλη πτέρυγα, να διαψεύσουν αυτούς που νομίζουν ότι η αλλαγή της φυσιογνωμίας του ΚΚΕ μπορεί να έρθει απότομα ή με μια επιστολή από τη "μητέρα πατρίδα". Οι υπεύθυνοι για τη νεολαία αναδεικνύονται, παράδοξα, σαν το αντίπαλο δέος των ανανεωτικών. Έτσι, "οι αντιλήψεις "εσωτερικού" στο χώρο της νεολαίας ..είναι εμποτισμένες από απαισιοδοξία και μοιρολατρεία ... αντικειμενικά τροφοδοτούν ακόμα και εκφυλιστικές τάσεις στον τρόπο ζωής της νεολαίας" (θέση 70). Υπάρχουν κάποιοι που "πρά την έλξη που ασκεί στη νεολαία το σοσιαλιστικό σύστημα, επηρεάζονται από αστικές, ρεφορμιστικές, αναθεωρητικές αντιλήψεις, ιδιαίτερα γύρω από τα ζητήματα της δημοκρατίας, της ελευθερίας και του ρόλου της προσωπικότητας στον υπαρκτό σοσιαλισμό" (θέση 72). Για να αντιμετωπίσουν έγκαιρα και σωστά τα προβλήματα της νεολαίας προτείνεται οι κομματικές οργανώσεις να συνεργάζονται με εκπαιδευτικούς, κοινωνιολόγους, άλλους επιστήμονες κλπ. (ψυχιάτρους δεν αναφέρει συγκεκριμένα αλλά μάλλον τους εννοεί), (θέση 73).

Τα παραδείγματα αντιφάσεων ή αντικρουόμενων θέσεων βέβαια δεν είναι μόνο αυτά. Απλώς αναφέραμε μερικά για να φανεί το χάσμα ανάμεσα στις δύο πτέρυγες. Άλλες πλευρές των συγκρούσεων μέσα στο κόμμα παρουσιάστηκαν σ' άλλα περιοδικά (Αντί, Σχολιαστής) και δίνουν μια εικόνα επικίνδυνης ισορροπίας ανάμεσα στα στελέχη του ΚΚΕ. Τι προοπτικές υπάρχουν; Οι απόψεις των ανανεωτικών μπορούν να κυριαρχήσουν μόνο στην περίπτωση που το ΚΚΕ πετύχει το φιλόδοξο σχέδιό του, δηλαδή να ηγεμονεύσει στο χώρο της Αριστεράς διαλύοντας, ουσιαστικά το ΠΑΣΟΚ. Η πολιτική συνεργασίας και συμμαχιών με το κομμάτι που αποδεσμεύεται από το ΠΑΣΟΚ έχει σα στόχο τόσο τη δημιουργία ενός πολιτικά αξιόπιστου "μπλοκ" σ' αριστερά του κυβερνητικού κόμματος όσο και τη στέρηση προβάσεων σε μαζικούς χώρους και ανάληψη πολιτικών πρωτοβουλιών από την πλευρά του κόμματος του Αντρέα. Συρρίκνωση του ΠΑΣΟΚ, ήττα στις επόμενες εκλογές και στη συνέχεια διάλυσή του. Γι' αυτό και η σκληρή τακτική απέναντι στον Παπανδρέου είναι πειστική, αφού το ΚΚΕ δε ψήφισε Μπέη στο δεύτερο γύρο των δημοτικών εκλογών κανένας δεν εγγυάται ότι δεν θα κάνει το ίδιο, μ' έναν ανάλογο εκλογικό νόμο, και στις βουλευτικές εκλογές.

Σε μια τέτοια εξέλιξη, οι υποχωρήσεις των σκληρών για τη δημιουργία ενός αριστερού συνασπισμού θα δώσουν την ευκαιρία στους ανανεωτικούς να κυριαρχήσουν ιδεολογικοπολιτικά μέσα στο κόμμα και να προβάλουν σαν εναλλακτική λύση προς μια κατεύθυνση αριστερής σοσιαλδημοκρατίας. Αυτά όμως τα σενάρια μπορούν ν' ανατραπούν. Ο αποκλεισμός των ανανεωτικών από τα κεντρικά καθοδηγητικά όργανα, οι στραβοπομπιές της ηγεσίας (π.χ η ομιλία του Φλωράκη στη Ν. Φιλαδέλφεια και οι δηλώσεις του στις εφημερίδες) μπορεί να οδηγήσει ένα κομμάτι στην αποχώρηση από το κόμμα. Αυτό που πάντως είναι σίγουρο είναι ότι το ΚΚΕ δεν θα περάσει αλώβητο τη νέα περίοδο που έχει ανοίξει μετά το τέλος της μεταπολίτευσης.





Γυναικεία

εργασία

και

εργατικό

δίκαιο

Βασικό χαρακτηριστικό του Εργατικού Δικαίου είναι να ρυθμίζει την ετερόνομη εργασία, την εργασία δηλαδή που προσφέρεται σε επιχειρήσεις, εργοστάσια κλπ. Ξεφεύγει τελείως από το ρυθμιστικό του πεδίο η οικιακή εργασία, η εργασία στο σπίτι και σε οικογενειακές επιχειρήσεις. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί ιστορικά στη βάση των αιτιών ανάπτυξής του. Το εργατικό δίκαιο θεσπίστηκε προκειμένου να ρυθμίσει κατ' αρχήν την εργασία στα μεγάλα εργοστάσια και αργά-αργά, μέσα από αδιάκοπους αγώνες, επεκτάθηκε σ' όλους τους κλάδους εργασίας. Όμως εξακολουθεί να αγνοεί την οικιακή εργασία, όπως άλλωστε όλο το δικαστικό σύστημα, καθώς είναι κυρίαρχη η ανδροκρατική αντίληψη ότι η οικιακή εργασία δεν είναι εργασία. Μπορεί να θεωρηθεί καθήκον, υποχρέωση της γυναίκας, όχι όμως και αμοιβώμενη εργασία, με όλα όσα αυτό συνεπάγεται. Εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις. Μια τέτοια εξαίρεση αποτελεί η ρύθμιση του νέου οικογενειακού δικαίου, σύμφωνα με την οποία η οικιακή εργασία αποτιμάται όσο και η αμοιβή του ανειδίκευτου εργάτη. Τελικά όμως η ρύθμιση αυτή αποτελεί κενό γράμμα μια και το σύστημα κοινοκτημοσύνης δεν έχει εφαρμοστεί ουσιαστικά στην Ελλάδα.

Πάνω στο ζήτημα της αποτίμησης της οικιακής εργασίας έχουν διατυπωθεί διάφορες αποκλίνουσες απόψεις, κυρίως στους κόλπους του γυναικείου κινήματος

(ομάδες, γυναικεία περιοδικά). Κυριαρχούν όμως δύο: Η μία αρνείται το μισθό, γιατί θεωρεί ότι η γυναίκα "κλείνεται" στο σπίτι και έτσι διαωνίζεται ο διαχωρισμός των ρόλων και η δεύτερη διεκδικεί το μισθό της νοικοκυράς, με κύριο επιχείρημα τη διπλή εργασία άρα τη διπλή εκμετάλλευση. Πιο συγκεκριμένα, η Ντότσα Μαρσίνι, ιταλίδα φεμινίστρια δημοσιογράφος και συγγραφέας, είπε χαρακτηριστικά πάνω στο θέμα: "Είναι υποκρισία να λέμε ότι με το μισθό παγιώνεται ο ρόλος της νοικοκυράς, διότι είναι ο μόνος σίγουρα παγωμένος ρόλος και γιατί όλες οι πολιτικές μάχες έχουν ένα διεκδικητικό οικονομικό πυρήνα. Αν δεν υπάρχει συμβόλαιο δεν μπορείς να καλύτερψεις την κατάστασή σου... Μια γυναίκα νοικοκυρά θεωρείται ότι δεν κάνει τίποτα ενώ δουλεύει περισσότερο από οποιονδήποτε άντρα γιατί δεν έχει ωράριο, γιατί όταν υπάρχει ένας άρρωστος ή ένα μικρό παιδί στο σπίτι δουλεύει και την Κυριακή. Ο μισθός φυσικά πρέπει να δίνεται απ' το κράτος, όχι απ' τον άντρα. Όλες όμως οι κοινωνίες βασίζονται σ' αυτήν ακριβώς τη δωρεάν δουλειά της γυναίκας. Αν έπρεπε να την πληρώσει θα φαλκίριζε το κράτος...".

Επίσης το Ε.Δ. ταυτίζει τη γυναίκα με την οικογένεια, αναφερόμενο σ' αυτήν μονάχα όταν είναι να κάνει ρυθμίσεις που αναπαράγουν την κατανομή των ρόλων μεταξύ των δύο φύλων. Αυτή η κατανομή συνίστα-

ται στο διαχωρισμό καθηκόντων-αρμοδιοτήτων, όπου ο άντρας αναλαμβάνει τα δημόσια πράγματα, την εξασφάλιση των μέσων βιοπορισμού, τις προς τα έξω λειτουργίες της οικογένειας, ενώ η γυναίκα είναι η "βασίλισσα του οίκου", διαχειρίζεται τα ιδιωτικά πράγματα, μεγαλώνει τα παιδιά και είναι πάντα η προστατευομένη του άντρα.

Μέσα στο Ε.Δ. βέβαια υπάρχουν διατάξεις που αφορούν την οικογένεια και τη γυναίκα (η ταύτιση όπως είπαμε είναι σαφής), όπως αυτές για την προστασία της μητρότητας, που αποτελεί κλασικό δικαίωμα στο δίκαιο της εργασίας κι αυτό για λόγους αναπαραγωγής του είδους και μέσω αυτού προστασία της οικογένειας.

#### ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ

Στην Ελλάδα η προστασία της μητρότητας είναι το πρώτο εργατικό δικαίωμα που αναγνωρίστηκε στη γυναίκα (νομοθετική ρύθμιση από το 1920). Η προστασία της μητρότητας εξειδικεύεται ως εξής:

α) Στην άδεια τοκετού και λοχείας. Αυτές οι άδειες ρυθμίζονται κυρίως απ' τις ΔΣΕ του 1920, που κυρώθηκε με το νόμο 2274/20 και αρ.103, που κυρώθηκε απ' το νόμο 1302/82 για τον ιδιωτικό τομέα και για τις εργαζόμενες στο δημόσιο ή ΝΠ ΔΔ από τον υπαλληλικό κώδικα (άρθρα 105, 114, 115). Συγκεκριμένα τώρα, στην

**ΔΣΕ αρ. 103**, που είναι η πιο πρόσφατη και παρόλο που βγήκε το 1952 κυρώθηκε από την Ελλάδα μόλις το 1982, το άρθρο 105 της σύμβασης ορίζει ότι η άδεια της γυναίκας πρέπει να είναι τουλάχιστον 12 εβδομάδες, απ' τις οποίες οι 6 θα δίνονται μετά τον τοκετό. Σ' άλλες χώρες της ΕΟΚ, που ακολουθούν την ίδια σύμβαση εργασίας η άδεια ορίζεται μέχρι και 6 μήνες, π.χ. Ιταλία. (Βέβαια στην Ιταλία η ύπαρξη ενός ισχυρού γυναικείου κινήματος επηρέασε αποφασιστικά την εργατική νομοθεσία της και ορισμένες βδομάδες είναι υποχρεωτικές για τη γυναίκα).

Βλέπουμε λοιπόν ότι πέρα απ' την καθυστέρηση 30 χρόνων για να επικυρωθεί η σύμβαση, μετά από αρκετές αντιδράσεις επικυρώθηκε δίνοντας τα λιγότερα δυνατά δικαιώματα στις γυναίκες. Επίσης δεν προβλέπεται η υποχρεωτικότητα του μέτρου πράγμα που οδηγεί στην καταστρατήγησή του απ' τους εργοδότες στον ιδιωτικό τομέα λόγω των απειλών απόλυσης που ασκούνται στις εργαζόμενες γυναίκες.

Σχετικά τώρα με τα επιδόματα μητρότητας στην Ελλάδα χρειάζεται σαν προϋπόθεση να έχει εισφορές 200 ημερών κατά τα τελευταία 2 χρόνια πριν τον τοκετό.

Μια τελευταία όψη του δικαιώματος προστασίας της μητρότητας είναι η ασφάλεια στην απασχόληση της γυναίκας. Απαγορεύεται να απολυθεί κατά τη διάρκεια της άδειας τοκετού και η καταγγελία της σύμβασης που τυχόν γίνει κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και ένα χρόνο μετά τον τοκετό είναι άκυρη.

## ΝΕΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Υπάρχει μια τάση να καθιερωθούν και να επεκταθούν τα λεγόμενα νέα δικαιώματα. Ένα τέτοιο δικαίωμα είναι η γονική άδεια. Στόχος της είναι να επιτρέπει και στον πατέρα να ασχοληθεί με την ανατροφή του παιδιού και είναι προαιρετικό. Στην Ελλάδα ρυθμίζεται από τον ν.1483 του 1984 που όμως δεν προβλέπει επίδομα, είναι δηλαδή χωρίς αποδοχές, και ισχύει μόνο στον ιδιωτικό τομέα.

Άλλο δικαίωμα είναι οι άδειες για οικογενειακούς λόγους. Είναι άδειες που παίρνει ο πατέρας όταν γεννιέται το παιδί, προκειμένου να συμπαρασταθεί στον τοκετό και να ολοκληρώσει τις αναγκαίες γραφειοκρατικές διατυπώσεις (κυρίως για το δεύτερο λόγο). Στην Ελλάδα, σε αντίθεση με τις άλλες χώρες της ΕΟΚ δεν υπάρχει τέτοιο δικαίωμα, παρά μόνο σε ορισμένες συλλογικές συμβάσεις.

Ένα μεγάλο μέρος του συνολικού ποσού εργασίας που γίνεται καθημερινά ιδίως στην Ελλάδα, αποτελούν μορφές εργασίας που δεν ρυθμίζονται από το δίκαιο.

## Η "ΜΑΥΡΗ" ΕΡΓΑΣΙΑ

Τέτοια είναι η κατ'οίκον εργασία και η εργασία σε οικογενειακές επιχειρήσεις. Και είναι χαρακτηριστικό ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζόμενων σ' αυτές τις εργασίες είναι γυναίκες. Δουλεύουν με ελάχιστη αμοιβή, με το κομμάτι, χωρίς ασφάλιση και κοινωνική προστασία και παρακάμπτεται η εργατική νομοθεσία που αφορά προσλήψεις, απολύσεις, συνθήκες υ-

γιεινής. Για τις επιχειρήσεις και τα αφεντικά, τέτοιου τύπου απασχόληση σημαίνει μείωση κόστους παραγωγής και κατά συνέπεια τη μεγιστοποίηση των κερδών τους. Για τις εργαζόμενες σημαίνει εντατικοποίηση, πολλές ώρες δουλειάς, ανασφάλεια, προβλήματα υγείας από τις ανθυγιεινές συνθήκες εργασίας (αμέτρητες είναι οι περιπτώσεις γυναικών με φοβερή φλεβίτιδα,



πρησμένα πόδια από την ατέλειωτη ορθοστάσια). Χαρακτηριστικός τύπος εργασίας είναι το φασόν. Κατά τις εκτιμήσεις των ομοσπονδιών ιματισμού και δέρματος, οι εργαζόμενοι/ες στο σπίτι με το κομμάτι στην Ελλάδα ξεπερνούν τις 150.000, κατεξοχήν γυναίκες. Η φασονίστρια είναι το φτηνό, υποτακτικό, γυναικείο εργατικό δυναμικό. Κάθε προσπάθεια οργάνωσης διαμαρτυρίας σημαίνει απόλυση. Και ο φόβος της απόλυ-

σης τις καθλώνει σ' αυτή την κατάσταση. Ο νόμος της αγοράς είναι αμελικτος, όπως ξέρουμε.

Η άλλη μεγάλη κατηγορία είναι οι οικονομικές επιχειρήσεις, που είναι από τουριστικές (φαινόμενο κατεξοχήν ελληνικό σ' όλες τις τουριστικές περιοχές) ως τη γεωργία, όπου η γυναίκα και τα παιδιά εργάζονται στα χωράφια, η γυναίκα έχει και το σπίτι και είναι η σημαντικότερη παραγωγική δύναμη στα ελληνικά χωριά, με τελικές απολαβές την πενιχρή σύνταξη του ΟΓΑ. Υπάρχει μια πρόταση οδηγίας της ΕΟΚ για την ισότητα στις εργασιακές σχέσεις, αλλά κι αν ακόμα θεσμοποιηθεί δεν νομίζουμε ότι μπορεί να φέρει μεγάλα αποτελέσματα, λόγω των επικρατούσων ιδεολογιών και πρακτικών στην ελληνική οικογένεια και στην αδυναμία να ελεγχθεί η εφαρμογή τους.

## ΚΑΠΟΙΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Το εργατικό δίκαιο βλέπει τη γυναίκα χωρίς φύλο. Ταυτίζει, για παράδειγμα, τη μητρότητα με ασθένεια. Αν την έβλεπε όμως με διαφορετικό μάτι, δηλαδή σαν αυτό που είναι, θα έπρεπε να αλλάξει φύλο ο νομοθέτης. Ζητήματα που αφορούν τις γυναίκες, οι μόνες αρμόδιες να τα επιλύσουν είναι αυτές.

Η ζωή είναι δική μας, εμείς την καθορίζουμε.

Το Ε.Δ. δεν ασχολείται με την κατάχρηση γυναικείου σώματος στο χώρο της δουλειάς. Η σεξουαλική βία που ασκείται στη γυναίκα απ' τον εργοδότη, συνάδελφο, πελάτη, χαρακτηρίζονται πολύ απλά "οχλήσεις ή πιέσεις".

Κοινός τόπος όλων των γυναικών που ασχολήθηκαν με το θέμα αυτό είναι ότι οι γυναίκες υφίστανται καθημερινά καταπίεση στο χώρο δουλειάς τους και ότι αυτό έχει να κάνει με τη δομή της κοινωνίας που είναι ανδροκρατική. Καμιά γυναίκα, ιδίως στα γυναικεία επαγγέλματα (γραμματέας κλπ) δεν μπορεί να επιβιώσει αν δεν επιδείξει στον αντρικό πληθυσμό του γραφείου την θηλυκότητά της, γιατί μπορεί ανά πάσα στιγμή να απολυθεί γιατί δεν ανταποκρίνεται σωστά στα καθήκοντά της. Αυτή είναι η πραγματικότητα για τη γυναίκα εργαζόμενη. Την ίδια στιγμή βέβαια, το συμβούλιο ισότητας και η κα Μ. Παπανδρέου χαιρετίζουν τις προσπάθειες της κυβέρνησης της Αλλαγής που εξασφαλίζει στους Έλληνες/ίδες "ισες ευκαιρίες-ισες αποδοχές".

## ΣΑΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Την ίδια στιγμή που οι συνδικαλιστικές οργανώσεις διεκδικούν πια όχι το 35ωρο αλλά πάνε ακόμα πιο πέρα (π.χ. ελαστικό ωράριο, ποιότητα στην εργασία, περισσότερος ελεύθερος χρόνος) την ίδια στιγμή η γυναίκα που αποτελεί το μισό του πληθυσμού και το άλλο μισό του ουρανού, ζει και εργάζεται σε απάνθρωπες συνθήκες.

Το πρόβλημα δεν είναι απλά να μπου στην παραγωγή όσο το δυνατόν περισσότερες γυναίκες κι έληξε το ζήτημα. Αλλά πώς θα διαποτιστούν οι εργασιακές σχέσεις απ' τις γυναικείες αξίες. Και οι γυναικείες αξίες είτε το θέλουν είτε όχι είναι ανθρωπιστικές.

Αθηνά Γούλιαρου



Αν κάθε κοινωνία, κάθε εποχή διαθέτει τον πολιτισμό που της ταιριάζει έχει και τους δολοφόνους που της αρμόζουν. Ο Καίσαρ Βοργίας και οι πληρωμένοι δολοφόνοι του Ριζορτισμέντο σφραγίζουν την Αναγέννηση όσο και ο Τζιόττο ή ο Μακιαβέλλι, προβάλλοντας το νέο πνεύμα του θριαμβεύοντος ορθολογισμού. Ο «Κυανοπάγωνα» σκότωνε τις γυναίκες του γιατί ήταν ο μόνος τρόπος να χωρίσει απ' αυτές, μια και η καθολική εκκλησία έμενε αμετακίνητη στην αρχή της απαγόρευσης του διαζυγίου (και πόσες χιλιάδες τέτοιοι φόννοι δεν έχουν σημαδέψει τις χώρες της καθολικής κουλτούρας!).

Στην Ελλάδα του 19ου και του πρώτου μισού του 20ού αιώνα, οι κυριότερες αιτίες φόνων ήταν τα εγκλήματα τιμής και οι κληρονομικές και περιουσιακές διαφορές. Αντίθετα, στην Αμερική, από τις αρχές του 20ού αιώνα, η ληστεία με φόνο, το «οργανωμένο έγκλημα», η μίσθωση δολοφόνων σημάδευαν το θρίαμβο της κοινωνίας των μεγάλων μονοπωλίων, της big business, της συγχώνευσης, της συγκέντρωσης. Η Μαφία, στο συλλογικό υποσυνείδητο όλου του πλανήτη, σημαδεύει τον αμερικάνικο πολιτισμό του πρώτου μισού του αιώνα. Λάκυ Λουτσιάνο, Αλ Καπόνε και ΣΙΑ. Αντίθετα, στη δεκαετία

## Το έγκλημα: ένα ακόμη προπύργιο της δεξιάς καταρρέει

του '70, ανατέλλει μια νέα μορφή στο δολοφονικό στερέωμα της υπερατλαντικής μητρόπολης, ο Τσαρλς Μάνσον, οι αναρίθμητοι δολοφόνοι στις στέγες των σπιτιών τις ζεστές καλοκαιριακές μέρες που εξοντώνουν με καραμπίνες τους διαβάτες, ο φόνος από ανία, λύσσα, ιδεοληψία θρησκευτική ή πολιτικοθρησκευτική, είναι ο φόνος της «μεταβιομηχανικής» ατομικοποιημένης κοινωνίας.

Στη Μπογκοτά ή το Σάο Πάουλο, στις νέες μητροπόλεις του τρίτου κόσμου, οι νέες φιγούρες του εγκλήματος είναι οι συμμορίες των δεκαετηράχρονων που περιμένουν στα φανάρια των διασταυρώσεων για να ληστέψουν και να δολοφονήσουν τους απρόσεκτους αυτοκινητιστές με τα ανοιχτά παράθυρα, τα καυτερά θράδνα.

Στη Ρωσία ή την Κίνα, το «έγκλημα» είναι πολιτικό πριν γίνει οικονομικό. Μετά την «τροτσκιστική δολοφονική κλίκα», τη «συμμορία των τεσσάρων», τους «αποκλίνοντες» κάθε είδους, που παίρνουν το δρόμο για τα ψυχιατρεία και τα γκουλάγκ, έρχονται όσοι διασπαθίζουν το δημόσιο χρήμα, υπουργοί και άλλοι κρατικοί υπεύθυνοι που στήνουν υπερμεγέθεις εταιρείες με δικά τους εργοστάσια, μέσα μεταφοράς και εμπορικό κύκλωμα. Στην ιδιωτική εγκληματική επιχείρηση των Ηνωμένων Πολιτειών, έρχεται να απαντήσει η σοβιετική κρατικοδίαιτη επιχείρηση.

Τι φοβερές δυνατότητες ανοίγονται στην κοινωνική εγκληματολογία και πώς ο ιστοριοδίφης του μέλλοντος, που θα εξετάζει με το φακό του ερευνητή το χαμένο πολιτισμό της πυρηνικής εποχής, θα μπορεί να κατανοήσει τις κοινωνικές μας δομές μέσα από τη δομή και τη φύση των εγκληματικών επιχειρήσεων. Γιατί σε τελική ανάλυση, η εγκληματική δραστηριότητα είναι ένα κεντρικό σημείο αναφοράς, ένα παρατηρητήριο για τη μελέτη των κοινωνιών, για τη μελέτη της ανθρώπινης ψυχής. Αυτή την πραγματικότητα διέγινε ο Ντοστογιέφσκι στο «Έγκλημα και τιμωρία». Ποιο άραγε βιβλίο μπορεί να αποδώσει καλύτερα τις αβύσσους της ανθρώπινης και ρώσικης ψυχής σε μια εποχή κρίσης του τσαρικού απολυταρχισμού και ταυτόχρονης πρότασης ενός νιχιλιστικού μοντέλου, ενός μοντέλου αδιέξοδης διαφυγής, κι όμως κανένα μυθιστόρημα δεν θα

μπορούσε να φανταστεί τον Μανσον και τη δολοφονική του εταιρεία ή τις εκατόμβες των δασών της Γουιάνας που δηλητηριάστηκαν με θρησκευτικές τελετές σαν αποκάλυψη της αδιέξοδης κρίσης του συμβιωτικού ονείρου του κινήματος της δεκαετίας του '60. Εκεί και ο Ντοστογιέφσκι ωχριά.

Αλλά για να επανέλθουμε στα καθ' ημάς, ο ερευνητής της εγκληματολογικής αρχαιολογίας έχει μπροστά του μια εγκληματική υπόθεση-τύπο, μια εγκληματική υπόθεση που θα μπορούσε να αποτελέσει ένα απεξανάληπτο φρέσκο της κοινωνικής πραγματικότητας —ένας Ντιέγκο Ριθέρα του εγκλήματος, ένας Παπαδόπουλος μετά είκοσι έτη, μια φωτοβολίδα που έρχεται να φωτίσει διάπυρη την κοινωνία μας.

Είναι προφανές, μιλάμε για την περιβόητη εταιρεία δολοφόνων. Πρόκειται για Ελλάδα, Ελλάδα της μεταπολίτευσης φτυστή.

### Σύνοψη κοινωνιολογίας

Και όλα τα στοιχεία συμπίπτουν: α) Το μέγεθος και τα μέσα: πρόκειται για μικρομεσαία επιχείρηση με έντονο οικογενειακό χαρακτήρα, ελληνικού τύπου.

β) Είναι επιχείρησή έντονα πολιτικοποιημένη, (ο αρχηγός υπήρξε δήμαρχος και ο Πέππας διεκήρυσσε τις κομμουνιστικές πεποιθήσεις του) και μάλιστα στραμένη προς την πλευρά της κυρίαρχης δύναμης της εποχής της μεταπολίτευσης, των προοδευτικών δυνάμεων.

γ) Παράλληλα με την πολιτικοποίηση, έντονο είναι και το ιδεολογικό στοιχείο που σηματοδοτεί τη δραστηριότητα της επιχείρησης. Το «ωχ αδελφέ», το αμίμητο του Παμπρή, νεκροθάφτη της εταιρείας «πήρα εκατό χιλιάδες μπροστά κι άλλες πέντε-δέκα ύστερα. Τι να πο ρε παιδιά; Της πείνας πράγματα». Ο αρχηγός Παπαδόπουλος βοηθούσε απλόχερα όποιο «λαϊκό στοιχείο» ή «λαϊκό κόμμα» είχε ανάγκη, πέντε-δέκα χιλιάδικα ή πέντε-δέκα εκατομμύρια, έτσι σαν βοήθημα, ενώ ο Πέππας έφαγνε όλα τα χωριά της Αχαΐας για «συντρόφους» του ΚΚΕ που θα μπορούσαν να πάρουν κάτι από τη διαθήκη του Τυπάλδου. Κι όπως είπε ένας γείτονας του Παπαδόπουλου, «ήτανε μάγκας, τα 'παιρνε από

τους πλούσιους».

## Μικρομεσαίοι και Κράτος

Αυτά και μόνο τα στοιχεία θα αρκούσαν για να κάνουν την εταιρεία δολοφόνων μια τυπική ελληνική επιχείρησης. Μια επιχείρηση μικρού μεγέθους αλλά πολύπλοκη, χωρίς αναπτυγμένο καταμερισμό εργασίας, όπου ο ίδιος ο αρχηγός αναλάμβανε τους φόνους και μόνο τη χειρωνακτική και κατώτερη εργασία του νεκροθάφτη απαξιούσε. Μια επιχείρηση που όμως έχει αποδειχτεί η μόνη αποδοτική για τα ελληνικά μέτρα. Γιατί όλοι ξέρουμε πως σ' αυτή τη χώρα, οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι γεμάτες ελείμματα, γραφειοκρατική θραδύτητα και ανικανότητα. Αντίθετα, μόνο η μικρομεσαία επιχείρηση ευδοκίμει, η επιχείρηση που στηρίζεται στην προσωπική εποπτεία του αρχηγού. Τέτοια είναι η φύση του ελληνικού δαιμόνιου. Η Ελλάδα είχε πάντα μεγάλες εφοπλιστές αλλά ποτέ μεγάλες και σταθερές ναυτιλιακές εταιρείες. Ότι μεγαλώνει «υπερβολικά» περνάει σε μια και μοναδική μεγάλη και αποτελεσματική επιχείρηση, το κράτος. Δέστε τις εταιρείες του Μποδοσάκη μετά το θάνατο του ιδρυτή τους, τις προβληματικές κρατικές επιχειρήσεις και τις ανθούσες μικρομεσαίες. **Ο Παπαδόπουλος είναι εκφραστής του ελληνικού δαιμόνιου: γρήγορο κέρδος, προσωπική εποπτεία των επιχειρήσεων, άμεση ανάμειξη του αρχηγού, κλπ., κλπ.**

Αρκεί να δούμε το ΠΑΣΟΚ που είναι παντελώς ανίκανο να λειτουργήσει σαν συλλογικός μηχανισμός και αναγκάζεται αδιάκοπα να επανέρχεται στην «ενός ανδρός αρχή» από την οποία εκπορεύεται. Και όμως αυτό το κόμμα έφτασε στην εξουσία. Αντίθετα, το «συλλογικό» ΚΚΕ ή ΚΚ εσωτερικού ήταν μηχανισμοί είτε εντελώς γραφειοκρατικοί και χωρίς φαντασία —όπως το ΚΚΕ— ή κλαμπ πολιτικού προβληματισμού, όπως το ΚΚ εσωτερικού.

Η ώρα της αλήθειας για το ΠΑΣΟΚ ήρθε όταν ανέλαβε τον απρόσωπο κρατικό μηχανισμό. Το καταπληκτικό όμως, το καινούργιο για την ελληνική πραγματικότητα ήταν ότι η εταιρεία δεν πιάστηκε μετά από παρέμβαση του κράτους, όπως συνέβαινε πάντα στην παλιότερη ελληνική ιστορία αλλά μετά από σύγκρουση και αντιπαράθεση με μια άλλη ιδιωτική πρωτοβουλία. Ένας ιδιωτικός αστυνομικός, ένας δικηγόρος και το νεύρο του πολέμου, ο ι-διώτης χρηματοδότης Τυπάλδος. Ενώ την αρχή των αποκαλύψεων έκανε στη Νέα Χαλκηδόνα ο ενδοκομματικός ανταγωνιστής του Παπαδόπουλου, Δόπτογλου.

Δίπλα σε ένα κράτος μαστόδοντο αλλά ανίκανο, γεμάτο γραφειοκρατική ανικανότητα, διαβρωμένο από κάθε πλευρά,

ναρκωμένο και ηλίθιο, τα ιδιωτικά συμφέροντα, η ιδιωτική πρωτοβουλία δίνουν τη δική τους σύγκρουση. Είναι μήπως τα νέα τζάκια που ονειρεύεται ο Ανδρέας;

Η σχέση είναι καθαρά μεταπολιτευτική. Μέχρι τη δικτατορία, το ελληνικό κράτος, ήταν κομματικό, άμεσα και εμφανώς κατασταλτικό και σε ελάχιστο βαθμό κράτος-παραγωγός ή κράτος πρόνοιας. Μέχρι το 1974 ήταν ένα κράτος εμφυλίου πολέμου, ένας κράτος που πλησίαζε πολύ στο πρότυπο μιας μηχανιστικής μαρξιστικής ανάλυσης, για την εργαλειακή φύση του κράτους, το κράτος σαν εργαλείο καταπίεσης στα χέρια μιας τάξης. Ήταν «παρεμβατικό» με τον τρόπο του, από την αστυνομική πλευρά. Αυτό το κράτος επέτρεπε την «ελεύθερη πρωτοβουλία» και τον ατομικό πλουτισμό αλλά διαφύλασσε ζηλότυπα σαν αποκλειστικό του προνόμιο, ό τι είχε σχέση με την πολιτική, την καταστολή κλπ., μια και ήταν ταυτισμένο με τους νικητές του εμφυλίου. Όντας λοιπόν η έκφραση μιας αυταρχικής αστυνομικής κοινωνίας που γνώρισε το κύκνειο άσμα της με τη δικτατορία είχε μια σχετική αστυνομικο-κατασταλτική αποτελεσματικότητα. Συνελάμβανε και δάωκε τους κομμουνιστές, έλεγχε και αστυνόμευε πλήρως τον υπόκοσμο και επέτρεπε στο «κόμο και την τάξη» να βασιλεύει στηριγμένη θέβαια στον απολυταρχισμό και την καταστολή.

Με τη μεταπολίτευση, και με κορυφαία στιγμή την εποχή της πασοκικής διακυβέρνησης —αλλάζει το σενάριο, θα λέγαμε σχεδόν αντιστρέφεται. Το κράτος μεγενθύνεται αδιάκοπα σαν φορέας ελέγχου και διεύθυνσης της παραγωγής, ενώ η κατασταλτική του λειτουργία αμβλύνεται. **Θέλοντας να καταβροχθίσει την κοινωνία και ταυτόχρονα να θεμελιώσει την ηγεμονία του όχι στην αρχή της καταστολής αλλά της συναίνεσης, μεταβάλλεται τελικά το ίδιο σε έκφραση των κοινωνικών αντιθέσεων**, που στα πλαίσια της κρατικής γραφειοκρατίας παίρνουν συντεχνιακή και στενόκαρδη μορφή.

Το «βαλς» των διεθθυντών, υπουργών, υφυπουργών, γενικών γραμματέων κλπ. — ιδιαίτερα επί «αλλαγής» — πήρε τρομακτικές διαστάσεις. Έχει κανείς την εντύπωση ότι οι μεγαλύτερες συγκρούσεις δίνονται στο εσωτερικό του κράτους, ανάμεσα στις διαφορετικές φράξιες και συντεχνίες. Η συνέπεια είναι μια καταπληκτική και προφανής παράλυση.

Στη Δύση και στην κλασική θεωρία του κράτους, αυτό θεμελιώνει την αποτελεσματικότητά του όχι μόνο στην αναγκαία συναίνεση των μαζών, αλλά στην αντίληψη του δημόσιου συμφέροντος —έστω και ταξικά διαβρωμένου: στην Ελλάδα της μεταπολεμικής περιόδου, μέχρι την κατάρρευση της χούντας, θεμελιώνεται αντί-

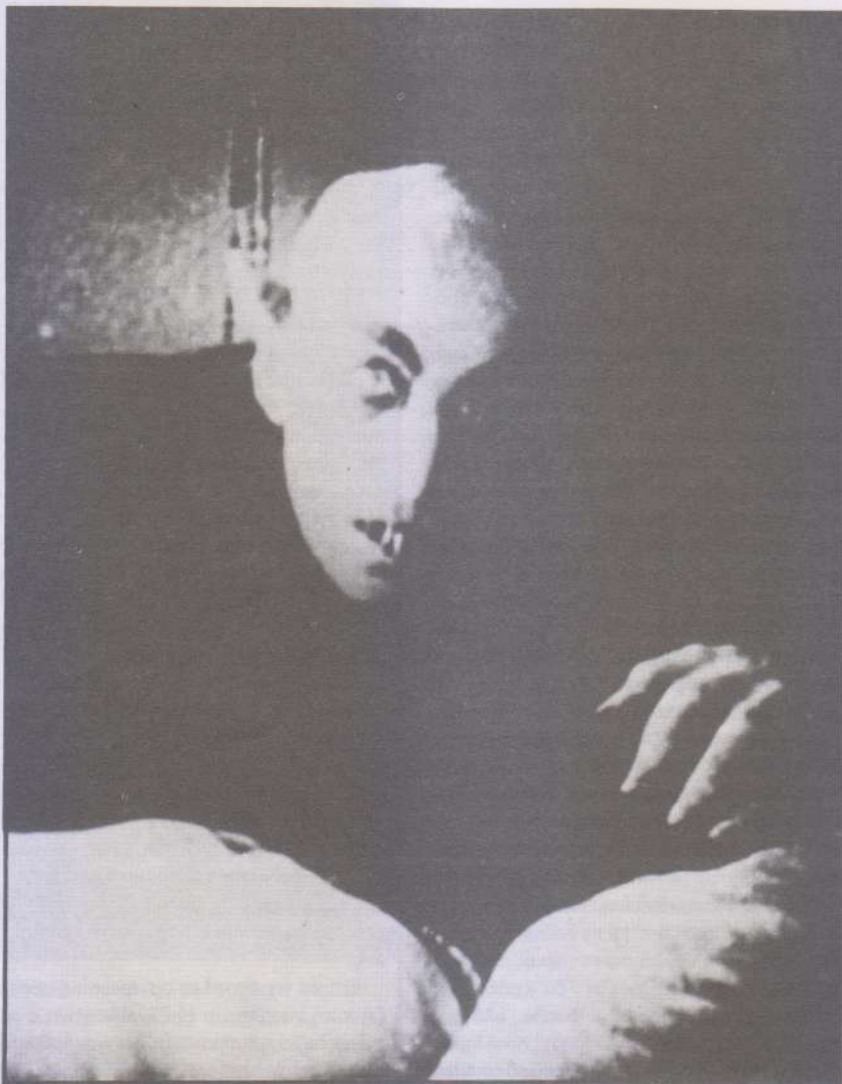
στοιχα στον αντικομμουνισμό και την ιεραρχική κατασταλτική λειτουργία. Τέλος στην Ελλάδα της μεταπολίτευσης δεν κυριαρχεί καμιά από τις δύο αυτές διαστάσεις. Η αντικομμουνιστική—κατασταλτική—ιεραρχική αρχή αμβλύνθηκε ταχύτατα ενώ παράλληλα δεν αναπτύχθηκε καθόλου η αντίληψη του δημόσιου συμφέροντος που να δομεί και να οργανώνει την κρατική ιδεολογία.

Με το ΠΑΣΟΚ η διαδικασία φτάνει στο απόγειό της. Ακόμα και οι ίδιοι οι κατασταλτικοί μηχανισμοί γίνονται αναποτελεσματικοί. Η αστυνομία και οι μυστικές υπηρεσίες που στήριζαν την απόλυτη κυριαρχία τους πάνω σε μια κοινωνία ιεραρχίας και φόβου, στο τεράστιο δίκτυο χαφιέδων—θυρωρών, περιπτεράδων, λεσχημαρχών, ναρκομανών κλπ., κλπ. και πάνω από όλα στη χρήση των βασανιστηρίων, των πιστοποιητικών νομιμοφροσύνης, των εκθιασμών, μέσα στις νέες συνθήκες γίνονται εντελώς αναποτελεσματικές. Δεν μπορούν να ελέγξουν ούτε καν τον υπόκοσμο και τις «νέες μορφές εγκληματικότητας» των νέων (τσαντάκηδες, αύξηση των κλοπών κλπ.) και ακόμα λιγότερο τους πολιτικούς «εχθρούς».

Αποδεικνύονται έτσι τελείως ανίκανοι να ελέγξουν την άκρα αριστερά, όπου υπάρχουν φαινομενικά αστυνομικές επιτυχίες, τύπου Εξάρχεια, στην πραγματικότητα πρόκειται για αποσύνθεση των ιδίων των υποκειμένων και όχι αστυνομικές νίκες.

Για δε τις ένοπλες οργανώσεις ούτε συζήτηση να γίνεται. Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα όπου η αστυνομία δεν κατόρθωσε να συλλάβει ή έστω να «διαγνώσει» τη φύση των ένοπλων ομάδων. Γιατί τα βασανιστήρια και το γενικευμένο χαφιεδολόι δεν υπάρχουν πια. Ο συγγραφέας αυτού του κειμένου έχει μια προσωπική και μακρόχρονη πείρα από την αστυνομική αναποτελεσματικότητα που ξεπερνάει και την πιο αχαλίνωτη φαντασία. Το ότι ο Κρυστάλλης και οι καθοδηγητές του των ξένων υπηρεσιών μπορούσαν για τόσο καιρό να κάνουν τέτοια αποπληροφόρηση στις ελληνικές υπηρεσίες δεν είναι τυχαίο. Στη μυθολογία των ξάπλων οι ίδιες αυτές υπηρεσίες για να καλύπτουν την αναποτελεσματικότητά τους σε ό τι αφορούσε, για παράδειγμα, την αδυναμία τους να φέρουν σε πέρας μια στοιχειώδη παρακολούθηση —σε τρία λεπτά μπορούσε να τους ξεφύγεις— ότι για παράδειγμα «ο Κ. εφαρμόζει μεθόδους αντιπαρακολούθησης», η πραγματική απάντηση ήταν πως απλώς τα οι χαφιέδες θα είχαν αράξει στο διπλανό ουζάδικο.

Αυτή η συμπεριφορά του νεαρού —συνήθως— χαφιέ (δεν είναι δε καθόλου συμπωματικό πως επί ΠΑΣΟΚ η «υπηρε-



σία» έγινε ακόμα πιο αναποτελεσματική) καθρεφτίζει την πραγματικότητα του ελληνικού κράτους. Ένα κράτος που πια διαπλέκεται πολλαπλά με την κοινωνία, την εκφράζει, τη διαμορφώνει, την ενσωματώνει, τη δηλητηριάζει. Εκεί φωλιάζει το «νέο» έγκλημα της μεταπολίτευσης. Σχεδόν κάθε βδομάδα ανακαλύπτεται ένας διευθυντής τράπεζας που κλέβει εκατοντάδες εκατομμύρια. Κάθε μέρα σχεδόν κάποιος διευθυντής κρατικής επιχείρησης παίρνει την άγουσα γιατί ξεσπάει καινούργιο σκάνδαλο. Ο ταμίας Λινοτόβης και ο εκδότης Πόποτας. Ο Καραχάλιος στα Διυληστήρια, ο Σταματελάτος του Πανιώνιου, οι «παρατράπεζες μέσα στις τράπεζες», ο Μαυράκης της ΔΕΗ και βέβαια ο απαραίτητος Γούκος. Σπάνια δε, δικάζονται. Γιατί το κύκλωμα είναι πολλαπλό και διάτρητο. Πολιτικοί, δικαστικοί, κλητήρες και γραμματείς των δικαστηρίων, μπάτσοι, είναι εδώ για να αποκρύψουν, να καθυστερήσουν, να υπεξαιρέσουν. Όποιος έχει στοιχειώδη επαφή με τους διώκτικούς μηχανισμούς της δημοκρατίας έχει μια εικό-

να του οργίου που χαρακτηρίζει το ελληνικό συντεχνιακό κράτος, πόσο εύκολο είναι να χρονίσει, να «παραπέσει» ή ακόμα και να εξαφανιστεί μια δικογραφία. Ο Παπαδόπουλος, για παράδειγμα, είχε μέσα στο κόλπο αστυνομικούς, μάρτυρες στις πλαστές διαθήκες, γυναίκες αστυνομικών, κληρονόμους του Τυπάλδου, συμβολαιογράφους, δικαστικούς κλητήρες, τα κόμματα —είναι γνωστές οι επιχορηγήσεις του στην «Εξόρμηση» και η συμβολή του στην ανέγερση του «Σπιτιού του λαού». Ο Σταματελάτος είχε την κάλυψη του Κουλούρη, και η ιστορία πάει κορδόνι. Η «ιδιωτική» πρωτοβουλία του Παπαδόπουλου, του Σταματελάτου, του Γούκου είχαν πολλαπλές διαπλοκές και στηρίγματα στο κράτος: δεν θα ήταν δυνατές δίχως αυτό το κράτος, όχι μόνο εξαιτίας της διαφθοράς του αλλά και εξαιτίας των αντιτιθέμενων συμφερόντων που το διαπερνούν και την έλλειψη κάποιας ενοποιητικής αρχής —είτε του παλιού βούρδουλα, είτε του ανύπαρκτου στην Ελλάδα «δημόσιου συμφέροντος». Το κράτος γίνεται εφελτήριο

ή στηρίγμα για την ανάπτυξη της «ιδιωτικής πρωτοβουλίας».

Μιας ιδιωτικής πρωτοβουλίας αδηφάγου, χωρίς όρια, χωρίς κανένα ηθικό ή δεοντολογικό φραγμό, που εμφανίζεται μάλιστα σαν αντίδοτο στο «ανίκανο κράτος» στο οποίο στηρίζεται και απ' όπου εκπορεύεται. Ο Γούκος είναι η χαρακτηριστικότερη περίπτωση σ' αυτό. Από κλητήρας στην Τράπεζα θρέθηκε «τραπεζίτης». Ναι, ένας τραπεζίτης ιδιότυπος, ένας από τους εκατοντάδες ή τους χιλιάδες που ανθούν σε όλη την Ελλάδα, κατά προτίμηση δίπλα στις επίσημες τράπεζες ή σε συνεννόηση μαζί τους. Σε μια πληθωριστική εποχή όταν τα τραπεζικά επιτόκια κινούνται σε επίπεδα χαμηλότερα από τον πληθωρισμό, διάφοροι κεφαλαιούχοι, μικροί ή μεγάλοι, είτε θγάζουν τα χρήματά τους στην Ελβετία είτε τα δανείζουν με πολύ ψηλότερο τόκο, δημιουργώντας ένα τραπεζικό παρακύκλωμα. Ο Γούκος ήταν ένας απλός ενδιάμεσος —ένας «προλετάριος»— πίσω από τον οποίο καλύπτονταν οι μεγαλόσχημοι, άνθρωποι της καλής κοινωνίας —γιατροί, διευθυντές τραπεζών (και πάλι), δικηγόροι κλπ., οι οποίοι είχαν συμπήξει την εταιρεία τοκογλύφων, για λογαριασμό των οποίων δούλευε ο Γούκος. Μέχρι τη στιγμή που ο κομπάρσος έγινε πρωταγωνιστής, μάζεψε το παραδάκι κι έγινε καπνός. Είναι γνωστό ότι σε δεκάδες τράπεζες λειτουργεί το ίδιο σύστημα. Πηγαίνει κάποιος για δάνειο. Του το αρνούνται, τον παραπέμπουν όμως στο «Γούκο υπηρεσίας» που συχνά κατοικοεδρεύει μέσα στην τράπεζα, όπως γινόταν στο υποκατάστημα Πετραλώνων της Ιονικής-Λαϊκής. Και το δάνειο δίνεται με τοκογλυφικό επιτόκιο και οι αξιότιμοι τραπεζιτικοί διευθυντές εισπράττουν την προμήθειά τους.

Δεν θα είχε νόημα να επεκταθούμε περισσότερο. Σημασία έχει πως, μπροστά στην αυξανόμενη αναποτελεσματικότητα του κράτους, ξαναπροβάλλει η ιδιωτική πρωτοβουλία —που συχνά έχει αφετηρία το ίδιο το κράτος— σαν η μόνη λύση. Μέσα από τα δίκτυα του κρατικού ιστού, και σε συνάφεια του ενός ή του άλλου τύπου μαζί του, αναδεικνύεται ο νέος ιδιώτης επιχειρηματίας της σοσιαλκαπιταλιστικής αλλαγής. Μπόμπολας, Βουδούρης, Κουρής κ.ά. (τι «τυχαίο» που όλοι τους είναι συνδεδεμένοι με τον τύπο, τις εργολαβίες και τις τράπεζες) και, από δίπλα, αουτσάιντερς σαν τον Παπαδόπουλο, το Σταματελάτο, το Γούκο. Το κράτος από τη μια καταβροχθίζει τα πάντα και από την άλλη αποτελεί την τροφοδότρα λύκαινα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Η ίδια η εξουσία αρχίζει να σκέφτεται την εκχώρηση αρμοδιοτήτων κατά το παράδειγμα του Γκορματσόφ(!) στους ιδιώτες. Η σύλληψη λοιπόν της μικρομεσαίας και ελληνοπρε-



πούς επιχειρήσεως Παπαδόπουλου, ήρθε να σηματοδοτήσει ακριβώς αυτό το τέλος εποχής, αυτή την υπέρτατη στιγμή και το ταυτόχρονο λυκόφως της μεταπολίτευσης. Η ιδιωτική παρακρατική μικρή εγκληματική επιχείρηση θρήκε το μάστορή της απέναντι στην εφοπλιστική ιδιωτική πρωτοβουλία. Τι ήθελε ο Παπαδόπουλος να μπλεχτεί με εφοπλιστές; Δεν παραδειγματίστηκε από τον «αρχηγό» του Παπανδρέου, που στο Βαρδινογιάννη και τους Λάτσηδες κάνει τεμενάδες, γιατί ξέρει ότι το μόνο άξιο λόγου κεφάλαιο σ' αυτή τη χώρα είναι το εφοπλιστικό; Μπορεί έτσι να εθνικοποιεί in extremis τους Τσάτσους αλλά αφήνει άθικτους τους εφοπλιστές και τον Ντον Μπαρντίνο. Αλλά ο Παπαδόπουλος, σαν παλιός αριστερός που ανήκε στην ακραία πτέρυγα του ΠΑΣΟΚ, και είχε κατέθει δυο φορές υπονήφιος, υποστηριζόμενος από το ΚΚΕ, έκφραζε εξτρεμιστικές τάσεις και γι' αυτό, παράλληλα με τις γριές του μεταπρατικού κεφάλαιου αποφάσισε να χτυπήσει και το εφοπλιστικό κεφάλαιο σαν μια διεστραμένη εκδίκηση για τις εκατόμβες της Φαλκονέρας. Όμως εδώ, μπροστά στον υπεύθυνο εκατοντάδων «δολοφονιών» θρήκε το μάστορά του και τώρα έστω αργά, θα έχει καταλάβει την πολιτική σοφία του «αρχηγού» του. **Ας είναι όμως, οι προθέσεις της αντικαπιταλιστικής ρήξης του Παπαδόπουλου θα ζουν εσαεί.** Ενώ λοιπόν ο μικρομεσαίος Παπαδόπουλος, για μια δεκαετία τουλάχιστον, απεδείκνυε την υπεροχή της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, με τις πλάτες του κράτους και της πολιτικής, απέναντι στους ιδιώτες καπιταλιστές, θρέθηκε στη στιγμή της «δεξιάς στροφής», αυτός, ένας ακραιφνής ήρωας της αλλαγής, και ηττήθηκε. Έχει σημάει και πάλι η ώρα του ιδιωτικού κεφαλαίου και των τεχνοκρατών που δεν παίρνουν υπόψη τους τη βασική αρχή «πρώτα πράσινο και μετά ειδικός». Ο Τενγκ Σιάο Πινγκ χτύπησε.

## Μια πολιτικοποιημένη επιχείρηση

Πράγματι, τον τελευταίο καιρό πληθαίνουν τα κρούσματα της δεξιάς στροφής, της ανόδου του ιδιωτικού μεγάλου κεφαλαίου σε βάρος του «κράτους» και των μικρομεσαίων συμμάχων του. Η μαύρη λίστα των αγωνιστών μεγαλώνει. Καραχάλιος στα Διυλιστήρια, Σωτηρής στην Πυρκάλ, Μαυράκης στη ΔΕΗ, Ολυμπία Μαρίν, Βαρβάκης στην Πυραϊκή-Πατραϊκή, Σταματελάτος και πιθανά και μαζί του ο σύντροφος Κουλούρης, τέλος ο Παπαδόπουλος και η συμμορία του. Η πολιτική κάλυψη που είχαν μέχρι τώρα παύει να είναι αποτελεσματική, η αλλαγή αρχίζει να παραδίνει τα παιδιά της βορά στο με-

γάλο κεφάλαιο.

Αλλά έχουμε χαρακτηρίσει τη μεταπολίτευση σαν την εποχή της ανόδου των μικρομεσαίων στρωμάτων και, σε συνάφεια μαζί τους, των πολιτικών στελεχών. Η μεταπολίτευση αποτελεί το παράδειγμα μιας ιστορικής περιόδου που η εξουσία καταλήφθηκε από το πολιτικό προσωπικό, γι' αυτό και την ονομάσαμε και κράτος των κομμάτων. Σ' αυτή την αξιοσημείωτη ιστορική περίοδο, για να ανέβεις έπρεπε να είσαι «πολιτικοποιημένος», «αγωνιστής». Έτσι οι «αγωνιστές» φοιτητές μπορούσαν να παίρνουν το πτυχίο τους συνδικαλιστικά δικαίω, οι αγωνιστές Πανεπιστημιακοί μπορούσαν να εκλεγούν στο Πανεπιστήμιο με τις ευλογίες της ΚΝΕ, οι αγωνιστές δικηγόροι του ΠΑΣΟΚ καταλάμβαναν τη διοίκηση των διαφόρων επιχειρήσεων, οι προοδευτικοί δημοσιογράφοι την ΕΡΤ, οι προοδευτικοί καλλιτέχνες και συγγραφείς καταλαμβάνουν κάθε «καλή» θέση και οι αγωνιστές τύπου Ρίτσου, γίνονται εθνικοί ποιητές, και ο Βρεττικός ακαδημαϊκός! Η εξουσία μοιράζεται στις συνδικαλιστικές παρατάξεις και τα κόμματα. Αν από πρώτη άποψη αυτό το σύστημα μοιάζει με το ιταλικό κράτος των κομμάτων, στην Ελλάδα τα πράγματα είναι πολύ πιο «μπροστά». Γιατί εκεί τα κόμματα κατανέμουν ανάμεσα σε επιχειρηματίες ή τεχνοκράτες του χώρου τους τις αντίστοιχες θέσεις. Στην Ελλάδα, συμβαίνει κάτι πρωτόφαντο. Οι θέσεις και η εξουσία δεν μοιράζονται σε τεχνοκράτες ή επιχειρηματίες του ενός ή του άλλου κόμματος, αλλά τα κόμματα, η κομματική εξουσία, δημιουργούν εκ του μηδενός τεχνοκράτες και επιχειρηματίες. Το μόνο προσόν είναι η κομματική αγωνιστικότητα.

Στη μεταπολίτευση λοιπόν —και το αποκορύφωμά της, την αλλαγή— δεν ανεβαίνει στην εξουσία μια διευθυντική τάξη δίπλα στους μικρομεσαίους αλλά μια πολιτική τάξη που στρατολογείται θεμελιωδώς από τους μικρομεσαίους και γι' αυτό ταυτίζεται πολιτικά και κοινωνικά μαζί τους.

Έτσι οποιαδήποτε επιχείρηση, εκτός από το στοιχείο των διασυνδέσεων με το κράτος —που προαναφέραμε— έπρεπε να είναι και «πολιτικοποιημένη». Αυτό είναι το δεύτερο χαρακτηριστικό. Ας δούμε, για παράδειγμα, όλες τις νέες επιχειρήσεις μιας κάποιας κλίμακας που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Θα διαπιστώσουμε ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι επιχειρήσεις τύπου, δηλαδή έχουν άμεση σχέση με την πολιτική και την εξουσία, και μάλιστα σε μια χώρα, όπου οι εφημερίδες είναι ανοιχτά και φαρμακεία κομματικές.

Η Αυριανή, το Έθνος με τις γνωστές σοβιετικές χρηματοδοτήσεις, η Πρώτη —το ίδιο— και από την απέναντι όχθη η αυ-

ριανική απάντηση της Δεξιάς, ο Ελεύθερος Τύπος, Μπόμπολας, Βουδούρης, Κουρής, για να μην αναφέρουμε τον αποτυχημένο Πόπωτα. Το βασικό προσόν των επιχειρήσεων αυτών είναι οι διασυνδέσεις τους με την εξουσία, ή τις ξένες υπηρεσίες, τα δάνεια που παίρνουν ή υπεξαιρούν αφειδώς από τις τράπεζες (περίπτωση Πόπωτα—Λιντοβόη).

Στην ίδια κατεύθυνση έδρασε και ο Παπαδόπουλος. Στη νεολαία της ΕΔΑ πριν το '67, προοδευτικός δικηγόρος, προσκείμενος στο ΚΚΕ μετά τη μεταπολίτευση, που τον προτείνει για υπονήφιο δήμαρχο στις εκλογές του 1975 σε συμπάραταξη με το ΚΚΕσωτερ. και το ΠΑΣΟΚ. Το 1978, πάλι με την υποστήριξη του ΚΚΕ, εκλέγεται δημοτικός σύμβουλος. Το 1982, μια και έχει θριαμβεύσει η αλλαγή, εκλέγεται δήμαρχος με το ΠΑΣΟΚ. Πρόκειται για έναν ακάματο αγωνιστή. Αυτή η πολιτική δραστηριότητα —ενώ και ο Πέππας ήταν υποστηρικτής του ΚΚΕ— του επιτρέπει να κινείται άνετα σε όλους τους χώρους και να τους χρησιμοποιεί. Όταν αποκαλύπτεται η κομπίνα με τις ληξιαρχικές πράξεις θανάτου του, αποφεύγει ή παγώνει κάθε δίωξη, χρησιμοποιώντας τις σχέσεις του με τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ και χρηματοδοτεί την ετοιμοθάνατη Εξόρμηση.

Η γυναίκα του διευθυντή του αστυνομικού τμήματος της περιοχής, όπως και η γυναίκα και η αδελφή του αρχιφύλακα του τμήματος, είναι κληρονόμοι του Τυπάλδου. Μάλιστα, μετά τη «δεξιά στροφή» του ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές του 1986, υποστηρίζει και τη «συμπάραταξη» και θάζει τις γυναίκες δύο υπονηφίων της συμπάραταξης στη διαθήκη. Ο Πέππας, στην Αχαγιά και το Ριόλο, γράφει στην κληρονομιά μέλη και οπαδούς του ΚΚΕ. **Οι λαϊκές δυνάμεις θα κληρονομούσαν το μεγάλο κεφάλαιο.**

Ο Σταματελάτος είναι κι αυτός παιδί του λαού. Ξεκίνησε στην Τράπεζα από κλητήρα και έφτασε διευθυντής. Αγωνιστής του ΠΑΣΟΚ και λαϊκός ηγέτης του Πανιώνιου όπου τον ενεθρόνισε ο Κουλούρης, για να πάρει ένας «δικός» μας την ομάδα της Νέας Σμύρνης. Καταχράστηκε εκατοντάδες εκατομμύρια αλλά είχε πάντα την υποστήριξη στελεχών του ΠΑΣΟΚ όταν πήγαινε να γίνει έλεγχος. Για να μην αναφερθούμε στα εκατοντάδες εκατομμύρια του Λιντοβόη. Θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι πρόκειται για συνήθη πολιτική διαφθορά και χρήση της πολιτικής για ιδιωτικό πλουτισμό. Όμως, αυτή η ερμηνεία παραμένει επιφανειακή.

Κατ' αρχήν όλα σχεδόν τα σκάνδαλα στη μεταπολιτευτική Ελλάδα και ιδιαίτερα στην Ελλάδα της αλλαγής είναι σκάνδαλα με πολιτικές διασυνδέσεις αν δεν είναι άμεσα πολιτικά. Σε μια χώρα όπου για αρκε-

τά χρόνια τα πάντα ήταν πολιτική, και όπου μπορούσες να πλουτίσεις μέσω της πολιτικής δεν πρόκειται για απλή περίπτωση διαφθοράς αλλά για οργανικό στοιχείο του μεταπολιτευτικού σοσιαλ-καπιταλισμού. Επομένως η εταιρεία δολοφόνων δεν είναι τυχαία πολιτικοποιημένη, ούτε εξάλλου χρησιμοποιεί απλά την πολιτική για να καλύπτει τις δραστηριότητές της. Ο Παπαδόπουλος ήταν αγωνιστικός αριστερός φοιτητής στα νιάτα του. Η πολιτικοποίηση της εταιρείας είναι οργανικό της στοιχείο. Μόνο πολιτικοποιημένη θα μπορούσε να ήταν, μόνο από πολιτικοποιημένο φυτώριο μπορούσε να αναδειχτεί.

Το δεύτερο στοιχείο είναι ο χαρακτήρας της πολιτικοποίησής της. Η δολοφονική εταιρεία ήταν αριστερή, αλλά μήπως θα μπορούσε εξίσου άνετα να ήταν δεξιά; Δηλαδή είναι σωστό αυτό που διατείνονται οι προοδευτικές εφημερίδες —ότι σε όλα τα κόμματα και σε όλες τις παρατάξεις έχουν υπάρξει δολοφόνοι και διεφθαρμένα στοιχεία; Πιστεύουμε ότι, στη δοσμένη συγκυρία, αυτό είναι ένα ακόμα ψέμα που επιχειρεί να χρυσώσει το χάπι.

Η εταιρεία δολοφόνων δεν ήταν τυχαία αριστερή. Ούτε τυχαίο είναι ότι για πρώτη φορά στα χρονικά της ελληνικής εγκληματικότητας —βλέπε Νάσιουτσικ, απατεώνας, Παπαδόπουλο, κλπ.— αρχίζει να διεκδικεί και η αριστερά σοβαρό μερίδιο στην εγκληματικότητα. Γιατί αν το έγκλημα, παραδοσιακά ανήκε στη δεξιά, το τέλος του κράτους της δεξιάς, με τη μεταπολίτευση έδωσε τη δυνατότητα στις προοδευτικές δυνάμεις να πραγματοποιήσουν μια νέα κατάκτηση. Άλλη μια νίκη της μεταπολίτευσης! Οι πιο παλιοί αριστεροί ξέραμε ότι απατεώνας, δολοφόνοι και μεγάλο-κλέφτες ήταν οι δεξιοί, που είχαν το κράτος και το χρήμα στα χέρια τους. Στη μεταπολίτευση, και ιδιαίτερα με την αλλαγή, τα πράγματα αλλάζουν. Οι λαϊκές δυνάμεις παίρνουν τη ρεβάνς. Μπορούν επομένως να κατακτήσουν και το έγκλημα. Από τη στιγμή δε που η κάλυψη των εγκλημάτων απαιτεί διασυνδέσεις με τη συγκεκριμένη πολιτική εξουσία, όλοι οι μεγαλοαπατεώνας των τελευταίων χρόνων χρεώνονται στις ευρύτερες δημοκρατικές δυνάμεις και ιδιαίτερα στο ΠΑΣΟΚ. Αλλά είναι καιρός πια να ξεφύγουμε από το πολιτικό επιφανόμενο και να εισχωρήσουμε στο ιδεολογικό υπόβαθρο της μεταπολίτευσης, τα κοινωνικά της χαρακτηριστικά όπως αποτυπώνονται στην εταιρεία δολοφόνων.

## Ιδεολογία και ηθική των μικρομεσαίων

Χαρακτηριστικό της ελληνικής ανάπτυξης, από τη γέννηση του νεοελληνικού

κράτους, είναι η έλλειψη μιας ενιαίας ιδεολογίας παρόμοια με εκείνη της «προτεσταντικής ηθικής» ή της αντίστοιχης ηθικής της αντιμεταρρυθμίσης που εμφύχωνε τους αστούς και τους καπιταλιστές της Δύσης με τις αρχές της λιτότητας, της αποχής, της επίμονης προσπάθειας, της επένδυσης και παρήγαγε τη δικτωριανή ηθική του 19ου αιώνα. Και στην Ελλάδα οι εμπορικές και επιχειρηματικές τάξεις διακρίνονταν —ακριθώς γιατί η Ελλάδα ήταν φτωχή χώρα— από τη λιτότητα, την αποχή, την αποταμίευση, αλλά έλειπε ένα τελευταίο και αποφασιστικό στοιχείο, η επένδυση σε μακροχρόνια βάση. Οι συνθήκες της ελληνικής πραγματικότητας έστρεψαν στις επιχειρήσεις βραχυπρόθεσμου κέρδους, το εμπόριο ή τη θάλασσα. Αυτή η βασική έλλειψη του Έλληνα επιχειρηματία —η επιμονή και τη διάρκεια στην επένδυση— υπονόμευαν την ιδεολογική του ηγεμονία στην κοινωνία. Τα κέρδη που δεν στρέφονται στην επένδυση, το γρήγορο κέρδος —παρά την ιδεολογία της λιτότητας και της ψωροκάσταινας— δεν επέτρεπαν να διαμορφωθεί μια ηγεμονική καπιταλιστική ιδεολογία που να σφραγίζει την ίδια τη συγκρότηση της ελληνικής κοινωνίας. Η λογική του Έλληνα που δούλευε σκληρά για να «φτάσει» δεν ήταν η επένδυση στο βιομηχανικό τομέα, αλλά στην οικοδομή και το εμπόριο.

Το αποτέλεσμα της έλλειψης μιας τέτοιας ιδεολογίας, της μακροπρόθεσμης επένδυσης, είναι η σταδιακή χαλάρωση της ιδεολογίας της εργασίας —σκληρής εργασίας και λιτότητας— που χαρακτήριζε την ελληνική κοινωνία. Αυτή η χαλάρωση έφτασε σε πλήρη διάλυση στη μεταπολεμική περίοδο και ιδιαίτερα στην περίοδο της δικτατορίας. Από την εύκολη εμπορική επιχείρηση οι δραστηριότητες του κεφαλαίου κατευθύνονται είτε στην πιο εύκολη βιομηχανική επιχείρηση, την επιχείρηση συναρμολόγησης, δασμοθώτη ή τραπεζοδίατη, την ελαφριά βιομηχανία, είτε —κύρια— στην οικοδομή. Η οικοδομή είναι το κέντρο της συσσώρευσης κεφαλαίου στη μεταπολεμική Ελλάδα και κομβικός τομέας αναπαραγωγής των κοινωνικών τάξεων. Εδώ, στη δεκαετία του '60, αρχίζει η άλωση των μεσαίων στρωμάτων από το πνεύμα του γρήγορου κέρδους, που μέχρι τότε ήταν μακρινό όνειρο για την πλειοψηφία τους.

Η αντιπαροχή και το διαμέρισμα —η Ελλάδα από το 1969 μέχρι το 1973 είναι πρώτη χώρα στον κόσμο στην οικοδομή κατοικιών σε σχέση με τον πληθυσμό— αποτέλεσαν τη βάση για την επέκταση και την ενίσχυση μιας νέας τάξης εισοδηματιών. Οι εισαγωγές-εξαγωγές, ο τουρισμός, η κομπίνα εισάγουν σιγά-σιγά και τα μεσαία στρώματα στο πνεύμα της «ολιγαρχίας», ο γρήγορος πλουτισμός, εύκολο κέρδος, και προφανώς αυξημένος αμοραλισμός, μια και, όπως λέει ο Μαρξ, η ηθική μεταβάλλεται ριζικά ανάλογα με το προσδοκώμενο ποσοστό κέρδους.

Οι περισσότεροι αριστεροί κοινωνιολόγοι και δημοσιογράφοι επισημαίνουν μέσες άκρες αυτά τα δεδομένα. Αλλά μετά από κει σχεδόν τίποτα. Για όλα φταίει η επάρατη δικτατορία. Και στη μεταπολίτευση τι έγινε; Γιατί εδώ εντοπίζεται το μεγάλο «δράμα» της αριστεράς και των προοδευτικών δυνάμεων.

Η χούντα αποτέλεσε μια περίοδο κυριαρχίας του μεγάλου κεφαλαίου σε σύμμαχη, ή τουλάχιστον με παραχωρήσεις, στα μικροϊδιοκτητικά στρώματα. Η μεταπολίτευση, και η αλλαγή σαν το απαύγασμά της, συνιστά την εποχή της εισόδου στην κατανάλωση και την «ευημερία» των μισθωτών μικρομεσαίων στρωμάτων —και τη μεταβολή του συνόλου της ελληνικής κοινωνίας σε καταναλωτική (τόσο η εργατική τάξη όσο και οι αγρότες εντάσσονται στις καταναλωτικές διαδικασίες). Έτσι, και ιδιαίτερα μέσα από το ΠΑΣΟΚ που εκφράζει αυτή την ετερόκλητη συμμαχία μικρομεσαίων, αγροτών και μισθωτών —τουλάχιστον μέχρι το 1985— καταστρέφεται η παλιά —οιωνεί προτεσταντική— ιδεολογία της αριστεράς και εντάσσεται κι αυτή στη νέα μεσογειακή «τριάδα», τηλεόραση, αυτοκίνητο και ωχαδερφισμός.

Η λιτότητα των λαϊκών τάξεων, τελευταίο «μετερίζι» της ψωροκάσταινας, γίνεται παρελθόν. Μια νέα ηδονιστική και καταναλωτική ιδεολογία εισβάλλει στις λαϊκές τάξεις. Η παλιά ηθική της αριστεράς, όσο κι αν προσπάθησε —στα λόγια— το ΚΚΕ να τη διατηρήσει, υποχωρεί.



Πράγματι, μετά τον πόλεμο και τον εμφύλιο, η αριστερά ήταν η τελευταία πολιτική δύναμη που κράταγε ψηλά τις σημαίες του προτεσταντισμού, της τιμότητας, της αποταμίευσης, την απόρριψη του δυτικόφρονα νέου καταναλωτισμού, σε συνδυασμό με την απέχθεια προς την κομπιναδόρική φύση της άρχουσας τάξης. Η προδικτατορική αριστερά, ήταν η μόνη συγκροτημένη πολιτική δύναμη που προωθούσε την εκβιομηχάνιση, απέρριπτε τον καταναλωτισμό και την απάτη, διαμόρφωνε μια ηθική της εργασίας. Αριστερός ήταν σχεδόν συνώνυμο της τιμιότητας, και στο συλλογικό υποσυνείδητο της αριστεράς, δεξιά σήμαινε, παράλληλα με την πολιτική διάσταση του όρου του, και έλλειψη ηθικής, απάτη, κλοπή, μαυραγοριτισμό, αποφυγή της τίμιας εργασίας. Όλα αυτά, παράλληλα με τις αρχές της συλλογικότητας, της αλληλοβοήθειας, της αλληλεγγύης, της παλιάς προσφυγικής και λαϊκής γειτονιάς, του αυθαίρετου που χτιζόταν μέσα σε μια νύχτα από όλη τη γειτονιά μαζί. Αυτή είναι η «εποποιία» της αριστεράς στη διάρκεια της προδικτατορικής περιόδου. Η αριστερά δεν αποτελούσε μόνο—έστω στρεβλά—φορέα των λαϊκών αγώνων μετά τον εμφύλιο, αλλά ήταν και κείνο το κομμάτι της κοινωνίας που παρήγαγε μια ιδεολογική και ηθική σκοπιά του κόσμου, ανάπτυξη, δημοκρατία, δημοτικισμός, άνοδος του βιοτικού επιπέδου των λαϊκών μαζών, εργασία, άρνηση της «δυτικής παρακμής», απόρριψη του ελληνοπρεπού κομπιναδόρικού πνεύματος. Από την αριστερά εκπορεύονται οι ιδέες που μετά τη μεταπολίτευση θα αποτελέσουν τη συνταγματική βάση του νέου καθεστώτος: ανάπτυξη, δημοτικισμός, δημοκρατία, «κοινωνική δικαιοσύνη». Ωστόσο, μέσα στην επαγγελία της ανάπτυξης φάλιαζε η αντίφαση. Ανάπτυξη και «κοινωνική δικαιοσύνη» σήμαινε κατανάλωση για τις λαϊκές μάζες, και μάλιστα μέσα σε μια λογική που κυριαρχούνταν από το δυτικό πνεύμα αφενός, και την ελληνική ατιδουσύνη από την άλλη. Εκδημοκρατισμός σε μια κοινωνία που είχε μάθει να δουλεύει με την αρχή της αυθεντίας και το θούρδουλα, χωρίς προβολή και διαμόρφωση ενός νέου οράματος παραγωγής και συνεργασίας, μπορούσε να σημαίνει ασυδοσία και γενικευμένη ανευθυνότητα, κλπ., κλπ. Η εποχή της δικτατορίας ήταν αποφασιστική για να σπάσει την παλιά λαϊκή αλληλεγγύη και να δημιουργήσει μέσα στο παλιό ενιαίο λαϊκό *continguum* νησιδες κατανάλωσης, «ευημερίας» και εξαχρείωσης που, ελλείψει οποιασδήποτε άλλης αναφοράς, αποτελούσαν το υπόδειγμα για τις λαϊκές τάξεις—«σημασία έχει να τα πιάσεις». Σ' αυτό βέβαια, η Ελλάδα δεν διαφέρει από τις άλλες χώρες της Δύσης, με τη διαφορά ότι σε μας



το «να τα πιάσεις» συνδέεται με περισσότερο παρασιτικές και αεριτζιδικές δραστηριότητες.

Όταν λοιπόν ήρθε η μεταπολίτευση, η διεκδίκηση από τα λαϊκά στρώματα μιας νέας συνταγματικής και ταξικής ισορροπίας κυριαρχήθηκε από τους μικρομεσαίους. Έχουμε ζήσει—ιδιαίτερα εμείς από την παλιά «Ομάδα για μια Προλεταριακή Αριστερά»—αυτή την πραγματικότητα. Για δυο-τρία χρόνια, στην πρωτοπορία των αγώνων βρίσκεται το βιομηχανικό προλεταριάτο, με τις νέες αξίες που προβάλλει στους αγώνες του: εξισωτισμός στα μεροκάματα, άρνηση της ιεραρχίας, νέα ηθική και οργάνωση της παραγωγής. Όμως το κοινωνικό και πολιτικό βάρος της βιομηχανικής εργατικής τάξης ήταν πολύ ασθενικό για να μπορέσει να αντισταθεί στη συνδυασμένη επίθεση των αφεντικών, της αποβιομηχανοποίησης, των προοδευτικών κομμάτων, του κράτους και των... μικρομεσαίων συμμάχων. Σύντομα, από το 1977 και μετά, στην «ηγεσία» των εργατικών αγώνων, περνούν αυτοί που κυριαρχούν και σήμερα: δημόσιοι υπάλληλοι, τραπεζιτικοί, εξασφαλισμένα κομμάτια της εργασίας, επιστήμονες κλπ. Η βιομηχανική εργατική τάξη παραχωρεί την ηγεμονία. Και αυτή η νέα ηγεμονία στο στρατόπεδο της εργασίας—φοιτητές, επιστήμονες, δημόσιοι υπάλληλοι κλπ.—έχει την πολιτική έκφραση στο τρίδυμο ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ-ΚΚεσωτ. Το βιομηχανικό προλεταριάτο ξαναθυθίζεται στις σκοτεινές πλευρές της κοινωνίας.

Αυτή η αλλαγή, που αποδίδει το «πραγ-

ματικό πνεύμα της μεταπολίτευσης», φτάνει με το ΠΑΣΟΚ μέχρι και την εξουσία. Ποια είναι η ιδεολογία που φέρνει; Οι μισθολογικές αυξήσεις δεν είναι πια εξισωτικές, ούτε υπάρχει τέτοια διεκδίκηση. Η σταδιακή εκδίωξη των παλιών αφεντικών και της παλιάς αρχής του θούρδουλα, δεν αντικαθίσταται από μια νέα συλλογικότητα, συνυπευθυνότητα και πρόταση ενός νέου μοντέλου παραγωγής και οργάνωσης της εργασίας και της κοινωνίας, αλλά από την ανάληψη της εξουσίας μέσα στον κρατικό και ημικρατικό τομέα από μια κατεστημένη τάξη συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, τυχάρπαστων διευθυντών, φίλων των κομματικών μηχανισμών, που βέβαια εκμεταλλεύονται με το αζημίωτο τη νέα θέση τους. Κομπίνες στις προμήθειες, αποχή από την εργασία με το πρόσχημα του συνδικαλισμού, νεποτισμός, χιλιάδες προσλήψεις ημετέρων, κ.ο.κ.

Χαρακτηριστική είναι η κατάσταση στο Πανεπιστήμιο, όπου η εξουσία της εκκολλητόμενης νομενκλατούρας είναι ισχυρότατη. Οι συνδικαλιστές προφανώς περνάνε τα έτη χωρίς συζήτηση. Και όλοι, με προεξάρχουσα εδώ την άκρα αριστερά, με το πρόσχημα της πάλης ενάντια στην εντατικοποίηση, αναπτύσσουν τη λογική της αντιγραφής, της κομπίνας, του εύκολου πτυχίου. Αντί για την πρόταση που είχε γεννήσει το '68, ένα νέο Πανεπιστήμιο όπου οι εξετάσεις και ο καθηγητικός έλεγχος αντικαθίστανται από συλλογικό έλεγχο και συλλογικές εργασίες, όπου η βαθμολογία και οι απαγορεύσεις, τα παλιά μαθήματα, αντικαθίστανται από την

κοινωνική έρευνα, τη ριζική αλλαγή του περιχομένου σπουδών αναδύεται μια νέα διεφθαρμένη εξουσία, ένα νέο μανδρινάτο συνδικαλιστικών παρατάξεων και κομματικοδαιτών διδασκόντων, που ενδιαφέρονται μόνο για το εύκολο πτυχίο και τις ευκαιρίες απασχόλησης που αυτό τους προσφέρει. Εδώ η μεγαλύτερη υποκρισία χαρακτήρισε το χώρο της άκρας αριστεράς. Το σύνθημα της πάλης ενάντια στο αστικό Πανεπιστήμιο δεν μεταβλήθηκε ποτέ σε ΑΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥ και του κοινωνικά προνομιούχου ρόλου που εξασφαλίζει, αλλά απλά και μόνο περιορίστηκε στο εύκολο πτυχίο, έτσι ώστε να μπορούν αύριο οι «επαναστάτες» να εξασφαλίσουν μια προνομιακή θέση απέναντι στο προλεταριάτο, άκοπα και ανέξοδα.

Αυτό το παράδειγμα που ενέχει και στοιχειά αυτοκριτικής (παρόλο που από πολύ παλιά τονίζουμε αυτό το στοιχείο χωρίς όμως την απαραίτητη επιμονή —βλέπε ΡΗΞΗ Νο 3 για τις φοιτητικές καταλήψεις του 1979) απεικονίζει πολύ σωστά το γεγονός πως μια μαρξιστική ορολογία (συνήθως ψευδομαρξιστική) χρησίμευσε σαν ιδεολογική βάση και εφαλτήριο στα μικρομεσαία στρώματα και στη λογική τους της «κατάληψης της εξουσίας» για ατομική χρήση μέσα στο υπαρκτό πλαίσιο. Γιατί μια και η «επανάσταση» που επαγγελλόταν το ΠΑΣΟΚ και η αριστερά δεν έγινε, ας αρπάξουμε τουλάχιστον ό,τι μπορούμε για την πάρτη μας, ας «πάρουμε την εξουσία» αυτοπροσώπως για μας και τα παιδιά μας, τους φίλους μας, κ.ο.κ.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πώς μπορούν να χρησιμοποιούνται τα πιο «προχωρημένα συνθήματα» για ιδιωτική χρήση των κηφήνων, των αισχροκερδών και των μικρομεσαίων, είναι ένα σύνθημα που λανσάραμε ακριβώς εμείς οι ίδιοι: «**Κάτω η εργασία**». Αυτό το σύνθημα, όσο και αν —από μας— συνοδευόταν πάντα από τη θέση «**λιγότερη δουλειά για όλους**», αντιστοιχούσε στη θεωρητική άποψη πως, την εποχή της μεταβολής της εργασίας σε μια σχέση απόλυτα κυριαρχημένης από το κεφάλαιο και την ιεραρχία, σε μια εποχή που η ριζική μείωση των ωρών εργασίας για όλους είναι μέσα στις δυνατότητες της κοινωνίας, μπορεί να οικοδομηθεί μια νέα κοινωνική πραγματικότητα όπου το κέντρο της ζωής των ανθρώπων δεν θα είναι η κοινωνικά αναγκαία και ετερόνομη εργασία αλλά η ελεύθερη δημιουργικότητα των ανθρώπων. Όμως αυτό το σύνθημα που αφορά κατ' αρχήν τους εργαζόμενους και θα έπρεπε να είναι δικό τους σύνθημα, με μια περίεργη αναστροφή —που δεν είναι της ώρας να αναλύσουμε εδώ τα αίτια της— μεταβλήθηκε σε σημαία των τεμπέλιδων, των κηφήνων, εκείνων που ζουν με τα λεφτά του μπαμπά τους

ή παρασιτικά, τελικά μεταβλήθηκε σε σύνθημα εκείνων που δεν εργάζονται! Μέσα στα μπαρ θα ακούσουμε να αντηχεί η ιαχή του προλεταριάτου «κάτω η εργασία» και ο «χώρος» θα διεκδικεί με καμάρι του πως είναι ο «άγγελος της νύχτας», όχι βέβαια συνωμοτώντας ενάντια στο κεφάλαιο αλλά καταναλώνοντας μπύρες και ούισκυ.

Όπου και να στρέψει κανείς το βλέμμα του σ' αυτή τη χώρα —μετά την κατάληψη της εξουσίας από τους μικρομεσαίους— θα δει ακριβώς αυτή την κυριαρχία ενός στρώματος, μιας τάξης παρασιτικής, που εκμεταλλεύεται τα πάντα— ενώ στο περιθώριο των εξελίξεων βρίσκονται τόσο η αστική διομηχανική τάξη όσο και το προλεταριάτο. Η Ελλάδα γέννησε και παρουσίασε στην ιστορία ένα νέο υπόδειγμα κοινωνικής εξουσίας, τη μικρομεσαία εξουσία, μια εξουσία όπου ακριβώς δεν κυριαρχεί ούτε η αρχή της καπιταλιστικής αποδοτικότητας και παραγωγικότητας αλλά ούτε και ο προλεταριακός εξισωτισμός και η οργάνωση μιας νέας παραγωγικής συνεργασίας.

Εδώ και όχι στη χούντα θα ανευρεθεί η ρίζα, η πραγματική βάση της κυριαρχίας του «ό,τι φάμε, ό,τι πιούμε κι ό,τι αρπάξει ο κόλπος μας». Στο ότι ένα παρασιτικό, άθλιο στις κοινωνικές του αξίες, στρώμα, βρέθηκε στην εξουσία και, όπως όλοι οι τυχάρπαστοι, δεν ενδιαφέρεται για το μέλλον της κοινωνίας, τις προοπτικές της, αλλά για το τι θα αρπάξει σήμερα και... *après moi, le déluge!*

Ακριβώς σ' αυτή την προοδευτική ιδεολογία, στην κυριαρχία αυτών των στρωμάτων θα αναζητήσουμε την αιτία της ιδεολογίας και της συμπεριφοράς που έχει γαγγραινιάσει την ελληνική πραγματικότητα. Από τους οδηγούς που περνάνε με κόκκινο και πατάνε και κανένα πεζό άμα λάχει, μέχρι τον Σταματελάτο και τον Παπαδόπουλο. Μια ιδεολογία και πρακτική της ελευθερίας που δεν αναφέρεται στη διεκδίκηση ενός συλλογικού μετασχηματισμού, αλλά μιας ατομικής ασυδοσίας και πλουτισμού. Η ελληνική ιδιαιτερότητα σε σχέση με αντίστοιχα φαινόμενα στη Δύση και την Ανατολή είναι ακριβώς η συνάρτησή τους με την προοδευτική ιδεολογία. Για να πάμε σε μια άλλη κατηγορία, η ίδια θεματική, η ίδια συμπεριφορά γραικύλων θα παρουσιαστεί στα θέματα που αφορούν τα εθνικά ζητήματα. Έτσι ακούει κανείς, πίσω από το κάλυμμα του ψευδοδιεθνισμού, επιχειρήματα του τύπου: «δεν πάνε να γαμηθούν με το Αιγαίο, τι μ' ενδιαφέρει εμένα αν πάρουν τη Μυτιλήνη». Τούρκου εργάτες αδέρφια μας!

Αυτή η ιδεολογία της αποσύνθεσης του κοινωνικού ιστού πίσω από την ψευτοπροοδευτικότητα του σκυλαδικού και της ιδεολογίας του οποιοδήποτε Μηλιώκα

και των πάρτυ στη Βουλιαγμένη, κατατρώνει τα πάντα και ανατρέπει παλιές συλλογικότητες και κοινωνικές συμπεριφορές. Πολλοί απορούν με τη συμπαράσταση στο Σταματελάτο από τους φίλους του Πανιώνιου. Μα τι έγινε, τα 'παιρνε από το «κράτος» για την ομάδα. Αν βέβαια ήταν κανένας μικροκλέφτης, θα 'λεγαν σκοτώστε τον. Εδώ όμως ο σκοπός ήταν ιερός. Τι είναι πεντακόσια εκατομμύρια μπροστά στην «ιδέα Πανιώνιος»! Και πιο πέρα διβάζουμε στην «Ελευθεροτυπία», στις 27 Απριλίου, πως στη Νέα Χαλκηδόνα όλοι ή σχεδόν όλοι εξακολουθούν να υποστηρίζουν το «δήμαρχο», ακόμα και σήμερα. Τι κακό έκανε; Έκανε μια πράξη ατομικής και κοινωνικής ευθανασίας, εξόντωνε γέροντες και γριές της «ΛΜΑΤ» που είχαν φάει τα ψωμιά τους και απέδιδε ένα ποσοστό της λείας στους «φτωχούς, στο «λαό», και στα κόμματά του. Ήταν ένα είδος κοινωνικής αναδιανομής υπέρ των λαϊκών τάξεων σε μικρομεσαίο τόνο. Ένας Ζορρό της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας! Πόσοι και πόσοι πολιτιστικοί σύλλογοι και μικρομεσαίοι αγωνιστές δεν ευεργετήθηκαν από τον Παπαδόπουλο και τον Πέππα! Είναι ήρωες, ήρωες της μεταπολιτευτικής αριστεράς. Τέτοια κατάντια αυτού του λαού και αυτής της αριστεράς δύσκολα θα μπορούσε κανείς να υποπτευθεί χρόνια πριν. Και όμως τα γεγονότα είναι μπροστά μας, με την αδήριτη λογική τους. Ο Παπαδόπουλος έχει πίσω του λαϊκή υποστήριξη.



Γιατί, εκτός από το κάλυμμα της αποτρόπαιης λαϊκίστικης ιδεολογίας: «σκοτώνε γέρους και πλούσιους», υπάρχει η πραγματικότητα της κοινωνικής αποσύνθεσης που λέει πως χιλιάδες ή και εκατοντάδες χιλιάδες είναι εκείνοι που θα ήταν ευχαριστημένοι αν ξαπόστειλαν τους γέρους και τις γριες συγγενείς τους μια ώρα αρχύτερα στο θάνατο («για να πάνουν να βασανίζονται και για να μη βασανίζουν και μας, και να μας αφήσουν ό,τι έχουν σε μας και τα παιδάκια μας»). Και πόσων εκατοντάδων ή χιλιάδων δεν έχει συντομευτεί η ζωή, είτε με κάποια καθυστέρηση στην κλήση του γιαιτού είτε με την κακομεταχείριση, είτε —ακόμα— και με ένα σπρώξιμο. Τόπο στα νιάτα και τους τολμηρούς! Σ' αυτή την κοινωνία πεθαίνει η παραδοσιακή αγάπη για την οικογένεια χωρίς να έχει αντικατασταθεί από τίποτε άλλο. Πεθαίνει ή πέθανε η παλιά συλλογικότητα και συμβιωτικότητα χωρίς να έχει γεννηθεί μια καινούργια. Έτσι λοιπόν ο θάνατος των γέροντων δεν φαντάζει στα μάτια του «λαού» τόσο αποτρόπαιος όσο θέλουν να τον παρουσιάζουν οι εφημερίδες. Γι' αυτό και η λαϊκή υποστήριξη στον «κύριο δήμαρχο» (ναι, εξακολουθούν να τον αποκαλούν δήμαρχο). Όσο δε για την αντίστοιχη στο Σταματελάτο, ε, αυτό είναι κάτι το πολύ «φυσικό». Ο Σταματελάτος αποδείχτηκε άντρας και τα «παιδιά από την Πάτρα», μετά τον Αλέφαντο θα πρέπει σε συνέχεια του ποδοσφαιρικού τους μοτίβου να του αφιερώσουν ένα νέο άσμα βγαλμένο από τη λαϊκή ψυχή.

## Μια κωμικοτραγική ειρωνία

Η υπόθεση Παπαδόπουλου συνέπεσε χρονικά με τα είκοσι χρόνια από την αρνητική επέτειο της 21ης Απριλίου. Τότε που ένας άλλος Παπαδόπουλος ανέλαβε να απαντήσει στα αδιέξοδα της παραπαίουσας ηγεμονίας των παλιών κυρίαρχων τάξεων και της δεξιάς. Η ιστορική υπόμνηση είναι ανατριχιαστική. Ίσως οφείλεται σε μια βαθύτερη και κρυμμένη πανουργία της ιστορίας. Ακόμα και το όνομα των πρωταγωνιστών όμοιο με το πιο κοινό όνομα στην Ελλάδα, σ' ένα μακάβριο συμβολισμό πανελληνίας εκπροσώπησης, ο κύριος Παπαδόπουλος, ο νεοέλληνας! Η κρίση και οι αξίες που αποκαλύπτει ο νέος Παπαδόπουλος δεν είναι τόσο ανώδυνες πολιτικά όσο φαίνεται. Και αυτό όχι μόνο γιατί, όπως δείξαμε, η υπόθεση Παπαδόπουλου είναι δεμένη με την κρίση της ίδιας της μεταπολιτευτικής κοινωνίας, αλλά ακόμα πιο πέρα γιατί η τερατώδης υπερβολή του δολοφονικού εγχειρήματος με την παράξενη και διεστραμμένη έλξη που προκαλεί, με την αποκάλυψη στον υπέρτατο βαθμό μιας διαδικασίας σήψης, απελευθερώνει

μια τέτοια οσμή θανάτου και παράνοιας, ώστε νιώθουμε να μας διαπερνάει μια ανατριχίλα αντίστοιχη με εκείνη που βίωνε, αποκάλυπτε και πυροδοτούσε ο γερμανικός εξπρεσιονισμός, αμέσως μετά τον Πρώτο Πόλεμο. Ο Καλιγκάρι, ο δόκτωρ Μμπούζε, ο Νοσφεράτου και οι άλλοι Φραγκεστάιν αντικαθίστανται εδώ με ένα ζωντανό και ελληνικό —αυθεντικό— πρότυπο. Η κρυφή και αρρωστημένη γοητεία του εγκλήματος, σε μια κοινωνία τέλους εποχής είναι η μακρινή ενθύμηση ή αντίθετα ...ο προπομπός νέων τερατών που ελλοχεύουν στα μύχια της ελληνικής κοινωνίας και στο συλλογικό υποσυνείδητο του λαού:

Όπως και στην αρχαία Ελλάδα, η κάθαρση ενός εγκλήματος είναι απαραίτητη γιατί το έγκλημα θα συνεχίζει να μολύνει



την κοινωνία. Και προφανώς η κάθαρση αυτού του άγους δεν μπορεί να συνίσταται στην απλή εξόντωση του Παπαδόπουλου, οι κοινωνικές ρίζες του αμοραλισμού του είναι τόσο βαθιές και ριζωμένες στη λαϊκή ψυχή, ώστε η συμμορία δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί παρά σαν ένα και μόνο εξάνθημα σε ένα ήδη μολυσμένο σώμα.

Πολλές φορές τον τελευταίο καιρό έχουμε υποστηρίξει πως θρισκόμαστε στο τέλος μιας ιστορικής εποχής. Και προφανώς το τέλος μιας περιόδου είναι σχεδόν πάντα μια περίοδος παρακμής, έκπτωσης αξιών και ανθρώπων —και αυτή η παρακμή, όπως διδάσκει η ιστορία, είναι πάντα ένα κίνητρο, μια πρόκληση για αυταρχικές λύσεις που, ξεπηδώντας μέσα απ' αυτή, έρχονται ταυτόχρονα να την αποθεώσουν

και να την ανακόψουν! Το γεγονός ότι ο Παπαδόπουλος ο νεότερος, σε σχέση με τον προκάτοχό του του Κορυδαλλού, εξάσκησε την παρανοϊκή και τερατώδη δραστηριότητά του στο πεδίο της κοινωνίας των πολιτών, ενώ ο προκάτοχός του έδωσε έναν ολόκληρο λαό, δεν αναιρεί το γεγονός πως το ίδιο ένστικτο κυβερνά τη δράση τους, το ένστικτο του θανάτου. Στην πρώτη περίπτωση το κρεβάτι του Προκρούστη για ένα λαό, στη δεύτερη μερικοί σατανικής έμπνευσης φόντοι. Κάτω από την επιφάνεια αναδύεται το ίδιο τέρας, μέσα από τη γόνιμη μήτρα μιας τάξης που παίζει πάντα το θέατρο της επανάστασης, όπως σε άλλη κλίμακα και με άλλες συνέπειες έκαναν οι φασίστες και ναζί δολοφόνοι. Μιας τάξης που, αντί να σκοτώσει το κεφάλαιο, σκοτώνει είτε τους Εβραίους, είτε «πλούσιους γέρους», τα «παίρνει» απ' αυτούς που τα έχουν για να τα καρπωθεί η ίδια. Πίσω λοιπόν από την απόκλιση συμπεριφορών και συγκυριών, η συνάφεια είναι εκπληκτική, το ιδεολογικό και ψυχολογικό υπόστρωμα ταυτόσημο. Για να το εκφράσουμε με ένα τρόπο ίσως υπερβολικό, αλλά παρόλα αυτά αληθινό, ο Παπαδόπουλος και η εταιρεία του είναι μια εταιρεία δολοφόνων μια και οι πολιτικές συνθήκες δεν επέτρεπαν να είναι μια εταιρεία δικτατόρων!

Και η λέξη έχει πια πυροδοτηθεί: Δικτατορία. Μέσα από μια ανάγκη αδήριτη στην ελληνική κοινωνία —μια κοινωνία στην οποία καμιά τάξη δεν μπορεί να επιβάλει ένα τρόπο λειτουργίας— που ξεσχίζεται από αντιτιθέμενα και συντεχνιοποιημένα συμφέροντα, ανοίγονται συνθήκες ευνοϊκές για μια αυταρχική λύση. Μια αυταρχική λύση που όμως δεν μπορεί να βρει το πολιτικό της πρόσωπο παρόλο που κοινωνικά το έδαφος αρχίζει ήδη να ωριμάζει.

Πίσω από τον αμοραλισμό, την κακοδιοίκηση και τα σκάνδαλα που διαπερνούν αυτό το τέλος της αλλαγής, πίσω από τη διαστροφή της εγκληματικής δραστηριότητας, παραδοκεί ήδη και διαμορφώνεται μια ανομολόγητη έλξη για δικτατορικές, αυταρχικές λύσεις. Πόσος καιρός νομίζετε ότι θα χρειαστεί ώστε το ανομολόγητο να ομολογηθεί; Μήπως άραγε η ιδεολογία που περιγράψαμε, ο αυριανισμός και ο Ελεύθερος τύπος δεν έχουν ανοίξει ήδη το δρόμο;

Έχει γίνει συνείδηση πια πως αυτός ο τόπος δεν μπορεί να συνεχίσει να κυβερνιέται όπως σήμερα. Πού υπάρχει όμως μια άλλη φερέγγυα πρόταση πέρα από την ανέφικτη επιστροφή σε αυταρχικές λύσεις; Πουθενά! Για την ώρα θα συνεχίζεται η σήψη μέχρις ότου υπάρξει κάποια καινούργια πρόταση. Ο αγώνας δρόμου έχει αρχίσει.

## Η παλιά καλή συνταγή: Δουλέψτε

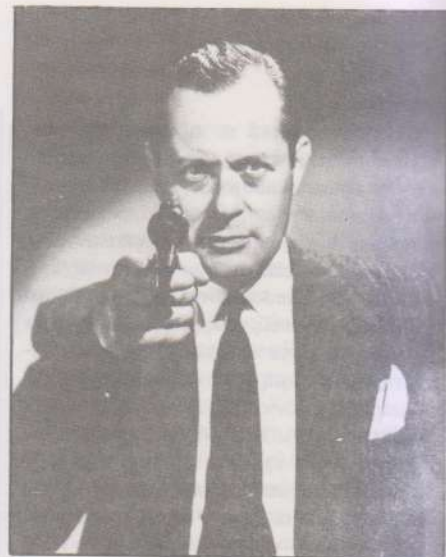
Αυτή η πραγματικότητα έχει ήδη γίνει συνείδηση σε ευρύτερες πολιτικές δυνάμεις. Εδώ και μερικά χρόνια—όλο και πιο έντονα—πληθαίνουν οι φωνές που υποστηρίζουν πως είναι καιρός να πραγματοποιηθεί μια στροφή στην κοινωνία μας, γιατί διαφορετικά κινδυνεύουμε από αυταρχικές λύσεις. Πολλές φωνές, που αρχίζουν από τον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» και τον Παπανδρόπουλο, περνώντας από τον Κύρκο, τον Παπαγιαννάκη ή το Μασσαβέτα και φτάνουν στο Σημίτη, καλούν «να θάλουμε μυαλό» επιτέλους πριν να είναι πολύ αργά. Το μοτίβο είναι μόνιμο: **πρέπει να στρωθούμε στη δουλειά** (ο Κύρκος στο ιδρυτικό συνέδριο της Ελληνικής Αριστεράς είπε πως θα θάλει τους Έλληνες να δουλέψουν) γιατί διαφορετικά θα απειληθούμε από αυταρχικές λύσεις.

Γι' αυτό σήμερα το ΠΑΣΟΚ επιχειρεί μια αναδιάρθρωση των ταξικών συμμαχιών που το στηρίζουν. Από την κυριαρχία των πρασινοφρορών, των συνδικαλιστών και των διαφόρων μικρομεσαίων, προσπαθεί να οικοδομήσει μια συμμαχία ανάμεσα στα τεχνοκρατικά στρώματα της νομεκλατούρας και την ιδιωτική πρωτοβουλία για να χτυπήσει την παραδοσιακή πολιτική νομεκλατούρα, δηλαδή...τον εαυτό του! Επομένως μια νέα ηθική της εργασίας μπαίνει—ή μάλλον θα 'πρεπε να μπει—στην ημερήσια διάταξη. Οι μάζες πρέπει να δουλέψουν. Η νέα φιγούρα επιχειρηματία που ανεβαίνει δεν είναι πια ο Κουρής ή ο Μπόμπολας αλλά ο «απολίτικος» Κοσκωτάς. Η λιτότητα επιστρέφει σαν κοινωνική αναγκαιότητα και περικυπεται το εισόδημα των εργατών, για να «ξαναμάθουν» να δουλεύουν. Δηλαδή αυτό το εγχείρημα είναι ένα εγχείρημα κλασικής παλινόρθωσης των μάντζερς και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας σε μια ανατροπή των παλιών ταξικών συμμαχιών. Και φυσικά, από πού αλλού θα δημιουργηθούν και πάλι νέα κέρδη ώστε να ξαναοιζούν οι επενδύσεις παρά από τις πλάτες της εργατικής τάξης; Όταν λοιπόν ο Κύρκος, ή ο Μασσαβέτας καλούν την Ελλάδα να δουλέψει, απευθύνονται σε τελική ανάλυση (εκόντες ή άκοντες) σε εκείνους που δουλεύουν—και οι εργάτες, οι βιοτέχνες, οι γυναίκες, οι μαθητές, δουλεύουν σκληρά στη χώρα μας—και τους καλούν να δουλέψουν ακόμα περισσότερο σε όφελος εκείνων που δεν δουλεύουν! Γιατί προτού οι κύριοι Κύρκος, Παπαγιαννάκης, Σημίτης κλπ. καλέσουν την «Ελλάδα να δουλέψει» θα έπρεπε να αναρωτηθούν σε ποιους και για ποιους μιλάνε. Το κόμμα των μπαρόθων και η Ελούντα μητς καλεί τον Έλληνα εργάτη να δουλέψει! Αντίθετα, αν έβγαιναν και έ-

λεγαν, καλούμε την Ελλάδα των παράσιτων, των κηφήνων, των συνδικαλιστών, των διανοουμένων, των εισοδηματιών, των κρατικών υπαλλήλων, να μοιραστούν επιτέλους τη δουλειά που κάνουν οι άλλοι, εκείνοι που δουλεύουν, τότε πραγματικά θα έλεγαν κάτι καινούργιο και κάτι αληθινό. Αλλά τότε θα έπρεπε να απευθυνθούν πρώτα στα κόμματά τους, τον περίγυρό τους, την ταξική τους βάση, τότε θα έπρεπε να μιλάνε για μια πραγματική κοινωνική μετατροπή/ανατροπή. Όταν μιλάνε απλά «για δουλειά που πρέπει να κάνουν οι Έλληνες», όσο δημοκρατική και αυτοδιαχειριστική σάλτσα κι αν θάζουν σ' αυτή τη «δουλειά», συνεργούν στο να φορτώνουν νέα βάρη σε κείνους ακριβώς που δουλεύουν. Γιατί με τις κοινωνικές δομές και τους συσχετισμούς δυνάμεων που υπάρχουν σήμερα, «η Ελλάδα που δουλεύει» δεν σημαίνει περισσότερη δημοκρατία αλλά λιγότερη—σημαίνει αυξημένη λιτότητα για τους εργαζόμενους, σημαίνει λειτουργία εκ νέου των νόμων της ελεύθερης αγοράς. **Και επειδή αυτό δεν μπορεί να γίνει «ομαλά», οδηγεί υποχρεωτικά σε ενίσχυση του αδιέξοδου και των αυταρχικών τάσεων.**

Εκεί που έχει φτάσει η κοινωνία μας μόνο μια δημοκρατική διέξοδος μπορεί να υπάρξει—χωρίς να θέλουμε να είμαστε μεγαλόστομοι—ένα προχώριμα σε επαναστατική κατεύθυνση. Απέναντι στο αδιέξοδο και το τέλμα, μόνο ένα νέο πλάνο κοινωνίας, μια νέα κοινωνική πρόταση-όραμα, μια νέα ηθική μπορεί να αντικαταστήσει την κρίση της παλιάς. Μόνο μια νέα παραγωγική συνεργασία μπορεί να αντικαταστήσει την καταρρέουσα πραγματικότητα του μικρομεσαίου σοσιαλ-καπιταλισμού, ή διαφορετικά, η παλινόρθωση μιας σιδερένιας καπιταλιστικής παραγωγικότητας. Οι παλιοί θα έλεγαν είτε αντεπανασταση είτε επανάσταση, σήμερα δεν υπάρχει ενδιάμεση λύση. **Ναι, η αντεπανασταση έχει ήδη αρχίσει** (εξάλλου δεν μπορούμε να τη νοούμε απαραίτητα με όρους βίαιης ανατροπής).

Μπροστά στο τέλος της παλιάς ηθικής δεν μπόρεσε να απαντήσει η νέα ηθική των μικρομεσαίων. Της ανευθυνότητας, της αρπαγής, της συντεχνιοποίησης. Είτε λοιπόν με το βούρδουλα και τους νόμους της πείνας και της ανεργίας η παλιά ηθική και η θανατερή μοναξιά της σύγχρονης Δύσης, είτε μια νέα πρόταση που θα έχει τους άξονες: **λιγότερη δουλειά, δουλειά για όλους, εναλλαγή των διανοητικών και χειρωνακτικών δραστηριοτήτων, αντικατάσταση της αρχής της καταναγκαστικής εργασίας** όχι με την εξαθλίωση της αεργίας και της απάτης αλλά με την ατομική και συλλογική δημιουργικότητα, απόρριψη της αρχής του ατομικού βολέματος και οικολογική νέων συλλογικοτήτων, δραστι-



κό περιορισμό των εισοδηματικών διαφορών και ανάληψη των επιχειρήσεων από τους ίδιους τους εργαζόμενους με μορφές αυτοδιαχείρισης. Και βέβαια όταν λέμε δουλειά για όλους, το εννοούμε. Σημαίνει ότι αυτοί που σήμερα δεν δουλεύουν και καρπώνονται την εργασία των άλλων, θα υποχρεωθούν να δουλέψουν. Είναι προφανές ότι ένα τέτοιο πρόταγμα δεν μπορεί παρά να στηριχτεί στις δημιουργικές κοινωνικές δυνάμεις των εργατών και του επισημοτικού πειραματισμού, στους νέους και τις γυναίκες. Όμως είναι ικανές αυτές οι δυνάμεις σήμερα να διαμορφώσουν μια τέτοια πρόταση ξεφεύγοντας από την ιδεολογική ηγεμονία της μικρομεσαίας αριστεράς, του αισχρού λαϊκισμού και της υποταγής στους καρεκλοκένταυρους της κομματικής συνδικαλιστικής και κρατικής νομεκλατούρας; Θα ήταν άτοπη κάποια ιδιαίτερη αυταπάτη ή αισιοδοξία. Όμως έτσι κι αλλιώς είναι η μόνη απάντηση στους Παπαδόπουλους και την κοινωνία τους, και γι' αυτό θα πρέπει να την αποπειραθούμε. Διαφορετικά το άγος θα μολύνει όλη τη χώρα και τις τάξεις, αν δεν το έχει ήδη κάνει και η κάθαρση θα έρθει από το Νοσφεράτου, τον άγγελο του θανάτου. Έτσι λοιπόν κύριε Κύρκο, θάλτε πρώτα τους φίλους σας να δουλέψουν, όπως και μες θα πρέπει να κάνουμε με τους δικούς μας, που συχνά συγχρωτίζονται στα ίδια μπαρ και μετά τα θρίσκουμε με την «Ελλάδα».

Έτσι έκλεισε—προσωρινά—τις σημειώσεις του ο αρχαιοεγκληματολόγος της πιθανής μελλοντικής εποχής. Χρησιμοποίησε σαν βοήθημα ένα ασήμαντο περιοδικό που κυκλοφορούσε σε λίγες χιλιάδες αντίτυπα εκείνα τα χρόνια στην Ελλάδα. Και αναφερόταν σε άτομα άγνωστα στην ιστορία—Κύρκος, Σημίτης κλπ.—αντίθετα οι Παπαδόπουλοι ήταν πολύ γνωστοί και μάλιστα υπήρχαν οι προσωπογραφίες τους στο μουσείο κέρινων ομοιωμάτων κοντά στη μεγάλη αλάνα της οδού Πανεπιστήμιου.

Γιώργος Καραμπελιάς



Οδηγώντας την ένταση στα ακραία σημεία της, παίζοντας εκκωφαντικά για σχεδόν δύομισυ ώρες και κάνοντας το κοινό να συμμετέχει απ' την αρχή μέχρι το τέλος, ο Greg Sage και η παρέα του την Παρασκευή 29 του Μάη στο Club 22, μας έδειξαν τί σημαίνει σύγχρονο rock n' roll.

Ξεκινώντας το σετ μ' ένα υπνωτικό κομμάτι και προχωρώντας με επιταχυνόμενο ρυθμό, οι Wipers φτάνουν στο ζενίθ του speed-beat και κρατάνε το πρόγραμμά τους ως το τέλος εκεί.

Ο Greg Sage, συνθέτης, στιχουργός, κιθαρίστας και τραγουδιστής του γκρουπ αναδεικνύεται σε performer πάνω στη σκηνή. Συνομιλεί με το κοινό του, το μαγεύει, γίνεται ο πόλος συνάντησης των βλεμμάτων, το πεδίο ένωσης, ο ποθητός χώρος αντιστρεψιμότητας του θεάματος, η πραγματοποίηση τελικά της αντιστροφής των ρόλων. Βγαίνει μπροστά από το γκρουπ υποβοηθούμενος από την αρτιότητα των Brad Davidson στο μπάσο και του Steve Plouf στα τύμπανα.

Παίζοντας τα ακόρντα στα πρώτα τάστα της κιθάρας (τεχνική που χρησιμοποιείται συχνότερα σε πιο μελωδικά ακούσματα) σε συνδυασμό με το fuzz (παραμόρφωση) της κιθάρας του, πετυχαίνει έναν προσωπικό, ειδικά επιθετικό ήχο, έχοντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα εξαιτίας των ανοιγμένων στο τέρμα μπάσων, με την προσθήκη κάποιας "περαστικής" συγχορδίας, να "γλυκάνει" οποιαδήποτε στιγμή το τελικό ηχητικό αποτέλεσμα.

Τα σόλο του αποτελούνται από μικρά αποσπασματικά riffs και ξεχνούνται άγρια μέχρι τα άκρα της γκαράζ αισθητικής εκτροχιάζοντας για λίγα δευτερόλεπτα τα κομμάτια.

Η συχνή χρησιμοποίηση του feedback (ανάδραση)\* κυρίως κατά τη διάρκεια των σόλο, ανατρέπει κάθε συγκεκριμένη δόμηση των κομματιών και αφήνει στους μουσικούς χώρο ελεύθερο για αυτοσχεδιασμούς.

Η φωνή του Sage πιο συχνά σκληρή, αραιότερα απαλή και ήρεμη, ξέρει να χρωματίζει τη μουσική προκαλώντας διαφορετική αίσθηση από τραγούδι σε τραγούδι, αλλά και να απογειώνεται απ' αυτήν φέρνοντας στο νου τον Ian Curtis των Joy Division. Σε όσους φαίνεται παράξενο αυτό, ας ακούσουν πιο ψύχραμα τώρα, τα Pushing the extreme και D-7 από το live των Wipers.

Nothing left to lose, Messenger, Land of the lost, Youth of America, D-7, Pushing the extreme, Over the edge, Doom Town, Romeo,

Ηλεκτρικές εκρήξεις, δυναμικές κρούσεις, αιχμηρά όργανα στο σώμα του rock n' roll και στο δικό μας ήχοι που τρυπάνε τ' αυτιά και τηλεγραφικά μας σκοτώνουν, ολόκληρη η ένταση και η επιθετικότητα του γκαράζ, η φωνή του Sage να μας σκοτώνει - όπως έκανε πάντα - και την ίδια στιγμή ένα γύρισμα της κιθάρας, δύο χαμηλές νότες στη φωνή κι είμαστε πάλι εδώ στην απόλυτη τρυφερότητα μετά την απόλυτη βία, στην παράξενη αίσθηση του γλυκού πόνου, είμαστε πάλι εδώ πίσω απ' το παραπέτασμα καπνού, πίσω από τον εαυτό μας ή μέσα του βαθιά.

Είναι αυτό ακριβώς που έχουν κάνει οι Wipers με την ως τώρα δουλειά τους\* ν' ανοίξουν μέχρι τέλος τις εσωτερι-



κές μας πληγές και να μας κάνουν να συμφιλιωθούμε μαζί τους. Ή να τις αντιμετωπίσουμε. Όπως κάνει ο Greg Sage στο προσωπικό του 'Straight ahead..

Ξέρω πού βρίσκομαι  
αλλά δεν θέλω να είμαι μόνος μου  
Υπάρχει τόση σύγχυση

.....  
Εύχομαι να μπορούσαμε να ζήσουμε  
μα ζωή χωρίς δάκρυα  
Εύχομαι να μπορούσαμε να ζήσουμε  
σ' ένα κόσμο όπου δεν θα υπάρχει φόβος  
εκεί που οι καταδικασμένοι θα είναι ελεύθεροι  
και οι αδύναμοι δυνατοί

World without fear

Η σύγχυση δεν παραμένει άρνηση αλλά οδηγείται από τον Greg Sage σε όραμα ζωής. Η απάντηση των Wipers.

Για όσους μείναμε μέχρι τέλος το βράδυ της Παρασκευής, μην έχοντας πια τη δύναμη να καλέσουμε για τέταρτη φορά στη σκηνή αυτή τη θορυβώδη μπάντα από το Portland του Oregon, για όσους βγαίναμε απ' το Club 22 μη μπορώντας ν' ακούσουμε τί έλεγε ο διπλανός μας, υπάρχει αναδρομικά αυτή η ένωση που μπορείς να νοιώσεις όταν είσαι πίσω απ' τη μάσκα του εαυτού σου, αυθόρμητος, ευάλωτος, τρυφερός, ταυτόχρονα μόνος μα και με όλους μαζί.

Και μας μένει κάτι βραδάκια σαν κι αυτό ν' ακούμε ξανά και ξανά το Straight ahead - κορύφωση της μοναξιάς και της μυστικής συνεννόησής μας. Μέχρι την άλλη φορά.....

Γιώργος Φ.

δισκογραφία

Wipers  
Better off dead (EP)  
Is this real? (LP)  
Alien Boy (EP)  
Youth of America (LP)  
Romeo/No solution (single)  
Over the edge (LP)  
Live (LP)  
Land of the lost (LP)  
Follow blind (LP)

Greg Sage  
Straight ahead (LP)



\*feedback : ήχος που παράγεται από συντονισμό, όταν οι μαγνήτες της κιθάρας "κοιτάζουν" από κοντινή απόσταση τον ενισχυτή.



#### Η ΑΚΤΗ ΤΟΥ ΚΟΥΝΟΥΠΙΟΥ

Αυτός είναι ο Πατέρας. Ορθολογιστής, κάτοχος της γνώσης. Αγοράζει μόνο τα απολύτως αναγκαία και τ'άλλα τα προμηθεύεται από σκουπιδότοπους. Δεν μπορεί να βλέπει τη χώρα του να πεθαίνει. Γι' αυτό και αποφασίζει να φύγει. Το ίδιο έκανε και μπροστά στο θάνατο της μητέρας του. Από την πρώτη στιγμή σκιαγραφείται ο μεγάλος φόβος του δυτικού ανθρώπου: ο φόβος του θανάτου. Ο πολιτισμός του τον κάνει ανίκανο να τον αντιμετωπίσει. Αντιδρά σ' αυτό προσπαθώντας να οικοδομήσει όπου βρίσκεται ένα "δικό" του περιβάλλον. Φτιάχνει θρησκείες, η τελευταία λέγεται επιστήμη. Μέσα από την συνεχή κίνηση και την αλλαγή προσπαθεί απεγνωσμένα να τον συγκαλύψει. Έννοιες όπως αρμονία, αυτοσυνείδηση, πολυρρυθμία εξοβελίζονται στο χώρο του μη επιστημονικού και μη κερδοφόρου.

Μιλάμε για την τελευταία ταινία του Πήτερ Γουέιρ "Η ακτή του κουνουπιού". Ενός σκηνοθέτη που δυστυχώς έχουμε δει ακόμα μόνο τον "Μάρτυρα εγκλήματος". Ο προβληματισμός του Γουέιρ είναι μέσα στα πλαίσια αυτού που θα αποκαλούσαμε εναλλακτικό. Ο δυτικός άνθρωπος, οι αξίες που τον διέπουν, η διάλυση του δυτικού πολιτισμού και η καταστροφή που επιφέρει στη φύση και τους ανθρώπους, η αναζήτηση άλλων κοινωνιών και αξιών.

Ας παρακολουθήσουμε όμως την πορεία του Πατέρα στη ζούγκλα: Σαν άλλος κατακτητής και όπως όλοι οι κατακτητές διακατεχόμενος από καλές προθέσεις, θα προσπαθήσει να κτίσει ένα κόσμο σύμφωνο ως προς τις αξίες του. Μπορεί να μην έχει όπλα έχει κάτι ακόμα ισχυρότερο: την επιστήμη.

Αυτοί που και πάλι δεν θα ρωτηθούν είναι οι ίδιοι οι κάτοικοι. Ό,τι οικοδομείται θα το δουν σαν κάτι μαγικό και όταν ο γιός του πατέρα θα πει "αυτό είναι επιστήμη, δεν είναι κακό πράγμα σαν την θρησκεία" μια κοπέλα θα του απαντήσει ότι "αυτή είναι χειρότερη". Ναός της νέας θρη-

σκείας το παγοποιείο που το ανástημά του θ' αποτελέσει ύβρι για το περιβάλλον. Η ανταρραβολή που κάνει ο Γουέιρ μεταξύ παγοποιείου και καμπαναριού είναι ενδεικτική. Δεν είναι τυχαίο ότι και τα δύο θα καταστραφούν στο τέλος. Το καμπαναριό από τον επιστήμονα, το παγοποιείο από τους αστάθμητους παράγοντες.

Για μια ακόμα φορά ο δυτικός άνθρωπος θα αποτύχει: Την στιγμή του θανάτου του θα καταλάβει και την βαθύτερη αιτία της αποτυχίας του: Πίστευα ότι ο κόσμος είναι γεμάτος ευθείες και γωνίες, θα πει καθώς κείτεται πληγμένος ο Πατέρας.

Η ευθεία και οι γωνίες είναι άλλωστε αυτά που θα τον οδηγήσουν στην καταστροφή. Στο πέρασμά του θα σκοτώσει, θα μολύνει και τέλος θα δοκιμάσει τι σημαίνει εκδίκηση της φύσης και τι συνέπειες μπορεί να έχει η μη αρμονική συμβίωση μαζί της.

Από την άλλη η Μητέρα και τα παιδιά. Που ακολουθούν, αλλά σιγά-σιγά προσπαθούν να χτίσουν κάτι άλλο. Χρησιμοποιούν το χρήμα, αφομοιώνται με τους γύρω τους, κουράζονται, παίζουν. Πάνω απ' όλα γνωρίζουν το μέτρο, όπως άλλωστε και ο μαύρος ο οποίος θ' αλλάξει το ρολόι για μια βάρκα, θα χρησιμοποιήσει το μπουζι και τη βενζίνη.

Ακόμα κι αν η "Ακτή του κουνουπιού" ήταν σκηνοθετικά κατώτερη από τον "Μάρτυρα εγκλήματος" εξακολουθεί να παραμένει ένα έργο που -αν μη τι άλλο- ο προβληματισμός του αγγίζει τα κεντρικά προβλήματα του βιομηχανικού πολιτισμού μας. Και είναι μάλλον παρήγορο ότι τέτοιου είδους ταινίες ο αμερικάνικος κινηματογράφος έχει αρχίσει να βγάξει μ' όλο και πιο μεγάλη συχνότητα (αν και ο Γουέιρ είναι Αυστραλός, δουλεύει πια στις ΗΠΑ).

Η ταινία αποτελεί μια αρκετά ευαίσθητη κινηματογραφική μεταφορά του βιβλίου. Αν θέλετε να καταλάβετε ακόμα καλύτερα το έργο μην παραλείψετε να το διαβάσετε.

Κ.Γ.



Το "Όνομα του Ρόδου" του Ουμπέρτο Έκο διαβάστηκε -ή τουλάχιστον πουλήθηκε- πολύ στην Ελλάδα, όπως και σε πολλές άλλες χώρες. Σε μας, πάντως, έμεινε, ασχολίαστο. Όπως τόσα και τόσα άλλα σημαντικά κείμενα, άλλωστε. Η παθητικοποίηση των αναγνώστών σε απλούς καταναλωτές κουλτούρας, τους κάνει ράθυμους καταπότες μασμένης τροφής. Καμιά ανησυχία πέρα από το νωθρό μασούλισμα της μερίδας πνευματικού χάμπουργκερ που αγοράσαμε με τα λεφτά μας. Οι εκδότες, από την άλλη, όχι μόνο δεν κρύβουν ότι σκρούνται μόνο σ' αυτά, στο να πουλάνε

πνευματικές πίτσες σε αργόσχολους, αλλά και κορδώνονται όλο ερωτική έπαρση απέναντι σε κάθε διανοητική ανησυχία που θέλει να δει πέρα από τις στίβες του τυπωμένου χαρτιού. Της πραγματέιας τους. (Προσπαθείστε να αποσπαστε έστω και ένα αντίτυπο από κάποιον εκδότη για να μιλήσετε για τις ιδέες που έχει. Αν το πάρετε θάχει γκρεμιστεί φούρνος...)

Σ' αυτή την ατμόσφαιρα θριάμβου της ανταλλακτικής αξίας πάνω στην αξία χρήσης υπάρχουν, ευτυχώς κάποιες εστίες αντίστασης. Είναι τα διάφορα περιοδικά. Ένα εκ των οποίων είναι το ΔΙΑΒΑΖΩ. Η

δεκαπενθήμερη επιθεώρηση για τα βιβλία και τις ιδέες τους, που αφιέρωσε στον Έκο και το διάσημο πια μυθιστόρημα του ένα τεύχος (το 145ο, 4/6/86). Ισχνό σε συμμετοχές, αλλά ευπρόσωπο. Ένα σημείο από το άρθρο της Κάριν Μπόκλουντ - Λαγοπούλου "Το όνομα του ρόδου και η μεσαιωνική φιλοσοφία" αποτέλεσε την αφορμή για τούτο εδώ το κείμενο. Γράφει η Κ.Μ.Λ. τα εξής σωστά:

"Πρός το τέλος του 12ου αιώνα περίπου, αρχίζουν να εμφανίζονται στη Δυτική Ευρώπη θρησκευτικά κινήματα μιας ιδιαίτερης μορφής. Πολύ συχνά, καταδικάζουν



## Η ΔΙΗΝΕΚΗΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

του Διονύση Λιάρου

τον πλούτο και τη σχετική πολυτέλεια που με την ανάπτυξη των πόλεων, της βιοτεχνίας και του εμπορίου έχουν εμφανιστεί στη μεσαιωνική κοινωνία και ασπάζονται μια ζωή αποστολικής πενίας. Με ιδιαίτερη επιμονή καταδικάζουν την κοσμική και πολυτελή ζωή των κληρικών και μοναχών και αποφαίνονται ότι ένας πλούσιος κοσμικός κληρικός δεν είναι άξιος να χειριστεί τα μυστήρια της εκκλησίας και άρα οι φτωχοί και οι αποστολικοί δικοί τους αρχηγοί προσφέρουν στους πιστούς καλύτερη πρόσβαση στο Θεό απ' ό,τι κάνει η επίσημη εκκλησία. Αυτό το τελευταίο βήμα, που αμφισβητεί το κύρος της εκκλησίας ως μοναδικού φορέα της σωτηρίας, θεωρείται και αιρετικό και πολύ επικίνδυνο για την εξουσία της εκκλησίας: γιατί να πληρώσουν οι φτωχοί τους φόρους τους στην εκκλησία αν αυτή δεν έχει πια το μονοπώλιο της σωτηρίας;

Αντιμετωπίζουμε σ' αυτά τα θρησκευτικά κινήματα ένα συνδυασμό της λαϊκής

ευσέβειας και μυστικισμού με την κοινωνική διαμαρτυρία. Είναι σε πολλά σημεία, τα ριζοσπαστικά πολιτικά κόμματα του μεσαιώνα. Ήταν κάθε φορά ζήτημα αν ένα μυστικιστικό κίνημα, ένας υποψήφιος άγιος ή ένας νέος προφήτης θα έμνε μέσα στα όρια της ορθοδοξίας ή θα τα ξεπερνούσε, άθελα ή ηθελήμενα - ζήτημα αν η εκκλησία θα δεχόταν έναν άνδρα (ή γυναίκα) ως πραγματικό άγιο, ή θα τον έκαιγε ως αιρετικό. Ο Άγιος Φραγκίσκος κατάφερε να μείνει μέσα στα όρια και το δικό του κίνημα αναγνωρίστηκε -με αρκετή δυσκολία- ως τάγμα. Αλλά ο δυναμισμός των Φραγκισκανών στον 14ο αιώνα προέρχεται από τον θρησκευτικό αναβρασμό στα λαϊκά στρώματα των πόλεων, εκεί που μυστικισμός και ουτοπικό όραμα για μια καινούργια κοινωνία (που συνεπαγόταν ασφαλώς την καταστροφή της παλιάς) ανα-

μιγνύονται τόσο ριζικά και οργανικά, ώστε να είναι σχεδόν αδύνατο να ξεχωρίσουν".

Όλ' αυτά είναι αληθινά και ακριβή. Κι όμως κάπου καναλιζάρουν εκπτωχευτικά την πλούσια θεματική του Έκο. Σίγουρα τα λέει όλα αυτά ο Έκο, αλλά δεν λέει μόνον αυτά. Λέει και κάποια άλλα πράγματα. Που είναι καίριας σημασίας για το "μηνυμα" του. Και πάνω από όλα λέει -αν τον καταλαβαίνουμε καλά- ότι όλα τα εξισωτικά κινήματα στην ιστορία μοιάζουν να εκφυλίζονται τελικά σε νέου τύπου υπερασπιστές της ανισότητας. Ότι κάπου οι λύκοι προσχωρούν στην παράταξη των προβάτων όλο και πιο χαρούμενοι καθώς αυτή πλησιάζει στην "εξουσία" ή απλά στη δύναμη. Και βρίσκονται, τελικά, πάλι επικεφαλής τους. Βγάζοντας βελάσματα τόσο ηχηρά, που κάνουν τα πρόβατα να στέκουν σούζα από σεβασμό για τη μαχόμενη καλσύνη των μέχρι χτες παρεξηγημένων "αδελφών" τους. Μ' άλλα λόγια όλη μας η διαφορά με την Κ.Μ.Λ. βρίσκεται στο χα-

ρακτηρισμό των θρησκευτικών κινήματων του 12ου αιώνα ως μορφής ιδιαίτερης. Έχω την αίσθηση ότι ο Έκο ακριβώς υπαινίσσεται ότι τα χιλιαστικά κινήματα όλης της ιστορίας έχουν την ίδια, κατά βάθος μορφή ή δομή. Κι ότι πίσω από τα "συμβεβηκότα" τους (τις συγκυριακές εκφράσεις και "ιδιαιτερότητες" ή ταμπέλες) ξεδιπλώνεται πάντα η ίδια λίγο πολύ "ουσία", το ίδιο θεμελιακό σενάριο εξαπάτησης των εκάστοτε προβάτων από τους εκάστοτε λύκους. Η μορφή των χιλιαστικών κινήματων του μεσαίωνα δεν έχει τίποτα το "ιδιαιτερό" αν συγκριθεί προς το κίνημα των Προφητών του αρχαίου Ισραήλ, τους πολέμους των χωρικών στην Γερμανία, τις συγκρούσεις των πλούσιων και φτωχών στις κατακόμβες και τα δεκάδες άλλα παρεμφερή κινήματα. Για να μην ανασφύρουμε τίποτα για το σοσιαλιστικό ή το κομμουνιστικό κίνημα που ολοφάνερα αλλά αλληγορικά υπονδεί, μεταξύ άλλων, ο Έκο.

Η ανισότητα δεν έσφαξε τους περισσότερους από τους Προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης σαν "επικύνδινους αριστερούς δημαγωγούς" (ο Ιησούς θυμίζει καυστικά στους Φαρισαίους ότι γι' αυτό δολοφόνησαν κάποτε τον Ζαχαρία μέσα στο ναό που κατέφυγε αναζητώντας άσυλο, ενώ τώρα τον μνημονεύουν όλο σεβασμό) αλλά και κάθε είδους "αριστερές" υπενθύμισης των παλιών οραμάτων, πούθελε τώρα πια η νέα ιεραρχία να ξεχάσει. Έστω κι' αν βρισκόταν εξαιτίας αυτών στην εξουσία.

Η αναγέννηση της ανισότητας είναι κάτι το εφιαλτικό για όποιον το μελετάει διαχρονικά. Έφτασαν οι καταδωγμένοι χριστιανοί, που ζούσαν αρχικά κοινοβιακά μοιράζοντας όλα τα υπάρχοντα τους με τους φτωχούς ομοιδέτες τους, να στέκονται χωριστά στις κατακόμβες. Από τη μια οι ρακένδυτοι και πεινασμένοι φτωχοί, κι από την άλλη οι καλοντυμένοι και χορτάτοι πλούσιοι. Να κοιτάζονται με αμοιβαίο αβυσσαλέο μίσος. Το ίδιο έγινε στον "σοσιαλισμό". Ο Ossowsky αναφέρει ότι στη Σοβιετική Ένωση έγινε πρόταση κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, το γάλα να μοιράζεται σε ίσες μερίδες στα παιδιά, άχρηστα από την κοινωνική ή κομμάτικη θέση των γονιών. Η πρόταση απορρίφθηκε σαν "αριστεριστική"... Στο ίδιο πνεύμα (βαπτίσματος του μαύρου άσπρου, που ενέπνευσε τον Όργουελ) ο Ιωσήφ Τζουγκασβίλι είχε χαρακτηρίσει την *Uranilovka* (την τάση εξισωτισμού στους μισθούς, πούχε εφαρμοστεί στα πρώτα χρόνια της επανάστασης) ως "μικροαστική ιδέα". Ακριβώς αυτήν την εκφυλιστική οδύσσεια των εννοιών εφράζει και ο Έκο όταν βάζει τον ίδιο τον νεαρό Άντσο να συμπεραίνει με έκπληξη (σελ. 76) πως: "Ο πάπας καταδίκασε την ιδέα ότι ο Χριστός και οι Απόστολοι δεν είχαν καμιά ιδιοκτησία, ούτε ατομική, ούτε κοινή, ως αιρετική. Πράγμα άξιο απορίας, και είναι ακατανόητο πως ένας πάπας θεωρεί πεπληγμένη την ιδέα ότι ο Χριστός ήταν φτωχός..."

Εντελώς ανάλογα είναι ακατανόητο και πως μπορούσαν να ισχυρίζονται καθοδηγητές του ΚΚΕ ότι ήταν "χαφιέδες της αστυνομίας;" άνθρωποι πούπεφταν μπροστά τους λιπόθυμοι από το Ξύλο της αστυνομίας

ας, με σπασμένα δόντια ή κόκκαλα. Με τη γοργόνα της εξουσίας έτοιμη να πνίξει όποιον της πεί ότι ο βασιλιάς Αλέξανδρος πέθανε, όλοι παραδέχονται ότι ο βασιλιάς "ζει και βασιλεύει". Ότι ο γάιδαρος πετάει. Ότι ο πόλεμος είναι ειρήνη και η ειρήνη πόλεμος. Το ποιος είναι "αιρετικός" και ποιος "ορθόδοξος" είναι θέμα συσχετισμών δύναμης. Από τις κάνες των όπλων δεν πηγάζει μόνον η δύναμη (Μάο) αλλά και το βάπτισμα των ανθρώπων και των ιδιοτήτων τους. Το ποιος είναι Εβραίος το καθορίζει εγώ" έλεγε ο Γκαίριγκ πιάνοντας

λογες νρ είναι οι υποχρεώσεις των γυναικών πριν ομίξουν με τους καλοφτιαγμένους να πρέπει να δίνονται στους κακοφτιαγμένους.

"Αστεειύμενος μπορεί κανείς να πεί τα πάντα, ακόμα και την αλήθεια" έλεγε σαρκαστικά ο Φρόντ. Πίσω από τα χάχανα των θεατών της κωμωδίας λειτουργεί η ανωδυνοποίηση ενός πόθου που είναι και θα μείνει απραγματοποίητος, παλιού όσο η ανθρωπότητα. Με ρίζες βαθιές στην αν-



το περίστροφο του, "κι' όχι το Ληξιαρχείο". Έτσι ο Λούθηρος αφού έσπρωξε τους χωρικούς της Γερμανίας να ξεγεγερθούν ενάντια όχι μόνο στη Ρώμη αλλά και στους άρχοντες που την ακολουθούσαν, κάλεσε μετά τους ίδιους τους άρχοντες "να σκοτώσουν τα λυσσασμένα σκυλιά" που νόμισαν ότι η βασιλεία του θεού μπορούσε να ιδρυθεί εδώ και τώρα, με την κοινοκτημοσύνη των αγαθών (και των γυναικών). Ο καλόγερος Ουμπερτίνο περιγράφει στον νεαρό Άντσο την αίρεση του Ντολταίνο φρίττοντας:

"Ο Ντολταίνο υποστήριζε ότι είναι ο μόνος αληθινός απόστολος του Θεού, ότι στην αγάπη όλα πρέπει να είναι κοινά κι' ότι ήταν θεμιτό να πηγαίνεις μ' όλες τις γυναίκες, χωρίς διακρίσεις, κι' έτσι κανείς δεν μπορούσε να κατηγορηθεί για παλλακεία, ακόμα κι' όταν πήγαινε με την γυναίκα και την κόρη μαζί" (σελ. 298).

Ο συνδιασμός αυτός της απο κοινού κτημοσύνης των αγαθών απ' τη μια και των ερωτικών συντρόφων (σεξουαλικοί κομμουνισμός) από την άλλη συναντιέται ήδη σαν στόχος χλεύης στον Αριστοφάνη (Εκκλησιαζούσε). Το όραμα της Πραξαγόρας είναι παλύ λογικό. Όποιος θέλει τη νέα και την όμορφη να είναι ελεύθερος να την πάρει -αφού, όμως, πρώτα ικανοποιήσει την ηλικιωμένη και την άσχημη, Ανά-

θρώπινη φύση. Γι' αυτό και ξεμυτίζει κάθε τόσο στους αναβρασμούς της ιστορίας, Ξανά και Ξανά. Από την κομμούνια του Μύνστερ (του Τόμας Μύνστερ) του 1520 (που τόσο ωραία περιγράφει ο Ένγκελς στους "πολέμους των χωρικών στη Γερμανία"), ως τα κάθε είδους χιλιαστικά κινήματα των τελευταίων αιώνων, όπως π.χ. των χίππιδων και της ψυχεδέλειας. Οι "Εδεμικές οικογένειες" των κοινοβίων αυτές ακριβώς τις ιδέες προσπάθησαν να εφαρμόσουν. Και είναι βέβαιο ότι θα Ξαναπροσπαθήσουν και στο μέλλον. Διότι το όραμα του Παραδείσου θα συνεχίσει να αναστατώνει τις ψυχές των ταλαιπωρημένων. Αν η απελευθέρωση επιστρέφει αέναα, το κάνει επειδή ξεμυτίζει κάθε τόσο ο τυφλοπόντικας της επανάστασης. Δηλαδή η εξέγερση των "λεπρών" του συστήματος: των κάθε λογής αποκλεισμένων. Ο *Outsider* του Κόλι Ουίλσον, ο εκάστοτε περιθωριακός και καταραμένος, βρίσκει κάποια σύνδεση με τις μάζες των αποκλήρων και κάνει την έφοδο ενάντια στους εφησυχασμένους. Έτσι έγινε με τον Μωυσή (στην εκδοχή του Φρόντ), έτσι με τον Κρόμγουελ, έτσι με τον Μάρξ και αυτούς που δεν έχουν να χάσουν παρά μόνο τις αλυσίδες τους, έτσι πάντα. Η ιστορία (ή προϊστορία) έχει πολλές επαναλήψεις του ίδιου έργου να κάνει. Και αντίθετα απ' το κλισέ που θέλει τη φάρσα να διαδέχεται την τραγωδία, είναι μια νέα τραγωδία κάθε επανάληψη της παλιάς.

Ίσως κάποιος αντιτάξει ότι όλα αυτά αποτελούν ενδημική νόσο του δυτικού μόνο "πολιτισμού". Κι ότι μόνο σ' αυτόν μπόρεσε η μαφία να γίνει αυτό που έγινε, από πατριωτική και ριζοσπαστική υπέρ των φτωχών οργάνωση (τα αρχικά σημαίνουν "θάνατος στη Γαλλία, η Ιταλία θα νικήσει" *Morte Alla Francia, Italia Arrivera!*) και ξεκίνησε γύρω στα 1300 (στο Σικελικό Όρθρο) με τη λαϊκή εξέγερση των Σικελών ενάντια στους Γάλλους. Όμως η ίδια διαδικασία "δεξιοποίησης" παρατηρείται παντού, σε όλα τα μέρη και σε όλα τα πλάτη και σε όλες τις εποχές. Τα συντηρητικά στοιχεία αλώνουν από τα μέσα κάθε νικηφόρο κίνηση αμφισβήτησής τους. Το μεγαλειώδες ηθικό σχέδιο ανάπλασης της κοινωνίας του Βούδα καταφέρει μόνο για λίγο. -σχετικό - διάστημα να πλήξει το φασίζο ινδουιστικό και βραχμανικό σκυλολόι. Μόλις δυο αιώνες μετά, το ίδιο σκυλολόι κατευθύνει τις τύχες του "βουδισμού".

Όπως οι Γραμματείς και οι Φαρισαίοι διήυθησαν και διευθύνουν τον "χριστιανισμό", το τεράστιο ηθικό κεφάλαιο του οποίου σφετερίστηκαν με παρόμοιες μεθόδους. Όπως αποκτάει η μαφία έλεγχο των συνδικάτων στις ΗΠΑ, βγάζοντας πύρινους λόγους ενάντια στα "αφεντικά". Η ταινία του Κα-

ζάν "Το λιμάνι της αγωνίας", είναι πολύ εύγλωττη για την εργατο-καπηλεία των "συνδικάτων", που πολυβολεί όσους ηγέτες απεργιών δεν ελέγχονται από αυτό ή δεν ξεπουλιούνται στ' αφεντικά - χωρίς να πάψει φυσικά, να τα κατακεραυνώνει στα λόγια, μαζί με τον "κομμουνιστικό κίνδυνο".

Ο Γκαίτε διαμαρτύρεται που τον λένε... "δημοκράτη"! (στις περίφημες συνομιλίες του με τον Έκκερμαν). Από τότε ο όρος έγινε τόσο ανώδυνος που τον διεκδικεί - και τον παίρνει - ακόμα και ένας Βιντέλα (από το ΚΚΕ) ή ένας Βαλντχάιμ (αρνήθηκε η ΕΣΣΔ να θέσει θέμα για τη συμπεριφορά του στις ναζιστικές γραμμές).

Τα *Fasci*, οι δέσμες πελέκων, το έμβλημα του φασισμού, άρχισε σαν έμβλημα των εξαγριωμένων αγροτών της Σικελίας που έκαναν διαδηλώσεις με δίπλα τις κόκκινες σημαίες...

Αυτό που ισχυριζόμαστε ότι διακρίνουμε στην ιστορία, ο Ρόμπερτ Μίτσελς το διέκρινε στην ηγεσία των σοσιαλιστικών κομμάτων να εκδηλώνεται ως ο "σιδερένιος νόμος της ολιγαρχίας": όλο και λιγότεροι ηγέτες αποφασίζουν για όλο και περισσότερα ζητήματα - ή για όλα. Πολύ πριν τους μονοκράτορες κ.κ Τσαουσέσκου, Κιμ Ιλ Σουνγκ, Χότζα, Παπανδρέου κλπ. των ο-

ποιών η απόλυτη παντοδυναμία θάταν ανήθικη ακόμα κι αν αποδεικνυόταν στο τέλος ότι είχαν τις αγαθότερες των προθέσεων - υπήρξε ο μονοκράτορας Μαξ ή ο μονοκράτορας Λασάλ. (ο ίδιος ο Μίτσελς διάλεξε τελικά τον Μουσσολίνι με το σκεπτικό "καλύτερα με τους καθεσάυτο δικτάτορες παρά με τις κεντροαριστερές απομυήσεις τους"). Βέβαια, θα μας αντιτίθουν "πώς τολμάται και χρησιμοποιείται τις έννοιες ενός (όψιμου) φασίστα;" Σ' αυτό θα απαντήσουμε ότι δεν έχουν κανένα δικαίωμα να μας κοιτάνε επιτημητικά άνθρωποι που δεν υπέφεραν ποτέ τίποτα για τις ιδέες τους - τις οποίες σπέκτησαν όταν ήσαν, πια του σурμού - και οι οποίοι συνέβαλαν, μέσα από την εγκληματικά νομιμόφρονη εκάστοτε ορθο-δοξία τους στο να υποφέρουν άλλοι. Μέσα από το να παγιδεύονται πνευματικά στις αθάνα ηχούσες "δημοκρατικές" φρασούλες τους. Η απήχηση της ανάλυσης του Μίτσελς είναι τόση που ένας μεγάλος σύγχρονος κοινωνιολόγος (για να μην μιλήσουμε για τον Μπάρνας και άλλους) διτύπωσε τη θεωρία του "σιδερένιου νόμου της γραφειοκρατίας" (Σέλτζνικ). Πρέπει να βρεθεί ένας εκδότης για τα "Πολιτικά Κόμματα" (1915) του Μίτσελς μιας και η αμφισβήτηση των Χάινε, Γκόρτερ και άλλων, είναι, ακόμα, άγνωστη.



## ΕΚΔΟΣΕΙΣ Σουλιού 9 «ΚΟΜΜΟΥΝΑ» 3602.644

### Θεωρία

1. ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ: Κριση του κεφαλαίου και αυτονομία
2. ΠΑΝΤΣΕΡΙ-ΝΕΚΡΙ-ΤΡΟΠΙ: Νεοκαπιταλισμός και επαναστατικό κίνημα
3. ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ: Μικροεξορία Δημοκρατία
4. ΑΝΤΟΝΙΟ ΝΕΚΡΙ: Από τον εργατή μαζα στον κοινωνικό εργατή
5. ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ: Πέρα από το σοσιαλισμό. Μια νέα ουτοπία
6. Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ: Σύγχρονος καπιταλισμός και επαναστατικό κίνημα
7. ΜΠΕΝΖΑΜΕΝ ΚΟΡΙΑ: Ο εργατής και το χρονόμετρο

### Κοινωνικά κινήματα

1. Ο Καταλημίας
2. Καταλήψεις σπιτιών στη Δυτική Ευρώπη
3. Η εξέγερση της Αγγλικής Νεολαίας (1981-1985)
4. SPK: Οι «φασισθενείς» ενάντια στο κεφάλαιο
5. ΚΟΝ-ΜΠΕΝΤΙ, ΣΑΡΤΡ, ΜΠΑΡΜΠ: Γερμανία, από τη RAF στους Πρόσωνες
6. ΒΙΑΛΕ, ΝΤΕΛ ΚΑΡΙΑ, ΓΚΟΤΣΩ: Το '68. Η Παγκόσμια Έκρηξη
7. ΡΑΪΤΗΣ-ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ-ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ: Ένα εναλλακτικό, επαναστατικό κίνημα

### Αντιπαράθεσις

1. ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΚΟΥΠΕΡ, ΑΓΚΝΕΣ ΧΕΛΛΕΡ: Οι ριζικές ανάγκες
2. ΒΙΑΤΣΣΛΑΒ ΣΥΣΧΟΪΦ: Η ζωή έγινε καλύτερη
3. Γ ΒΟΣΝΕΣΣΙΝΚΑΓΙΑ: Η γυναίκα είναι «ισο» με τον άντρα στο Γουόδαγκ
4. ΝΕΚΡΙ, ΚΟΥΡΤΣΙΟ, ΣΚΑΛΤΣΙΟΝΕ: Ιταλία, αυτοκριτική του αντάρτικου
5. ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ: Ο καθημερινός χώρος
6. ΦΕΛΣ ΓΚΟΥΑΤΤΑΡ: Η μορφακή επανάσταση
7. ΖΑΚ ΣΑΠΠ: Εργάτες και εργασιακές σχέσεις στη Ρωσία
8. ΟΠΑ - ΡΗΕΗ: Ένοπλα πάλη και τρομοκρατία
9. ΜΑΡΣΑΛ ΚΟΛΜΑΝ: Πολιτική και προσωπική ζωή
10. ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ: Ένοπλα πάλη και εναλλακτικό κίνημα

### Ιστορική μνήμη

1. Δ. ΛΙΒΕΡΑΤΟΣ-Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ: Ιούλιος '65. Η έκρηξη
2. ΧΕΛΜΟΥΤ ΓΚΡΟΥΜΠΕΡ: Επανάσταση στην Ευρώπη (1917-1923)
3. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΙΒΕΡΑΤΟΣ: Κοινωνικοί αγώνες στην Ελλάδα (1923-1927)
4. ΑΒΡΑΑΜ ΜΠΕΝΑΡΟΓΙΑ: Η πρώτη σταδιοδρομία του ελληνικού προλεταριάτου



ΝΤ. ΚΟΥΠΕΡ Α. ΧΕΛΛΕΡ  
● Οι ριζικές ανάγκες

Συμπληρωμένο με το γεγονός του 1985



● Αγγλία: Η εξέγερση των νέων



ΒΙΑΛΕ, ΝΤΕΛ ΚΑΡΙΑ

## ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΕ Β' ΕΚΔΟΣΗ



Εκδόσεις «Κίνηση» - «Κομμούνα»

ΒΑΣΙΛΗΣ Δ. ΓΙΟΥΚΑΡΗΣ  
Οι Πράσινοι/εναλλακτικοί στη Δυτική Γερμανία



ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ  
Ο καθημερινός χώρος



Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ  
Σύγχρονος καπιταλισμός και επαναστατικό υποκείμενο

# Ένα γράμμα κριτικής

Αρχές του '87

Παρακολουθώ (και) τις απόπειρες της "ΡΗΣΗΣ" στο χώρο της θεωρίας και της πολιτικής πρακτικής. Διαβλέπω -νομίζω- την εναγώνια αμηχανία της μπροστά στις ρευστότητες και τις αμφισημίες που κάποιοι άλλοι αισιοδοξούν ότι έχουν, μια κι έξω, διαβάσει σωστά από καρπό. Φοβάμαι όμως πως δεν αρκεί πλέον η καλοκάθαρη επανάπαυση ότι "τουλάχιστον πειραματιζόμαστε και ψάχνουμε". Κάποιες σαγμές η αναζήτηση δεν μπορεί παρά να αποκρυσταλλώνεται σε θέσεις και επιλογές. Και η πολιτική στοχοθεσία υπόκειται πάντοτε σε κριτική -κάποτε και σε ανασκευή. Θα ήταν μάλλον περιττό να δεσμευτώ εδώ ότι οι αντιρρήσεις που θα σημειωθούν στη συνέχεια δεν έχουν κίνητρο ούτε τη διάθεση να προκληθεί λιβελογραφικός διάλογος ούτε τη φιλοτιμία που γεννά η φανατική "στράτευση" σε κάποια μικρο-παράταξη.

Κατ'αρχήν μένει αδιευκρίνιστη, στην πορεία σας ως "Ρήξη", η σχέση γενικής θεωρίας -στρατηγικής αντίληψης και επιμέρους απόψεων- παρεμβάσεων. Οποσδήποτε η θέση "κάτω η θεωρία, ζήτω το συγκεκριμένο" που φαίνεται να κυριαρχεί είναι παράδοξο να συνυπάρχει με αναλύσεις (εξωφύλλου-οπισθοφύλλου) συνθετικές, που φιλοδοξούν να εξηγήσουν και να χαρακτηρίσουν ολόκληρες κοινωνικοπολιτικές περιόδους. Πέρα απ'το αδιέξοδο της θεωρητικά τυφλής πρακτικής -που θα θιγεί παρακάτω- υπολανθάνει εδώ ένας άτυπος εσωτερικός καταμερισμός πνευματικής εργασίας (στον έναν) και "χειρωνακτικών" καθκόντων (στον πολλούς), αναντίστοιχος προς την πολιτική φιλοσοφία της "αυτονομίας" και του "εναλλακτικού"...

Υπάρχει και το πρόβλημα της ευστοχίας των ίδιων των θεωρητικών νύξεων του Γιώργου Καραμπελιά, τον οποίο πρέπει να πω -αν έχει κάποια σημασία- ότι ως "μαχόμενη αντίφαση" τον εκτιμώ, περισσότερο γι'αυτά που αποπειράθηκε παρά για εκείνα που πέτυχε... Εξηγώ, λοιπόν τηλεγραφικά τις επιφυλάξεις μου: Είναι λάθος να επιχειρούμε, δίχως συνείδηση και έκθεση κάποιων μεθοδολογικών αρχών και χωρίς αποδεικτικό συλλογισμό βασισμένο σε πολυεπίπεδο εμπειρικό υλικό, εξηγήσεις για το χαρακτήρα και την εξέλιξη του κοινωνικοπολιτικού συσχετισμού. Είναι λάθος ν'αλλάζουμε περίπου σκοπιά, αντικείμενο και βασικές παραδοχές κάθε τρίμηνο. Είναι λάθος, λ.χ. ν'ανάγεται η φιλική διάθεση του Ανδρέα προς τον Γιαννουζέλσκι και η μετάφραση σοβιετικών βιβλίων σε υπαγωγή -σχεδόν- της Ελλάδας κάτω απ'το ανατολικοευρωπαϊκό στέγαστρο. Είναι λάθος να υπερτονίζεται ο οργανωτικός, μεσολαβητικός κλπ ρόλος των κομμάτων στο ελληνικό πολιτικό σύστημα, όταν μάλιστα σε μεταγενέστερες αναλύσεις αυτό το ερμηνευτικό σχήμα λησμονείται ή καταστρατηγείται. Είναι λάθος το οποιοδήποτε εκλογικό αποτέλεσμα να υποδεικνύεται ως ορόσημο και λήξη μιας πολιτικο-κοινωνικής φάσης, δίχως να σημειώνονται και να τεκμηριώνονται οι ποιοτικές μεταλλαγές που δικαιολογούν την περιοδοποίηση. Νομίζω ότι, συνήθως, κάποιο αφηνίδιο και σημαντικό γεγονός "επιμηκύνεται" θεωρητικά με προεκτάσεις που δεν δικαιώνονται στην ιστορική συνέ-

χεια. Το Τσερνομπίλ, λ.χ., έφερε τον πειρασμό να "προταθεί" κίνημα με (νέο, κεντρικό και μακρόπνοο) υποκείμενο τον "ανταρτηνικό άνθρωπο". Οι εξελίξεις του δεν στάθηκαν κολακευτικές για τη διορατικότητα των "εισηγητών" του. Εξάλλου, αν οι κοινωνικές δυνάμεις και τα αντίστοιχα κινήματα έχουν ή πρέπει να έχουν αυτονομία στη διάγνωση και στην προβολή των αναγκών τους, κανένας πολιτικός χώρος δεν δικαιούται να προτείνει ή να χαράζει στόχους για λογαριασμό τους...

Βασικό ζήτημα λοιπόν η ανάγκη να μην υποκύπτουμε στην ευκολία της αναγωγής κάποιας ένδειξης (ή επιμέρους εκδήλωσης) σε "ολότητα" περιεκτική του συνόλου των δομικών και λειτουργικών μεταπτώσεων μιας εποχής. Αυτό το λέω, πάντως, θέλοντας να υπερασπιστώ την αξία της θεωρητικοποίησης. Εδώ κάνω κριτική, απλώς, στις αντίστοιχες απόπειρες της "Ρήξης" και του Γ.Κ..

Είναι πάμπολλα τα προβλήματα και αναγκαστικά θα γίνω επιλεκτικός, συνοψίζοντας παρακάτω τις βασικότερες απ'τις αντι-προτάσεις μου: Η αντίθεση κεφαλαίου-εργασίας παραμένει και στην Ελλάδα κεντρική. Οι αντιθέσεις και οι κοινωνικοπολιτικές μορφοποιήσεις που σηματοδοτούνται ως ειρηνιστικές, οικολογικές, νεολαιίστικές κλπ ανάγονται -σε τελευταία ανάλυση- στο κυρίαρχο κοινωνικό "σχίσμα", είναι πιθανόν όμως να αναπτύξουν μια ιδιαίτερη δυναμική. Η κρίση νομοποίησης των αστικών κομμάτων αλλά και της "παραδοσιακής" Αριστεράς δεν οδηγεί αυτόματα στην υποκατάσταση του διευθυντικού τους ρόλου από μορφές και πρακτικές μετα-πολιτικής χροιάς. Το ενδεχόμενο να "συναντηθούν" ή και να συναρθρωθούν "ανανεωτικά" ή διορατικά τμήματα της κομματικής και κοινωνικής Αριστεράς με τις -πενιχρές στην Ελλάδα- αυτόνομες και εναλλακτικές δυνάμεις δεν πρέπει να αποκλειστεί δογματικά. Όμως το μεγάλο στοίχημα έχει να κάνει με τη διαμόρφωση εκείνης της Αριστεράς που, με υλιστική μεθοδολογία και αφομοίωση των εμπειριών του κινήματος στην Ελλάδα και τον κόσμο, θα εξηγήσει με μεγαλύτερη επιτυχία το χαρακτήρα και τη στάθμη της ταξικής πάλης σήμερα στη χώρα μας, ευθυγραμμίζοντας τη δράση του με τις προτεραιότητες και τις ιεραρχήσεις που θέτει η κοινωνική δυναμική. Το εργατικό κίνημα σήμερα παρουσιάζει καλύτερη οργάνωση, διάρκεια -και κάποια σφαιρικότητα- στόχων κι έχει να αντιμετωπίσει οξύτερες επιθέσεις απ'τη μεριά του κοινωνικού και πολιτικού αστισμού. Καμιά πολιτική Αριστερά δεν είναι νοητό να του προκαθορίσει δραστηριότητες ή στόχους. Το ίδιο όμως θα πρέπει να ισχύει και απέναντι στα λοιπά κινήματα, που ενδέχεται να προωθηθούν "από μόνα τους" στο μέτωπο της ταξικής πάλης, στη βάση αναφάσεων που τα αφορούν ειδικότερα στη συγκυρία. Αλοίμονο όμως αν απουσιάζει ο συνεκτικός ιστός, η (διαρκώς επιβεβαιούμενη) στρατηγική, η δυνατότητα απάντησης σ'όλα τα σημεία του οικονομικού, πολιτικού και ιδεολογικού λόγου της κεφαλαιοκρατικής τάξης πραγμάτων. Αλίμονο, αν λ.χ. είμαστε ανταρτηνικοί αλλά ταυτόχρονα επινεύουμε για τα εξοπλιστικά κονδύλια του κρατικού προϋπολογισμού, εκλαμβάνοντας ως αυτονόητο τον "τουρκικό επεκτατισμό" και τα συμφραζόμενά του. Α-

λίμονο αν επιμένουμε στην -ευνόητη- παραδοχή ότι "οι φαντάροι ξέρουν καλύτερα τα προβλήματα τους", αλλά αποστερούμε το κίνημά τους απ' τη γόνιμη διάδραση κοινωνικού-πολιτικού και το αποσυνδέουμε από θέματα συγκλίσεων ή συμμαχιών, απάντησης στον κυρίαρχο λόγο της εξωτερικής στρατιωτικής πολιτικής κλπ. Αλίμονο, ακόμη, αν αλλάζουμε σαν τα ποικύματα το "κεντρικό υποκείμενο" Τέλος, ο εξοβελισμός της "πολιτικής" στο όνομα του "συγκεκριμένου" είναι εγγενώς αδιέξοδος: Όποιος π.χ. προκρίνει το νεολαϊστικό κίνημα και "φτύνει" τα κόμματα, ήδη κάνει μια επιλογή πολιτικο-στρατηγικής σημασίας. Η παρέμβαση σ' ένα χώρο σημαίνει πρόκριση -επιλογή του, μελέτη-γνώση-αξιολόγησή του, πολιτικό λόγο "θετικό" σε σχέση μ' αυτόν και απο-θετικό σε σχέση με όσα κοινωνικο-πολιτικά ερωτήματα κρίθηκαν ανάξια απάντησης. Όταν παρεμβαίνει κανείς, λ.χ., στη νεολαία "κατεβάζει" εκεί ιδέες, απαντήσεις, μορφές και στόχους. Κάνει πολιτική, αυτονομείται σχετικά απ' το κοινωνικό έδαφος. Ακόμη και οι ιδέες της "αυτονομίας" και του "εναλλακτικού" αποτελούν πολιτική πρόταση που κάποιο πολιτικό σχήμα -όσο αντικυφορμιστικό ή πειραματικό κι αν προσπαθεί να είναι - παίρνει την ευθύνη να κάνει προς τα ενεργά - δυνάμει ή πραγματικά - κοινωνικά στρώματα. Το "συγκεκριμένο" δεν νοείται χωρίς το "αφηρημένο", τη θεωρητική και ιδεολογική μήτρα που το ορίζει ως τέτοιο και το αξιοποιεί. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει στην ιστοριογραφία: Δεν υπάρχουν "γεγονότα", αυτόκεντρες αντικειμενοποιημένες πραγματικότητες που καλείται ο ερευνητής να συλλέξει και να συρ-

ράψει τηρώντας την "αληθινή" χρονική αλληλουχία. Ενεργοποιεί ένα θεωρητικό πλαίσιο και κάποιες "υποθέσεις εργασίας", επιλέγοντας όσα γεγονότα έχουν καταλληλότητα ώστε να επαληθευτούν ή να διαψευστούν τα ερμηνευτικά του σχήματα. Αυτό (όπως και στην πολιτική) προϋποθέτει συγκρότηση, δημοσιοποίηση και δοκιμασία θέσεων και δεσμεύσεων, ευθύνη και κριτική διαθεσιμότητα. Ελπίζω η σύγκριση να είναι κάπως χρήσιμη...

Κλείνοντας έχω την αίσθηση ότι μόλις τώρα άρχισα να πιθανολογώ απαντήσεις σε μερικά ερωτήματα που προκαλεί η παρουσία και η δράση σας. Τουλάχιστον εσείς συνεισφέρετε ερωτήματα. Άλλοι σωρεύουν επίμονα χιλιόμετρα-λωμένες "απαντήσεις". Μπορούμε, τουλάχιστον, ν' αναρωτιόμαστε. Είμαι σίγουρος ότι στη "Ρήξη" υπάρχει χώρος και για τις διαφορετικές απόψεις...

Χρήστος Τυροβούζης  
Θεσσαλονίκη

Υ.Γ. Το γράμμα μου είναι κείμενο "πολεμικής" με την καλή έννοια της λέξης. Φιλοδοξεί να θέσει για συζήτηση, από τις στήλες της "Ρήξης", μερικές από τις πολιτικο-θεωρητικές εκκρεμότητες του αυτόνομου και εναλλακτικού χώρου. Δηλώνω ανέντακτος -αλλά, ελπίζω, ενεργός- αριστερός. Είμαι εποχιακός βιομηχανικός εργάτης και υποψήφιος διδάκτωρ του κλάδου Πολιτικής Ιστορίας του Νομικού τμήματος του Α.Π.Θ Με .... πολεμικούς (αλλά φιλικούς) χαιρετισμούς.

X.T.

#### ΟΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΟΙ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΕΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ

Η υπέρβαση του ΠΑΣΟΚ ως πολιτικού σχήματος γίνεται σήμερα σε πολλούς βεβαιότητα καθώς αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την προώθηση εν α λ λ α κ τ ι κ ώ ν σοσιαλιστικών στόχων. Το ΠΑΣΟΚ ως κυβέρνηση ενσωμάτωσε την παραδοσιακή στοχοθεσία της Αριστεράς και αφομοίωσε το ριζοκίνδυνο αίτημα της αλλαγής της κοινωνίας μετατρέποντάς το σε κρατικό εκουγχρονισμό του συστήματος και μάλιστα προς ολοκληρωτικότερες δομές. Παράλληλα αντιμετώπισε τις διεκδικήσεις του εργατικού και νεολαϊστικού κινήματος με τους κατασταλτικούς μηχανισμούς του κράτους ενώ με τα περιβόητα σκάνδαλα-στα οποία συμμετείχαν επιφανή στελέχη του- και τη συρρίκνωση του εισοδήματος των εργαζομένων δίνει την εικόνα μιας κυβέρνησης που διαχειρίζεται αλόγιστα τον καπιταλισμό με αποτέλεσμα να προστρέχει τον έκτο χρόνο της εξουσίας της στα πόδια του κεφαλαίου. Η ακίνδυνη σοσιαλίζουσα φρασεολογία και η τεχνκρατική διαχείριση χωρίς την ενεργοποίηση και αυτοοργάνωση της κοινωνίας οδήγησαν ακριβώς στο αναμενόμενο αποτέλεσμα: την αναγκαιότητα της προσφυγής στο κεφάλαιο για τη "διάσωση" της οικονομίας!!

Η χρεωκοπία της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ είναι και χρεωκοπία της κρατιστικής αντίληψης για το σοσιαλισμό και μάλιστα μια αντίληψη που στην Ελλάδα εμφανίζεται με χαρακτηριστικό μικρομεσαίο ερασιτεχνισμό. Επόμενη λοιπόν είναι η άνοδος της Δεξιάς που με το "αντικρατικό νεοφιλελευθερισμό" της θέλει να εμφανίζεται σήμερα ο εγγυητής της ενεργοποίησης της στάσιμης κοινωνίας μας, ο εγγυητής μιας καλύτερης διαχείρισης του καπιταλιστικού συστήματος. Και τίθεται το ερώτημα: μπορούμε απέναντι στην πρόκληση του δεξιού φιλελευθερισμού να απαντήσουμε με -τον χρεωκοπημένο άλλωστε- αριστερό κρατισμό; Σαφώς όχι. Η απάντησή μας θα είναι ένα κίνημα αυτοδιεύθυνσης της κοινωνίας με απόλυτη πολιτική, οικονομική και κοινωνική δημοκρατία, διαδικασίες διαφάνειας και άμεσης δημοκρατίας και ριζική αλλαγή νοοτροπίας και αξιών. Είναι φανερό ότι όσο αυτό το εναλλακτικό κίνημα που βρίσκεται ως όραμα πέρα απ' τον ιδιωτικό καπιταλισμό και τον κρατικό σοσιαλισμό- προσκρούει σε αντικειμενικά εμπόδια αλλά και υποκειμενικές δυσχερείες και αργοπορεί, εμείς θα δίνουμε τη μάχη για ουσιαστική δημοκρατία και διαφάνεια, στηρίζοντας τους θεσμούς που τις διασφαλίζουν από τον πα-

ρεμβατισμό της εξουσίας. Η ουσιαστική λειτουργία του κοινοβουλίου, η αυτονομία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από το κράτος και τα κόμματα με πραγματική αυτοτελή ύπαρξη των περιφερειών (όχι αποσυγκεντρωμένη κεντρική εξουσία), η κατοχύρωση της εσωκομματικής δημοκρατίας με την επανοφορά του σταυρού προτίμησης και η διασφάλιση της ελεύθερης ανάπτυξης πρωτοβουλιών πολιτών για θέματα οργάνωσης του τοπικού χώρου, περιβάλλοντος, ελεύθερου χρόνου, ψυχαγωγίας, ποιότητας ζωής, είναι ένα θεσμικό πλαίσιο για την ενεργοποίηση του οποίου αξίζει να παλέψουμε.

Υπάρχει αρκετός κόσμος που αντιλαμβάνεται ότι ο εγκλωβισμός στο ΠΑΣΟΚ και την παραδοσιακή Αριστερά ως άλλοθι αντιδεξιάς πολιτικής είναι ολέθριος. Οικολόγοι, χριστιανοσοσιαλιστές, άτομα του χώρου της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς και του Αντιεξουσιαστικού χώρου κ.α. αγωνίζονται για προβλήματα καθημερινότητας που εμποδίζουν την ελεύθερη ανάπτυξη της κοινωνίας, του μικροπεριβάλλοντος (γειτονιά, συνοικία) αλλά και του μακροπεριβάλλοντος (πόλη, χώρα). Ως παραδείγματα θα μπορούσαμε ν' αναφέρουμε την αντίδραση στην εκτροπή του Αχελώου και την εγκατάσταση εργοστασίου αλουμίνιας στους Δελφούς, που αποδεδειγμένα καταστρέφουν το τοπικό οικοσύστημα. Επίσης την πρωτοβουλία πολιτών για τη διατήρηση του πάρκου στο Γουδί που τελικά το πέρασε ο δρόμος χάριν της κυριαρχίας του ΙΧ και την εναντίωση της EXON στην Αθήνα - Πολιτιστική πρωτεύουσα της μόλυνσης και της αντιπαράχης.

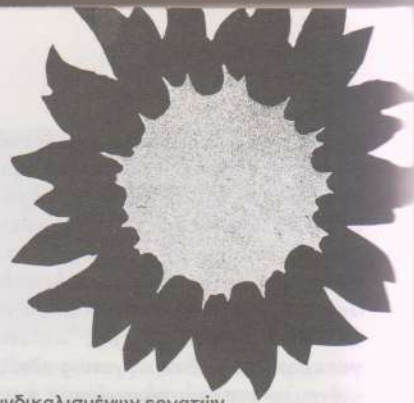
Γίνεται, νομίζω, οφθαλμοφανές ότι ένα πλήθος εναλλακτικών αιτημάτων (θα μπορούσαμε να τα χαρακτηρίζαμε μετασυστασιακά ή και μετασοσιαλιστικά) δεν χωρούν στη λογική της κρατιστικής διαχείρισης του ΠΑΣΟΚ. Ιδιαίτερα μάλιστα στον τόπο μας με παράδοση Ορθόδοξου κοινοτισμού και λειτουργίας της κοινότητας ως σύναξης προσώπων με σχέσεις και δεσμούς, ένα εν α λ λ α κ τ ι κ ό ό ρ α μ α ζ ω ή ς βρίσκει ευκολότερα απήχηση. Αρκεί να μην τρεφόμαστε με ψευδαισθήσεις υπερμαζικότητας και ενεργειών κορυφής από "χαρισματικές" ηγεσίες, ούτε όμως να απολυτοποιούμε ορισμένους χώρους παρέμβασης (π.χ. κοινοβούλιο), εις βάρος άλλων (π.χ. εργασιακό χώρο, Πανεπιστήμια, ενορίες κλπ).

Οι Έλληνες Χριστιανοσοσιαλιστές έχουν πολλές φορές λάβει γεύση της εξουσίας και ξέρουν πότε να δυσπιστούν απέναντί της και πώς να εμπιστευτούν τις δυνάμεις τους.

ΣΤΑΜ.Ν. ΠΑΠΑΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ

Από την ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣΟΣΙΑΛΙΣΤΩΝ

# Η ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ



**Η** παραίτηση του Βίλλυ Μπρατ από την προεδρία του δυτικογερμανικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος (SPD) μαρτυρεί τη σοβαρότητα της κρίσης που συγκλονίζει αυτό το παλιό κόμμα. Ανάμεσα στους λόγους: η άνοδος των Πράσινων που προσελκύουν ένα μέρος των πιο νεαρών εκλογέων του SPD και που στις εκλογές της 25ης Ιανουαρίου επιβεβαίωσαν την επιτυχία τους. Διαθέτοντας πλέον 44 έδρες στην ομοσπονδιακή βουλή, προσφέρουν στα διάφορα ρεύματα αμφισβήτησης την ευκαιρία να μπουν στο κοινοβουλευτικό σύστημα, ενώ οι ίδιοι, οι οποίοι προέρχονται από μια σύνθεση πολλών ρευμάτων, ψάχνουν ακόμα την πολιτική τους ταυτότητα.

"Οι Πράσινοι δεν θα επιβιώσουν στα επόμενα πέντε χρόνια". Όταν ο Βίλλυ Μπρατ, πρόεδρος τότε του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος (SPD), διακινδύνευε αυτή την πρόγνωση το 1982, δεν τολμούσε να πιστέψει ότι, μισή δεκαετία αργότερα, οι **Grünen** (Πράσινοι) θα σταθεροποιούνταν οριστικά στη δυτικογερμανική πολιτική σκηνή, αντιπροσωπεύοντας πια μια δύναμη την οποία το ίδιο του το κόμμα θα έπρεπε να υπολογίζει.

Κατά τη διάρκεια των εκλογών του περασμένου Ιανουαρίου, το "οικο-ειρηνιστικό" κόμμα δεν κέρδισε μόνο ένα εκατομμύριο εκλογείς επιπλέον σε σχέση με το 1983, με 8,3% των ψήφων και 44 έδρες βρήκε ακόμη καινούργια πνοή, παρά τις εσωτερικές του διαφορές και την έλλειψη πολιτικής καθαρότητας.

Τέλος πια στην πολιτική εκμετάλλευση των κινδύνων μιας εσωτερικής έκρηξης του κόμματος, τέλος στην πολιτική της στρουθοκαμήλου μπροστά σ' αυτόν τον ενοχλητικό σχηματισμό: αν το SPD θέλει να έχει μια προοπτική να ξαναπάρει την εξουσία, θα πρέπει καλώς ή κακώς, να συμβιβαστεί μαζί του, όπως υπογράμμισε την επομένη των εκλογών ο Οσκαρ Λαφονταίν, το ανερχόμενο άστρο του SPD.

"Ο Χέλμουτ Σμιτ ήταν ο γεννήτοράς μας, ο Γιοχάνες Ράου ο πατριός μας", ομολογεί όχι χωρίς χιούμορ, ο Γιόσκα Φίσερ, ο "πράσινος" υπουργός περιβάλλοντος της Εσσης που πρόσφατα παραιτήθηκε από τη θέση του. Στην πραγματικότητα, αν κάτι επιβεβαιώνουν τα αποτελέσματα του περασμένου Ιανουαρίου, είναι σίγουρα το γεγονός πως οι Πράσινοι ζουν ουσιαστικά από την κρίση μιας σοσιαλδημοκρατίας που δεν ξέρει να προσαρμοστεί στους βαθύτερους μετασχηματισμούς της γερμανικής κοινωνίας.

Γεννημένος το Γενάρη του 1980 σαν κληρονόμος του φοιτητικού κινήματος της δεκαετίας του '60, ο νέος αυτός σχηματισμός γέμισε ένα πολιτικό κενό που άφησε το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, αιχμάλωτο των ιδεολογικών παραδόσεων και φθαρμένο από μια πολιτική λιτότητας που δεν μπορούσε παρά να το απομακρύνει από την παραδοσιακή εκλογική του βάση. Παιδιά του "Μοντέλου Γερμανία" αλλά

Χέλμουτ Σμιτ, οι Πράσινοι δεν σταμάτησαν να δυναμώνουν στηριζόμενοι στα μεγάλα κινήματα αμφισβήτησης: οικολογικό και ειρηνιστικό προπάντων - για να επιτεθούν τώρα στα κοινωνικά στρώματα τα οποία το SPD δικαιωματικά θεωρούσε ότι αποτελούν, όσον αφορά τους εργάτες, την κυριότερη εκλογική του βάση: τους νέους, τις γυναίκες και τους εργαζόμενους στον τριτογενή τομέα.

Οι αποδείξεις δεν λείπουν: Σύμφωνα με μια μελέτη του ινστιτούτου **INFAS** το SPD υποχώρησε κατά 3% μεταξύ των διευθυντικών στελεχών και των ανωτέρων υπαλλήλων, παίρνοντας μόνο το 28% των ψήφων τους. Τα "μεσαία" και "μικρά" στελέχη και υπάλληλοι δεν ψήφισαν παρά στο 41% το κόμμα των κ.κ. Βίλλυ Μπρατ και Γιοχάνες Ράου, ενώ οι Πράσινοι πέρασαν από το 5% στο 10% σ' αυτήν την κοινωνική κατηγορία. Αποτέλεσμα ακόμα πιο δυσάρεστο για το SPD: από τους εργαζόμενους στους τομείς των τεχνολογιών αιχμής αυτούς που ο γραμματέας του κόμματος Πέτερ Γκλότες προσπαθεί με όλες του τις δυνάμεις να προσελκύσει - το 43% εκφράστηκε υπέρ των Χριστιανοδημοκρατών (CDU/CSU), το 40% υπέρ του SPD και -οποία έκπληξις- το 10% υπέρ των Πράσινων, που παρ' όλα αυτά κατηγορούνται ότι αντιτίθενται στην τεχνολογική πρόοδο. Στις εργαζόμενες γυναίκες το 40% ψήφισε υπέρ του SPD, το 35% υπέρ της CDU και το 17% υπέρ των Πράσινων. Όσο για τους νέους μεταξύ 18 και 24 χρόνων που συμμετείχαν για πρώτη φορά σε ομοσπονδιακές εκλογές, αυτοί ψήφισαν 39% υπέρ του SPD, 36% υπέρ της CDU και 19% υπέρ των Πράσινων.

Αν κρίνουμε από την ψήφο των νέων, οι Πράσινοι έχουν πολύ μέλλον μπροστά τους και μια συμμαχία "κόκκινων-πράσινων" θα ήταν συντριπτικά πλειοψηφική, παρότι η CDU σημείωσε κάποια άνοδο τον τελευταίο καιρό.

Αν το SPD μπόρεσε να σώσει τα προσχήματα είναι γιατί ανέβηκε από 55% σε 59% στο εργατικό εκλογικό σώμα: 68% των συνδικαλισμένων εργατών του έδειξαν την εμπιστοσύνη τους. Μα κι εδώ ακόμη οι Πράσινοι ανεβαίνουν, περνώντας από 3% το 1983 σε 6% το 1987. Έχουν τώρα το 8%

των συνδικαλισμένων εργατών.

Σ' αυτά τα απογοητευτικά αποτελέσματα προστίθεται και η σημαντική υποχώρηση των σοσιαλδημοκρατών στα μεγάλα αστικά κέντρα που αποτελούσαν άλλοτε τα "άπαρτα" κάστρα τους: - 7,9% στο Μόναχο, -6,2% στο Αμβούργο, -6% στη Φραγκφούρτη, -5,7% στη Στουτγάρδη. Ενώ οι Πράσινοι δυναμώνουν τις θέσεις τους: στη Βρέμη παίρνουν το 14,5%, στη Φραγκφούρτη 13,9%, στο Αμβούργο 11% και στις μικρές πανεπιστημιούπολεις μερικές φορές πολύ περισσότερα: 18,4% στο Φρίμπουργκ, 15,1% στο Τύμπινγκεν. Μόνο στις περιοχές με παραδοσιακές βιομηχανίες (αιθέρουργια, ορυχεία, μεταλλουργία, χημικά) όπως η κοιλάδα του Ρουρ ή το Σάαρ, το SPD διατηρεί τις θέσεις του ή κερδίζει ακόμα μερικά εκατοστά.

## 'ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2020'

Όσον αφορά τους Πράσινους, οι επιτυχίες τους δεν είναι πλέον μόνο το αποτέλεσμα των λαθών τακτικής του SPD, όπως για παράδειγμα η ουτοπική αναζήτηση της απόλυτης πλειοψηφίας και η άρνηση από τη μεριά του κ. Γιοχάνες Ράου κάθε προοπτικής "κόκκινο-πράσινης" συμμαχίας. Αντίθετα μαρτυρούν ότι αυτό το κόμμα έχει κατακτήσει μια πραγματική κοινωνική βάση, της οποίας τείνει να γίνει η πολιτική έκφραση.

Αυτή η εξέλιξη ανησυχεί σοβαρά τους σοσιαλδημοκράτες υπεύθυνους. Ο αρχηγός του SPD της Φραγκφούρτης, Μάρτιν Βεντλ, τους είχε προειδοποιήσει ήδη από το περασμένο φθινόπωρο, υποβάλλοντας ένα ντοκουμέντο που ανέλυε "την προοδευτική εξέλιξη προς μια κοινωνία των υπηρεσιών". Ουσιαστικό συμπέρασμα: η εκλογική βάση στις μεγάλες πόλεις είναι πολυσύνθετη, χωρίς άμεσους δεσμούς με κάποιο κόμμα. Κουβαλάει καινούργιες αξίες και έχει μια καινούργια σχέση με την πολιτική. Η γοργή μείωση των εργατών στο σύνολο του πληθυσμού αποδυναμώνει τα συνδικάτα και το SPD.

Ηδη από το 1983 ο Πέτερ φον Ερτζεν, χωρίς αμφιβολία ο πιο λαμπρός θεωρητικός της σοσιαλδημοκρατικής αριστεράς, είχε δηλώσει: "Οι Πράσινοι αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό μέρος των εργαζομένων που χαρακτηρίζεται από τη ριζοσπαστική του νιότη, τον προσανατολισμό του προς τους τομείς των επικοινωνιών και των υπηρεσιών, όπως και για το, ανώτερο από το μέσο, μορφωτικό του επίπεδο. Κατά κάποιον τρόπο αντιπροσωπεύουν τα χαρακτηριστικά των εργαζομένων του έτους 2020".

"Αν οι Πράσινοι καταφέρουν, πρόσθετε, να δυναμώσουν αυτή την κοινωνική δομή στα πλαίσια μιας σταθερής οργάνωσης που θα διαθέτει συγκεκριμένη πολιτική

στρατηγική και οικονομικό πρόγραμμα και μια ρεαλιστική προσέγγιση των προβλημάτων των μισθωτών, θα μπορούσαν να γίνουν ένα κόμμα εργαζομένων νέου τύπου".

Κάτω από το φως των τελευταίων εκλογικών αποτελεσμάτων τίποτε δεν μπορεί να αποκλείσει αυτή την πιθανότητα εκτός από τους...ιδίους τους Πράσινους. Παράδοξως υπάρχει σ' αυτούς μια απίστευτη κακοφωμία αντιτιθέμενων απόψεων όταν πρόκειται να χαρακτηρίσουν το κόμμα τους και το μέλλον του. Την εποχή της ίδρυσής του η Πέτρα Κέλλυ, που τότε ήταν ένα από τα πιο προβλημένα στελέχη-σήμερα είναι βουλευτής- το είχε ορίσει σαν ένα "κόμμα αντικόμμα" που έπρεπε να διεξάγει έναν ανυποχώρητο αγώνα ενάντια στους κινδύνους εξαφάνισης του ανθρώπινου γένους από έναν πυρηνικό πόλεμο ή από την οικολογική υποβάθμιση των συνθηκών ζωής. Γι' αυτήν οι εκλογικές επιτυχίες ήταν δευτερεύουσες, έπρεπε πρώτ' απ' όλα να αντιτεθούν στο μπλοκ των παραδοσιακών κομμάτων, ακόμη και με τον κίνδυνο να μείνουν περιθωριακοί. Αντικαπιταλιστρια, αλλ' όχι μαρξίστρια, εξακολουθεί να είναι υπέρ μιας "πράσινης, αυτοδιευθυνόμενης δημοκρατίας".

Οι "οικοσοσιαλιστές" αντέτειναν σ' αυτήν την άποψη ένα όραμα όχι λιγότερο "θεμελιακό" αλλά βασισμένο περισσότερο σε μια σοσιαλιστική προοπτική, αρκετά αφηρημένη, στο βαθμό που απορρίπτουν το σοβιετικό μοντέλο και την σοσιαλδημοκρατία, αποφεύγοντας όμως να δώσουν καθαρές εξηγήσεις για τη δική τους σοσιαλιστική ουτοπία. Όσο για τους "ρεαλιστές" δίνουν βάρος κυρίως στην αναγκαιότητα μεταρρυθμίσεων και σε μια κοινωνοβουλευτική στρατηγική "μικρών βημάτων", χωρίς να ξεκαθαρίζουν ένα συνολικό όραμα. Αν "αυτοδιαχείριση" και "σοσιαλισμός" είναι όροι που ακούγονται συχνά στο στόμα πολλών μελών, παρατηρείται το περίεργο να μην έχουν καμιά θεωρία αυτοδιαχειριστικού σοσιαλισμού, ενώ οι μη - μαρξιστές είναι πιο αυτοδιαχειριστικοί από τους "οικοσοσιαλιστές".

Προσδεδεμένοι για καιρό στο σύνθημα "ούτε δεξιά, ούτε αριστερά" οι Πράσινοι μοιάζουν να θεωρούν τον εαυτό τους ένα νέο κόμμα της αριστεράς. Να όμως που η συζήτηση συνεχίζεται για τα καλά: Ο Οττο Σίλλυ, εξέχουσα μορφή της "ρεαλιστικής" πτέρυγας, δηλώνει ότι οι "Πράσινοι πρέπει να είναι ένα κόμμα του κέντρου" προσθέτοντας πως οι φιλελεύθεροι του κ. Χανς Νττήτριχ Γκόνσερ, που θεωρούνται το παραδοσιακό κόμμα του κέντρου, δεν είναι στην πραγματικότητα παρά μια "εξτρεμιστική καπιταλιστική περιθωριακή ομάδα". Όχι, λέει η Πέτρα Κέλλυ: "Παραμένουμε μια ριζοσπαστική μειοψηφία. Δεν έχουμε καμιά σχέση με το κέντρο, έτσι όπως υπάρχει σ' αυτή τη χώρα". Αυτή η συζήτηση που δυνάμωσε μετά τις εκλογικές επιτυχίες σε αγροτικές και καθολικές περιοχές όπως η Βαυαρία, όπου οι Πράσινοι παίρνουν ψήφους από συντηρητικά κομμάτια του εκλογικού σώματος, είναι χαρακτηριστική για τη σημερινή κατάσταση του κόμματος: όσα ρεύματα και τάσεις τόσες διαφορετικές, διάβαζε αντιτιθέμενες, πολιτικές θεωρίες.

Οι Πράσινοι έχουν παρόλα αυτά μάθει να ζουν με τις αντιθέσεις τους. Αν τα διάφορα ρεύματα διεξάγουν εξαιρετικά βίαιες φραστικές μάχες, αν αγωνίζονται για την κατάληψη θέσεων - κλειδιών χωρίς να διαστάζουν μπροστά σε τίποτε, πρέπει να παρατηρήσουμε πως έχουν τουλάχιστον έναν κοινό παρανομαστή: τη θέληση να διατηρήσουν τον πολιτικό πλουραλισμό και την ενότητα του κόμματος που θεωρείται από όλους ένα χρήσιμο και αναγκαίο εργαλείο. Σ' αυτό βοηθήθηκαν και από την τακτική του SPD που τους αγνόησε σε μεγάλο βαθμό, αντί να τους πείσει να πάρουν καθαρή θέση πάνω σε μια "πρασινο-κόκκινη" συμμαχία.

Αντίθετα από τις αδελφές οργανώσεις σε άλλες χώρες, οι Πράσινοι δεν υπήρξαν ποτέ ένα κόμμα καθαρά οικολογικό. Από την αρχή οι κοινωνικές απόψεις είχαν μεγάλη βαρύτητα στο πρόγραμμά τους. Αν το κόμμα ιδρύεται σε μια εποχή που το εργατικό κίνημα, πρακτικά, δεν κινιόταν καθόλου και τα κινήματα αμφισβήτησης επικεντρώνονταν κυρίως γύρω από τα πυρηνικά ή τους ευρωπυραύλους, το πρόγραμμά του και η πρακτική του υιοθετούνται τη στιγμή των μεγάλων απεργιών των μεταλλουργών και των τυπογράφων για το 35ωρο, το 1984.

Στο οικονομικό πρόγραμμα του Ζιντελφίνγκεν (1983) και πολύ περισσότερο σ' αυτό για "την αναδόμηση της βιομηχανικής κοινωνίας" (1986), οι Πράσινοι προσπάθησαν να δώσουν συνολικές απαντήσεις, παίρνοντας υπόψη τους τόσο την οικονομική κρίση όσο και την οικολογία. Σύμφωνα μ' αυτούς μια αναδιανομή των κρατικών εξόδων (σημαντική μείωση του στρατιωτικού προϋπολογισμού και μεταφορά των δαπανών σε κοινωνικά ωφέλιμα προγράμματα) θα επέτρεπε οικολογικές επενδύσεις που θα δημιουργούσαν θέσεις εργασίας, όπως παραδείγματος χάριν ένα εκτεταμένο πρόγραμμα εξοικονόμησης ενέργειας με την βελτίωση της θερμομόνωσης των κατοικιών. Ζητούν τη μείωση του εβδομαδιαίου χρόνου εργασίας, την εξασφάλιση ενός κατώτερου εισοδήματος για όλους και την προτεραιότητα προσλήψεων των γυναικών για να μπει τέρμα στις διακρίσεις ανάμεσα στους άνεργους. Με ένα σύνολο αντιπροτάσεων προσπαθούν να βγούν από το αδιέξοδο ενός διαλόγου που έχει αρχίσει από τη δεξιά και μερικά συντηρητικά συνδικάτα, που στην προτεραιότητα της οικολογίας αντιπαραθέτει αυτήν του αγώνα για πλήρη απασχόληση. Έτσι δεν προτείνουν πλέον απλά το κλείσιμο των αχλουσών και επικίνδυνων βιομηχανιών, αλλά τον μετασχηματισμό τους, παρουσιάζοντας αντίστοιχα προγράμματα. Μόνη εξαίρεση: τα πυρηνικά, που πρέπει να εγκαταληφθούν αμέσως. Αλλά ακόμη κι εδώ παρουσίασαν ένα εναλλακτικό ενεργειακό πρόγραμμα, που βασισμένο σε επιστημονικές αναλύσεις κατέληγε στο ότι η "έξοδος από την πυρηνική ενέργεια" θα ήταν δυνατή χωρίς να μπει σε κίνδυνο η λειτουργία της οικονομίας της ΟΔΓ(1).

Η διαφορετικότητα της πολιτικής καταγωγής είναι επίσης ένας παράγοντας καθοριστικός για τον πλουραλισμό ενός κόμματος προσανατολισμένου στην αριστερά, που προέρχεται από την συμμαχία ρευμά-



Nouveau bureau directeur

των πρώην μαοϊκών, αυθορμητιστών, αποχωρησάντων από τη Σοσιαλδημοκρατία αγωνιστών των **Bürgerinitiativen** (πρωτοβουλίες πολιτών) και ακολόγων, συχνά συντηρητικών. Προσωπικότητες της αριστεράς έπαιξαν ουσιαστικό ρόλο για την ενσωμάτωση των αριστεριστικών ρευμάτων. Ο Ρούντι Ντούτσκε, παλιός ηγέτης της εξωκοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης (APO) της δεκαετίας του 60, που έβλεπε στην "πράσινη αντιπολίτευση μια δεύτερη APO" ή τον ανατολικογερμανό διαφωνούντα κομμουνιστή Ρούντολφ Μπάρο, που μετά το πέρασμά του στη Δύση μαχόταν κάτω από το σύνθημα "Πράσινο και κόκκινο, κόκκινο και πράσινο, πάνε καλά μαζί".

Η πολιτική γεωγραφία του τέλους της δεκαετίας του 60, όταν η ενιαία οργάνωση του φοιτητικού κινήματος **Sozialistischer Deutscher Studentenbund (SDS)** τινάχτηκε σε χίλια κομμάτια για να παραχωρήσει τη θέση της στα μαρξιστικό-λενινιστικά κομμάτια της πρωτοπορίας, έχει αφήσει τα ίχνη της στους κόλπους του "πράσινου-εναλλακτικού" κινήματος. Στο Βερολίνο συνεχίζουν να βρίσκονται τα παλιά μέλη του μαοϊκού κόμματος **KPD**, που συμμετείχαν μαζί στην ίδρυση της Εναλλακτικής Λίστας, τοπικής ομάδας των Πράσινων. Στο Αμβούργο τα παλιά μέλη

της **Kommunistischer Bund**, όπως ο νεος βουλευτής Τόμας Εμπερμαν, σχηματίζουν τον σκληρό πυρήνα του "οικοσοσιαλιστικού" ρεύματος. Κι άλλες τοπικές ομάδες σημαδεύονται από τα πρώην μέλη της μαοϊκής ομάδας **KBW**, όπως στην Φραγκφούρτη, ή τους πρώην αυθορμητιστές Ντανιέλ Κον Μπεντίτ και Γιόσκα Φίσερ.

Παρ' όλα αυτά θα ήταν λάθος να σκεφτούμε ότι αυτοί οι παλιοί αριστεριστές δεν άλλαξαν βαθύτατα το πολιτικό τους σκεπτικό, μιας και είναι εδώ και πολύ καιρό στις ίδιες ομάδες με παλιούς σοσιαλδημοκράτες (όπως η Πέτρα Κέλλυ) ή συντηρητικούς (κυρίως στο Νότο της ΟΔΓ) μερικοί από τους οποίους ήταν μέλη της **CDU/CSU** (ο Αλφρεντ Μεχτερσάμερ και ο στρατηγός Γκερτ Μπάσταν). Αν μόρε-

σαν να βρεθούν όλοι στο ίδιο κόμμα είναι γιατί αυτό επιτίθεται στη λογική των παραδοσιακών κομμάτων για την εθνική άμυνα μέσα στα πλαίσια του ΝΑΤΟ και την ξέφρενη οικονομική ανάπτυξη, διεξάγοντας έναν αγώνα ενάντια στην ατμοσφαιρική μόλυνση, το θάνατο των δασών, την απανθρωποποίηση των αστικών κέντρων, την πυρηνική ενέργεια και την πολεμική απειλή. Αυτή η νέα πολιτική θεώρηση αντανακλάται και στις βασικές του αρχές: "οικολογικό, για μια δημοκρατία βάσης, κοινωνικό, μη - βίαιο." Τίποτε πιο αφηρημένο από αυτές τις αρχές! (2). Παρόλα αυτά ο καθένας, με τη δική του ερμηνεία

αναφέρεται σ' αυτές και πλουτίζει το διάλογο με τις δικές του πολιτικές απόψεις, την τακτική του, την ουτοπία του... Ρεύματα αντικαπιταλιστικά ή αναστυξιακά, μεταρρυθμιστικά ή επαναστατικά, τριτοκοσμικά, ανθρωπιστικά, ελευθεριακά και σοσιαλιστικά διαπλέκονται, με συμβιβασμούς που εξελίσσονται ανάλογα με την συγκυρία.

Περαιτέρω από το πρόγραμμά τους, είναι η νέα "εναλλακτική" πολιτική κουλτούρα που ενάνει τους Πράσινους και τους εκλογείς τους. Αυτοί οι τελευταίοι "ψηφίζουν πράσινα, παρά τους Πράσινους" όπως λέει ο Ντανιέλ Κον Μπεντίτ. Στην πραγματικότητα, τα περισσότερα μέλη και οπαδοί αρνούνται τη θεωρητικοποίηση και προτιμούν να δουλεύουν σε ένα συγκεκριμένο τομέα. Γι' αυτό και το κόμμα γνωρίζει μια ιδεολογική και πολιτική εξέλιξη που καθορίζεται λιγότερο από τη δυναμική του εσωτερικού διαλόγου και περισσότερο από εξωτερικούς παράγοντες.

## Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Αν οι Πράσινοι πέτυχαν κάτι, αυτό είναι σίγουρα το Ξαναζωντάνεμα της πολιτικής ζωής στην ΟΔΓ. Από τις πρώτες τους εκλογικές επιτυχίες στις τοπικές βουλές μεταβλήθηκαν στο "κοινοβουλευτικό χέρι" των κινημάτων αμφισβήτησης. Στην ομοσπονδιακή βουλή έκαναν μια αξιοσημείωτη εργασία όπως παραδέχεται ο σοσιαλδημοκράτης βουλευτής Φράιμουτ Ντούβε που τους αναγνωρίζει "μεγάλη ακρίβεια, καλή προετοιμασία και ένα λόγο που στηρίζεται στα γεγονότα." Η "κοινοβουλευτικοποίησή" τους τους φρονίμειπε κατά κάποιο τρόπο και ολοκληρώνοντας τον πρώτο κοκκινόπράσινο συνασπισμό το 1985, ο υπουργός, σοσιαλδημοκράτης πρόεδρος της Εσσης Χόλγκερ Μπέρνερ "τους έκανε δεκτούς στην Αυλή" όπως δηλώνει σκληρά η CDU. Εκ των πραγμάτων και λόγω έλλειψης στελεχών, οι Πράσινοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το σύστημα της αλλαγής των βουλευτών τους στο μέσο της βουλευτικής περιόδου που επρόκειτο να εμποδίσει την "επαγγελματοποίηση" των κοινοβουλευτικών τους. Σε 44.000 μέλη, περισσότερα από 3000 είναι εκλεγμένα σε τοπικά κοινοβούλια και δήμους. Οι εκλογικές τους επιτυχίες συνέβαλαν λοιπόν στην ενσωμάτωσή τους στο σύστημα.

Σήμερα οι Πράσινοι προσπαθούν όλο και περισσότερο να αποτελέσουν "ιμάντα μεταβίβασης" των κινημάτων αμφισβήτησης στους κόλπους του κοινοβουλίου ή των μηχανισμών του κράτους όσον



αφορά την περίπτωση της Εσσης. Στο μεταξύ η οικολογία έχει γίνει υπόθεση όλων στην ΟΔΓ και οι Πράσινοι, συνεχίζοντας να μάχονται στο προνομιακό τους πεδίο, δεν μένουν αιωπηλοί πια σε άλλα καυτά θέματα. Οικολογικά ή οικονομικά σκάνδαλα, άνοδος του ρατσισμού και προσπάθειες από τη μεριά των συντηρητικών να βάλουν ένα τέρμα στις συζητήσεις για το εθνικοσοσιαλιστικό παρελθόν, επιτρέπουν στους "επαγγελματίες πολιτικούς" τους να δώσουν ένα συγκεκριμένο πρόσωπο στην οργάνωση.

Αν συνδυάζουν την εξωκοινοβουλευτική δράση με την κοινοβουλευτική δουλειά, αυτή η τελευταία ξεχωρίζει συχνά για την πρωτοτυπία της και τις πρωτοβουλίες, μερικές φορές θεαματικές, συ-

χνά συμβολικές, που παρόλα αυτά τους επιτρέπουν να εξασφαλίζουν την συμπάθεια όλων των αποκλεισμένων από την πολιτική των πολιτικών. Βουλευτές ντυμένοι με τζην και περουνιανά πουλόβερ μερικοί με γένεια και μακριά μαλλιά, χρησιμοποιούν μια γλώσσα νέα και άμεση: ένας υπουργός, ο Γιόσκα Φίσερ, που ορκίστηκε φορώντας αθλητικά παπούτσια, βουλευτές που τους μίλαγαν στον ενικό μαθητές που πήγαν να επισκεφτούν την βουλή: όλα αυτά συνέβαλαν στο να δώσουν στην νεολαία (τουλάχιστον σε μια συγκεκριμένη νεολαία) την εντύπωση ότι αντιπροσωπεύεται από τους ομοίους της και όχι πια από ημίθεους που βρίσκονται μακριά από τους προβληματισμούς





της. Ακόμη, αυτή η πραγματική πολιτιστική επανάσταση, άλλαξε αρκετά τη σχέση των γυναικών με την πολιτική. Το "φεμινάτο" αρχικά, το προεδρείο της κοινοβουλευτικής ομάδας στην ομοσπονδιακή βουλή που αποτελείται αποκλειστικά από γυναίκες, μετά η αποκλειστικά γυναικεία λίστα που παρουσιάστηκε από τους Πράσινους και γνώρισε τεράστια επιτυχία στις τοπικές εκλογές στο Αμβούργο τον περασμένο Νοέμβριο (10,4% των ψήφων).

Πολλοί έχουν κατηγορήσει τους Πράσινους γι' αυτές τις "υπερβολικές" πρωτοβουλίες. Αλλά ήταν χωρίς αμφιβολία απαραίτητες για να δώσουν στις γυναίκες ξανά την αίσθηση της πολιτικής. Εται κι αλλιώς αυτός ο βολонταρισμός απέδωσε καρπούς: οι Πράσινοι διαθέτουν τώρα τη μεγαλύτερη γυναικεία ομάδα απ' όλα τα κόμματα στην ομοσπονδιακή βουλή - εικοσιπέντε στους σαράντα τέσσερις βουλευτές - και ήδη αυτή η εξέλιξη προκάλεσε αλλαγές στους κόλπους του SPD, όπου οι γυναίκες αρχίζουν επίσης να δραστηριοποιούνται για να ζητήσουν μεγαλύτερη συμμετοχή στις πολιτικές αποφάσεις. Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου τον Αύγουστο του 1986 στη Νυρεμβέργη, δέκα γυναίκες - τέσσερις περισσότερες απ' ό,τι πριν - εκλέχτηκαν στην 36μελη διευθύνουσα επιτροπή του SPD.

Τα αιτήματα των νέων και των γυναικών αντιπροσωπεύονται έτσι καλύτερα από τους Πράσινους; Οι αναλύσεις προσπαθούν να αποδείξουν ότι αυτοί οι τελευταίοι είναι αντιπρόσωποι ενός άλλου τρόπου ζωής, που χαρακτηρίζεται από αξίες "μεταύλιστικές", διαδεδομένες πιο πολύ στις νεότερες γενιές: αυτοπραγμάτωση, αυτοοργάνωση, αποκέντρωση, συμμετοχή. Με λίγα λόγια είναι το αντίθετο από τα παραδοσιακά κρατιστικά μοντέλα των σοσιαλδημοκρατών ή του ατομισμού που λανθάνουν οι νεοσυντηρητικοί.

Οι οπαδοί του κόμματος, στην συντριπτική τους πλειοψηφία, απορρίπτουν τις βάσεις της προτεσταντικής ηθικής που ση-

μαδεύεται από "υλιστικές" αξίες (συναίσθηση του καθήκοντος, τάξη, επιτυχία) και τους στόχους που προκύπτουν απ' αυτήν (οικονομική ανάπτυξη που βασίζεται στην ανεξέλεγκτη βιομηχανική παραγωγή, αναδιανομή του πλεονάσματος από το κοινωνικό κράτος).

Απέναντι στη δυαδική κοινωνία, τα χαρακτηριστικά της οποίας εντείνονται από τη νεοφιλελεύθερη πολιτική, αντιπαραθέτουν την αλληλεγγύη και την ισότητα ευκαιριών για όλους. Η φιλοσοφία των ψηφοφόρων τους δεν είναι να δουλεύουν για να πλουτίσουν, αλλά να διαθέτουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο και να επωφελούνται από μια κάποια "ποιότητα ζωής" ακόμη κι αν αυτό σημαίνει να κερδίζουν λιγότερα χρήματα.

Αυτές οι διαφορετικές αξίες εκφράζουν τη θέληση να έχουν πιο αξιοπρεπείς συνθήκες ζωής σε μια χώρα αρκετά εύπορη, που όμως υποφέρει από τη γεωπολιτική της θέση και από τα κακά της βιομηχανικής κοινωνίας. Να ζούμε σε ένα αρμονικό και ειρηνικό περιβάλλον, χωρίς ατμοσφαιρική ρύπανση, ούτε πυρηνικούς κινδύνους: η μεγάλη κινητοποίηση των γυναικών και κυρίως των νέων μητέρων που αφυπνίστηκαν από τις συνθήκες του πυρηνικού ατυχήματος στο Τσερνομπίλ, μαρτυράει αυτές τις προσδοκίες.

Στις ιδιαίτερες συνθήκες της ΟΔΓ, οι Πράσινοι κατάφεραν λοιπόν να σπάσουν τον παραδοσιακό τρικωμματισμό, σχηματίζοντας μια πολιτική δύναμη νέου τύπου, της οποίας το μέλλον μοιάζει ακόμη αβέβαιο (περισσότερο κόκκινη ή πράσινη, επαναστατική ή ρεφορμιστική); Παραμένει ένα ερώτημα: μπορούμε να τους θεωρούμε σαν παράδειγμα για τα προοδευτικά κινήματα, διάβαζε τα επαναστατικά κόμματα, των άλλων χωρών όπως άφησε να εννοηθεί ο "ανανεωτικός" Πιερ Ζυκέν στην κεντρική επιτροπή του ΚΚ Γαλλίας;

Μήπως οι Πράσινοι είναι, περισσότερο από ένα πολιτικό κόμμα, οι προάγγελοι ακόμη εύθραστοι και αρχαίοι, ενός κινήματος χειραφέτησης που γεννιέται από την κρίση της βιομηχανικής κοινωνίας και του παραδοσιακού εργατικού κινήματος; Δεν υπάρχουν σε μια σειρά βιομηχανικές χώρες όπως και σε μερικές του Τρίτου Κόσμου (π.χ στη Βραζιλία), αρκετά έντονα σήματα που δείχνουν πως ανοίγει μια καινούργια περίοδος όπου τα κινήματα αμφισβήτησης, στους κόλπους των παραδοσιακών κομμάτων ή στο περιθώριό τους, προσανατολίζονται σε άλλες μορφές έκφρασης, σε άλλες αξίες και ουτοπίες διαφορετικές από αυτές που κινητοποίησαν τις μεγάλες αλλαγές στις προηγούμενες οκτώ δεκαετίες αυτού του αιώνα;

Τέλος κοιτάζοντας τη Γαλλία, τηρουμένων των αναλογιών, δεν θα μπορούσαμε να βρούμε καινά σημεία ανάμεσα στην "εναλλακτική" κουλτούρα των Πράσινων και τις νέες αξίες που προωθήθηκαν από τους χιλιάδες φοιτητές και μαθητές που διαμαρτύρονταν το Δεκέμβριο του 1986 ενάντια στο νομοσχέδιο του Ντεβακέ;

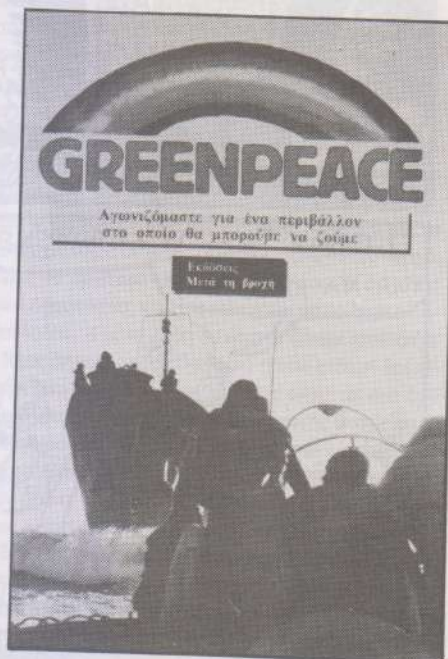
CLAUS TULATZ

(μετάφραση Σ.Κ.)

## ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Το SPD βασίζεται κι αυτό σ' αυτές τις μελέτες. Μετά το συνέδριό του στη Νυρεμβέργη τον Αύγουστο του 1986, η διαφορά του με τους Πράσινους για την πυρηνική ενέργεια, δεν έγκειται πλέον σε θέματα αρχών αλλά στον τρόπο και το χρόνο για την "έξοδο" από την πυρηνική ενέργεια.

2. Σαν παράδειγμα, η μη-βία δεν εμποδίζει τους Πράσινους να υποστηρίζουν ανάρτικα κινήματα στον Τρίτο Κόσμο. Από την άλλη ο διάλογος για τη χρήση βίας ενάντια στις πυρηνικές εγκαταστάσεις (ηλεκτρικοί πυλώνες κλπ) χωρίζει το κόμμα. Ο Οττο Σίλυ ζητά να αναγνωριστεί το "μονοπώλιο του κράτους πάνω στη χρήση βίας", πράγμα που αμφισβητείται από τις ριζοσπαστικές τάσεις.



«Όταν το τελευταίο δένδρο καεί, ο τελευταίος ποταμός ρυπανθεί και πεθάνει το τελευταίο ψάρι, τότε ο άνθρωπος θα διαπιστώσει πως δεν μπορεί να τραφεί με χρήματα!».



Εκδόσεις:

ΜΕΤΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ

Στουρνάρα 16, Αθήνα  
τηλ. 36.36.061

ΤΟ ΚΑΝΟΚΑΡΆΚΙ...

Σοφούρ



το Ιταλικό κομμουνιστικό κόμμα, να αναληφθεί από την αριστερά η έξοδος από την κρίση, έτσι ώστε να μην κυριαρχήσει η δεξιά εκδοχή.

Αν αυτή η πολιτική του «ιστορικού συμβιβασμού» απέτυχε στην Ιταλία όπου η παρέμβαση του Κράξι πέταξε στο περιθώριο το ΚΚΙ, στην Ελλάδα αυτή η πολιτική Κύρκου θα είχε κάποιες ελάχιστες πιθανότητες να επιτύχει, αν ο Κύρκος και το κόμμα του αντιπροσώπευαν κάποια σημαντική δύναμη στην αριστερά. Όμως **κομμουνιστική αριστερά στην Ελλάδα σημαίνει ΚΚΕ**, ένα ΚΚΕ που δεν είναι καν διατεθειμένο να αποδεχτεί τον Γκορμπασώφ, πόσο μάλλον λοιπόν μια πολιτική ενίσχυσης της ΕΟΚ και του ευρωπαϊκού πόλου του ΝΑΤΟ, που προτείνει ο Κύρκος! Το γεγονός ότι το ΚΚΕ — αυτό το ΚΚΕ — κυριαρχεί στην κομμουνιστική αριστερά, δεν είναι άσχετο με τη φύση και το χαρακτήρα της ταξικής αντιπαράθεσης στην Ελλάδα, μιας χώρας που σφραγίστηκε από την έλλειψη οποιασδήποτε δημοκρατικής παράδοσης με κάποια συνέχεια και το εργατικό κίνημα δεν είχε καμιά προϊστορία ρευμάτων, συγκρούσεων και αντιπαράθεσεων, τέτοια που είχε στη Δυτική Ευρώπη από το δέκατο έβδομο αιώνα. Πρόκειται για μια αυταρχική κοινωνία στην οποία μέχρι χτες τα εργατικά και λαϊκά στρώματα μαστιζόνταν από την ανεργία, την έλλειψη εξασφάλισης, ακόμα και την πείνα, γι' αυτό και ο ριζόντας μεγάλων τμημάτων της εργατικής τάξης δεν ξεπερνάει τον κρατικό σοσιαλισμό, την ανάγκη εξασφάλισης, την ανάληψη «από το κράτος». Το ΚΚΕ λοιπόν, είναι σε μεγάλο βαθμό εργατικό κόμμα και κόμμα των μισθωτών, ενώ το ΚΚΕ εσωτερικού παρέμεινε κόμμα των διανοούμενων. Η μόνη βιώσιμη πιθανή συμμαχία ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ θα εντάσσονταν σε ένα σενάριο όξυνσης της ταξικής σύγκρουσης, της διαίρεσης της κοινωνίας σε δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα. Οπτική που αποκλείεται από τη σημερινή πολιτική του ΠΑΣΟΚ χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στο εσωτερικό του δεν υπάρχουν δυνάμεις που την ευνοούν, ή πως δεν αποτελεί μια δευτερεύουσα συνιστώσα της πολιτικής του. Όμως η υλοποίησή της θα προϋπόθετε πλήρη ανατροπή του διεθνούς πλαισίου, κάτι το αδιανόητο σήμερα. Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα και ακριβώς γιατί στο χώρο της κομμουνιστικής αριστεράς κυριαρχεί το ΚΚΕ και όχι η ΕΑΡ δεν υπάρχει δυνατότητα μιας «αριστερής συμμαχίας» που θα αναλάμβανε να εφαρμόσει την πολιτική της λιτότητας για να «μην έρθει η δεξιά». Απ' αυτή την άποψη η πολιτική του ΚΚΕ ή ακόμα και της Ελληνικής Αριστεράς που προτείνουν διάφορες εκδοχές «συμμαχίας της αλλαγής» δεν στοχεύει τόσο στην πραγματοποίηση μιας αριστερής συμμαχίας αλλά πολύ περισσότερο στην ενίσχυση του πόλου της παραδοσιακής αριστεράς σε βάρος του ΠΑΣΟΚ. Για το ΚΚΕ ιδιαίτερα, οι επιλογές είναι ξεκάθαρες και το έδειξε στις δημοτικές εκλογές. Κεντρικό ζήτημα δεν είναι κάποια ανέφικτη πλέον κυβερνητική συμμαχία με το ΠΑΣΟΚ, σήμερα διακυβεύεται κάτι άλλο, αποφασιστικό για την τύχη των δύο κομμάτων, και ιδιαίτερα του ΚΚΕ.

Μπροστά στην κρίση που σήμερα διαπερνάει το ΠΑΣΟΚ θα ξαναμοιραστούν τα χαρτιά στα πλαίσια των αριστερών κομμάτων και το ΚΚΕ θα μεταβληθεί στον κεντρικό πόλο της, ή αντίθετα το ΠΑΣΟΚ σε μια ανανεωμένη σοσιαλιστική εκδοχή του θα συντρίψει το ΚΚΕ; Δηλαδή: η Ελλάδα θα ακολουθήσει το δρόμο της Ισπανίας και της Γαλλίας, όπου τα Κ.Κ. συρρικνώθηκαν σε όφελος των Σοσιαλιστικών κομμάτων, ή αντίθετα η εμφάνιση μιας σοσιαλιστικής αριστεράς —όπως έγινε με το ΠΑΣΟΚ— θα αποτελέσει ένα απλό διάλειμμα, μια παρένθεση στην κυριαρχία του ΚΚΕ πάνω στην ελληνική αριστερά; Γι' αυτό ακριβώς η **πιθανότερη εξέλιξη είναι πως το ΚΚΕ θα κάνει ό,τι μπορεί για να θωλιιάξει το ΠΑΣΟΚ και όχι αντίθετα για να επιπλεύσει!** Πάντα όμως στα πλαίσια μιας πολιτικής που είναι αδύνατη να κινηθεί με όρους πραγματικής ηγεμονίας. Το ΚΚΕ είναι ανίκανο να φέρει σε πέρας μια τέτοια μεγαλεπήβολη πολιτική. Η υποκατάσταση του φθαρμένου ΠΑΣΟΚ θα απαιτούσε ένα κόμμα «αριστερού ευρωκομμουνισμού», ένα κόμμα ικανό για τέτοια πολιτικά και κοινωνικά ανοίγματα —ιδιαίτερα στη διεθνή πολιτική έτσι ώστε να κατοχυρωθεί σαν αυτόνομη δύναμη από το ανατολικό μπλοκ και να υπερφαλαγγίσει το ΠΑΣΟΚ στο επίπεδο της εσωτερικής πολιτικής. Όμως οι γραφειοκράτες υπάλληλοι του ΚΚΕ δεν έχουν, δεν διαθέτουν τον πολιτικό, πολιτιστικό και θεωρητικό ορίζοντα για μια πολιτική μεγάλης πνοής. Μπορούν πρόσκαιρα να συγκεντρώσουν γύρω τους ελάχιστους οππορτουניστές ηγετίσκους με ΠΑΣΟΚική προέλευση που θα θέλουν να εξασφαλίσουν μια έδρα στη βουλή, αλλά δεν μπορούν να οικοδομήσουν ένα πόλο που να μπορεί με αξιώσεις να αντικαταστήσει το ΠΑΣΟΚ. Οπωσδήποτε μπορούν να βοηθήσουν στο βούλιαγμα του ΠΑΣΟΚ

## Το ΠΑΣΟΚικό δίλημμα

Το ΠΑΣΟΚ ήδη... δεν υπάρχει! Δεν πρόκειται για παραδοξολογία. Το ΠΑ-

ΣΟΚ σαν εκφραστής της ΕΔΕ έχει ήδη σπάσει στα δύο, το ΠΑΣΟΚ είναι ήδη δύο κόμματα, ένα κόμμα στραμμένο στην κρατική διαχείριση και τη συμμαχία με τα μισθωτά και μικρομεσαία στρώματα και ένα άλλο κόμμα —αυτό που σήμερα έχει το πάνω χέρι— ένα κόμμα της τεχνοκρατίας σε συμμαχία με τους παλιούς κεντρικούς πολιτευτές. Η κυβερνητική διαχείριση και τα αδιέξοδά της, οδήγησαν στη ρήξη του ασθενοτικού και με ελάχιστη συνοχή μετώπου που είχε οικοδομήσει ο Παπανδρέου.

Ο Παπανδρέου διαλύει αυτό που οικοδόμησε, αυτή την πρωτότυπη αλλά και εκρηκτική συμμαχία τάξεων και στρωμάτων, αυτό το καλειδοσκόπιο της μεταπολίτευσης που υπήρξε το κόμμα της αλλαγής. Αυτός έφτιαξε το κόμμα, αυτός και το διαλύει! Τα διλήμματα που αντιμετωπίζει είναι τρομακτικά. Είναι ένα κόμμα που έφτασε από το 12% στο 48% με την επαγγελία μιας γρήγορης και αποφασιστικής αλλαγής, έτσι τα στρώματα που συσώρευσε γύρω του δεν είχαν άλλη προσδοκία, ούτε άλλο στοιχείο ενότητας. Η κουλτούρα που έθρεψε το ΠΑΣΟΚ ήταν μια κουλτούρα τριτοκοσμική, αντιαμερικανική, αντιευρωπαϊκή, αντικαπιταλιστική. Πώς λοιπόν σήμερα αυτό το κόμμα θα μπορέσει ανώδυνα να πραγματοποιήσει την ιστορική του αναστροφή σε κατευθύνσεις αντίστροφες με εκείνες χωρίς να διαθέτει ταυτόχρονα ένα ιδεολογικό υπόβαθρο μεγάλης πνοής, ικανό να «αντέξει» τις στροφές της πολιτικής; Πώς να διαχειριστεί μια οικονομική και κοινωνική κρίση που τείνει να αποκτήσει —για τα ελληνικά πλαίσια— θιβλικές διαστάσεις; Η απάντηση του Παπανδρέου είναι το γάντζωμα στην εξουσία, η διατήρηση του κόμματος —όσο πρόκειται πια για κόμμα— σαν έναν ετερόκλητο συνασπισμό συμφερόντων που συνωθούνται γύρω από το γεγονός της κατοχής της εξουσίας. Αυτή όμως η πολιτική συνεπάγεται το καθημερινό ξήλωμα του κόμματος, το πριόνισμα του κλαδιού πάνω στο οποίο κάθεται. Καταστρέφει κάθε κέντρο κομματικής ή ακόμα και κυβερνητικής εξουσίας και μεταφέρει το κέντρο αποφάσεων σε ένα και μοναδικό μηχανισμό, τον μηχανισμό του Καστριού. Προφανώς αυτή η απάντηση οδήγη μεσοπρόθεσμα στην κυριολεκτική διάλυση του ΠΑΣΟΚ σαν κόμματος, το διαχωρισμό των «δύο ΠΑΣΟΚ» ακόμα και οργανωτικά. **Το τίμημα της εξουσίας είναι η οιονεί διάλυση του κόμματος που κατέχει την εξουσία!**

Όλοι ψιθυρίζουν πως ο «μεγάλος» κάτι θα βρει πάλι. Αλλά ό,τι και να βρει ο «μεγάλος» δεν υπάρχει καμιά δυνατότητα να κερδίσει μόνος νέες εκλογές. Η συμμαχία προς τα αριστερά απαγορεύεται, προς τα δεξιά θα πρέπει να διαλυθεί η Νέα Δημοκρατία, και τότε πιθανότερος θα ήταν ο Καραμανλής παρά ο Παπανδρέου. Η μόνη λύση θα ήταν η Grosse koalition, ο συνασπισμός ΠΑΣΟΚ - Νέας Δημοκρατίας. Όμως μια τέτοια εκδοχή δεν είναι εφαρμόσιμη στο σημερινό επίπεδο αντιπαράθεσης ανάμεσα στα δύο κόμματα και τα δύο μπλοκ. Θα προϋπόθετε τον «από μηχανής θεό» μιας εθνικής κρίσης ή μιας απόπειρας δικτατορίας, ή τέλος πάντων κάποιας θεομηνίας. Σε μια τέτοια περίπτωση και πάλι το πάνω χέρι δεν θα το είχε ο Παπανδρέου, αλλά εφόσον ζει και εξακολουθεί να στέλνει τις μπάλλες στην τρύπα του γκολφ, ο ίδιος ο πατέρας της μεταπολιτευτικής δημοκρατίας.

Η άλλη εκδοχή που δεν φαίνεται διατεθειμένος να ακολουθήσει ένας εξουσιομανής αρχηγός και ένας αντίστοιχος μηχανισμός, θα ήταν η αποδοχή της απώλειας της εξουσίας, ή ακόμα περισσότερο η ίδια η πρόκληση της πτώσης, για να σωθεί, αν μπορεί τώρα πλέον, το ίδιο το κόμμα. Σε τελική ανάλυση αυτή είναι η εκδοχή Λαλιώτη: μέσα από μια «έντιμη» και μετριοπαθή «αριστερή» πολιτική το ΠΑΣΟΚ να χάσει τις εκλογές, διατηρώντας και αναπτύσσοντας την κομματική του οργάνωση μέσα από την επεξεργασία ενός προφίλ αριστερής σοσιαλδημοκρατίας, έτσι ώστε να εγκαταλείψει το κυβερνητικό πείραμα με τις λιγότερες απώλειες, απώλειες που θα μπορούσαν να αναπληρωθούν μέσα από μια «κούρα αντιπολίτευσης». Μια τέτοια απομάκρυνση από την εξουσία θα του επέτρεπε να ανασυστήσει τις δυνάμεις του, δεδομένου ότι θα παρέμενε ο μόνος αξιόπιστος και πιθανός διεκδικητής της απέναντι στη δεξιά. Το ΠΑΣΟΚικό δίλημμα αποκτάει τις πλήρεις διαστάσεις του: **είτε διατήρηση, με κάθε τίμημα, της εξουσίας και διάλυση του ίδιου του κόμματος, που έτσι θα αναλωθεί στο θωμό της εξουσίας, είτε αντίστροφα απώλεια της εξουσίας για να σωθεί το κόμμα.** Πώς όμως οι τυχαρπάστοι και νεόπλουτοι μικρομεσαίοι, βουλευτές, εργολάβοι, ιδιοκτήτες εφημερίδων, Παπαδόπουλοι, διευθυντές κρατικών οργανισμών, Κουρήδες και Λιβάνηδες, που αποτελούν αυτό το δεύτερο ΠΑΣΟΚ, θα μπορούσαν να αποδεχτούν μια τέτοια εκδοχή απώλειας της χρυσοφόρου εξουσίας; Πώς ο εξουσιομανής «γέρον του Καστριού» θα αποδεχθεί την ήττα και την τακτική υποχώρηση για να διασώσει το κόμμα, ο αμήχανος μηχανοδηγός, που πιστεύει πως αναδεύοντας το ποτήρι δημιουργεί θύελλες και ποταμούς επενδύσεων, ο λεξιλάγνος, που αρκείται στη μαγεία των λέξεων,

Ορισμός  
2019  
2019  
2019

και απεχθάνεται την αδρότητα της πραγματικότητας, πώς όλοι αυτοί μπορούν να αποδεχτούν την ήττα; Ο ορίζοντάς τους δεν είναι η διαμόρφωση ενός κόμματος εξουσίας —έστω και στην αντιπολίτευση— αλλά η εξουσία εδώ και τώρα. Εξάλλου γι' αυτό έφτιαξαν αυτό το κόμμα ή βρέθηκαν σ' αυτό, πώς λοιπόν θα μπορούσαν να την εγκαταλείψουν σήμερα που επιτέλους την νέμονται; Κοντόθωροι χυδαίοι και γελοίοι, σαν την τάξη τους, ένα συμμαζώμα τυχαράστων θεσιθήρων προτιμούν να διαλύσουν το κόμμα τους, παρά να δεχτούν την κούρα αδυνατίσματος της αντιπολίτευσης.

**Το ΠΑΣΟΚ πεθαίνει στην εξουσία, ανεμομαζέματα, διαολοσκορπίσματα.**

## Μια νεοδημοκρατική περεστρόικα;

Τι απόγινε με την νεοδημοκρατική «περεστρόικα» που εκδηλώθηκε στις δημοτικές εκλογές; Πορεύεται με θήμα σημειωτόν, αν δεν κάνει και θήματα προς τα πίσω, όπως η θέση του κόμματος για την εκκλησιαστική περιουσία, όπου ταυτίστηκε με την πιο αποκρουστική και μεσαιωνική πτέρυγα της ελληνικής κοινωνίας.

Παρ' όλο που όπως είχαμε επισημάνει η «μετά τη μεταπολίτευση» περίοδος εγκαινιάστηκε σαν στυλ και κλίμα από τη Νέα Δημοκρατία, ιδιαίτερα στην προεκλογική εκστρατεία Αθήνας-Πειραιά, η «ανανεωτική πτέρυγα» που θέλει να εκφράσει τους ιδιώτες επιχειρηματίες τους μάντζερ και τους δεξιούς διανοούμενους, δεν διαθέτει την απαραίτητη ισχύ για να μπορέσει να επιβάλει μια νέα γραμμή στο κόμμα, ικανή να αποτελέσει μια συνεκτική-φιλελεύθερη λύση στο αδιέξοδο του κρατικισμού του ΠΑΣΟΚ και την κυριαρχία της παλααιοκομματικής ηγεσίας και την απεύθυνσή της στο μικρομεσαίο λαϊκισμό, αλά ΠΑΣΟΚ. Η μεταρρύθμιση γίνεται αλλά προχωράει εξαιρετικά αργά. Το αποτέλεσμα είναι πως —για παράδειγμα— κέντρο του δεξιού τύπου είναι ο «Ελεύθερος Τύπος» και η «Απογευματινή». Αυτά θέλει ο «λαός» της Νέας Δημοκρατίας! Αντίστοιχα η «Καθημερινή» κινδυνεύει σε λίγο να χαθεί για τη συντηρητική παράταξη. Και πώς θα μπορούσε να ήταν διαφορετικά όταν οι βιομήχανοι βρίσκονται σε υποχώρηση στην ελληνική κοινωνία και το κεφάλαιο συγκεντρώνεται σε παρασιτικές-επικερδείς επιχειρήσεις. Δεν υπάρχει μια τάξη ικανή να επιβάλει μια τέτοια μεταρρύθμιση μεγάλης πνοής σε σύντομο χρονικό διάστημα και να επιβάλει ένα πρόγραμμα και ένα ρυθμό.

## Η ιδεολογική και ηθική σήψη

Κι αυτά μέσα σ' ένα κλίμα αποσύνθεσης και σήψης που όμοιο του δεν έχει γνωρίσει η μεταπολεμική Ελλάδα, ένα κλίμα έκπτωσης αξιών, τέλους οραμάτων —γιατί για παράδειγμα ποιος πιστεύει στο βάθος του ακόμα και το ρώσικο μοντέλο— ένα κλίμα που διαπερνάει όλα τα στρώματα και τις τάξεις της κοινωνίας, χωρίς να υπάρχει πουθενά μια κοινωνική ή πολιτική δύναμη ικανή να προβάλει ένα πειστικό νέο πρότυπο αξιών, εκτός από την επιστροφή στην παλιά καλή ηθική της αποδοτικότητας. Όλες οι μυθολογίες της μεταπολίτευσης, η Αντίσταση, το Πολυτεχνείο, μεταβλήθηκαν σε λιτανείες, σε εθνικές γιορτές, σε ευκαιρία για εκφώνηση πανηγυρικών και για λουκούλεια γεύματα και δεξιώσεις. Ο ίδιος ο μύθος της υπόθεσης Λαμπράκη, ένας από τους αρχέγονους μύθους της Αριστεράς από το 1965 και μετά, στη συνάντησή του με τον Χρήστο Ρούσσο, αποκάλυψε το πραγματικό του πρόσωπο και διαστάσεις. Το δυστύχημα είναι πως όπου κι αν στραφούμε θα συναντήσουμε αυτό το πνεύμα της σήψης και της ιδιωτικοποίησης. Αυτό εκφράζει η άνοδος της Νέας Δημοκρατίας στο φοιτητικό και μαθητικό χώρο, η νεολαία πια ασχολείται κύρια με τα ατομικά της, την ατομική της ανέλιξη, η ιδεολογία της αλλαγής εκφυλίστηκε σε ιδεολογία της αλλαγής για την πάρτη μου, της επιτυχίας για μένα, μια και κάποια συλλογική αλλαγή είναι είτε ανέφικτη, είτε εξαιρετική επίπονη. Η μεταπολίτευση, μια εποχή όπου οι μετασηματισμοί ήταν άκοποι, γρήγοροι και ανέξοδοι σαν αποτέλεσμα της κατάρρευσης του κατεστημένου της παλιάς δεξιάς με τη χούντα— δεν συνήθισε κανέναν, καμιά τάξη, κανένα στρώμα, στην ανάγκη της επίμονης και επίπονης προσπάθειας για οποιονδήποτε μετασηματισμό. Οι αγωνιστές του ΠΑΣΟΚ και του ίδιου του ΚΚΕ, είναι «αγωνιστές» που με ελάχιστο κόστος και προσπάθεια κατέκτησαν θέσεις εξουσίας και διαχειρίστηκαν. Όλα ήταν εύκολα —ενώ σήμερα πια το μόνο εύκολο είναι η ατομική ανέλιξη— αντίθετα η συλλογική προσπάθεια είναι επίπονη, δύσκολη, ενάντια στο ρεύμα και ποιος έχει διάθεση να βодίσει ενάντια στο ρεύμα;

Μέσα σ' αυτό το κλίμα λοιπόν, που έχει πια επαρκώς περιγραφεί και έχει γίνει πλατιά συνείδηση, οι αγωνιστές της αλλαγής σηκώνουν πρώτοι τη σημαία του «ό, τι φάμε, ό, τι πιούμε κι ό, τι αρπάξει ο κώλος μας» και οι υπόλοι-

ποι ακολουθούν δειά από πίσω, ενώ στη Δεξιά δεν έχει ακόμα σημάνει η ώρα των Αδριανόπουλων. Πρόκειται για ένα κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό κλίμα, ωριμότητα για την υποδοχή κάποιου από μηχανής θεού, κάποιος από τα πάνω λύσης που θα αναλάβει βίαια να επιβάλει στην κοινωνία κάποιους κανόνες —πρόκειται για εποχή κλασική για Βοναπάρτηδες, σωτήρες ή δικτάτορες. **Η ώρα είναι κοινωνικά ώριμη για αυταρχικές λύσεις** και θα προσέξουμε ότι η αναφορά στη χούντα και «τσεκούρι χρειάζεται» πληθαίνει στα καφενεία και τα ψυλικάτζήδικα της επικράτειας και ίσως στα ΚΨΜ των αξιωματικών.

Λείπουν όμως παντελώς οι πολιτικοί όροι για κάτι τέτοιο. Η πρόσδεση της Ελλάδας στην ΕΟΚ, το προπατορικό αμάρτημα της χούντας, η έλλειψη ενός ισχυρού πόλου της «ανωμαλίας» κλπ., κλπ. κάνουν απαγορευτική —για την ώρα— μια τέτοια λύση —που επαναλαμβάνουμε ότι κοινωνικά αρχίζει να ωριμάζει. «Δεν θα αναλάβει επιτέλους κάποιος να βάλει τάξη;». Κύκλοι της Δεξιάς —όπως ο Παπαληγούρας και ο Ράλλης προτείνουν την επιστροφή του γέρου Κιγκινάτου για τη σωτηρία της πατρίδας, μια δεύτερη φορά, όμως μέσα σε πλαίσια υπερκομματικής κυβέρνησης εθνικής σωτηρίας.

Μόνο που η λύση Καραμανλή —που θα ήταν επιτέλους «μια κάποια λύση» προϋποθέτει είτε μεγαλύτερη αποσύνθεση της Νέας Δημοκρατίας είτε μια αποδοχή από τα δύο μεγάλα κόμματα τουλάχιστον, που θα ήταν δεκτή μόνο σε περίπτωση εθνικής κρίσης —ακόμα περισσότερο καταστροφής— και παραμερισμό του Παπανδρέου.

Τι μένει λοιπόν. Ο μόνος που από τα πράγματα μπορεί να επιβάλει μια «οιονεί» δικτατορία είναι ο ίδιος ο Παπανδρέου, που μέσα στο κλίμα της σήψης συγκεντρώνει όλο και περισσότερες εξουσίες στα χέρια του. Αρχίζοντας με την εκθρόνιση του Καραμανλή, το πετσόκομμα των βουλευτών, του κόμματος, της κυβέρνησης, μεταβάλλεται στο γεωμετρικό κέντρο της εξουσίας, με βασικά του στηρίγματα το Δροσογιάννη, το στρατό, την αστυνομία και τον Τόμπρα. Ο Παπανδρέου είναι η μόνη δύναμη σήμερα —όπως παλιά το παλάτι— που μπορεί να απεργάζεται «λύσεις ανωμαλίας» που όμως δεν μπορούν να πάνε μακριά, γιατί σε καμιά περίπτωση αργά ή γρήγορα δεν μπορεί να αποφύγει τις εκλογές. Γι' αυτό προσπαθεί ο ίδιος να δημιουργήσει «κλίμα ανωμαλίας». Ο ίδιος τροφοδοτεί τη σκανδαλολογία, ο ίδιος προκαλεί τις κινήσεις γύρω από το στρατό με την «εκκαθάριση» των ταγματάρχων και συνταγματάρχων που έχουν θγει από τη σχολή την εποχή της χούντας, ο ίδιος υπονομεύει κάθε θεσμό της δημοκρατίας, έχοντας μεταβάλλει τη Βουλή σε λόχο, το κόμμα σε σφουγγακωκλάρους, την τηλεόραση σε προσωπικό του φέουδο. Και παρόλα αυτά τίποτε ή σχεδόν τίποτε δεν καταφέρνει. Επομένως, ο δρόμος του είναι ακόμα περισσότερος τυχοδιωκτισμός, ακόμη περισσότερη συγκέντρωση των εξουσιών, ο Τόμπρας στα σπίτια όλων μας και πιθανά καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και έκτακτοι νόμοι για τον κίνδυνο των τρομοκρατών, εντεινόμενη ανησυχία στο στρατό, και ποιος ξέρει, in extremis, σε περίπτωση «εθνικού κινδύνου» ακόμα και αναστολή κάποιων άρθρων του Συντάγματος. Όλα αυτά σήμερα παίζονται πραγματικά, δεν είναι αποκηρύματα φαντασίας, γιατί η Ελλάδα έχει γίνει μια χώρα που κανείς δεν μπορεί να κυβερνήσει.

Η σύλληψη του Παπανδρέου, η πολυσυλλεκτικότητα, είχε πάντα κάτι το θανατηφόρο. Τι ζήτημα είναι, τι άλλο είναι διατεθειμένος να κάνει για χάρη της εξουσίας; **Το βέβαιο είναι πάντως ότι τουλάχιστον για ένα διάστημα ακόμα θα συνεχίσει να συγκεντρώνει εξουσίες στα χέρια του και να γίνεται όλο και πιο επικίνδυνος για τις ελευθερίες μας.**

Αυτή η συγκέντρωση των εξουσιών, η «ενός ανδρός αρχή» δεν αποτελεί παρά την αντεστραμμένη εικόνα της κοινωνικής διάλυσης. Είναι η κοινωνία, είμαστε εμείς, που παραχωρούμε τις εξουσίες αυτές στον Παπανδρέου, για να μας παρακολουθεί, να μας ελέγχει, να μας κρετινοποιεί από την τηλεόρασή του, είναι η «κοινωνία των πολιτών» που έχει μεταβληθεί σε μια παχύρρευστη και αδιαμόρφωτη μάζα κι έτσι υποχρεωτικά αναζητάει ένα σταθερό σημείο αναφοράς, έστω κι αν αυτό είναι μια creature, ένα δημιούργημα, ένας γυμνός βασιλιάς, ένας Λιβάνης. Για μια ακόμα φορά μπαίνει επιτακτικά το ερώτημα, θα αφυπνιστούμε άραγε από την ευωχία και το μισούπνι της μεταπολίτευσης, η κοινωνία θα αρχίσει να απαντάει επάνω στο κράτος και τις εξουσίες; Διαφορετικά το μέλλον μας προβλέπεται —άμεσα— ζοφερό και δυστυχώς δεν υπάρχουν λόγοι να αισιοδοξούμε. Όμως και «πάλι στη σφενδόνη, στη σφενδόνη». Γιατί σ' αυτές τις μαύρες εποχές διαμορφώνονται με αίμα, δάκρυα και σφιγμένα δόντια οι μουσικές του μέλλοντος.